POLL HUGÓ: LIBAPÁSZTOR

RAUSCHER JULISKA: ROUGE

13. Poll Hugó: Hazafelé.

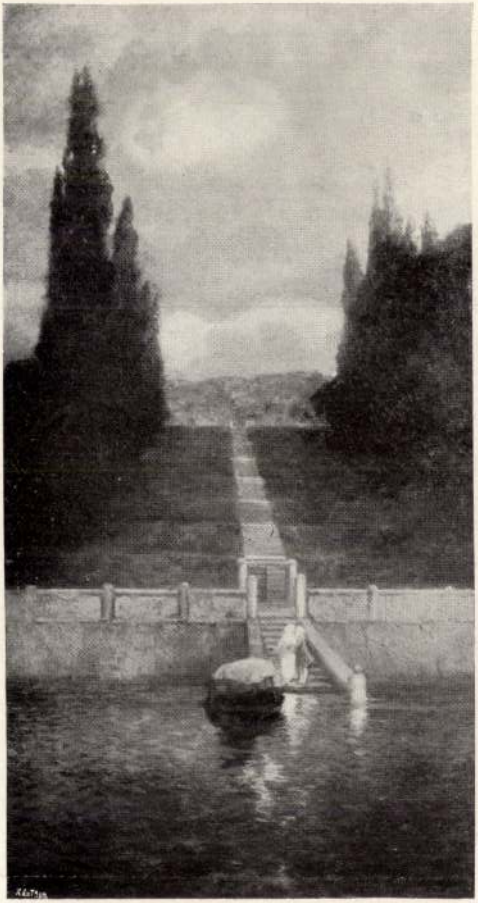

144. Bruck Miksa: Bellagioi cyprusok.

Pollack Ágoston

Brein Ferenc- mig céhmesteri jogot nem szerzett - terveit más céhmesterek aláirásával hagyatta jóvá; ezért tulajdonitották pl. a Pekáry-házat /Bp.VII.Majakovszkij u.47./ Pollack Ágostonnak. - Később, céhmesterként Brei Brein irta alá a mesterjoggal nem rendelkező Máltás Hugó tervét az I.Uri u.38.sz. házhoz.

Komárik Dénes: Feszl Frigyes ismeretlen müve
Müvtört.Ért. 1972.3.sz.245-248.1.

Pollack Ágoston

épitette Pollack Mihály tervei alapján az Üllői úti József fiúárvaházat 1841-43 között.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

661

Pollack Ágoston építész

1830-37 között 3 munkája
ismert a Építészi Bizottmány tervtárában
fennmaradt adatok szerint, 1838-47
között pedig 148.
ötv. Bredn Magdával is közösen tervezett

Budapest története III. Akad. Kiadó Bp. 1975 518. old.

Pollack Ágoston

Ybl Miklós és Pollack Ágoston épitették 1847-ben a svábhegyi Perger villát. Képét közli:

Bibó István: A tündérlak és az istenhegyi kert.

33-35.l.

Budapest, 1973. 1.sz.

Pollack Ágost

MDK

Josephinum /ma Vasvári Pál fiuotthon/.

Pollack Mihály 1840 jun 14-én nyujtja be tervét. Az épités vezetését tiszteletdij nélkül vállalja. De a a tagolás-elrendezés fő vonásain tul nem az ő müve, talán azért szignáltatta a tervet fiával Ágosttal, aki ez időben Ybl Miklóssal dolgozott együtt.

alapkőletétel 1841-jan 19.
az intézmény megnyitása 1843 márc 19.

297-300. o.

ZÁDOR ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollack Ágost

MDK

Repr:

A Josephinum homl kzatának terve.

298.o. 233. kép.

A Josephinum emeleti alaprajza.

299. o. 234. kép.

A Josephinum képe a Vasárnapi Ujságban.

299.o. 235. kép.

Pollack Ágost MDK

A Rokus-korház bövitésének tervével Pollack Mihály foglalkozott. A munka csak 1839-41 közt folyt Pollack Ágost vezetésével, apja felügyelete mellett.

A tervek hiányában nem tudjuk, mi maradt meg a többször átalakitott korház épületén Pollack Mihály tervéből.

285.o.

ZÁDOR ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollack Ágost

MDK

A Hársfa utcai, eredetileg "kereskedelmi nyugpénz és betegápoló intézetnek épietett" korház épületét helytelenül emlegetik Pollack Mihály müveként. ХХХ Englánderné / Orvosok és korházak Pest-Budán. Bp. 193o. 114. lap/ Pollack Mihály müveként emliti az 1846-47-ben Pollack Ágosttól és Ybl Miklóstól épült házat.

321.o. 103. jegyzet.

ZÁDOR ANNA:Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollack Ágost

MDK

Repr:

Pollack Ágost emeletráépitési terve
a Nádor utcai házhoz. 1848.

210.o. 165. kép.

vö. 244.o. 90. jegyzet.

Zádor Anna: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollack Ágost

MDK

Pollack Mihály fiát, Ágostot, 1830-ban olaszországi tanulmányutra küldi. Ágost 1833-ban elnyeri mesterlevelét előbb az apánál, majd Ybl miklóssal társulva dolgozik. 1841-ben önnállósul és számos munkát kivitelez.

Pollack Mihály megértéssel viseltetett a fiatalabbak másféle ízlése és felfogása iránt.

/Pl. A Pollack Ágost neve alatt szereplő, de talán Ybl Miklós közreműködésével kidolgozott Josephinum terveinél./.

404.o.

ZÁDOR ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollack/Ágost/

MDK

Pollack Mihály, mikor fia 1841-ben Ybl Miklóssal társulva irodát nyit, látszolag minden munkát igyekszik nekik átadni.

313.o.

ZÁDOR ANNA: Pollack Mihály. Bp. 1960.

Pollák Gyula

MDK

A müteremben, olf.

Műcsarnok 1879. ápr.25.

MDK

Pollák Ignác kárpitos

Gaul K: Butoriparunk és a diszitő iparok az ezr. o.kiállon. MMÉEKözl. 1897.6.füzet. 263-276 l. képek

MDK

Pollák J. épitész

A század elején restauralta a pécsi székesegyházat.

Cikk: Legszebb templomunk.

Reggeli Ujság, 1897.nov.4. 6.l.

Pollack Ágost MDK

1847-ben Csákyné számára épitette az Árpád u. 6. sz. sarokházat.

Homlokzat átaalakitva.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
95.1.

Pollack Ágoston

Pollack Mihály

Lásd

Gárdonyi Albert dr:

A Rókus-Kórház s a régi pesti kórházak

Városi Szemle

1929. 980-1005. l.

A MAGYAR NEMZETI MUZEUM

[illegible] szám.

A Műemlékek Orsz.

tek. Elnökségén

HIVATALBÓL.

Portomentes muzeumi ügyben.

Pollack Ágoston

Mihály fia, fejérteke
atyja tervei szerint a
Rókus-kórház Kere-
pesi uti szárnyának
építését 1840. julius-
ában –

Englánderné Orvosok

103. l–

IGAZGATÓSÁGA, BUDAPEST.

Pollack Ágoston

vod

Schmallfiarvahár

33. l –

186. kép. *Ereklyetartó. Olasz, XIV. száz*

KÖRMENETI KERESZT,
az előlap közepén Krisztus-test, fent Agnus
szárvégeken szentek. Hátlapján középen
Krisztus, szárvégeken evangelisták jelk
Olasz munka a XIV. századból.
Trébelt réz, famagon, mag. 44·5 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor pr
vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Egy
művészeti Lap, V., 1884., 362. l. — C
Károly: A kisplasztikai kiállítás. MIP,
1912., 122. l.

KÖRMENETI KERESZT,
vésett szárakkal, plasztikus Krisztus-testtel,
lapján vésetekkel.
Olasz munka, XIV. század. (Hamisítvány?
Réz, mag. 42 cm.
Csányi Károly: A kisplasztikai kiállítás.
XV., 1912., 122. l.

Pollack Agost

l.

Scholer 1948

27 l.

Nikáf fia.

Körjomat, az alak
Körtekte: Hanfosac

c. 4
Ásra 876

ncel:

s balra néz. Jobb kezét zsebébe, bal-
Bal felől elválasztott hajat, bajuszt és
Nyakkendője alól csikos ingének gallérja
kabátja egyelejű. Felirata a kép alatt

l:

enhauser"

s Hanfstaengl"
49."

J. Aigner"

Fr. Hanfstaengl in Dresden"

amen der Schwester Messenhausers
rinnerung für seine Freunde und von
erlagshandlung zur Erreichung eines
lätigen Zweckes herausgegeben."

d gegen jegliche Nachbildung
pirung hiermit Seitens der
shandlung Verwahrung eingelegt."

zig: Verlag von Otto Spamer."

Pollack Ágoston

l.

Benedek empirl

25. l.

Pollack Ágoston
építész

Gentmüend
45, 58, 69, 73, 79,
443. l.

szazezer koronárol
gos Bizottsága pénztárabol
lölcsegeire mai napon

pest 1926 Szeptemberhó 22 én

Saláth ferencz
K. altiszt

Pollack - család

1.

Zádor - Rados

31, 39. l.

ásatásaink alkalmával talált érmek is figyelembe veendők. Ezeknek fe
az Árpád-kori sírok alatt vagy a sírok behányt földjében találtuk, a töb
szórványosan. Hadrianus és Alexander Severus nagyon kopott közé
bronzai mellett Diocletianus 2, Nagy Constantinus 3, Julianus 1, I. Val
tinianus 1, Valens 3 éremmel szerepel, míg meghatározhatatlan volt
darab 4. századi érem.

Az eskütéri balparti erődre méltán illik a castellum elnevezés.
Rákos-patak torkolatánál állott hídfő csak burgus nevet érdemel m
Idatius is castrumokról beszél, a rákospataki kis őrtorony építése különb
sem lehetett oly esemény, hogy azt hivatalosan is elkönyveljék. Az edd
megállapítások így e tekintetben is helyesbítésre szorulnak.

Castellumunk nevét nem ismerjük. Az irodalmi adatok csak annyit en
tenek, hogy Aquincummal szemben feküdt *(contra Acinco, trans Acinc*
Ez a megjelölés az egész balparti pesti oldalt jelenti, melyen tehát nem is e
erőd állott. Neve mindenesetre volt, mely más lehetett, mint a jobbpa
Aquincumé. Így ismerünk Pannonia secundából egy *Castellum Onag*
num nevű várat Bononiával szemben, a barbár területen.[45]) Különben

Aquincumi Múzeumba, s első ismertetőjük a középkori vár egyik bastyaból származtatta azokat. [37]) Az utólagos vizsgálatnál azonban megapítottam, hogy a kiemelt kőemlékekhez tapadó habarcs az újonnan tárt torony meszes, téglaporral kevert római habarcsával azonos. Ez a ony a vár nyugati falának első tornya volt. Ugyanekkor került elő a nából a híres »*eskütéri sisak*« is.[38]) Ha ehhez hozzávesszük még Jankoh Miklós régi adatait,[39]) akkor a castellum alakját és nagyságát hozzáőleges pontossággal megállapíthatjuk. Északi és déli oldalán két-két gró, meghosszabbított félköralakú tornya volt, sarkain pedig kerek gy nyolcszögű tornyokkal volt ellátva. Hossza 180—190 m lehetett. leti és nyugati oldala, ha csak egy bástyát tételezünk fel középen,)—160 m, ha kettőt, akkor 180—190 m hosszú és így teljes négyszög. a nagyság elüt az ismeretes dunabalparti ellenerődök nagyságától a Rákos-patak menti, dunakeszi, nógrádverőczei), kivéve a még Marcus relius alatt épült Ószőnnyel *(Brigetio)* szemben fekvő leányvári erődöt *elamantia)*. Nagyságra megközelíti a szentendrei *(Ulcisia castra)* tábort, nem marad el a dunapentelei *(Intercisa)* mögött sem,[40]) melyekben

Pollack Ágoston

l.

Zádor – Rados

41, 43, 55, 89-91,
393. l.

Pollack Ágost

irod

Bier Kass Flo

70. l.

Pollack Ágoston

Beél
L. mégh. 1872. P. Mihály fia.

Pollack Ágoston, épitész, szül. Buda-
pest 1807 jun. 9. [Belgiumban és Milano-
ban tanult. Pesten és Budán több
beszházat épitett, a Gizella-teren a Mal-
vieux-telet is egyet a Petőfi-teren. Utóbb
vasutépitésnél foglalkozott.

Magyar Művészet
1933. 56 l.

POLLACK 1. *Agoston*, építész. * Budapest 1807 jún. 9. † Beél 1872. M. 2. fia. Berlinben és Milánóban tanult, azután Pesten atyja, majd Ybl Miklós mellett dolgozott. A pesti kőműves céh 1834. vette fel kebelébe. Hild tervei alapján P. építette 1855—56. a bpesti belvárosi reáliskola épületét, s részt vett a debreceni nagytemplom és a bpesti Malvieux-palota építésében is.

Ke. 9 II 314 l

Pálffy János hagyom.
Pozsony 27.

eziában 1588 április 19-én. V: 115.

~~[illegible]~~.

dultan áll, és szembenéz, (előkelő férfié, aki
ztyus álljával pedig, melyet csipőjére tett,
ndör haja, gyér bajusza és szakálla
na. Mögötte repkény tól ellepett fal és
a szabadba tekintünk, a hol egy tere-
öldön ülő férfi és egy erőd romja bon-
t.

1.5 cm. — Becsértéke ~~2500~~ 10000 K
ománya 1907. november 14-én (1429-908).
Forisdeltárban 35 és ennek

26

int:
~~lari: Portrait eines Mannes aus der Fa-~~
~~ch 99 brt. (Treppenhaus, II. Etage No. 5)~~

ag 21

215

Pollack Ágoston

4 1

MAGYAR MUVESZET

1933-56

Lugosi honvéd légénységi Kaszárnyai

I. 111.

Pollak Ágoston

épitőmester

1834. május 29-én

bekebelezve a pesti

kőmíves és Esfarago

céhbe.

Pke. 213.

Érkezett 1904. január 23.

65/1904. sz. (Nagybánya, 1904. január 21.)

A nagybányai városi múzeum elnöksége jelenti, hogy az orsz. tanács ajándékából kapott szekrény újból való beüvegezése 50 koronába került (Leirat az elnökséghez, 1904. III. 6.)

Pollak Agost

épitész

1855–1856.

Hilt terves alapján épitette a belvárosi reál iskola épületet.

Kőtéstője Budapest. székesf. ~~k~~ IV kér. Községi nyilv. főrealiskola 1896–7/74. l

[Budapest 1897–

Pollack Mózes (régi)

építőmester

1834. Pest.

Pkc. 213. l.

Róma VI. 74.

später

Pollack Gustav

U. 1704

Építés.

Lang

Közöt

A Nemzeti Szalon

SZABADISKOLÁJA.

Fej és akt rajzolás és festés.
Tájfestés a szabadban.

Óradij 15000 K. Beiratási dij 50000 K.
Óradij-jegy sorozat elővételnél (legalább 10 jegy) beiratási dij nincs.

Felvételre jelentkezés a délelőtti órákban az irodában.

Pollack Agoston

I Bierbárón

274. l.
278. l.

E. M. Lilien német grafikus mester hagyatéki kiállitás.

Az I-sö «Duna kiállitás»

A «Paál László Társaság» II. kiállitása

A „Szövetség“ III-ik kiállitása.

† Paczka Ferenc mester a «Céh-beliek» tagjának művészi hagyatéka.

V.

A szinpad és technikai berendezése. — A színház világitása.

Külön világ az épület harmadik része, az egész Operaház „raison d' être"-je, maga a szinpad. Szerkezetében és műszaki berendezésében Ybl itt is mesteri munkát végzett. Két méter vastag falba vágták a szinpadnyílást, amely 28 m. széles, 22 m. magas és 25 m. mély. A szinpad vasszerkezetű alapépítményét a Robert Gwinner és az „Asphaleia-Gesellschaft" szinpadtechnikai cégek készitették s ezt a rendszert Operaházunkban alkalmazták először.[72]

szereplő elő-, vagy eltüntetésére szolgálnak. Az Asphaleia-rendszer főelve, hogy ahol lehet, a szinpadon a faalkatrészeket vassal pótolja. Csapnyomásra működik. Ez indítja el és hozza működésbe a hullámos vasfüggönyt, a süllyesztőket, sőt még a függő diszleteket is ez húzza fel, vagy bocsátja le. Amilyen bonyolultnak látszik, kezeléséhez annyira kevés ember szükséges.

A szinpad deszkapadlózatának hézagai közé helyezik a hézagkitöltő fedő-lécet, az ú. n. nyelvet. Ezt, ha alulról gőzt engednek fel, eltávolítják.

Operaházunknak van hátsó szinpada is, amely egybenyitható a nagy szinpaddal. Mélysége 18·62 m., szélessége 12·78 m. Külön vasfüggöny zárja el s nagyon ritkán szerepel az előszinpaddal összenyitva, rendszerint diszletek készenlétben tartására használják. Mindkét vasfüggöny hydraulikus gépekkel mozgatható és a leeresztés, illetve felhúzás sebességét légfékkel szabályozzák. Hydraulikus nyomásra működik a nagy horizont-körfüggöny is. A mai szinházakban kétféle díszletet használnak, az ú. n. függő- és a keretes díszletet. A függő díszlet az, amely vasrúdtartókon csüng le a zsinórpadlásról. A keretes díszlet favázakra feszített vászonra van festve, s hátul kézi lécekkel és támasztó lécekkel erősítik össze és

Pollack Ágoston.

Thieme Becker
XXVII. 209/10. l.

Lyka

Pollack Ágost

1860-1. ben végezte
az alábbi iskolát.

Jánosi II. ker. reáliskola
106. l.

1112. BUTORKÉSZLET, faragott és aran
és két szék.

ott ezüst veretekkel és ékkövekkel. 1850 k.
atos, oszlopidomu. XIX. sz.
, faragott és aranyozott fa, rokoko stilusban.
részben aranyozva, kakasidomu. Empire.
, részben aranyozva. Magyar, empire.
ai, kehelyalak. XIX. sz. e. f.
puhafából, zöldre mázolva, szines népies diszitéssel.
felső résszel, tölgyfa ólomberakásokkal.
ott fafaragásokból összeállitva.

barna bársony kárpitozással.
OSSZÉK, szines bársony kárpitozással.
ófa, ferde, élein ferdesávos berakással. Homloklapja hullámos,

ozott fa, faragott és tagozott homloklappal. Német, késő

ete fa, oszlopos, bronzveretekkel, gyöngyház és réz berakással,
k.

Pollack Ágoston

l.

Schoen Rókus rép.

11. l.

Római urnatemető, keszthely-ujmajori VI. 162

Pollack Gusztáv

írod

z

Lechner Jenő dr.

Kejek Buda és

Pest fejlődésének

történetéből –

MMÉE közl

1918. 191. l.

1500

Szent püspök könyvvel, fa, gót stílű, XV. század. Dombormű - szerű. Mag. 11cm.

Pollack Agoston 16, 38, 78, 100, 121 építész
(in: Déry Attila; Budapest eklektikus épületszobrászata
/Művészettörténet-Műemlékvédelem I. /OMF kiad. Bp. 1991.

POLLACK Ágoston

Ybl Miklós épitész 1814-1891 : A Hild-Ybl Alapitvány kiállitása a BTM-ben 1991/1992 [katalógus] Bp. : Hild-Ybl Alapitvány, 1991 19,41, + 23,44,152,191, 195,205, 208

Ikervári kastély, 1847

Debrecen, Kistemplom(terv), 1843

Pollack József Pest. Ar.

Műhelye 1847-ben Rombachgasse 551.

Művei:
Nem ismertek.

Irodalom:
Wegweiser 1847.

318

150

1842
M. Nemz. M.

150

Halaskészlet
1842
Bp. Tört. M.

Pollack Mihály, építész

Papp Katalin: Régi passzársol Bp-n 28-30

Magyar

Építőművészet Bp. 1983 831

Pollack Ágoston

és Jbl Miklós

1841 mindszent hó
30-kán nyitottak
meg Építészeti In-
teresőket Pest vá-
rosában Dorottya
utca Vogl-ház 16.
z. második emeletén

Kundebr

44-l.

Pollack Agoston

épitesz

l.

Kundeb

23. l.

24. l.

tokbizór

29. l.

Lap

ékek Erzsébet királyné életéből 387
tolvajok (képpel) 390, 406, 441, 458
Plevjében (képekkel). *Markó* 427
lből. Ifj. *Hegedüs* Sándortól és rttől 429
levél. *Lord* Albert 445
csalók 491, 521
tüzoltó-ünnepély (képekkel) 557
rek a vizen. Karczolat (képek-
záth Kálmán 663
gkötés egy sajátságos alakja 673
szinészetről (arczképpel és ké-
Spicer Mór 675
rane-féle kiállítás a műcsarnok-
ekkel). *Prém* József 711
ri ünnepnapok (képpel). *K. P.* 749
déli féltekén. *Szánthai* István
dagaszkárból (képekkel) 765
tragédia (képekkel). *Thewrewk* 789
V. S. 811
átja (arczképpel). *Szüry* Dénes 813
a küldött osztrák-magyar hajó-
képpel és képekkel) 821
zkári hadjáratból. *Szánthai* Ist-
e a franczia táborból 826
csevegőről. A Telefon Hirmon-

La

A bánffy-hunyadi királynapok (képekkel). *Hindy* Árpád 659
Az első polgári házasság Budapesten 660
A hadgyakorlatokról (képekkel) 672
Külföldi hírlapirók Budapesten (képpel) 678
Doktorrá avatás királyi kitüntetés mellett (képekkel) 699
A zágrábi királylátogatás (képekkel). *—y—e.* 701
A király a custozzai sátor előtt Bánffy-Hunyadon (képekkel) 709
Az erzsébetvárosi új templom alapkőletétele (képpel). *Galgóczy* István 711
Ottó főherczeg magyarországi vadászatai 745
Az osztálysorsjáték huzása (képpel) 751
«Hunyady László» előadása Prágában (képekkel) 767
Vanderbilt Consuelo esküvője (arczképekkel) 779
A Képzőmüvészeti Tarsulat téli tárlata (képekkel) 798
A koreai királyné meggyilkoltatása (arczképekkel) 810
Abessziniai hadjárat (arczképekkel) 866

9. Vegyes kisebb czikkek és közlemények.

Férfi-ruhás menyasszony (képpel) 12
A hintás kerék (képpel) 41
A bocsánat-kérés (képpel) 84
Japáni katonák sírjai Koreában (képpel). 87

Pest-Buda 1977

Pollack Leopold

Pollack Mihály bátyjánál tanult Pollack Leopold nál Milanóban

MŰVÉSZET ÉS FELVILÁGOSODÁS AKADÉMIA KIADÓ 1978

Zádor: A felvilágosodáskori művészet kutatásának kérdései 18 old.

Pollach (ifj) Margit

1910. évi kiáll. Pozsonyi Képző-
művészeti Egyesület.
Országút menti részlet,
olaj. 200 K.

Raeburn W. 168.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Geier Jakab, nyilt vin és istálló

Ferencv., Malom-u. 10/281.

1863.- Fut. alapr., metszet

MDK-A-77-1/1186.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Hervich Antal, kapubejárat átal. nabává

Józefv., Német u. 13/1130.

1863.- Tut. alapr.

MDK-A-II-1/1172.

MDK

Pollack Ágost, építőmester

Skaluschek Róza, fut utc. bold.
József, Német-u. 7/1140.
1863. – Félhomlokzat, pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1177.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Ruspitz Szilárd, tervmódosítás.

Terézv., Keseperi-u. 33/76.

1863. ——

MDK-A-II-1/1179.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Wlasits András, T. em. heményitőgyár

Józsefv., Pavaszmező-u. 7/566.

1863. – I. Homlokrat, mednet

II-III. pince, fnt, T. em. alapr.

MDK-A-II-1/1180.

Pollack Mihály, építész

L: Lajta Béla

Vadas József: A Nemzetiből a Nemzetibe 12.

Élet és Irodalom Bp. 1985. júl. 5. XXIX/27

Pollack Ágoston
építész

A reformkori főváros építészetében volt szerepe.
Pollack Mihály fia.

Rados: Magyar építészettört. 274.
Műszaki Kiadó 1971.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kováts Jenő fnt. bár

Pécsv., 2 szív. u. 60/764.

1863. - Homlokent, pince, fnt. alapr, metszt

MDK-A-II-1/1168.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Hirsch Vendel fut. udv. told.
Józsefv. Deutsche g. 27/1122.
1863. - Pince, fut. alapr., metnet

MDK-A-11-1/1164.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Ruff Alajos fut told

Ferencv. Florián és Remete u. sarok 5/746.

1862. – Fut alapr. és mehet

MDK A Fl 1/708.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Várady Lidia nyilt kin

Ferencv. Páva u. 9/418.

1862.- Fut. alapr. metnet

MDK-A-II-1/725.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Mayer József fnt utcai bold.

József Tömő-u. 3./264.

1862.- Pince, fnt alapr. 2 mehet

MDK-A-II-1/723.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Nemich János fut. istálló

Ferenc. Flórián u. 622.

1862. - Fut alaar. metszet

MDK-A-11-1/746.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Brüchler Ignác, fut. átel.
Belv., Országút 7/643.
1865. ——

MDK-A-Π-1/1856.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Piegler János, fszt udv. told.

Józefv., Horgony u. 16/334.

1863. – Pinke, fszt., alapr., metszet.

MDK-A-11-1/1076.

MDK

MDK

Pollack Ágost, építőmester

Luschitz János, nyílt sin

Józsefv., Kender-u. 1/9270.

1863. - Int. alapt., metrat

MDK-A-11-1/1075

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Gruber Simon, rdv. istálló

Józsefv., Statio u. 65/699-700.

1863. - Fut. alapr., metrat.

MDK - A - II - 1/1260.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Nussbaumer Lőrinc π. em. sáép.
Ferencv., Üllői-u. 809.
1863.- Homlokzatrén, π. em. alapr.

MDK-A-11-1/1258.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Karay József, fut. átalak.

Belv. Nagylúd-u. 4.

1863. - Tut. alapr.

MDK-A-II-1/1259.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Götz Anna, kapubejárat áthalad. kobázó

Belv., Hatvani-u. 15/578.

1863. - Tut. alapr.

MDK-A-11-1/1245.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Glas Nándor, fut. átalak.

Józsefv., Kerepesi-u. 65.-Ősz u. sarka mellett

1863. Fut alapr., metnet.

MDK-A-11-1/1232.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Rosenberg János, fut udv. told.

Járefv., Német-u. 3/1042.

1863.- Fut-alapr., metnet

MDK-A-II-1/1228.

MDK

Pollack Ágost építőmester

König András, fut. ház
Józsefv., Futó-u. 35/179.
1863. - Félhomlokzat, pince, fut. alapr.

MDK-A-II-1/1224.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Wuck Mihály, fut. homlokzatáklak.
Terv., Hajós u. 31-33.
1863. - Homlokzat, fut. alapr., metnet.

MDK-A-11-1/1222

MDK

Pollack Ágost építőmester

Rahl Vencel, fnt. hár

Terézv. - Kismező-u. 9/222.

1863. ———

MDK-A-'11-1/1215.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Spuller Ferenc II. em. átalak.
Lipót. 2 Sas-u. 12/159.
1863. - Pince, fut. 1-II. em. alapr., mednet

MDK-A-11-1/1208.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Schwarzenberger Mátyás, hordóégető

Fennev., Virág-u. 17.

1863.- Int. alapr., mehet

MDK-A-'11-1/1211.

MDK

MDK

Pollack Ágort építőmester

Tarnen Gyula, fnt. udv. told.
Józsefv., Horgony és Pömő-u. sarkán 29/360
1863. - Fnt. alapr., metnet

MDK-A-11-1/1212.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Finda József jégverem.

Belv. Szokár u. 30.

1862. – Pince, fut alapr., metnet

MDK-A-II-1/763.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Buckmesser Anna fut. utc. told.

Józsefv. Örömvölgy és Ludoviceum u. sarok 13/478.

1862. - Fut. alapr. és mutat

WDK-A-II-1/754.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Lenhard Lajos fszt félhás

Ferencv. Florián és Márton u. sarok 11/612.

1862 - Homlokzat; fszt alapr.; metszet

MDK-A-11-1/761.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Körbel Jeromos szt udv. sold.
Ferencv. Kisfő u. 4/207.

1862. —

MDK-A-II-1/752.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Rosenberg János, sütőkemence

Terencv: Üllői u. 19/804.

1862. – Pince alapr.

MDK-A-II-1/753

MDK

Pollack Ágost építőmester

Szijj Samu T. em. ház és műhely

Ferencv. 3 pipa és 2 nyul u. sarok 11/78.

1862. – Homlokzatrén, meknet, ömer alapr.

MDK-A-11-1/749

MDK

Pollack Ágost építőmester

Stern Jakab-fut ház

Ferencv. Malom u. 2/249.

1862.- Homlokzat, pince, fut. alapr. mctnet

MDK-A-11-1/743.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kernhofer Lőrinc fmt udv. és utc. told.

Ráhosmező, Keresztúri u. 94.

1863.- Pince, fmt alapr., mehet.

MDK-A-II-1/886.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Trentner Ignác fut utc. told.

Józsefv. Kistemplom u. 11/238.

1863. - Pince; fut alapr. metszet

MDK-A-II-1/883

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Andres János fut. ház

Külterület Csönöri u. és Istvánmező sarok 21.

1863. - Hoculoknat, pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/879.

MDK

Pollack Ágost épitőmester

Fischer Bálint fut. utc. told. és istálló

Ferencv. Kis Florián-u. és Márton u. sarok $\frac{685}{786}$.

1863.- Fut. alapr, 2 metnet

MDK-A-II-1/872.

MDK
MDK.

Pollack Ágost építőmester

Koch Dániel fut udv. told.

Perérv. Külső 3 dob-u. és Liget-u. sarok, 13. h.

1863. - Prince, fut alaps. mutat

MDK-A-II-1/873.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Frank Jakab, kárpit

Ferencv. Angyal u. 26.

1862. – Út alagút, metszet

MDK-A-II-1/851.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Hamm Jakab fut udv. told.
Józsefv. Üllői u. és Zsák. u. sasok 67.
1862. - Fut alapr. metrit.

MDK-A-II-1/849.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schmerz József fnt udv. told.

Ferencv. Templom tér 6.

1862.-Pince, fnt. alapr. metnet

MDK-A-II-1/837

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Gruber Lipót nyilt kisz
Teréz. 3 kiv u. 14/1145.
1862. – Fut alapr. fedélszék, metszet

MDK-A-11-1/843.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Stukler Károly fmt ház

Józefv. Mária u. 8/996.

1862. Homlokzat, metszet, pince, fmt alapr.

MDK-A-II-1/818.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schusbeck Pál fst hár
Ferencv. Kisfő u. 10.
1862. - Homlokzat, metnet, pince, fst alapr.

MDK-A-II-1/822.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Joó István fest raktár

Ferencv. Malom u. 25/236.

1862. Pince, fest alapr, metnet

MDK-A-TI-1/815.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Bener (Bäuer) Terézt fut udv. told.
Józsefv. Futó u. 27.

1862. - fut alapr. metnet

MDK-A-II-1/816.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Blitzky Teréz fut udv. told.

Terézv. 2 szív. u. 40.

1862. - Pince, fut alapr. metszet

MDK-A-II-1/803.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Maha Jakab fut udv. told.
Józsefv. Üllői u. és Izsák u. sarok 67. sz.
1862. - Fut alapr. és metnet

MDK-A-11-1/814.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Genszler János, istálló

Józsefv. Gólya u. 40/316.

1862. fut alapr. mcknet

MDK-A-II-1/775.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Szikora János szin

Józsefv. Mária u. 3/1006.

1862. - Szt alapr, metszet

MDK-A-11-1/779.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Ratschkó Mihály fut átal.

József v. Felrőárok u. 18.

1862. - Fut alapr. metnet

MDK-A-II-1/768.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Acker S. fut. har.

Pesérv. Külső 3 dob u. 6/1667.

1862. – Homlokzat; pince, fut. alapr, metszet

MDK-A-II-1/791

MDK

Pollack Ágost építőmester

Frepack Mária fut. átal
Józsefv. Kis árok és Sárhány u. sarok. 11/496.
1862. - Fut alapr. és metnet

MDK-A-11-1/762.

MDK

Patkó László

Vallatás című festménye a „Magyar Forradalmi Művészet" című kiállítás anyagából repr.

A „Magyar Forradalmi Művészet"...
(Képaláírat.)

Nők Lapja. Bp. 1958. január 23. [2. l.]

MDK

Pollack Ágost építőmester

Pallosch Ferenc, fut hár

Ferencv, Remete u. - Kis Florián u. 685/706.

1863. Hondokrat, fut alapr.

MDK-A-II-1/903.

MDK
MDK

Pollach Ágost építőmester

Ezer Fahab fut utc. told.

Józefv. Práter u. 22/142. és Renngasse sarok.

1863.- Fut, pince, alapr., mehet

MDK-A-II-1
/887.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Porvat András fut. utc. és udv. told.

Józsefv. Conti u. 1159.

1863.- Prince, fut. alapr., metszet

MDK-A-11-1/889.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Wind Mihály fut. kér

Fennev. Aldunaros és Hj u. sarok.

1863. Homlokzat, pince, fut. alapr, metszet

MDK-A-II-1/890.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kokesch Sándor fut ház

Józsefv Futó és Nap u. sarok 23/198.

1863.- Homlokzat, fut pince alapr., 2 metnet

MDK-A-11-1/916.

MDK

Pollack Ágost. építőmester

Ross János fst ndv. told.

Terézv, 3 dob u. 12.

1863. – ——

MDK-A-11-1/931.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Balogh Pál dr fszt udv. told.

Városliget 116, 117 és 119. linienpraben.

1863. - Prince, fszt. alapr., 2 metszet

MDK-A-11- 1/927

MDK

Pollack Ágost építőmester

Urmann János fut átal.

Józsefv. Magdolna u. - Szőllőhegy u. sarok. 763

1863. - Fut alapr, metnet

MDK-A-II-1/915.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kamrasch Ferenc fut. utc. told.

Ferencv. Florian u. 23/612/b.

1863. - Homlokzat, fut. alapv.

MDK-A-11-1/941

MDK

Pollack Ágost építőmester

Etl József fut udv. told.

Józsefv. Kender-u. 11/1274.

1863. – Int alapr, mehat

MDK-A-II-1/943.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Depolt Miklós fut. hár
Ferencv. Márton-u. 10/612.
1863. Homlokzat, fut. alapr.

MDK-A-II- 1/940.

MDK
MDK

Pollack Ágost építőmester

Krämer Jakab 1. em. ráép.

Józsefv. Gyöngytyúk u. 5/1426.

1863. - Homlokzat, metszet, pince, fet 1. em. alapr.

MDK-A-II-1/932.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Smutny Fános fut hér

Józsefv. Kőfaragó u. 8.

1863. - Homlokzat, pince, fut alapr., metszet

MDK-A-II-1/945.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Keller Simon, istálló

Józsefv. József u. 52/903.

1863. - Fut alapr., mednet

MDK A-11-1/958.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Radocsay Ferenc fmt udv. told.

Józsefv. Zsák u. 38/124.

1863. – Pince, fmt. alapr., 2 metrat

MDK-A-11-1/946.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Rozsits Szaniszló fut udv. told.

Terézv. - Városligeti farostól balra 67/180 a merhalajló uton

1863. - Fut alapr., metnet

MDK A-II-1/956.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Vlassits András fst kőmívesmester

Józsefv. Tavaszmező u. 7/565. és 8/566.

1863. ———

MDK-A-11-1/975.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Fischer Frigyes, fnt udv. told

Ferencv.-Fő u. és Páva u. sarka 18/423.

1863.- Pince, fnt, alapr., mebrel.

MDK A-II-1/963.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Faragó Róza; ép. (ung. megújítás)

József. - Serfőző u. 7/24.

1863. -——

MDK A-II-1/962.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Steiner Mátyás fmt. által.

Józsefv. Serfőző és Prater u. sarok 5/50

1863. - Pince, fmt. alaprz, metszet

MDK-A-1M/969.

Pollák Ágost

és Ybl Miklós 1842-43-ban a templom egységes szerkezetű fedél alá vétele kapcsán tettek javaslatot a debreceni Nagytemplom homlokzatának újszerű kialakítására.

Balogh István: A debreceni Nagytemplom. Bp. 1962. Képzőmüv. Alap k., 36 l., 2o kép. /Müemlékeink./

25.1.

Pollack Ágoston

Joseph Weiss tervei alapján indultak meg az új Stöckelgebäude munkálatai Pollack Ágoston, Sieburger, Lobmayer, Moosbrugger, Diettmann és la Vigne közreműködésével a budai palotában /1854/. 1855-ben hérült el tetőzete

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszeki k., 194 l., 214 kép.

40. l.

MDK

Pollack Ágost épitőmester

Kadinger János fst udv. told.
Józsefv., Prater u. 24/206-a.
1863. - Pince, fut alapr., mebret.

MDK-A--11-1/981.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Henrich Antal, szt udv. told.

Józsefv., Német u. 13/1130.

1863: Pince, szt. alapsz., metszet.

MDK A-II-1/950.

POLLACK ÁGOSTON

neves pesti épitőmesternél is dolgozott 1838-1843 között Barna Mihály kőmüveslegény.

Entz Géza - Genthon István - Szanpanos Jenő: Kecskemét. Bp. 1961. Müszaki könyvkiadó. - 183 l. /Városképek - Müemlékek sorozat./ - 48. l.

Pollack Ágost

1847-48 között epistolte romantikus stílusban a Majakovszkij u. 47. sz. alatti „Pokáry ház" -ot.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

263d

Pollack Ágost

Pollack Mihály fia. 1852-ben a budai palota „D" és „C" épületének újjáépítését vezette, mint építési vállalkozó.

Czagány István: A budavári palota és a Szent György téri épületek. Bp. 1966. Műszaki k., 194 l., 214 kép.

39. l.

Pollack Ágoston, építőmester, építési

M.D.K.

Jól Miklóssal együtt alkotta az ikervári, romantikus, stílű Batthyányi kastélyt.

Pethő Tibor: Budapest - Szombathely - Kőszeg

Bp. /1960/, Panoráma /Magyarország irásban és képben 12. köt./ + 1 kép

47. old.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Popper Lipót 2 em. sarokház
Lipótv.; Váci u. 561.

1863. - I. Homlokzat, 2 udv. homlokzat, metszet
II-V. Üres alaprr.

MDK-A-11-1/1108.

WDK

Pollack Ágost

a Pollack Mihály tervei alapján 1822-ben épült József nádor tér - József Attila utcai sarokháza 2 emeletet hozott.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463l

1241

Pollack Ágoston

1847-ben építette a Majakovszkij u. 41. sz. házat.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

164 p

Pollack Ágost

Mihály fia épített 1839-ben a Majakovszkij u. 44. sz. épületet.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1640.

POLLACK Mihály építész. XIX. szd. közepe MDK,

Ybl Ervin: A budai várpalota helyreállításai a XIX. szd. derekán.
Tanulmányok Bp. múltjából, 1956. XI. köt. ~~307–331. (313. l.)~~
313, 317, 318, 320, 330 (39. jegyzet)

Pollack Ágoston épitén M.D.K.

P. Mihály fia.
1844 ig Ybl Miklóssal társult s több
közös tervet készítettek.

Kampis kag. mův. Bp 1960 473

Pollack Ágoston

MDK

épitész

P. Mihályfia messze lemaradt apjától, átlag nagyobb mesterek /Hild János Ybl Miklós/ mellett dolgozott.

89.o.

Borsos - Sódor - Zádor : Budapest. Bp. 1969.

M. D. U.

POLLACK Ágoston építész

P. Miklós évítész fia

YBL Miklóssal Társul 1841.

Ybl Miklóssal fóti Károlyi-kastély könyvtárának polca, mácsai Károlyi-kastély bebutorozása, Nemzeti Múzeum Széchenyi szobájának belső kialakítása.

Ybl Miklóssal a debreceni Nagy Templom átévítésének Terve

Az Mervári Batthiany-kastély Ybl Miklóssal

Ybl Ervin: Ybl Miklós 12-14.

Pollack Ágost épitőmester

Hahn Jakab műhelye

Józsf. Ecke Üllöer u. Sachg. 67/106.

1862. ——

MDK-A-II-1/581.

Pollack Ágost építőmester

Winkler Ferenc fmt utc. told.

Ferenc v. Einsiedlerg. 651.

1862. - Pince, fmt alapr. metszet

MDK-A-II-1/586.

M.O.K.

Pollack Ágoston építész 19 sz.

P. Mihály fia. Elszakad a klasszicizmustól s már 47 től romantikus elemekkel dolgozik.

Benedekné Györi Lujza: A empire építészet Pesten. Bp. é.n. 25.

Pollach Ágost építőmester

Weisinger János fut utcai told.

Józsefv. Eche Magdalena u. Weinbergg. 4/773.

1862. — ←

MDK-A-II-1/580.

Pollack Ágost építőmester

Szihova János fut hár

Józsefv. Marieng. 3/1006.

1862.- Homlokrat, mince, fut alapv. metnet

MDK-A-II-1/607.

Pollack Ágost építőmester

Pavecsics Mátyás fst félhár

Józefv. Kircheng. 4/231.

1862. - Homlokzat, pince fst alapr.

MDK-A-II-1/622.

Pollack Ágost építőmester

Brunhuber Lőrinc fut udv. told.

Józsefv. Gólya u. 16/308.

1862.- fut. mice, alapr. metnet.

MDK-A-II-1/596.

Pollach Ágost építőmester

Schermann János fnt hár

Józsefv. Lustige g. 6/1150.

1862.- Homlokzat, metszet, pince, fnt. alapr.

MDK-A-II-1/597.

Pollack Ágost építőmester

Tepesch András fut. udv. told. (istálló)

Józsefv. Fühligsfeldg. 26.

1862. - Fut alapr. mehet

MDk-A-II-1/652.

Pollack Ágost építőmester

Heizer Ádám fst udv. told.

Józsefv. Ön u. 26/971.

1862. - Pince, fst alapr. metszet

MDK-A-II-1/657.

Pollack Ágost építőmester

Halczel Lipót fut udv. told.

Ferencv. 2 Haaseng. 19/93.

1862. – Pince, fut alapr. metszet

MDK-A-II-1/636.

Pollach Ágost építőmester

Lindenbaum János fest udv. sold.

Ferencv. Sovokrári u. 62/227.

1862- Pince, fest alapr. metszet

MDK-A-II-1/633.

Pollack Ágost építőmester

Schindler József udv. fut. told.

Terézv., Akácfa u. 25.

1862. - Fut. alapr. mellnet

MDK-A-II-1/666.

Pollack Ágost építőmester

Schindler József fut udv. told.

Terézv, Ahácfa u. 25.

1862. – fut alapr, metszet

MDK-A-II-1/665.

Pollack Ágost építőmester

Alexy M. fszt sarokhár

Terézv. Kerepererstr. 26.

1862. - Homlokzat, pince, fszt. alapr. metszet

MDK-A-II-1/659.

Pollack Ágost építőmester

Szilis Pál fut. átal.

Józsefv. Mátyás tér 12/833.

1862.- Fut. alapv. metszet

MDK-A-II-1/687.

Pollach Ágost építőmester

Lindenbaum János fut félhai

Ferencv., Soroksári u. 62/227.

1862. – Pince, fut alapr. metnet

UDK-A-II-1/696.

Pollack Ágost építőmester

Kunz Karolina 1. em. hár

Fennerv. Üllőerstr. 19.

1862. – Homlokzat, metszet, pince, fut 1. em alapr.

MDK-A-II-1/459.

Pollach Ágost építőmester

Grimm Mihály nyílt tér és pince

Ferencv. Szep. u 30/644.

1862. Fut pince alapr. mehet

MDK-A-II-1/695.

Pollack Ágost építőmester

Schicke Terér fut átal.

Józefv. Szőllőhegy u. 21/762.

1862. - Fut alapr. metrut

MDK-A-II-1/697.

Pollack Ágost építőmester

Pongrácz Alajos fut ház

Józsefv. Hollunderg 1407/c.

1862.- Homlokzat, metszet, pince, fut alapr.

MDK-A-II-1/483.

Pollach Ágost építőmester

Stuna József fut bár

József v. Hollunderg. 1407/c.

1862. Homlokzat, pince, fmt, alapr. metnet

MDK-A-II-1/484.

Pollack Ágost építőmester

Smuthnij János fut udv. told.

Józsefv. Steinmetz g. 8.

1862.- Fut alapr. mehet.

MDK-A-II-1/477.

Pollack Ágost építőmester

Schmitt József fut. udo. told.

Ferenc. Floriang. 7/257.

1862. Fut alapr. mérnet

MDK-A-II-1/482.

Pollack Ágost építőmester

Schreier András fut hár

Steinbruch, Altgeberg 1620/a.

1862. - Fut alatt. meket

MDK-A-II-1/517.

M.D.K.

POLLACK Agost építész

P. Mihály építész fia

Művért. 1955. 1. 17.

Ládor Anna: A Pollack - kutatás néhány

problemája 25. l.

Pollack Ágost építőmester

Szemerédy István fut utcai told.

Ferencv. Lovoksárerg. 52.

1862. - Fut alapr. metnet

MDK-A-II-1/498.

Pollack Ágost építőmester

Kaltenecker Gertrud fut utc. told.

Józsfv. Szőllőhegy u. 10.

1862. - Homlokzatrán, pince, fut alapr. mehet

MDK-A-II-1/526.

M. D. K.

POLLACK Ákos építész

Debrecen, Kistemplom átépítésére terv

Balogh István: Debrecen. 71. l.

M.D.U.

POLLACK

Kubinszky Sajtát összeveti vele

Kubinszky Mihály: Gondolatok a századelejei magyar építészetről
Magyar Építőművészet 1961. 1. sz. 44. l

M. D. K.

POLLÁCK Ákos építész

1842. Debrecen Nagytemplom átalakí
tásához kupolaterv
1842. Debrecen, Kollégium új épületé-
nek toltatására terv et tervek
1842. Debrecen, Kollégium oratorium
mennyezetének diszítésére terv.
Balogh István: Debrecen, 49. l. 59.,

M. D. K.

POLLACK Ágost építész

Ybl Ervin: Ybl Miklós 119., 120.,

Pollack ? festö.

Pesti Hirlap.1841.53.sz.448-49.l.

MDK

Pollack

Nyomdai gépterem, szedők terme, a Vasárnapi Ujság szállitási terme. Zombory rajza u. Pollack fametsz.

Vas. Ujs. X. 1863 I. 11. 16-17 l.

ó l a p

Nyelvjárási Gyüjtőpályázat
elbirálásához

.....

.....

.....

.....

.....

ıt elég konkrét és részletes le-
ɔn a többi pályamunkával való ösz-
ırásban megküldendő birálatához./

ı, részletesen/
ódszer értékelése - a jótulajdonsá-
ɛsével

: magasabb dijazást érdemel
sonyabb dijazást érdemel
ı érdemes munka
munka

MDK

Pollack

Nagymező utca. Terézvárosi r.k. pléb.templom
Szt.József oltára

59. l.

GenZakBpest. Bp. müeml.jellegü ép. jegyz.
1949.

MDK

Pollack

Sóvár és a háttérben Kapi-vár. Sándy Gyula rajza után Pollack fametszete.

Vas. Ujs. X. 1863. III.8. 52 l.

Pollack [építész]

MDK

Ybl Miklós "egyetem után Pollack mesterhez állott be kőműveskedni."

K.Gy.: Egyperces könyvkritika / Ybl Ervin: Ybl Miklós.

Esti Hirlap, II.évf.184.sz. 1957.aug.8.csüt.
2.oldal

Pollack Ágoston építömester.

Pesti Hirlap.1843.272.sz.539.l.

Pollack Ágoston építész.

Pesti Hirlap.1841.98.sz.822.l.

Pollack Ágost

és Ybl Miklós építéneket 1842-ben
Debrecen vezetősége felkérte a Nap-
templom átépítésére
3 tervet kénítetlek.

Sápi Lajos: A debreceni Csanak-ház
Műemlékvédelem, 1968/2. 87.o.

POLLACK Ágoston, pesti építőmester

August P., Baumeister in Pest, pesti (Dorottya-utca, Vojk-ház második emelete) Neues Baubureau-ját hirdeti; mely építési megbízást vállal. Alatta Nicolaus Ybl Architect írja alá a hirdetést. (1841, 377, 390, 396 l)

Preßburger Zeitung
(Gauthen)

M. D. K.

POLLACK Á építész

~~Bp. Szt. István tér 12 (1855-1857)~~

Bp. VII. Majakovszkij u. 47 (1847-48)

Gerő László: Építészeti stílusok

Bp. 1957. 115. l.

Pollack Aug. MNK

festő

1885. évben lépett a Zsolnay-gyár szolgálatába.

73.o. 9. jegyz

HIRSCHLER GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete. Pécs. 1959.

Pollack Ágoston

~~Dittrich (Dütsch) József~~ K

~~Hofrichter József~~

Pollack Ágoston

Zofall Lőrinc

a legszebb épitészek
közé tartoztak a
XIX. sz. első felében
Pesten

Pásztor Mihály

A szárötven éves
Lipótváros
Bp 1940 117 l.

P

~~[illegible]~~

némi összefüggésben lenne. A táj
igazán mély fájdalomban-feloldóan
k egyformasága, a természet mindig
és elmulása, valami megnyugató ö-
t sejtet, kinek nem kell sietnie,
álló, s minden ismétlése mellett
mélységeket sejtet a csend hall-
ulás van, a csendben örökkévalóság."
gényesebb dolgokat örökítette meg,
kzetvételét." 5.
ten malte Rembrandt ein wirckliches
aravaggio; dann wird es trügerisch,
, zauberhaft, vergeistigt; es ist
icht odes das Licht einer Fackel: es
.

képe "Dávid kibékül Absolonnal.
komor hátteret, sötét gomolygás töl-
a felhők felszakadnak, s párás vi-
épületre látunk. Meleg ragyogó

M. P. M.

POLLACK Mózes

Szül. 1807. jún. 9.

Építészeti fordulók

magyar Építőművészet 1960. 3. sz. 64 l.

MDK

Pollák Ágoston, Pest

1829. 2.dij.

Gundel-dij.

Bécsi képzőm. akad. magyar ösztönd. névsora.
Fleischer Bécs, lol. 1.

idu de

Pollack Ágost

neve szerepel mint a V. Majakovszkij u. 47. sz. a. ház építőjeként; legujabb kutatások szerint azt Brein Ferenc tervezte.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Sexikon, Budapest 1973. 1335

7138

M. D. K

POLLÁK Ágost építész

Bp. Király u. 47. Háromemeletes

bérház (1847-48)

Gerő László: Magyar építészet haladó

hagyományai Bp. 1951. 59. l

Pollack Ágoston

Ybl Miklóssal Zözösen

Építette át 1846-47-ben az
ikervári Batthyány Kastélyt

Kelényi György: Kastélyok, Zúrcál, villák
1974 Corvina 118. old.

POLLACK Ágoston építén

- Debrecen, Ristemplom (Ybbl) 1843 tew
- VIII. Kalamaság tér 20. 1855

Komáček 1984 145.
174.

Pollack Ágoston és Hild József MDK építészek

Reáltanoda u. 7. Belv. reál

Gen ZakBpest 41. 1.

Pollack Ágost

épitette 1852-ben a VI. Majakovszkij
u. 15. sz. lakóházat.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 13351

7130

Pollack Ágost

1838-ban építette az V. Magyar u. 31-33. sz. a. ház hátsó szárnyépületét.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

7101

Pollack Ágost

MDK

Rókus kórház./Gyulai Pál u. 2./

Jung József tervei szerint kezdték épiteni 1781-ben; a terveket módositva tovább épitette Kardetter Tamás 1796-98.
Pollack Mihály tervei szerint Pollack Ágost épitette a Rákóczi uti oldalt.1839-41.
Főkapu 1874.
1945-ben Horváth Béla tervei szerint állitották helyre.
Itt Gyógyitották ki 1866-ban Munkácsy Mihályt szembajából.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

158.1.

Pollack Ágost

VIII. Köztársaság tér 8.

"Épitette 1855-, illetve 1860-ban
Pollack Ágost, illetve Diescher József."

Zakariás G. Sándor : Budapest. Bp. 1961.
160.1.

Pollack Ágost MDK

Üllői ut 76. Volt Josephinum.
Ma Vasvári Pál fiuotthon.

Pollack Mihály terve után Pollack Ágoston 1841-43 közt épitette.

1861-70-ben átalakitva.

Zakariás G. Sándor: Budapest. BP. 1961.

167.1.

Pollack Ágoston

MDK

Bp. V. Szerb u. 21-23.

Klarisszaékolostor , 1802-tól zálogház.
1847-ben Pollack Mihály átalakitotta.
Ágoston

1869-ban Hild Károly árlejtési csarnokot épitett az udvarban.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
125.l.

Pollack Ágost

VII. Majakovszkij u. 15.

1852-ben tervezte Szelényi József részére.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

153.1.

MDK

Pollack Ágoston

Bp. V. Tolbuchin körut 8.
Egyemeletesre Pollack Ágoston épitette. 1852.
Buzzi Félix háromemeletesre épitette ki.

Zsákariás Gy. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

127.1.

Pollack Ágost MDK

VII. Majakovszkij u. 47.
1847-48-ban épitette Pekáry Imrének.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
154.1.

Polack Ágoston

MDK

tervei szerint 1863-ban épült

Üllői ut 29. sz ház

Nussbaumer Lőrinc számára.

Helyreállitva 1959.

Zekariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961

173.1.

Pollack Ágost MDK

1838-ban tervezte Csekonics Nep. János részére a Magyar u. 31. sz. házat.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

110.1.

Pollack Ágost

Bp.V.József Attila u. 6.

Pollack Mihály épitette 1822-ben magának.

1849-ben kigyulladt. Pollack Ágost helyreállitotta és harmadik emeletet huzott rá.

Később Wenckheim-ház még két emelettel megtoldva.

Zolnay G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.

105.l.

Pollack Ágost

MDK

Majakovszkij u. 44.

1839-ben épitette Günther C. számára.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
140.1.

MDK

Pollack Ágost

Guszev u. 12. háromemeletes ház.

Düttrich József épitette 1819-ben kétemeletesre Prix István részere.

Átalakitása Pollack Ágost müve 1863.

Zakariás G. Sándor: Budapest. Bp. 1961.
104.l.

MDK

Pollack Ágost ép.

Király u.44. ház. 1839.

GenZakBpest. Bp. müeml.jellegü ép. jegyz.

1949.

Pollack Ágost építőmester

Tiegler Lipót, nyilt szín
József v. - Horgony - u. 16/334.
1863. - Int. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1249.

M.D.K.

Pollack Agoston épitész

Üllői-ut 76. Vasvari Pal fiuotthont épitette Pollack Mihaly terve utan Pollack Agoston 1841-43 között. Benne kapolna. Udvaran kétemeletes épulet.

Gen Zak Bpest. 69.1.

Pollák Ágoston, építész

M.D.K.

„1833-34. évek körül rajzolt mestermüvét, egy királyi palota tervvázlatát" az Egylet 1887. dec. 5-i ülésén mutatta be.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet Heti Értesitője, Bp. 1887. VI. évf. 210. old.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Horváth Gáspár, istálló és nyílt kin

Ferencv., Két nyúl-u. és István-u. sarka 22/74.

1864. - Fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1516.

Pollack Ágost építőmester

Lipp Ferenc 2 em. ház

Belv. Ungasz. 30/515 és 33/513.

1862. - I. Homlokzat, metszet
II-III. ömes alaur.

MDK-A-II-1/490.

Pollack Ágoston épitész MDK

nagyobbitotta meg Ybl M.al együtt az ikervári Batthyányi kastélyt 1847-ben.

Genth.Müeml.1959 I. 141

MDK

Pollack Ágost építőmester

Libich András, koba-konyha és fásszín

Józsefv. Zsák-u. 15/147.

1864. - Pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1504.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Drobni János, fut. utc. told.
Ferencv., Üllői-u. 51/771. és Uj-u. sarok.
1864. - Fut. alapr., matrat

MDK-A-II - 1/1464.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Posner Károly, fut. átalak. és cutorna.

Lipótv, Vadász-u. 14.

1864. - Pince, fut, alapr., metnet

MDK-A-II-1/1492.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Noun József, fut. utc. told.

Józsefv., Conti-u. — József-u. sarka 64/1184.

1864. - Homlokrat, fut. alyp., matszet

MDK-A-II-1/1500.

MDK

Pollack Ágort építőmester

Szabó József, nyilt kin

Pesérő, Váczi-u. 62/1441.

1864.- Int. alapr. mednet

MDK-A-II-1/1463.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Fritz János, férrer

Józsefv., Conti és Bérkocsis-u. sarka 16/1207.

1864. - Fut. alapr., mednek

MDK-A-II-1/1420.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Richter József, fut. udv. told.

Ferencv., Temető-u. 17/324.

1864. - Fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1437.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Fuchs Károly, istálló

Józsefv., Tűzelem-u. 24.

1864.- fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1455.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Zimmermann Lajos, fut.-átolok.

Józsefv., József-u. 53/902.

1864. - Fut. alapv., metnet

MDK-A-II-1/1443.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schuster Gáspár fut. udv. told.

Józsefv. József-u. 86/879.

1864.- Fut. alapr., matrat

MDK-A-II-1/1412.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Iványszky Ignác, kanonok

Józsefv., Tavaros-u. 21/1323.

1864. ———

MDK-A-II-1/1413.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Klauzer Fáncs, műhely

Ferenc v., Liliom-u. 5/371.

1864.- Pince, fnt. alapr., mebnet

MDK-A-11-1/1416.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Schuhmayer József, fénér

Józsefv., Serfőző-u. 2/22.a.

1864.- Tut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1419.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Balogh János, fut told.

Tereív. Ó-u. 37.

1864. — —

MDK-A-II-1/1404.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kaltnecker Henrik, istálló átal. lakássá

Józsefv., Óriás-u. 17.

1864. - Tut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1409.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Kühberger Kerentély, fmt. utc. told.

Józsefv., József-u. 80/882.

1864. - Homlokzat, pince, fmt. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1411.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Faith István, fmt. udv. told.
Ferenc v., Virág- és Temető-u. sarok 26/527
1864. - Pince, fmt. alagsz., mennet

MDK-A-II-1/1403

MDK

Pollack Ágort építőmester

Vizi János, fut. nyilt sein

Ferencv. Liliom-u. 7/375. - Florian u. sarka

1864. - Fut. alapr., mednet

MDK-A-II-1/1387.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Vizi János, fut. udv. told.
Józsefv., Gólya-u. és Üllői-u. 432. sz. sarok
1864. - Fut. alapr., metszet

MDK-A-[illegible]-1/1388.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Krischan Mátyás, nyilt kin

Pesczv. Kerepesi u. 37.

1864. - Fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1402.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Weisser Ferenc, fut. udv. told.

Józsefv. - Német-u. 15/1129.

1864. - Fut. alapr., 2 metnet

MDK - A - II - 1/1391.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Gerstenmeier János, fut. utc. told.

Józsefv.- Gólya-u. 11/421.

1864.- Homlokzat, pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1348.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Drucker József, fnt. udv. told.

Józsefv., Béhés-u. 1/1058.

1864.-Fnt alapr; metnet

MDK-A-II-1/1349.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kis András, fut.-udv. told.

Józsefv., Gólya-u. 2/426.

1864.- Fut. alapít., 2 metrot

MDK-A-II-1/1367.

MDK

Pollack Ágost építőmester

~~Weil~~ Weinbeer József, fut. carokhár

József., Schoppen- u. Kleine Schoppeng. 26/384.

1964. - Homlokzat, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1368.

M.D.K.

Pollack Ágost

1842-43-ban a debreceni Nagytemplom egységes szerkezetü fedél alá vétele kapcsán tett javaslatot Ybl Miklóssal a homlokzat ~~egységes~~ ujszerü kialakitására.

Balogh István: A debreceni Nagytemplom.Bp.1962.
25.1. /Műemlékeink/

MDK

Pollack Ágost építőmester

Finda József, fst. udv. told.

Belv., Stüllerg. 30.

1863.- Pince, fst. alapr., metset

MDK-A-II-1/1332.

MDK

Pollack Ágort építőmester

Huber Pál, nyilt kin

Józsefv., Nagytemplom-u. 20. Prater-u. sarok.

1864. - Tut. alapr. metnet

MDK-A-II-1/1336.

MDK

Pollack Ágort építőmester

Heigel Ferenc, fut. hár

Ferencv., Viola-u. 15/544.

1864. - Homlohratsén, pince, fut. alapr., mebret.

MDK-A-II-1/1335.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Hild Károly adja be P. Á. régi tervét - módosítva. 1864.

(Popper Lipót II. em. sarokház, Lipótv. Váci-u. 33/561.)

MDK-A-II-1/1344.

MDK

Pollack Ágoston építőmester

Fuhrmann József, szt. udv. told.
Józefv., Sackg. 29/132.
1863. - Pince, szt. alapr., mednet

MDK-A-II-1/1317.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Varga Fános, műhely

Józsefv., Zsák-u. 37/123.

1864. - Pince, fut. alap., mebret

MDK-A-II-1/1331.

MDK

Pollack Ágost, építőmester

Hoffmann József, fut kesténkás
Kőbánya, Óhegy (Rókahegy) 425.
1864., fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1309.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Tichler Károly, hesitésfal.
Józsefv., Mátyás-tér 3/838.
1863. - Fut, alapr., metnet

MDK-A-II-1/1294.

MDK

Pollack Ágost épitőmester

Petrovits Demeter, pnt. átalak.
Terézv., Király-u. 1/1436.
1863. —

MDK-A-II-1/1262.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Fuchs Katalin, fnt. udv. told.

Törzsv., Tüzelem-u. 25/69.

1863. - fnt. alapv., metnet

MDK-A-11-1/1310.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Pauser József, udv. told. istálló

Ferencv., Ferenc-tér 5/447.

1863.- Int. alapr., matrat

MDK-A-11-1/1285.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Petrovics Demeter T. em. átalak.

Terézv, Király-u. 1/1436.

1863. - Pince, fut, T. em. alapr, 2 emelet

MDK-A-11-1/1290.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schlesak Károly özvegyei, fut. utc. told.

Józsefv., Ónás-u. 6/298.

1863. - Pince, fut. alapr., mednet

MDK-A-II-1/1293.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Mühlbacher János, fut. udv. istálló
Józsefv., Tehőárok -u. 27/857.
1863.- Tut. alapr.; metnet

MDK-A-II-1/1292.

Pollack Ágost, építész MTA

Megmaradt a pesti cukorgyár terve. Ez is Pollack Ágost műve. (1845)

Pakots György: 11 lepkelángú lámpa a Váci utcában 3

ESTI HIRLAP Bp. 1966. aug. 10.

Pollack Ágost, [építész] MOSG

Kiállították „tervét a kereskedők kórházáról. Az épület a mai Hársfa utcában állott.

Pakots György: 11 lepkelángú lámpa a Váci utcában 3

ESTI HIRLAP, bp. 1966. aug. 10.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kiss Mátyás fut utc. és udv. told.
Józsefv., Zsák-u. 1/155.

1863.- Pince, fut alapr, mebet

MDK-A-II-1/986.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Királ Antal, fut. ásalok.

Józefv., Ősz-u. 4/1486.

1863. – 2 fut. alapr., 2 metret

MDK-A-II-1/1276.

MDK.

Pollack Ágost épitőmester

Prückler Ignác fut ábrl

Belv. Országút 7/643.

1863. - Vince, fut alapr, mérnt

MDK-A-II-1/1033.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kropper János, nyilt bin

Ferencv. Malom u. 3/248

1863. - Tut alapr, metnet

MDK-A-II-1/1030.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Posner Károly fut. átal. és told.
Lipót, Bálvány u. 11.
1863.- alapr.

MDK-A-II-1/1019.

MDK

Pollack Ágost ajtómester

Grabetz András fut udv. told.
Józsefv., Koszorú u. 20.
1863. - Fut, alapr, metnet

MDK-A-II-1/1008.

MDK

MDK

Pollack Ágost épülőmester

Weinseits József, által.

Belo. Kerb. u. és Grünebaum u. 25/334.

1863.- Int alapr. és metnet

MDK- A - II - 1/997.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Steiner Mátyás, nyilt kin.

Józsefv. Serfőző u. 5/50. Práter u. sarok.

1863. - Tut, alapr. mednet

MDK-A-II-1/1007.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Szidonits Ferenc szt átal.

József. - Pömő u. 13/404.

1863. - Szt alapr., metnet.

MDK-A-11-1/999.

M.D.K.

Pollack xxxxxx Ágoston.épitész

Mihály fia.Ybl Miklós társált vele,1844-ig közös terv
Ikervári kastély,debreceni nagytemplom átépitése,stb.
473.o.

Kampis Antal: A képzőművészetek

A Kultúra Világa.III.köt.A Képzőművészetek,a zene,
a szinház és a film.Minerva.1960.Budapest

MDK

Pollack Ágost építőmester

Krein Lénárt, fmt. hár

Ferencv. Kis Flórián-u. 5/634.

1863. - Homlokzat, fmt. alapr.

MDK-A-II-1/1061.

WDK

MDK-

Pollach Ágost építőmester

Kruschek János fut udv. told. és sütőhemenc
Józsefv. Szűr-u.-Tavaszmező u. sarka 14/684.
1863.- Tut alapr., mutnet

MDK-A-II-1/1060

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Hoffer Bertalan fszt utc. sold.
Teréev. István tér 6/238.
1863. - Homlokzatrén, pince, fszt. alapr.

MDK-A-II-1/1051.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Lee Tamás, kocsinin

Józsefv., Kistemplom u. 8/229.

1863. - Homlokzat, fot alapr., metszet

MDK-A-II-1/1050.

WDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Klettner Pál, fut udv. told.

Józsefv., Statio u. 73/553.

1863. - Pince, fut. alapr., metnet

MDK-A-11-1/1081.

WDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schmidt István, fut. utc. told.

Ferencv., Liszton u. 17/707.

1863. – Fut. alapr., 2 metnet

MDK-A-II-1/1066.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Chladek Anna, fut kár
Józsefv., Óriás u. 282.
1863. ——

MDK-A-11-1/1063.

WDK

MDK

Pollack Ágost épilőmester

Giszelly Ottó fnt udv. told.

Terciv. - verlangerte Steinerg. Äusser der Linie u.

Alte Arenag. 139-140.

1863. - Fnt. alapr., metnet

MDK-A-11-1/1071.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Schlick Ignác, fut utc. told.
József., Bodrafa-u. 4/1005.
1863. - Pince, fut. alapr., mestnet.

MDK-A-II-1/1094.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Barko Ferenc, istálló

Delv., Aldunasor 21/71.

1863.- fut. alapr.; mehet

MDK-A-11-1/1085.

МЭК

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kaltenecher Gertrud, pince átalakítás

Józefv., Höllőhegy u. 13/745.

1863. - Pince alapr., metnet

MDK-A-II-1/1082.

MDK

MDK

Pollack Ágort épilőmester

Witzanek János, fnt. udv. told.

Józefv., Szűr-u. 2.

1863. - Pince, fnt. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1091.

MDK

MDK

Pollack Ágoit építőmester

Nusbaumer Lőrinc 1 em. ház
Ferencv., Üllői-u. 809., a dohányraktár mellett
1863. - Homlokzat, pince, fut. 1. em. alapr., metszet

MDK-A-11-1/1104.

MDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Freitner Ferenc, fut. utc. told.

Terv., Nagymező-u. 33/1162.

1863. - Homlokzat, pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1103.

WDK

MDK

Pollack Ágost építőmester

Wesk Mihály, fut. udv. told.

Terézv., Hajós u. 31. és 33.

1863. - Fut. alapít., mehet

MDK-A-II-1/4088.

MDK

MDK

Pollach Ágost építőmester

Komárony Ignác fut udv. told.
Józefv. Statio - u. 3/124.
1863. - Pince, fut. alapr. 2 metret

MDK-A-II-1/1111.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Bauer Ferenc, fnt. udv. told.

Józsefv., Kender-u. - József-u. sarka 79/1307.

1864. - fnt. alapr., mednet

MDK-A-II-1/1517.

MDK

Pollack Ágost építőmester

a pesti szabó cék T. em. rácp.

Belv., Reáltanoda u. 13/480.

1863. - Homlokzat, pince, fszt. I. em. alapr., metszet.

MDK-A-II-1/1124.

MDK

Pollack Ágost epitőmester

Alszeghy Alajos fut hír

Fennev., Gyér u. 209-210.

1863. Pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-11-1/1115.

МДК

MDK

Pollack Ágost építőmester

Gyurkovics János, pincelakás és nyílt szín.
Józefv. Nap és Kistemplom u. sarok. 10/228.
1863. - Pince, fut., alapr., metszet

MDK-A-II-1/1120.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Prohászka Károly, antalosműhely
Józsefv., Zsák-u. 30.
1864. - Pince, fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1524.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Haberstrumpf Kerentély, fut. told.
Józsefv. Kerepesi-Ösz.-u. sarka 66/1510.
1864. —

MDK-A-II-1/1543.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Rainisch Nándor, istálló-, kamra, nyilt nin told.
Teréz., Istvánmező 2/1678.
1864. - Tut. alapr., metnat

MDK-A-II-i/1532.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Gruber Nándor, fst. udv. told.

Józsefv., Főherceg Sándor - u. 27/1455.

1864. - Pince, fst. alapr., metrat

MDK-A-11-1/1552.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Löw Márton, házmesterlakás és nyilt kin

Ferencv, Angyal-u. 7/264.

1864. - Fut: alapr., mednet

MDK-A-II-1/1563.

MDK

Pollack Ágort építőmester

Frank Jakab, fut. udv. told.

Ferencv., Melom-u. 16/284.

1864.- Pince, fut. alapr., metnet

MDK-A-'11-1/1557.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Zeidler testvérek, fnt. udv. told.

Teréz v. 3 ~~Dob~~ -u. 59/515.

1864. - Pince, fnt. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1562.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Kaltenecker József, fnt. udv. told.
József., Karpfenstein- u. 781. tgrv. g.
1864. - Tut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1569.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Mirsch Ferenc, fut. udv. told.
Józsefv., Vig-u. 32/1164.
1864. - Pince, fut. alapv., metnet

MDK-A-II-1/1584.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Mirsch Vencel, fut. udv. told.
Józsefv., Német-u. 27/1122.
1864. - Pince, fut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1583.

MDK

Pollach Ágost építőmester

Palikucsevnyi János, fmt. üzlet átalakítás

Belv., Papnövelde-u 7/314.

1864. - Fmt. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1568.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Hirsch Mihály, őrház

Ferencv., 2 nyul-u. és aldunasor 65, 67.

1864. - Pince, souterrain és fut. alapr., metnet, helyszínrajz

MDK - A - 11 - 1/1567.

MDK

Pollack Ágort építőmester

Huszka Károly, fut. udv. Told.

Józsefv., Gólya-u. 39/319.

1864. - Fut. alapv., metnet

MDK-A-II-1/1590.

MDK

Pollack Ágost épilőmester

Adamfy Mária fut. udv. told.
Ferenc. Pemplom tér 3.
1864. - Pince, fut. alapr., mednet

MDK-A-'11-1/1587.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Nagel Fáuos, fut. utc. told.

Ferencv., Angyal-u. 6/274.

1864. – Fut. pince alaur., mehnet

MDK-A-11-1/1601.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Lucks János ép. felügyelő tervét hiviteleri.

Löw Márton, lentesműhely és rozsélt szín

Ferencv., Angyal-u. 7/264.

1864. —

Bővítésre vimaadjuk a tervet

MDK-A-II-1/1605.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Gach Miklós, füstölő és jégverem
Józsefv., Óvás-u. 27/280.
1864. - Pince, fut. alapr., metsz

MDK - A - 11 - 1/1628.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Smutny János, fatartó minek

Józefv., Kőfaragó u. 8.

1864. - Tut. alapr., metnet

MDK-A-II-1/1630.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Philipp József, fut.-udv. told.
Ferencv., Malom-u. 8/280.
1869.- Pince, fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1622.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Weis B., fut. átal. és cratorna
Belv., Országot 30.
1864. - Pince, fut. alapr. és metnet

MDK-A-II-1/1625.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Auspitz Szilárd, fst. félhár

Teréz v., Kempeni u. 31/76.

1863. - Hamlohnat, pince, fst. alapr.

MDK-A-II-1/1141

MDK

Pollack Ágost építőmester

Benhard Lajos, fut. udv. tald.

Ferencv., Florián és háston-u. sarka 11/672.

1866. —

MDK-A-11 1/2278

M. D. K.

POLLÁCK Ágoston építész

Ikervár (Vas m.) Ballhyány-kastély,

1847. Ybl Miklóssal

Magyar építészet. Bp. 1954. 104. l.

M. D. K.

POLLÁK Ágost építész

Bp. VII., Kazinczy-u 47. Három-emeletes bérház, 1847-48.

Magyar építészet. Bp. 1954. 103. l.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Wind Mihály, fut. ház

Fernev., Aldunasor és hj utca sarka

1863.- Homlokzat, pince, fut. alapr., 2 metszet

MDK-A-II-1/1155.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Losaholt János, fmt. bld. és mütőkemence
Ferencv. Üllői és Ferenc u. sarok 28/795.
1863. - Pince, fmt, alapr., metsz

MDK-A-II-1/1140.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Libich András fest utc. told.
Tárnfv., Zsák u. 15/147.
1863.- Prince, fest. alapr., mednat

MDK-A-II-1/1143.

MDK

MDK

Pollack Ágost épitőmester

Smutny Ferenc, fnt. udv. told.

Józefv., Statió és Türelem-u. sarok 50.

1863.- Int. alapr; mutat

MDK-A-II-1/1142.

MDK

Pollack Ágost

1855-ben építette a VIII. Közforgalmi
Fővárosi Gázművek épületét.

Benza Lajos, Bernát György, Erdei
Ferenc stb.: Budapest lexikon, Buda-
pest 1973. 1335 l

6161

Pollack Ágoston

A Josephinum fametszői
a 30. oldalon

Művészettörténeti Értesítő
1973/1

Pollack Ágoston

romantikus munkásságát említi

Török László: Magyar építészet a historizmus korában.
Építés- Építészettudomány. 1969.1-2.sz.131-180.l.
147-159.l.

POLLACK ÁGOSTON és Ybl MIKLÓS,épitészek

Közösen tervzték az ikervári Batthyány kastélyt. Az itáliai reneszánsz formák,moreszk motivumokkal ötvöződő romantikus stilusában. 239.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

Pollack Ágoston

állította helyre 1849 után az V. József Attila u. 6. p. házat és arra egy 3-ik emeletet épitett.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5038

Pollack Ágost

egy harmadik emeletet épített az V. Gusser u. 12 sz. háza és átalakította az épületet. /1863/

Mezzo László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

3941

Pollack Ágoston

és Mihály tervei alapján épitették a VIII. Üllői út 76. sz. a. finárvaházat (1843).

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Sexikon, Budapest 1973. 13351

5041

MDK

Pollack August

festő

A Zsolnay-gyár művészeti munkáiban közre-
működött 1885-ben.

67.o.

NIKELSZKY GÉZA: A Zsolnay-gyár művészete.
Pécs. 1959.

M.D.K.

Pollack Ágoston épitész

Pollack Mihály fia, Ybl társa
közös munkájuk a debreceni templom teőzete / 1842/

Ybl Ervin: Ybl Milós /1814-1964/ szül tésének 100 évfordulóján
Magyar Epitömüvészet 1964/3 48-51. l.

M.D.K.

MDK

Pollack Ágoston

épitész XIX. sz. első felében Pesten.

Pásztor Mihály: A 150 éves Lipótváros. Bp. 1940.

117. l.

Pollack Ágoston, építész MDh

Pollack Mihály fia. Pollack Ágoston tervezte a Majakovszkij utca és Csányi utca sarkán álló 115 éves műemléképületet. Ebben volt egykor a fekete Macska Vendégfogadó. Az épületet most eredeti stílusában helyreállították.

[– : Kép – szöveg] 7. l

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. jan. 26.

Pollack Ágoston

életének és munkásságának időrendi adattára mesterfelvételi ügyével bezárólag.

Komárik Dénes: Építészképzés és mesterfelvétel a XIX. században. Építési mesterek és mesterjelöltek.
Építés- Építészettudomány, 1971 /III/, 4.sz,
379-418.l.

409.l.

POLLACK Apostol épületei

P. Mihály fia.

A pesti református templom épülete

Radocz Gyula: Magyar építészetörténet Bp. 1961. 262.

• CSONKA-MAGYARORSZÁG •
• EGYHÁZI MŰKINCSEI •

A Millenáris kiállítás óta ezeket az értékeket még senki sem gyüjtötte össze. Történelmi visszapillantás. Külföldi származású műkincsek magyar gyüjtők tulajdonában.

Az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum, beleakarván kapcsolódni s előmozdítani a Szent Imre év jubiláris ünnepségeit, így, művészeti szépségekben páratlanul gazdag, műtörténeti szempontból pedig igen nagy jelentőségű kiállítás rendezésével illeszkedett be a magyar művészeti mult s a hazai műgyüjtés bemutatásába.

Végh Gyula, a múzeum főigazgatója összegyüjtötte a magyarországi püspökségek, egyházak és rendházak birtokában lévő egyházművészeti emlékeket s kiegészítve azokat a budapesti gyüjtők ilyenirányú műkincseivel, egy valóban nagyszabású s remekművű kiállításon mutatta be azt a műszeretőknek és az érdeklődőknek.

Az Iparművészeti Múzeum Régi Egyházművészeti kiállításának jelentőségét mutatja az a tény, hogy több mint három évtizede, vagyis a magyar államiság ezredéves ünneplésekor rendezett kiállítás óta nem mutatták még be a magyar — s a magyar kezekben lévő műremekek ilyen gazdag bőségét.

Az ezeréves ország szétdarabolásával a magyar művészeti mult és kultúrális élet emlékeinek jelentékeny része idegen kézre került.

Bár az országterület kétharmadának elvesztésével művészeti emlékeink jelentékeny része idegenbe szakadt, a Csonkaország területén maradt s a Régi Egyházművészeti Kiállításon felsorakoztatott emlékek mégis döbbenetes erővel hirdetik a magyarság nagy kultúrájú régi művészetét, annak gazdagságát. Ez a kiállítás közvetett hirdetője annak a szerepnek, melyet a magyarság a nyugati kultúrában vitt. Bizonyság arra, hogy régi művészetünk sajátos stíljegyekkel bíró olyan nemzeti művészet volt, mely mindenkor mélyen gyökerezett a nemzeti műveltség talajában. Művészetünk együtt élt, fejlődött, virágzott, vagy hanyatlott a nemzet életével. Egyénien alakult és sajátságos fejlődése alatt nemzeti formákat és típusokat hozott létre.

A Régi Egyházművészeti Kiállítás műkincseinek sorát a Cunpaldus-kehely nyitja meg. Ez egyúttal a kiállítás legrégibb darabja is. Az aranyozott vörösrézből készült kehely töleséres lábát és félgömb idomú kupáját vésett szíjfonatos díszítmény ékesíti. Ez a ritka és nevezetes emlék a legrégibb magyarországi kehely, azonban nem magyar művész alkotása, mert a VIII. század elejéről, vagyis még a honfoglalás előtti korból származik. Igen tanulságosan állították melléje a kalocsai székesegyház érseki sírjában talált ezüstkelyhet és pásztorbotot. A XI. századból származó sírkehely a legrégibb magyar kehely. Úgy ez, mint a vele egy sírban talált, nemes egyszerűséggel s elegánciával készült pásztorbot már a magyar ötvösmestereknek a művészi túlzásoktól mentes, józan s higgadt forma- és díszítő törekvését mutatja.

Ezek mellett az árpádkori keresztek s corpusok egész sorát mutatja be a kiállítás. Némelyik, mint pl. a Székesfehérvári Múzeum körmeneti keresztje, vagy a Piarista Múzeum faágas díszű feszülete, mely csak szerény előhírnöke és példája az önálló formakifejezések felé tapogatódzó magyar ötvösségnek. Egyik-másikát, így a piaristák corpusát is a magyarországi ötvösök ágyazott, zománcos kísérleteinek kell tekintenünk. Az árpádkori ötvösművek sorából gazdag művészi ornamentikájával, jól modellált figurális ábrázolásaival és ügyes művészi megkomponálásával kiemelkedik a Magyar Nemzeti Múzeum oltárkereszt-talpa.

A kiállítás egyik legfigyelemreméltóbb darabja az esztergomi Keresztény Múzeum fekete Magdolnája. Ez a páratlan finomságú, egykor színesen festett, az utóbbi időkben azonban tűztől megfeketedett hársfaszobor a magyar faszobrok legrégibb emléke, mert hajdísze, kikerekített és síma részletei és egész formafelfogása még a román stílushoz kapcsolják s így kétségtelen, hogy még a XIII. században készült. Nagyszerűen és világosan mutatja a magyar művész tiszta és egyszerű elképzelését, a leegyszerűsítés mellett is erőteljes formáit, túlzásokra nem hajló nyugodt lelki kifejezést.

Anjoukori művészetünk nagyságának bájos emléke a budavári koronázó főtemplom Nagy Lajos uralkodásának idejéből származó kelyhe. A talpmezőn alkalmazott medaillonok művészi kivitele s az egész mű nemes, olasz típusra emlékeztető formája érdekes tanuja annak, hogy ekkor a magyar művészek fel tudták dolgozni a nyugatról sugárzó művészi áramlatokat,

Magyar Iparművészet
1930.

sőt a sajátos nemzeti jellegnek megfelelően átformálni is tudták.

Az Anjou-kelyhet a középkori magyar ötvösművek változatos és gazdag sora követi. Pazar pompájú kelyhek, monstrancziák, keresztek és ereklyetartók sokasodnak egymás mellett. Ez a rész a kiállítás anyagilag és művészettörténeti szempontból is legértékesebb csoportja. Ezek az egykori magyar művészeti mult leghűbb tükrözői s ezek az emlékek az igazi hírnökei letűnt művészeink egykori nagyságának, mert hiszen az ötvösség volt a legkedvesebb s egyúttal a legsajátságosabb művészetünk. Ebben a műfajban élte ki magát igazában a régi magyar művészi készség, fantázia és teremtő erő.

Sikerült megszerezni a rendezőségnek Szent László királyunk egykoron Nagyváradon, most a győri székesegyházban őrzött ereklyetartó mellszobrát is. Ez, az 1405. táján készült aranyozott ezüst herma a gótikus magyar ötvösség legnagyobb tette s kétségtelen, hogy impozáns művészi megmunkálásával az egyetemes ötvösségnek is egyik legszámottevőbb alkotása. Stilizálással elért monumentalitása olyan, hogy hatásos megjelenése révén a francia és olasz hermák legjelesebb darabjainak is egyenlőrangú vetélytársa.

A Zsigmond uralkodásának ideje alatt új magasságokba lendült művészetünk. Legkáprázatosabb emléke az esztergomi főszékesegyházi kinestár Suky-kelyhe. Az 1440-es években készült s egykor a gyulafehérvári székesegyház birtokában levő mű kora művészetének valóban reprezentatív darabja. Az elenyészett XV. századi magyar művészetnek, vagyis művészetünk aranykorának nemes anyagba oltott s formába öntött lelke ez a kehely. A letűnt boldog Magyarország kultúrájának páratlan erejű és csodálatos emléke.

A legmagasabb esúesán álló régi magyar művészetünk ezen emlékén minden rajta van, ami csak középkori ötvöseink készségében benne volt. Az öntési, vésési, cizellálási, zománczozási technikának páratlan jelességű medaillonos

Felvidéki magyar emlékgyüjtés. Tichy Kálmán rajza.

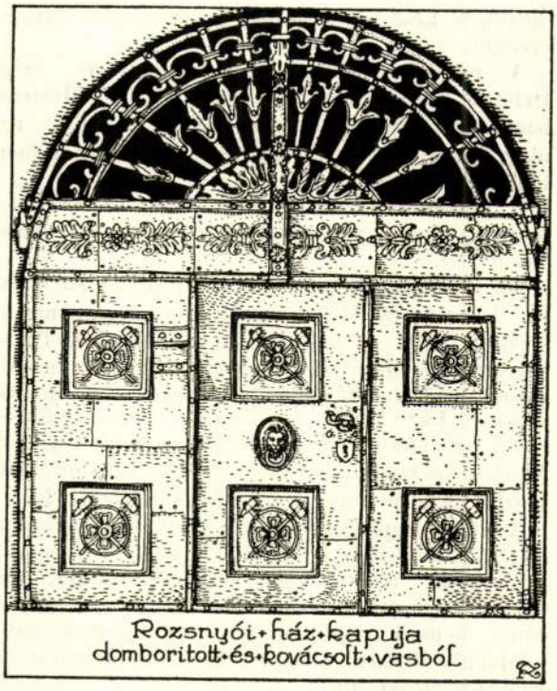

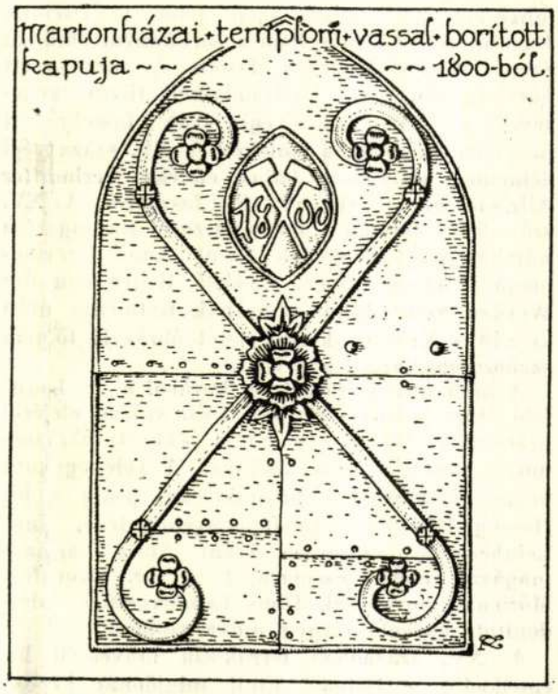

Felvidéki magyar emlékgyüjtés. Tichy Kálmán rajza.

díszeinek szépsége s pár szirmos virágdíszből álló sodronyzománcos ékítménye olyan tökéletes, hogy nemcsak a magyar gótikus ötvösségnek, hanem az európai ötvösművészetnek is legcsodálatosabb ilyenféle emléke.

Mátyás király műszeretetét és világhíres műkincseit a budavári Szent Jobbról nevezett plébánia templom (Zsigmond-kápolna) casulája képviseli. Ezt a zöld bársonybrokát miseruhát nagy királyunk egykori nyolc trónkárpitjának egyikéből szabták. A firenzei műhely, Pollaiuolo rajzos terve alapján szőtte.

Mátyás könyvtárának s korának könyvművészeti emlékei sorában figyelemreméltó az Egyetemi Könyvtár tulajdonában lévő Eusebius Pamphillus. De Evangelica Praeparatione pergament kézirat, mely címlapjának fehér indafonatos díszével firenzei könyvfestő műhelyre vall, valamint Szent Ágoston: De Civitate Dei című művének Nápolyban másolt és festett pergament kéziratra. Úgy ennek, mint az előbbinek tarkavirágos aranymetszése azonban már Mátyás budai műhelyében készült.

Mindezen műkincseket a középkori magyar miseruhák ragyogó színes, csodálatos festői hatású és változatosságú sorozata foglalja keretbe. Legkiemelkedőbb az esztergomi székesegyház nagyalakú Báthory miseruhája, melynek a XV. század második feléből származó keresztjén lévő öt domború késő gót baldachin alatt álló szentjeit több ezer gyöngy borítja. Ennek anyagi gazdagságával szemben sokkal hatásosabb művészi megjelenésű a XVI. század első feléből származó kőszegi casula, melynek hátrészén szövetdomborműben három szent között a konzolon áll Madonna alakja.

A moháesi vésznek a magyar ötvösművészet napja is leáldozik. Az előnyomuló török gátat vet művészetünk fejlődésének s a régi egyházi mecénások letűnésével a régi magyar művészet virágzó fája is elhervad. Nyugati kapcsolataink megszakadnak s a beáramló német művészeti áramlatokat művészeink csak folyton hanyatló erővel tudják ellensúlyozni. A tetszetősebb s olcsóbb idegen portékákkal szemben mestereink csak úgy birják a versenyt, ha azok esztétikai és műhelyi törvényei szerint készítik műveiket. Az előző korok művészetével szemben így mély szakadék keletkezik, melyet azután áthidalni csak a legújabb kornak sikerült.

A régi magyar művészet remekművei mellett a magyarországi püspökségek és műgyüjtőink birtokában lévő külföldi eredetű műkincsek is csodálatos gazdagsággal szerepelnek a kiállításon. Mind műfajaik kiváló emlékei s legtöbbnyire koruk jelesebb mestereitől származnak. Élükön áll br. Kornfeld Mórie Madonnája a gyermek Jézussal. Az 1350-es évek körül mészkőből készült szobor erős rokonságot mutat az ú. n. Louvre Madonnával. Újabb restaurálásával sokat veszített értékéből. Delmár Emil XIV. századbeli diófa Madonnája a korabeli francia

művészet egy másik igen jeles képviselője. Ugyanesak az ő tulajdona a sárkánnyal ábrázolt Szent Mihály színesen festett és aranyozott hársfaszobra, mely körvonalainak tiszta menetével a XV. századvégi sváb faszobrászat magasan kiemelkedő emléke. A XV. századvégi délnémet szobrászat bájos emléke Perlmutter Alfrédné Szent Sebestyén hársfaszobra. A XV. századbeli flamand faragászatot Baumgarten Nándor gyüjteményének Szent Anna harmadmagával című szobra, továbbá Roger van der Weyden Szent János oltárának festménye után készült s Krisztus keresztelését ábrázoló tölgyfa szoborcsoportozata képviseli.

A késő francia faszobrok korából a br. Kornfeld Mórie-gyüjtemény két XVI. század elejéről származó, Máriát és Szent Jánost ábrázoló művét mutatja be a kiállítás. A vele egykorú német faszobrászat bemutatásául pedig a br. Herzog Mór Lipót gyüjteményében lévő, Hans Leinbergertől származó Szent Anna harmadmagával című csoportozat s br. Kornfeld Móricnak ugyanesak Hans Leinbergernek tulajdonított hasonló tárgyú műve szolgál.

A XV. századbeli terrakotta művekből kiemelkedik a Delmár Emil tulajdonát képező színezett Madonna relief, melyről azt állapították meg, hogy a Budán is dolgozó Benedetto da Maiano műve. Áhítatos megkomponálásával igen figyelemreméltó a Wittmann Ernő tulajdonában levő Madonna a gyermek Jézussal, mely Domenico di Paris ritka szépséggel megalkotott műve. A ferrarai mesternek ezen a művén a késő olasz gótika és Donatello hatása érződik.

A reliefek sorában igen jelentékeny még Delmár Emil fehér márvány Pietája. Mestere ismeretlen, de kétségtelen, hogy alkotóját az olasz barok egyik jelentékenyebb művészében kell keresnünk.

A plakettek között legjelentékenyebb a Wittmann-gyüjtemény Donatello Madonnája és Riccio sírbatétele.

Az ötvösművek gazdag és változatos sorában br. Herzog és Wittmann limogesi zománccal borított XIII. századbeli könyvtábladiszei, Perlmutter Alfrédné átlátszó lapos reliefes zománccal ékített XIV. századbeli keresztje, a győri székesegyház 1522-ből származó bécsi renaissance kelyhe s az esztergomi székesegyház XVII. századbeli, valószínűleg Augsburgban készült Szelepesényi keresztje emelkedik ki.

A Régi Egyházművészeti Kiállításon néhány emlékkel a képírás is képviselve van. A Delmár-gyüjtemény trecentokori Szent Katalinja, az ugyanesak ezidőből való Sumári József tulajdonát képező triptikon és a Pinturicchiónak tulajdonított Szent Család a legkiválóbb művészi értékeket képviselik.

A magyar és külföldi eredetű, a műtörténeti kutatásokban ideig nagyrészt ismeretlen műkincseknek ilyen páratlan gazdagságú felsorakoztatásával az Országos Magyar Iparművészeti Múzeum valóban nagyértékű és maradandó emlékű kiállítást adott a művészeti életnek.

MIHALIK SÁNDOR.

Tollrajz a műegyetemi hallgatók évkönyvéből.

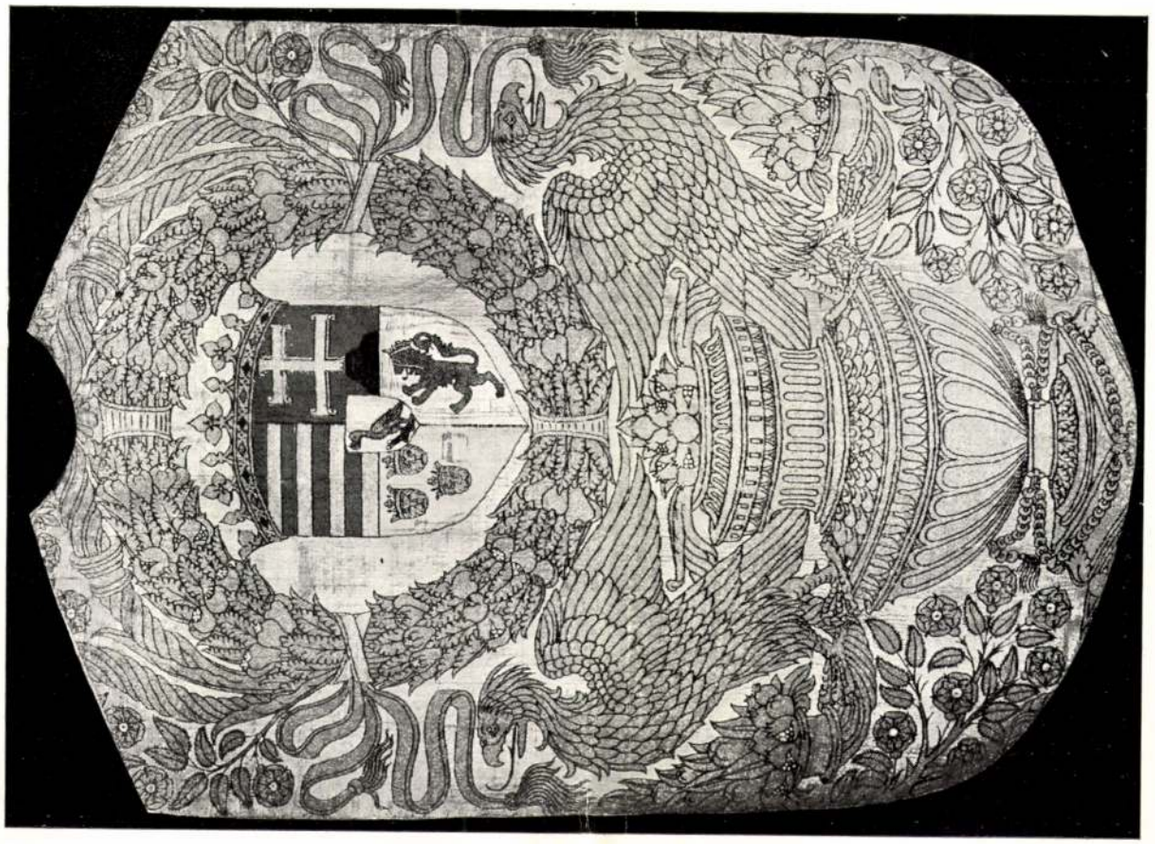

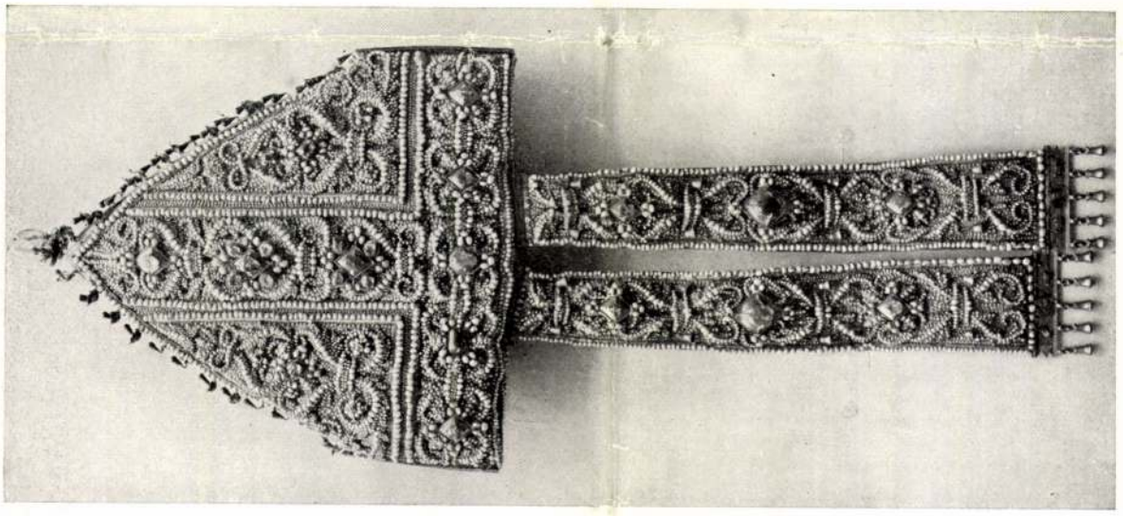

RÉGI EGYHÁZMŰVÉSZET ORSZÁGOS KIÁLLÍTÁSA
AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. — LANDESAUSSTELLUNG ALTER KIRCHLICHER KUNST IM KUNSTGEWERBE-MUSEUM. — EXHIBITION OF ANCIENT CHURCH-ART IN THE MUSEUM OF ARTS AND CRAFTS BUDAPEST.

Az Iparművészeti Múzeum egyházművészeti kiállításából. Miseruha. Zöld bársonybrokát. Középen Mátyás király színes címere. Egykor trónkárpit. Pollaiuolo rajza után készült Firenzében. 1471—90. (Budavári Zsigmond-kápolna.) Mitra. Szafir-, rubin-, smaragd- és gyöngydíszítéssel. Bornemissza Pál püspök címerével. M. 34 cm. Magyar 1550-ből. (Győri székesegyház.) — Kasel. Grüner Samtbrokat. Einst Throntapete. Nach einer Zeichnung Pollaiuolos in Florenz verfertigt 1471—90. Mitra, mit Saphir-, Rubin-, Smaragd- und Perlenzierde. Ungarische Arbeit aus 1550. — Cassock. Green brocade. Once throne tapestry. Made after the design of Pollaiuolo in Florence. Mitre adorned with sapphire, ruby, emerald and pearls. Hungarian work from 1550.

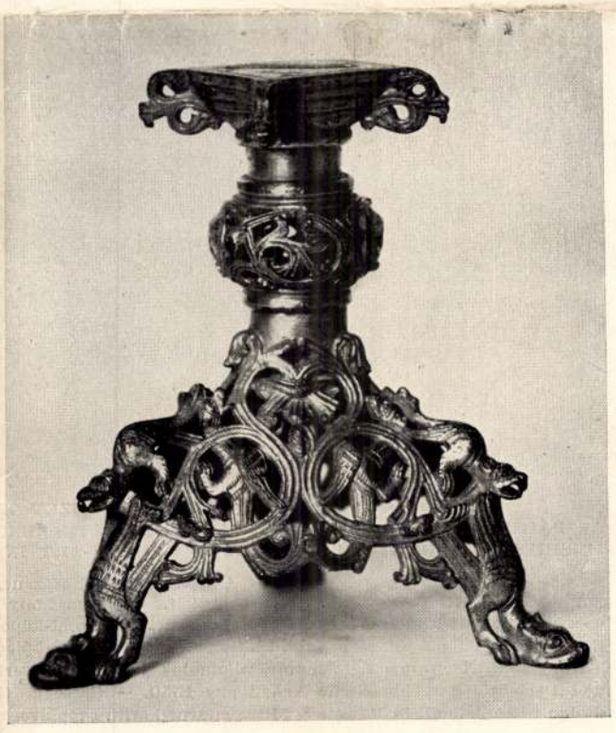

RÉGI EGYHÁZMŰVÉSZET ORSZ. KIÁLLITÁSA AZ IPARMŰVÉSZETI MÚZEUMBAN. – LANDES-AUSSTELLUNG ALTER KIRCHLICHER KUNST IM KUNSTGEWERBEMUSEUM. — EXHIBITION OF ANCIENT CHURCH-ART IN THE MUSEUM OF ARTS AND CRAFTS BUDAPEST.

Mária Magdolna. Színesen festett, tűztől megfeketedett hársfaszobor. M. 92 cm. Magyar. XIII. sz. (Ker. Múzeum Esztergom.) Szent család. Ovális hárs- és jávorfa dombormű. M. 38 cm. Magyar. XVIII. sz. Pálosrendi szerzetes munkája. (K. M. Esztergom.) Oltárkereszt talpa. Öntött bronz aranyozva. M. 15 cm. Magyar. XII. sz. (M. Nemzeti Múzeum.) — Maria Magdalene. Gefärbte Lindenholzstatue. Ungarische Arbeit aus dem XIII. Jahrh. Heilige Familie. Linden- u. Ahornholzrelief. Ungarische Arbeit aus dem XVIII. Jahrh. Fuss eines Altarkruzifixes. Bronzguss, vergoldet. Ungarische Arbeit aus dem XII. Jahrh. — Mary Magdalena. Coloured lime statue. Hungarian work from XIIIth century. The Holy Family. Relief of lime and maple. Base of a Crucifix. Gilded wrought brass. Hungarian work from the XIIth century.

Pollák

Mária Radna. T. 5979.

A középtérben a templom válik ki a hozzá csatlakozó két emeletes kolostorral, míg az előtérbeli apró házak keritései itt-ott düledeznek. Felirata:

Mária Radna, bucsújáró hely.

alól balra: POLLÁK.
a lap hátán három hasábos magyar szöveg olvasható.

Fm., mér. a vk. 12.9: 21.5 cm.

140-95

Ghillányi József:

Mellig, kissé jobbra nézve. Előre fésült haja rövid és bajusza s szakála hosszú. Nyakkendőjének végei elől lelógnak, atillája be van gombolva, s vállravetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt:

„BÁRÓ GHILLANY JÓSEF"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"

s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866"

Könyvmat, az alak nagysága 12.8 c/m.

Vereby Soma: Magyar mágnások életrajzi s arcképcsarnoka. VII. évf. Pest, nyomatott Kertész Józsefnél 1866.

Ltsza 8368 (chin. pap.). 72/94 No 8

Csacsinovich Endre:

Derékon alól, hétnyolczad ~~állva~~ jobbra, állva. Teje elől kopaszodik, álla kiberetvált, haja s szakála rövid, bajusza hosszú s legye széles. Karjait összefonva tartja. Csokorra kötött nyakkendője rojtos, atillájáu s vállra vetett prémes mentéjén ékkövesek a gombok s oldalán kard lóg. Felirata a kép alatt:

„Csacsinovich Endre"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma";
Középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866"
s jobbra: „Az utánnyomat fentartatik".

Könyomat, az alak nagysága 19.2 cm.

Ltsza 7906 (chinai papiroson)

160/93 No 7.

Csernyus Andor:

Mellig, hétnyolczad jobbra. Középütt elválasztott haját füleinél előre fésüli, bajusza kipödrött s szakála rövid. Ingének gallérja lehajtott, csomóra kötött nyakkendője rojtos, atillája be van gombolva s lehajtott széles gallérú mentejének diszes kötöjén a csatok ékkövesek. Feliratai a kép alatt két sorban:

Keőkeszi S Nagymezei Csernyus Andor
Aranykulcsos s Baranya Vármegye Főispánja.

s alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866."
s jobbra: „Az utánnyomat fentartatik."

Könyomat, az alak nagysága 14.5 c/m.

Ltfa 7561 (chinai papiroson.)

109/93 № 8.

1064

Csáky Rudolf gr:

Mellig, kissé balra. Rövid haját előre fésüli, kis bajusza hegyesre pödrött s állán szakált hord. Ingének gallérja álló, nyakkendője himezett, atillája be van gombolva s vállaira vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt:

„GRÓF CSÁKY RUDOLF"

s alól jobbra: „Ny. Pollák Testvérek, Pesten. 1864."

Könyvmat, az alak nagysága 13.7 C/m.

Vereby S: Magyar mágnások életrajzi s arcképcsarnoka. VI. évf. Pest. Noséda Gyulánál 1865.

Ltsa 8365 (chin. pap.). 72/94 No 5

5816 (a nyomtató neve nélkül) 43/92 No 5

Gödl Károly:

Derékon alól, hétnyolczad jobbra, ülve. Feje elöl kopasz, haját füleinél elöre fésüli, bajusza hosszú s arcza leberetvált. Jobb kezének hüvelykúját félig nyitott mellényébe akasztja s gyürüs balját térdén pihenteti. Ingének lehajtott gallérja s kézelője látható, nyakkendője csokorra van kötve, órájának láncza rövid s atillája zsinóros. Feliratai a kép alatt két sorban:

„Gödl Károly
h. Ügyvéd"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek. Pesten 1865."

Könyomat, az alak nagysága 21.2 cm.

Ltsa 7910 (chinai papirosdr.)

160/93 № 11

Gozsdú Manó:

Térdig, szem közt, állva. Feje elől kopasz, s rövid hajá, bajusza s szakála ősz. Leeresztett jobb kezében kesztyűit tartja s gyűrűs balját mellére tesszi. Atillájáu s hasított újú prémes mentéjéu a gombok nagyok, oldalán díszkard lóg s derekát zsinór szorítja. Felirata a kép alatt három sorban:

„Méltóságos
Gozsdu Manó
Krassó megye volt főispánja"

alól balra: „Hazafiui tiszteletből"
középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1864."
s jobbra: „Kiadta Vereby Soma."

Könyomat, az alak nagysága 26.5 Cm

Ltsza 1590. (chin. pap.)

Majthényi Adolf:

Térdig, jobbra fordulva, párnázott támlásszékben ülve. Jobb kezét a bírétumon s balját a szék karfáján nyugtatja. Haját előre fésüli, barkója kicsiny, bajusza s szakálla leberetvált. Hermelines cappaja felett szalagon káptalani jelvényt visel. Felirata a kép alatt három sorban:

Nagyságos és Főtiszteletű
Kesselekeői MAJTHÉNYI ADOLF
Esztergom főmegyei székes egyházi kanonok, egyházi jogtudor

alól középütt: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1861.
s legalól jobbra: Hőn tisztelt és szeretett volt Al-Esperesének,
Kegyelet- és búcsú emlékül
az Udvard-kerületi papság. Máj 3. 1861.

Könyomat, az alak nagysága 20·7 cm.

9892 (ch.p.).

Sz. N. 452/98
112-98-581.

Jankovich László:

Mellig, csaknem szem közt. Haja s szakála rövid, bajusza hosszú. Ingének gallérja álló, rojtos nyakkendője kettős csomóra van kötve, a-tillája zsinóros s vállra vetett prémes mentéjének díszes kötőjén a csatok ékkövesek és boglár alakúak. Felirata a kép alatt két sorban:

„Jankovich László
Somogy Vármegye Főispánja"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866."
s jobbra: „Az utánnyomat fentartatik."

Kőnyomat, az alak nagysága 14 %m.

Lapza 8257. (chin. pap.).

4/94 № 142.

Festetics György:

Mellig, hétnyolczad balra. Haja hullámos, bajusza hosszú, pofa szakála rövid s ála leberetvált. Ingének gallérja álló, nyakkendője rojtos s atillája s vállra vetett prémes mentéje, melynek körüljen kerek csat van, zsinóros. Felirata a kép alatt:

„Gróf Festetics György"

s alól középüt: „Ny Pollák Testvérek. Pesten, 1864."

Könyvnat, az alak nagysága 14.2 c/m.

Ltsza 1497.

Taray Endre. 10418.

Térdig, jobbra, diszmagyarban és oldalán karddal. Kezeit karba téve tartja. Felirata a kép alatt három sorban:

TARAY ENDRE
Pécs sz. kir. város országgyülési képviselője.
(Megválasztatott 1872-ik évi Junius 23-án.)

alól balra: Kiadta Vereby Soma.
középütt: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten. 1866.
jobbra: Az utánnyomat fentartatik.

Kny., chp. mag. 19 cm.

Szn. 13-901.
150-901-7.

Budapest. T. 1165. II.

Szemben van a SZÁLLODA A MAGYAR KIRÁLYHOZ, mely előtt kocsik, járó-kelők és katonák haladnak el, balra pedig, a hol a CONSERVATORIUM és KLEIDER-MAGAZIN van a Dunára nyilik kilátás, a hol egy gőzhajó füstölög. Felirata fölül:

STEINGASSNER J.

Ajanlja a t.cz. utazó-közönségnek a mintegy 80,000 ft. költségvetéssel ujonnan berendezett s a korszellemnek megfelelő, csinos, kényelmes és 100 szobával tisztán ellátott vendéglőjét a

MAGYAR KIRÁLYHOZ PESTEN.

jelzése a német és franczia felirat után: Pollák Testvérek kőnyomdai müintézete Pesten 1860.

Kny., alányomással, mér. a vk. 39.5 : 56.5 cm.

Dessewffy Egyed:

Mellig, kissé balra. Rövid hajat, kipödrött bajuszt, barkót és legyet hord. Kettős csokorra kötött nyakkendője rojtos, atillájá be van gombolva s lehajtott gallérú mentéjének kötőjén a csat és disz bogláralakú. Felirata a kép alatt:

„GRÓF DESSEWFFY EGYED"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek, Pesten 1866."

Könyomat, az alak nagysága 12.6 cm.

Vereby Soma: Magyar mágnások életrajzi s arcképcsarnoka. VII. évf. Pest, nyomatott Kertész Józsefnél 1866.

Ltfa 8366 (chin. pap). 72/94 № 6.
5830. (a nyomtató neve nélkül) 43/92 № 11

Dessewffy Ferencz gr:

Mellig, kissé jobbra nézve. Oldalt választott haja hosszú, bajusza nyirottás szakála leberetvált. Kettős csokorra kötött nyakkendője rojtos, mellénye be van gombolva, atillája szétáll s prémes mentéjének kötőjén a csatok boglár alakúak. Felirata a kép alatt:

„GRÓF DESSEWFFY FERENCZ."

s alól jobbra: „Ny. Pollák Testvérek Pesten 1864."

Könyomat, az alak nagysága 12.6 C/m.

Vereby Soma: Magyar mágnások életrajzi s arczkép-csarnoka. VI. évf. Pest. Noséda Gyulánál 1865.

Ltfra 8367 (chin. pap.). 72/94 № 7

٩٣٢٧

Apór Sándor b.

Mellig, kissé jobbra. Haja s szakála rövid, bajusza pedig hosszú. Ingének gallérja lehajtott, kettős csokorra kötött nyakkendője rojtos, mallénye s atillája zsinóros, s vállra vetett mentéjé prémes. Felirata a kép alatt:

„BÁRÓ APÓR SÁNDOR"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"

s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten".

Könyomat, az alak nagysága 12.3 c/m.

Vereby Soma: Magyar mágnások életrajzi s arcképcsarnoka. VII. évf. Pest, nyomatott Kertész Józsefnél 1866.

Ltfa 8364 (chin. pap.) 72/94 №3.

5751. (a nyomtató neve nélkül) 43/92 №3

Balassa János:

Térdig, szem közt, ülve. Rövid haját előre fésüli, s bajusza s leberetvált ála körüli szakála nyirott. Jobb kezét a tamlás szék pár-názott karfáján nyugtatja s gyűrűs balját térdére támasztja. Ingé-nek gallérja álló, nyakkendője fekete, mellénye kivagott, atillája zsinóró s órájának láncza rövid. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Dr. Balassa János.

Egyetemi tanár, kir.-tanácsos, s a m. tudós akadémia t.-tagja, s.a.t."

ettől jobbra aláirásának másakép: „Balassa"

s alól balra: „Kiadta Vereby Soma"

középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866."

s jobbra: „Az utánnyomat fentartatik."

Könyvmat, az alak nagysaga 25. cm.

Ltsza 7549. (chinai papiroson)

5539
5772
6267

109/93 N° 3.

Balázsovics Zsigmond:

Mellig, kissé balra. Teje elöl kopasz, haja simára van lefésülve, bajusza hosszú szakála leberetvált. Ingének gallérja lehajtott, rojtos nyakkendője csomóra kötött, atillája be van gombolva s vállra vetett mentéjének gallérja széles. Felirata a kép alatt részben aláírásának másául két sorban:

„Balázsovich Sigmond
Bihar vármegye első alispánja"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten. 1866."

Könyomat, az alak nagysága 15.5 c/m.

Ltsa 8189 (chin. pap.)

5806.

178/94 N:o 1.

11104

Tisza Lajos gróf.

Mellig, kissé balra fordultan és diszmagyarban van ábrázolva. Felirata a kép alatt:

TISZA LAJOS
Bihar vármegye főispánja.

alól balra: Kiadta Szörényi István.
jobbra: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1867.

Kny., mér. a chp-nak 23:20, az alaknak mag. 18.9 cm.

Szn. 375-907
1931-907-16

11097

Kéler József.

Derékig látható, kissé balra fordult és mindkét kezét karba tette. Haja és szakálla rövid, bajusza hosszú. Öltözete: csokorra kötött nyakkendő, egyelejű mellény és kabát meg nadrág. Jobb kezének középső ujján gyürűt visel. Felirata a kép alatt:

KÉLER JÓZSEF
h. ügyvéd szül. 1814.

alól balra: Kiadta Vereby Soma.
jobbra: Ny. Pollák Testvéreknél Pesten 1864.

Kny., chp. mag. 19.3 cm.

Szn. 368-907
1931-907-9

Viselet. T.2191. II.

Az előtérbeli társaság férfi tagjai közül az első rövid, a második és harmadik hosszú bekecst, a negyedik zekét, az ötödik menteránczú bekecst hord, mig a hölgyek zsinóros felsőt és magas derekú ruhát viselnek. A kis leány virágkosarat és a fiucska karikát tart a kezében. A háttérben fák látszanak. Felirata:

FÉRFI DIVATFUTÁR.

a balsarkon: GR. 1864.
alól középütt: Kiadja Kühn Károly (Váczi-utcza 1 sz).
jobbra: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1864.
bara: Márczius 1864.
legalól Legujabb divatú női .... Kigyó-utcza 4. szám alatt szöveg olvasható.

Kny., mér. 22.5: 39 cm.

13-as csoport

Arad 1849.

E lapon Arad városának látképe felett ~~fél~~ körben: „1. Vécsey Károly. + 2. Schweidl József. + 3. Nagysándor József + 4. Kiss Ernő + 5. Aulich Lajos + 6. Damjanics János + 7. Leiningen Károly + 8. Lázár Vilmos + 9. Török Ignácz + 10. Dessőwffy Aristid. + 11. Láhner János + 12. Knezics Károly + 13. Pöltenberg Ernő +." arcképeit mellig ábrázolva látjuk. Belül a körben az elitélt tábornokok, ezredesek, alezredesek, őrnagyok, századosok és főhadnagyok névei olvashatók. Felirata a neveken kívül, a kép alatt középütt:

„ARAD 1849"

alól balra: „Minden utánnyomat fenntartatik"
s jobbra: „Pest 1867. Nyomatott Pollák testvéreknél."

Könyomat, méretei az alányomásnak 45.7 : 67.2 cm

Ltfa 8393.

Bubreg Mihály 10013

Térdig, balra és párnázott támlásszékben ülve. Jobbkezét keblébe dugta s gyürüs baljában irattekercset tart 1866 jelzéssel. Felirata a kép alatt két sorban.

BUBREG MIHÁLY
Pécsváros közszeretetű Polgármestere.

alól balra: Kiadta Vereby Soma.
jobbra: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866.

Kny., chp., mag. 19.5 cm.

Szn. 749-98.
345-98-36.

Ferencz József 10095

Térdig, szemközt, áll, lovassági tábornoki egyenruhában. Jobbkezét csipőjére tette s baljával, melyben kocsagos kalpagját fogja, talapzatra könyököl, hol a magyar koronázási jelvények vannak. Az aranygyapjas rendet szalagon hordja és mellét érdemkereszt meg egy rendjel csillagja disziti; a melynek szalagját is viseli. Felirata a kép alatt két sorban:

ELSŐ FERENCZ JÓZSEF
Ausztriai Császár, s Magyarország Apostoli Királya s.a.t. s.a.t.

ez után:
Az 1865 s 1866-ki Országgyülés legmagasb személyes megnyitása és vezetése végett 1865. Dec. 14-én és 1866
Jan 29-én Budapest fővárosában tett kétszeri boldogitó látogatása emlékeül.

KIADTA VEREBY SOMA
A Magyar Mágnások Albuma Szerkesztője.

és alól középütt: Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866.

Kny., chp., mag. 31.5 cm.

Szn. 856-98.
415-98-9.

Csáky László gr.

Derékon alól ~~állva~~ ig latható, áll, szem~~ben~~ be néz. Jobb kezével ékköves kardkötőjét fogja, baljával kardjára támaszkodik. Balról elválasztott haja, bajusza és körszakálla hosszú. Ingének gallérja lehajtott, nyakkendője rojtos, atillája be van gombolva, vállra vetett prémes mentéjének kötője ékkövesekkel ~~van körak-va~~. Felirata a kép alatt két sorban:

„GRÓF CSÁKY LÁSZLÓ
NYITRA VÁRMEGYE ALKOTM. FŐISPÁNJA"

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"
s jobbra: „Nyomtt. Pollák Testvérek. Pesten. 1867."

Könyomat, az alak nagysága 24 c/m.

Ltsza 8699 (chin. pap.).

107/95 № 94.

8613.

Budapest.

Pest látképe.

A budai várhegy oldaláról felvett és a Lánczhiddal összekötött testvérvárost ábrázoló ezen képen a gőzhajótól élénkitett Dunának túlsó partján, a hol hajók, uszályok, dereglyék és tutajok kötöttek ki, látjuk Pest városát az István főherczeg szállótól az Angol királynő szállóig. Épületei fölött az evangelikusok, az izraeliták, a szerviták, a Károly kaszárnya és a József város templomának tornyai uralkodnak. A Vigadó előtti teret a vásárosok sokasága lepte el. Felirata:

PEST

alól balra: Eigenthum der Redaktion des „Feierabend."
jobbra: Lith. v. Gebrüder Pollak Pest 1862.

Szines kny., keretben, melynek mér. 32.2:40.6 cm.

Szn. 191-904
850-904-3

Majláth Antal gr:

Mellig, szemközt. Rövid haját előrefésüli, pödrött tajusza kicsiny s szakála leberetvált. Ingének álló gallérja kissé kilátszik, kettős csokorra kötött nyakkendője csipkealjú, atillája be van gombolva s vállra vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt két sorban:

Nagyméltóságú
GRÓF MAJLÁTH ANTAL."

s alól középütt: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1863."

Könyomat, az alak nagysága 11 Cm.

Vereby S: Magyar mágnások életrajzi s arcképcsarnoka. VI. évf. Pest. Noseda Gyulánál 1865.

Ltsza 6043 (chin. pap.). 72/94 № 10

Lónyay Menyhért:

Derékon alól, hétnyolczad jobbra állva. Haját füleinél előre fésüli, ála leberetvált, bajusza hosszú s szakála rövid. Jobb kezével ékköves övjét s baljával oldalán lógó diszkardjának kosár nélküli markolatát fogja. Ingének álló gallérja s kézelői láthatók, csomóra kötött nyakkendője csipkevégű s atilláján s lehajtott prémgallérú s ugyanilyen szegésű mentéjén, melyet vállra vetetten visel, s a melynek kötőjén a csatok ékkövesek, diszgombok vannak. Feliratai a kép alatt három sorban:

„Lónyay Menyhért

Magyar Tudós Társaság Alelnöke.

Első magyar által. biztosító s a Földhitelintézet Elnöke, 1866ki Bereghm. Tiszaháti országgyűlési Képviselője."

alól balra: „Kiadta Vereby Soma"

s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866".

Könyomat, az alak nagysága 22.5 c/m.

Ltsa 7732 (chinai papiroson)

109/93 № 38.

Pollák testvérek

Lónyay Albert.

Mellig, kissé balra nézve. Haját oldalt előre fésüli s bajusza és szakála, melyet csak állon hord, hosszú. Ingének gallérja lehajtott, csomóra kötött nyakkendője rojtos, mellénye ~~rojtos~~ magas, atillája zsinóros s vállra vetett mentéje prémes. Felirata a kép alatt két sorban:

„LÓNYAY ALBERT
Ugocsa Vármegye Főispánja"

alól balra: kiadta: „Vereby Soma"
s jobbra: „Nyomt. Pollák Testvérek Pesten 1866."

Könyomat, az alak nagysága 14 cm.

Ltfa 8198 (chni. pap.)

178/94 N: 10.

ADALÉKOK A PESTI CSEKONICS-PALOTA ÉPÍTÉSTÖRTÉNETÉHEZ

A pesti Csekonics-palotáról korábban Sisa Józsefnek jelent meg írása a Művészettörténeti Értesítő 1982/4-es számában. A cikk alapján kezdtem — az épület műemléki dokumentációjához — további építéstörténeti kutatásokba. Itt köszönöm meg Sisa Józsefnek szívélyes tanácsait, melyekkel munkám során segítségemre volt és az új eredmények közzétételére ösztönzött. Írása rámutat, hogy a Kecskeméti utca 10. szám alatt, a régi KÖZTI irodaház helyén volt egykor a Csekonics grófok palotája, melynek Magyar utcai hátsó szárnya ma is áll (Magyar utca 31.). E fennmaradt épületrész a későbbi hozzáépítéssel (Magyar utca 33.) ma műemléki védettséget élvez.

Sisa József kutatása révén ismerjük a Csekonics-palotáról készült legkorábbi tervet, melynek szerzője Hild János volt.[1] A palota kivitelezési évére nézve nincs konkrét levéltári adatunk[2], feltételezhetjük a homlokzaton feltüntetett évszám alapján az 1797 körüli időszakot. Annyit azonban biztosan tudunk, hogy 1807-ben már állt az épület.[3]

A Csekonics-palota az 1838-as tavaszi árvíz idején súlyosan megsérült, részben rombadőlt. A hátsó Magyar utcai épületszárnyat az „alapoktól újra kellett építeni"[4]. Az árvízi károk összeírásából az is kiderül, hogy az egész épületértékhez (45 000 Ft) képest a keletkezett kár (22 000 Ft) olyan jelentős, hogy minden bizonnyal a nagyobb értékű Kecskeméti utcai szárny is nagymértékben megrongálódott az árvíz következtében. Az eddigi elképzeléseket is felülmúló károk következménye, hogy végül 1839-ben az egész Hild János-féle palotát le kellett bontani, s helyére újat emeltek.[5]

Első lépésben közvetlenül az árvíz után, 1838-ban az összedőlt hátsó épületszárnyat építették fel[6]. A Szépítő Bizottmánynak benyújtott, a Magyar utcai szárny újjáépítéséhez készült engedélyezési terveken Pollack Ágoston aláírását olvashatjuk. Az egyemeletes palota tervlapjai a pinceszint, a földszint és az első emeleti alaprajzok, ahol a meglévő épület fekete, az újonnan épülő kiegészítés piros színnel jelölve, pontosan mutatja a hozzáépítés mértékét.

A korábbi feltevés szerint további építkezés a palotán csak jóval később történt, Hild János épületének teljes lebontására soha nem került sor, így részben még ma is áll.[7] Az egész palota átépítését szorgalmazó szórványtervek[8] pedig megvalósulatlanok maradtak. A Szépítő Bizottmány működése nyomán azonban szerencsésen fennmaradt az az 1839-es teljes, két példányos építésengedélyezési beadvány[9], mely bizonyítja az épület teljes újjáépítését. A tervhez kapcsolódó iratokból kitűnik, hogy „az épület első részét úgy mint a hátsót az alapokig le kell bontani", s a már megépült Magyar utcai épületszárnyhoz kell illeszteni az újonnan épülőt.[10]

Az iratanyag itt is Pollack Ágostont jelöli meg építőmesternek, s az ő szignója olvasható a tervlapokon is, melyek közül a Kecskeméti utcai főhomlokzat rajzának egyik példányát 1925-ben kiemelték, és a BTM Kiscelli Múzeumában helyezték el.[11]

A földszinti alaprajzon lévő megjegyzés szerint az új palota járószintjét biztonsági okokból magasabbra kellett emelni, hogy elkerüljék az előző évihez hasonló tragédiát, amikor is a vízállás túl magas, a kapunál 3'9" volt. A két épületrész találkozásánál a jelenlegi épületmaradványon, és a későbbi, 1941-es állapotot tükröző terven[12] is felfedezhető ez a megépült szintkülönbség. A Kecskeméti utcai épületszárny és az oldalszárnyak 30—80 cm-rel kerültek magasabbra.

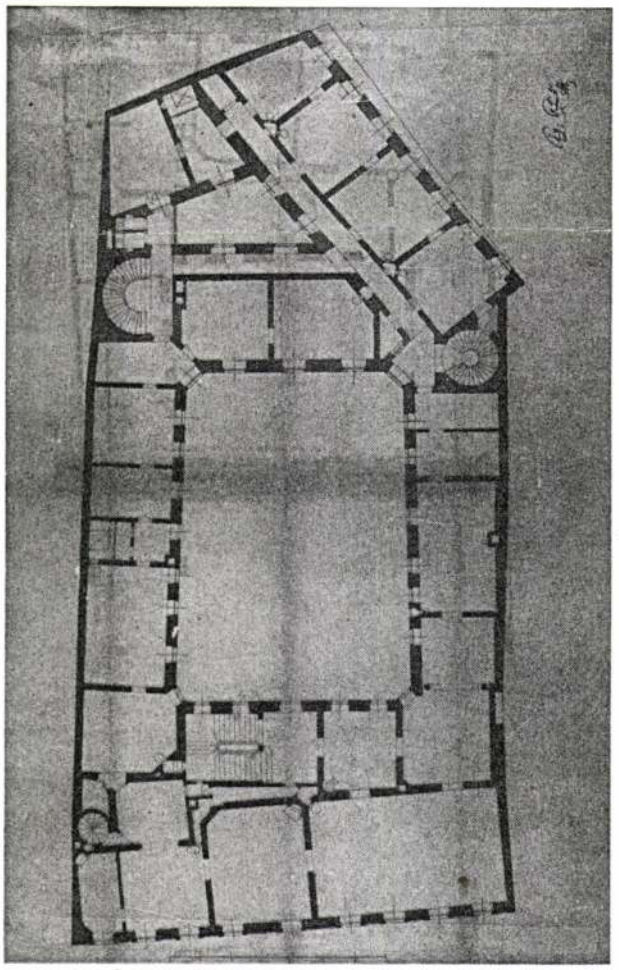

1. Pollack Ágoston: Beadványi terv a pesti Csekonics-palota hátsó szárnyának újjáépítésére, 1838. Első emelet. Budapest, Fővárosi Levéltár

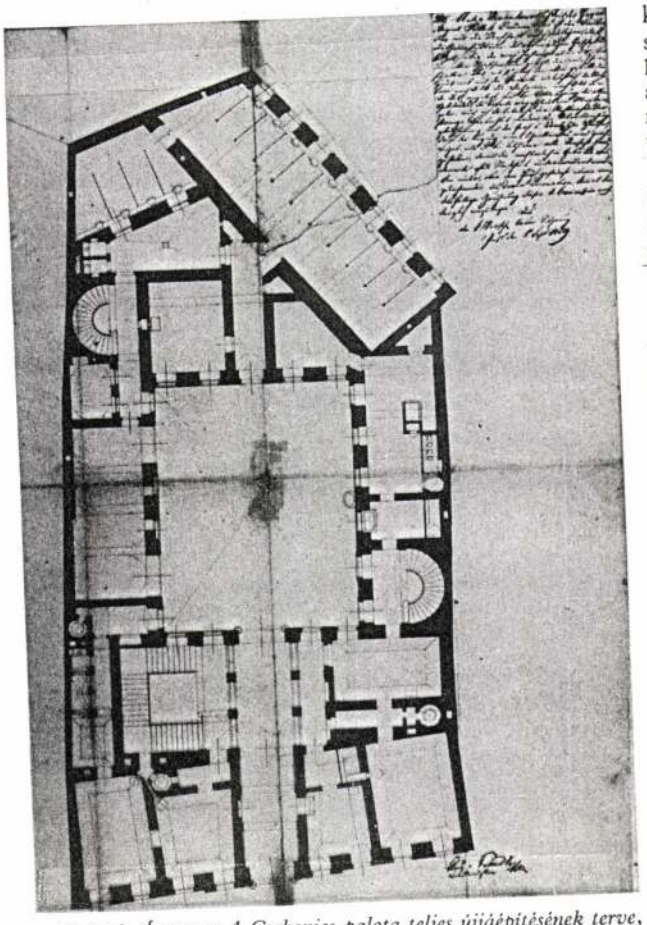

2. Pollack Ágoston: A Csekonics-palota teljes újjáépítésének terve, 1839. Földszint. Budapest, Fővárosi Levéltár

A ceruzarajzok kétemeletes palotát ábrázolnak, ahol a hátsó Magyar utcai szárny az előző évi tervekkel egyező alaprajzi konfigurációt mutat.

A kor igényei szerint megfogalmazott épület az érett klasszicizmus formajegyeit tükrözi. A korábbi, Hild János-féle palota Kecskeméti utcáról nyíló nyitott kocsiáthajtóját a terven zárt előcsarnok váltja fel, melyből tágas lépcső vezet az emeletre. A kocsiáthajtó az előcsarnokon át vezetett az udvarba, s onnan a hátsó istállókba. Csak a későbbi (Kecskeméti utca 12., Magyar utca 33.) bővítéssel[13] nyílt mód a Magyar utca felől külön kocsiáthajtó létesítésére. A

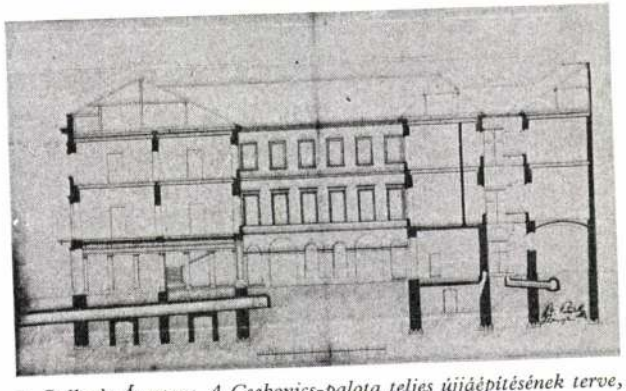

3. Pollack Ágoston: A Csekonics-palota teljes újjáépítésének terve, 1839. Hosszmetszet. Budapest, Fővárosi Levéltár

korábbi, szabálytalan ötszögű udvar helyett egy kisebb szabályos téglalap alakút ábrázol a terv. Látható a törekvés, hogy az udvar alakja legyen minél szabályosabb, s a kapualj a szimmetriatengelyben vezessen be az udvarba, még annak árán is, hogy az egyik oldalszárny traktusszélessége így változó lett.

Arra nézve, hogy a terven látható épület, nem csak elképzelés maradt, hanem valóban megépült, bizonyítékként szolgálnak a későbbi, a már meglévő palota átalakítási tervei.[12] [16] A kétemeletes palota tervéből azonban valószínűleg csak egyemeletes épület valósult meg és egyemeletes maradt egészen a Meinig Artúr-féle emeletráépítésig. [13]

Fennmaradt még ebből az időből az 1838-as tervekhez kapcsolódó, a hátsó épületszárny helyreállításához készült metszet és homlokzatrajz is.[14] A datálatlan tervlapon látható nézet a Magyar utcai homlokzatot ábrázolja, a metszetet pedig a cselédudvaron keresztül vették fel. A tervlapot valószínűleg elvágták, mert a metszet jobb oldala hiányzik. A rajzon Pollack Ágoston szignója mellett a *Heinrich Koch Architekt* aláírás is szerepel. Sisa József cikkében így vélekedik: „Pollack Ágoston minden bizonnyal csak a kivitelezést vezette és a beadványi terveket, mint céhes mesterjoggal rendelkező építőmester aláírta", „s Heinrich

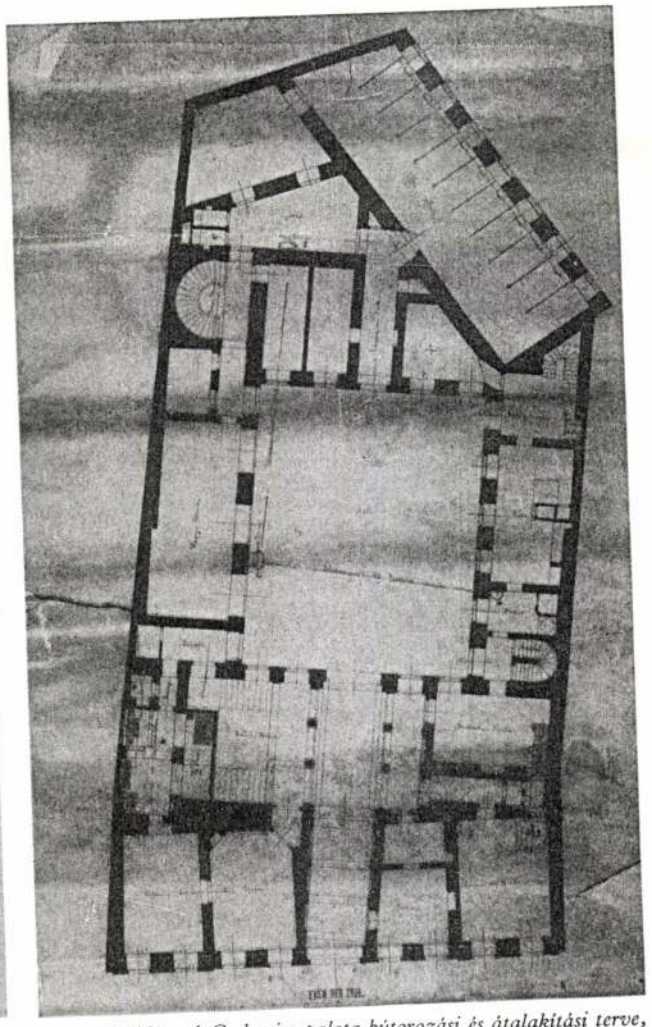

4. Ybl Miklós: A Csekonics-palota bútorozási és átalakítási terve, 1864—65 körül. Földszint. Budapest, Fővárosi Levéltár, Ybl-hagyaték

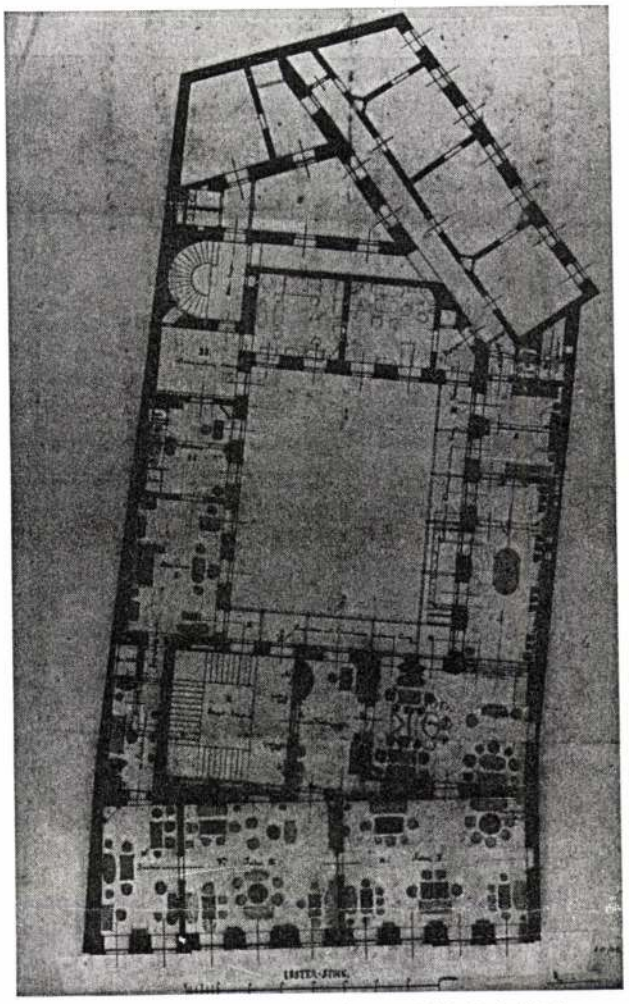

5. Ybl Miklós: A Csekonics-palota bútorozási és átalakítási terve, 1864—65 körül. Első emelet. Budapest, Fővárosi Levéltár, Ybl-hagyaték

Koch bécsi építész a tervek valóságos készítője". Sajnos, több adattal még mindig nem rendelkezünk Heinrich Koch szerzőségéről, s e tervlapon kívül máshol nem szerepel közreműködésére utaló adat. Az 1839-es tervek és iratok egyaránt Pollack Ágostont jelölik meg mint felelős építőmestert.

Az épület további sorsát kutatva derült fény Ybl Miklós szerepére. Ybl Miklóst 1864-ben a Csekonics család felkérte palotájuk átalakítási és bútorozási tervének elkészítésére.

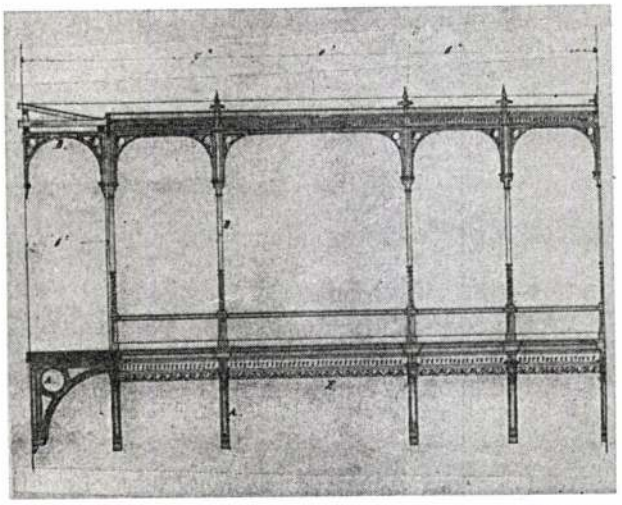

6. Ybl Miklós: A Csekonics-palota udvarára tervezett öntöttvas szerkezetű függőfolyosó rajza, 1864—65 körül. Budapest, Fővárosi Levéltár, Ybl-hagyaték

Ybl ekkor már elismert, híres, a magyar arisztokrácia legkedveltebb építésze volt. Érdemes azt is emlékezetbe idézni, hogy a Csekonics-palota tőszomszédságában 1864-ben már állt az újonnan felépült háromemeletes Geist-ház, s Ybl nem sokkal e megbízás előtt, 1860-ban készíti el a Nemzeti Múzeum Széchenyi-termének bútorozási tervét.[15]

Ybl Miklós tárgyalt terve[16] ugyan csak kisebb belső átalakításokra, korszerűsítésre szorítkozik, és a palota bútorozására tesz javaslatot, a munkálatokhoz készült költségvetés[17] mellett viszont megtalálható egy öntöttvas szerkezetű függőfolyosó rajza, melyet Ybl az udvar első emeletéhez tervezett. A karcsú vasszerkezet kialakítása a Budai Takarékpénztár megoldását követi.

A konzolokon nyugvó függőfolyosó feladata lehetett a két épületszárny közötti átjárást megoldani a Kecskeméti utcai szalonok érintése nélkül. Sajnos nincs biztos támpontunk arra nézve, hogy elkészült-e a tervlapon látható függőfolyosó.

Ha nem több, csak terv maradt, akkor is figyelemre méltó Ybl Miklós tervei sorában ez a megoldás, hiszen „Ybl volt az első a magyarok között, aki a vas szerepét lépcsőházak, folyosók tartószerkezetére, boltívek helyettesítésére felhasználta",[18] s az elsők között is talán a Csekonics-palota volt az első lakóépület, melynek udvarára ilyen, konzolokon nyugvó öntöttvas függőfolyosót tervezett.[19]

Lőrinczi Zsuzsanna

JEGYZETEK

1 Vas Megyei Levéltár, Szombathely. XIII. 18. Szentgyörgyi Horváth család levéltára 37. csomó, tervrajzok. Földszinti alaprajz. Kecskeméti utcai homlokzatrajz.

2 Ld. *Sisa József:* A pesti Csekonics-palota. Művészettörténeti Értesítő XXXI. 1982, 314. oldal, 3. jegyzet.

3 Budapest Főváros Levéltára (BFL.) IV. 1202/h, 1808év/5899 kimutatás, miszerint 1807-ben Csekonics János tábornok Kecskeméti utcai épületébe beszállásolás történt.

4 BFL.IV. 1202/mm. Pesti tanácsi iratok, az Árvízi károk összeírása 1838. 2227. alatt szerepel: Ketskemeter Gasse 528. sz.

5 BFL.IV. 1207/b, Szépítő Bizottmány iratai, 8179 1839 július és 8270 1839 szeptember.

6 BFL.IV. 1207/b, Szépítő Bizottmány iratai 7494 1838 szeptember. Sisa József 6. jegyzete helyesbítve: SZBN. 7494 tervei: pince, földszint, első emelet.

7 *Sisa* i. m. 314: „Mindössze az udvaron, a Magyar utcai szárnyhoz a Kálvin tér felé eső oldalon csatlakozó szárny egészen rövid fennmaradt szakasza — egyemeletes épületrész a felső szinten nagy kőkeretes ablakokkal — emlékeztet a Hild-féle palotára." „Az egész palota átépítésének ötlete felmerül, de végül nyilván felesleges pénzkiadásnak ítélték és nem valósították meg."

8 *Sisa* i. m. jegyzeteiben (7-es) BFL.XV. 331/218, (9-es) BFL.XV. 331/218 és (10-es) BTM. Kiscelli Múzeum, tervgyűjtemény, 14.074 leltári számú tervek.

9 BFL.IV. 1207/b, Szépítő Bizottmány 8270 (11 db tervrajz).

10 BFL.IV. 1207/b, Szépítő Bizottmány 8179.

11 BTM Kiscelli Múzeum, tervgyűjtemény, a 14.074 leltári számú jelzet: szerzés; Fővárosi Levéltár 34.141/925 — a Kecskeméti utcai homlokzat

12 Fővárosi Ingatlanrendezési Iroda, Tervtár, 24150 hrsz. számon nyilvántartott 325980/1941—III. számon kiadott építési engedély.

13 BFL.IV. 1407/b, 13156 III./1893; 545 III./1893; 33532 III./1894. Sajnos az iratok mellékletei (14 db tervlap és 6 db tervlap) kikerültek az iratanyagból, s nyomuk veszett. A Fővárosi Ingatlanrendezési Iroda nyilvántartásában nem szerepelnek (Ld. a 12. jegyzetet). Az iratokból arra következtethetünk, hogy ekkor a meglévő egyemeletes épületre második emeletet építettek. Az engedélyt 1894. július 16-án megadták. A munkálatok azonban már korábban elkezdődtek, 1894 augusztusában már be is fejeződtek.

14 BFL. Korábban XV. 331. Tervgyűjtemény 218, most BFL XV. 331. Ybl. 103.

15 *Ybl Ervin:* Ybl Miklós. Budapest 1956.

16 Korábban BFL.XV. 331. Ybl A.15/A2, 1. emeleti bútorozási rajz. A tervlap alján Ybl szignója látható. Ybl Miklós építész kiállításán (Hild—Ybl Alapítvány, 1991 decemberétől — 1992 áprilisáig mint azonosítatlan pesti palota 1. emeleti bútorozási terve szerepelt. Továbbá BFL.XV. 331. Ybl — jelzet nélküli tervek, új jelzet az azonosítás után: BFL.XV. 331. Ybl 103. Csekonics. Ezen a jelzeten korábban egy posztamensen álló váza nézetrajza szerepelt (1 db tervlap, ld. Ybl kiállítási katalógus). Az építkezésről beadványi tervek után eredménytelenül kutattam az 1864—66-os évkörben.

17 BF.XV. 331/28 Ybl iratok, Csekonics-palota (költségvetés és függőfolyosó-terv).

18 *Ybl Ervin* i. m.

19 Ybl Miklós ismert alkotásainak sora még nem mondható teljesnek, sok azonosítatlan terve vár még feldolgozásra. A most ismertetett öntöttvas szerkezet tervrajza is összehajtogatva az irataanyag mellett feküdt ismeretlenül. Ld. a 17. sz. jegyzetet. Teljes bizonysággal nem tudjuk, hogy valóban ennek a lakóépületnek udvarán alkalmazta-e először Ybl az öntöttvas szerkezetet, de az eddig ismert ilyen épületek (paloták) mind később épültek: Degenfeld-ház, Bródy Sándor utca 14. sz. (1872—74) és Bókay-ház, Múzeum utca 9. sz. (1870).

Pollack Ágoston epitén

Múvtát. Ét. 1992. 1-4.

Pollák Ágost

l. Pollák Ignác

Pollák Ágost l. Pollák Ignác.

Fleischer Bécs 76. l.

14 KÉPPEL

BUDAPEST 1934. KIR. MAGY. EGYETEMI NYOMDA

előttünk. A villanydelejes távirda, ezerféle alkalmazásával, melyeket csak azok ismerhetnek, kik a természettudomány ez ágát különös tanulmányuk tárgyává tették, csaknem *teljesen* az utóbbi ötven év szüleménye. Sok ezer más nagyratörő találmány aluszsza örök álmát a patens-hivatalok valamelyik elrejtett zugában, de a villanyosság terén ma sem értük végét a meglepő fölfedezéseknek; a fejlődés ott még teljes folyamatban van. Csak nem rég találták fel a kettős távirda-rendszert, mely szerint nem csupán a szárazföldi, hanem a tenger alatti távirda-vonalokon is egyszerre két, egymást utban találó üzenetet lehet küldeni, ugy hogy a távirda-hivatalnok a huzal mindkét végén ugyan egy időben küldhet és fogadhat el külön sürgönyöket. De bármily csodálatos és szellemes is e találmány, Bell tanár beszélő távirdája (telephon) még ennél is csodálatosabb és meglepőbb. E telephon az emberi valóságos hangot képes üzenetképen tovaszállitani. Az, ki az üzenetet küldi, jó hangosan bele kiált a készülékbe, mintha valami szócső nyilásába beszélne, s az, kinek az üzenet szól, fülét az elfogadó vagy hangfelfogó készülékhez illesztve tisztán hallja, hogy mit beszél az üzenő, habár több mérföldnyi távolságra vannak is egymástól. Könnyü belátni egy ily találmány használati módját és gyakorlati hasznát. Házi közlekedésre, hol a légnyomatu beszélő csövek nem alkalmazhatók, üzleti, sőt magán távbeszélésre is (táviratozásnak vagy levelezésnek az üzenetváltás e módja nem mondható), ugy szintén

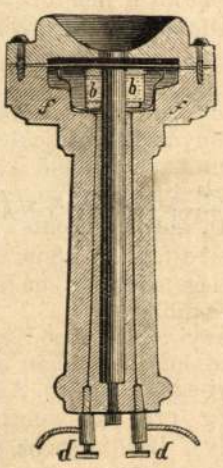

A telephon hosszmetszete.

beszédek és felolvasások közlésére nagyobb távolságokból stb. A táviratozás közönséges módja fölött a sokkal nagyobb gyorsaság előnyével is dicsekhetik e találmány; mert mig a rendes távirdánál egy szónak minden betüjét külön kell jelezni, addig a telephonnál az egész szót elküldöttük azáltal, hogy egyszerüen csak kimondottuk.

A tünemény, melyen Bell tanár telephonja alapszik, korábban sem volt ismeretlen. Page, amerikai természettudós már 1837-ben fölfedezte, hogy a vasrud megdelejesitése és delejességének hirtelen elvétele bizonyos tünetet idéz elő, melyet „galvanicus zené"-nek neveztek el. A zene hangja a levegőben egy másodpercz alatt okozott rezgések számától függ; s legalább tizenhat ily vibráczió szükséges, hogy a hang kivehetővé váljék. Következésképen, ha a villany-delejes szerkezetre alkalmazott villanyvezetők folyama egy másodpercz alatt tizenhatszornál többször megszakittatik, a delejes rud által a légkörrel közlött rezgések előidézik a galvanikus zenét. Maga a magnetizált vasrud rezgeti meg a levegőt ily sűrűn delejessé válta s delejességének hirtelen elvesztése által.

1843-ban Genfben rájöttek, hogy a hangok intensitása növekszik, ha egy hosszu fémsodronyra vezettetnek, mely bizonyos mértékig kifeszitve elszigetelt huzallal körültekert csigatengelyen fut keresztül.

Reiss Fülöp volt az első, Friedrichsdorfban, 1861-ben, ki az első telephont összeállitá, mely egy bizonyos távolságra el tudta vezetni a hangokat. Fölhasználván a Page fölfedezését,

zül. — Elismerés illeti meg *Valentini* János „
düs czigányát“, mely még előbbi képein is észlel
studiumok benyomása alatt készült, s régibb k
kiválóbbjaihoz képest nem mutat ugyan halad
de müvészi becse el nem tagadható. — Itt
Pállik Bélának egy gyönyörü juhakla, mester
festett juhokkal, szép perspektivával, — a kiálli
egyik legfeltünőbb képe, mely megmutatja, mit
e derék fiatal festőnk, ha képzelete bizonyos ad
tárgyhoz kötve nincs. A királyné kedvencz
vát mutató képe pl. igen elmarad juhaklától. -
Ugy szintén *Paczka* Ferencz hires „mont-mart
hegedüse“, mely Párisban is nagy feltünést kelte
Egy [illegible] szikár alak, kitünő charak-

közt pompás változatban festő ligetének jeivel, s a távolban előtünő kastély megett a vidéket uraló Somlyóhegygyel, melynek cserei alatt egy század előtt gróf Fekete János, a költő, Fóth egykori ura órahoszszant bolyonga, melynek tüzes nedvével ajkain, 1842-ben, Vörösmarty először szavallá a hires „*Fóthi dal*“-t.

Csak félszázad előtt a négyszáz holdra terjedő pompás fóthi park helyén futóhomokot kergetett a szél, s az annyi mükincs és történelmi emlék által becses, izléses kastély telkén paraszt viskóktól környezett szerény pitvarbáz terpeszkedett.

Igénytelen, közönséges falu vala Fóth, midőn a gróf Fekete család magvaszakadása után, vétel utján, Károlyi István gróf kezére szállott. Pompás temploma, melynek képét a „V. Ujság“ olvasóinak évek előtt mutattuk be, e jóniai oszlopok által emelt diszes kastély — Pollák Ágost müve — és az 1826-ban Erményi Ignácz mükertészi izlése által tervezett és ültetett kitünő angolkert mai tulajdonosuknak alkotása.

A főváros kiránduló közönsége jól ismeri e kertet, melynek rengeteg gesztenyései, platánjai alatt annyiszor pihen; izléses virágos kertjét, egész telepet alkotó virágházát, vadregényes vizesésekben megtört tavait, pompás kilátásait a Duna merész rithmusban változó hegylánczára s a távol homályába elmosódó fővárosra.

Kevesben ismerősek e kastély bensejével. Pompás, aranyozott kötésekben foglalt, mintegy 20,000 munkát felölelő könyvtárával, gazdag márványgyüjteményével, izléses szalonaival, Blaas, Ligeti, Markó, Richter és más mesterek müveit magába foglaló képtárával, diszes házikápolnájával és márvány ebédlőjével, mely müremek egymagában.

És mennyi emlék füződik e kastélyhoz.

A forradalom napjaiban innét indula ki a hires Károlyi-ezred csatára. Amott a kis könyvtár, az öreg gróf kedvencz tanulmány- és társalgó helye. Báró Eötvös és Kemény, gróf Dessewffy Emil és Nyáry Pál, Lonovics és Danielik püspökök hányszor lepték meg itt a forradalom utáni napokban az öreg Károlyit, vitatkozának véle a közügy egy előtérbe nyomuló kérdéséről és nyerték meg bőkezü pártfogását valamely keletkező intézetnek. E szoba az, melyben a gróf Vörösmartyt fóthi szőlő ajándokával meglepte. Amott a fehér márványkandalló, melynek közelében a félvak Garayt vigasztalta, ki a forradalomban reményeit és anyagi megélhetésének alapját vesztve, megtörve lélekben, testben, fóthi Maecenásánál talált menedéket.

1861-ben, az országgyülés szétoszlatása után egész Pestmegye értelmisége egybegyült a kastélyban, bucsuzni szeretett főispánjától. És itt adatott ki a megye vezérférfia: Nyáry által a passiv ellentállás országossá vált jelszava.

És tiz év mulva . . . 1871-ben, az első nagy honvédgyakorlat alkalmával, épen a Károlyi-ezred alapitójának a kastélya fogadta három napra vendégül az uj honvédség főhadurát, a koronás királyt.

Ez alkalommal történt a következő feljegyzésre méltó eset.

Ő Felsége a király sokáig elmerengett egy daliás termetü honvédtiszt képének szemléletében. Végül magához inté öreg házigazdáját és megkérdé tőle, kit ábrázol a lovagias honvédtiszt képe?

„Csekély magamat Felséges uram! mint a Károlyi-ezred ezredesét, ki hazámért és *koronás királyomért* ma is hasonló tüzzel tudnék kardot ragadni!“ — felelé lelkesülten az öreg Károlyi.

És a király melegen megrázta agg hivének

Pollack Ágoston

Genzak Bpest

47.1.

Empire lépcsőház. Oroszlánfejes fakapu. Oldalhomlokzat ugyanigy kiképezve 16 ablakkal: Vadász-u.2. Udvarán kut és klasszicizáló rácsok.

Árpád-u.6. Ház, háromemeletes, 11 ablakos. Szép kapu, finom rézkilincsekkel. Empire baluszterek a lépcsőházban. A homlokzat átalakitva. Oldalhomlokzat 11 ablakkal: Akadémia-utca 15. Épitette Pollack Ágost 1847-ben Csákyné számára. Udvarban szép rács és kut.

Budapest, 193 7 szeptember 11

Országos Bizottsága H.

kintésre
kanizsa P 4.– ?

Kiváló tisztelettel

Központi antiquarium és könyvkereskedés
Magyar József és Fia

Pollack Ágoston

2. *Pollack Ágoston.* *Pollack* Ágoston építésznek, *Pollack* Mihály fiának életrajzi adatait sehol sem találtam irodalmunkban. Mindössze néhány rövid megjegyzés emlékezik meg róla. Kérésemre a mester unokája, özv. *Palliardi* Ágostonné *Pollack* Ella úrnő közölte velem a nagyatyjára vonatkozó legfontosabb életrajzi adatokat. Ezek szerint a nagyműveltségű, sorsüldözött, hányatott életű művész Budapesten született, 1807 június 9-én. Tanulmányait Berlinben és Milánóban végezte. Berlinben *Curtius* egyetemi tanár házában megismerkedett annak unokahugával, aki később felesége lett. Milánóból fönnmaradt fiatalkori képmása. Meghalt 1872-ben a biharmegyei Beél községben, egy erdőmérnök-rokona házában. Munkásságára vonatkozóan forrásom a következőket közli: „a Várban az ú. n. Stöcklgebäudet építette, a régi Pesten több nagyobb bérházat, a

MAGYAR MŰVÉSZET
1933, 56/57

Gizella-téren a Malvieux-félét, egyet a Petőfi-téren.“ Egy ideig *Ybl* Miklóssal dolgozott, 1855-ig atyja, Mihály oldalán, a hatvanas években már nem volt Pesten, hanem mint vállalkozó működött a Tiszavidéki és Erdélyi vasutak építésénél, sőt a csehországi Éger környékén is épített vasutat, de vállalkozásaiban nem volt szerencsés, mert inkább művészvér volt, semmint üzletember.

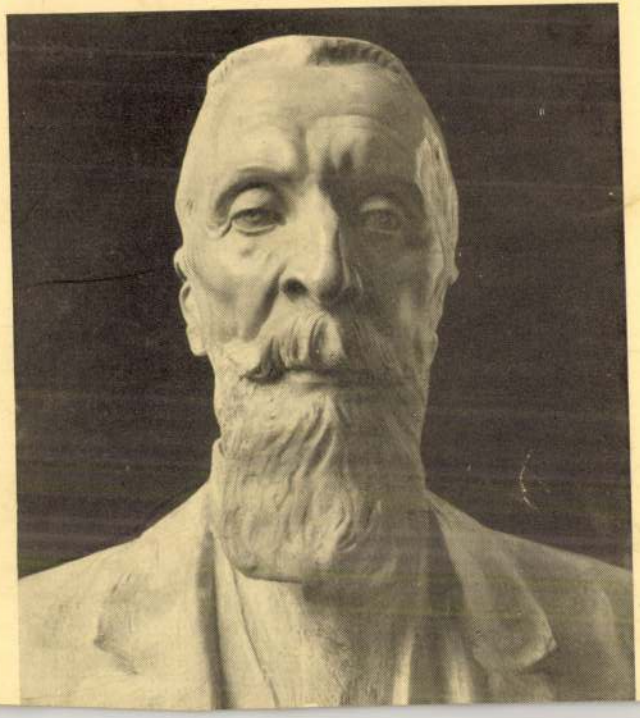

Pollack Agoston

Tovatos

Gen Zak Bpest

Király-u.17. Ház, romantikus, kétemeletes, két edikulás erkély. 7 ablak. Holló-u.17.sz. 15 ablak. Udvarán klasszicizáló rács.

Király-u.21. Ház, klasszicizáló, kétemeletes 6-7-6 ablakkal. Középrizalit fogas párkánnyal és háromszögü oromzattal. Körös mennyezetü kapualj, lépcsőházi oszlopok, finom lépcsőházi és folyosóvasrács. Pollack Mihály épitette Dlauhy Fr. számára 1833-ban.

Király-u.25. Ház, mai alakjában klasszicizáló, egyemeletes, 3-3-3 ablakkal, földszintből a bolti portálék miatt semmit sem lehet látni. A főpárkányt pálcatagok tartják, oldalszárnyak ablakai felett félkörü ivek, bennük jobbprofil, en face és balprofil fejek. Középrizalit kiugró szemöldökpárkányu ablakokkal. Magas tető. Hevederes kapualj, két udvar.

Király-u.27. Ház, klasszicizáló, kétemeletes, 11 ablakos, uj, szecesszionista homlokzattal. Kapualj, oszlopos feljárat és folyosói tartórácsok klasszicizálóak.

Király-u.47. Pekáry-ház, romantikus. Háromemeletes, 13 ablak, sarokerkély, három vezér szobra, oromfalon cimer, oldalhomlokzat Csányi-u.12. Épitette Pollack Ágost 1847-ben.

Király-u.49. Ház, klasszicizáló, kétemeletes, 11 ablakos, sarok, diszes főpárkány, alatta téglalapalaku empire diszek beeresztve. Sarkán emeletmagasságban baldachin alatt könyvet tartó szent nő kőszobra. Pilléres kapualj, emlitett beeresztett diszek az udvaron is. Oldalhomlokzat 13 ablakkal: Csányi-u.13. Egyszerü klasszicizáló folyosórács.

Király-u.55. Ház, klasszicizáló, kétemeletes, 5 ablakos, rozettás főpárkány, rács az udvarban.

Király-u.57. Ház, klasszicizáló, kétemeletes, 11 ablakos. Szép tojásfrizes főpárkány, alatta rozetták, hosszu elsőemeleti erkély. Oroszlánfejes fakapu, keresztboltozatos kapualj. Udvaron függőfolyosó. Empire lépcsőkorláttagok.

Király-u.99. Ház, romantikus, kétemeletes, az I. emeleten 1 kettős -2- egy hármas 2-1 kettős ablak, edikulás, fogas timpanonos szemöldökpárkánnyal, alattuk bábos disz, a II.emelet későbbi ráépités. Klasszicizáló kut és rács az udvarban.

Rottenbiller-u.60. Ház, klasszicizáló, földszintes 4-5-4 nyilásos, középrizalit félpillérekkel, hevederes-fülkés-kapualj, elől kazettákkal.

Rózsák-tere. Erzsébetvárosi r.k. plebánia templom, eklektikus, neogótikus. Két homlokzati torony, nagy ablakrózsa, háromszögletü oromfal, csucsán magyarországi szt.Erzsébet szobra, homlokzatán szines kerámia dombormüvek és diszek. Háromhajós, kereszthajós, bordás keresztboltozatos belső, a hatszög három oldalával záródó szentély. Épitette Steindl Imre 1893-97-ig.

Rumbach Sebestyén-u.9. Ház, klasszicizáló, kétemeletes, 9 ablakos, tojásfrizzel, elsőemeleti középablak edikulás, keresztboltozatos kapualj, 1820 körüli.

Rumbach Sebestyén-u.11-13. Zsinagóga, romantikus, kétemeletes, 3-3 kettős-3 ablakkal, középrizalit két hatalmas, kerek kupolában végződő, körüljárós erkélyes tornyocskás oszloppal összefogva. Háromnyilásu, ives, árkádos főbejárat, ives ablakok. Épitette Wagner Ottó bécsi épitész 1872-ben.

Rumbach Sebestyén-u.17. Lásd Király-u.7.

lich auch alle übrigen Zuschauer so wenig aus ihnen klug geworden sein, als meine referentliche Wenigkeit. Bei diesem Mangel an Verständniß wäre es daher sehr verwegen von uns, die Vermuthung auszusprechen, daß Mad. Grill die Beifallsbezeugungen für diese Leistung dem Umstande verdanke, weil sie — und mit vollem Rechte — der Liebling des Publicums ist. — Einigen ergötzlichen Zwischenvorfällen nach zu schließen, hat Hr. Stoll an diesem Abende zum letztenmale in unserer Oper mitgewirkt. Es wurde ihm ein Kranz geworfen, und nachdem er von einem Theile des Publicums (nicht ohne Opposition) gerufen worden, hielt er eine Abschiedsrede, die von seinen Verehrern sehr gut aufgenommen wurde. Ob Herr Stoll gut daran thue, unsre Bühne zu verlassen, ob die Direction, unter bestehenden Conjuncturen, in ihrem Interesse handle, daß sie ihn entläßt, muß die Folge lehren, und wir werden bei den nächsten Opernvorstellungen Gelegenheit haben, auf die Frage zurückzukommen.

3.

— Sonntag den 31. Oct. wurde im Nationaltheater Hrn. Weil's Posse: „Stock, Brille und Handschuh," bei vollem Hause mit vielen Beifall aufgeführt. Es wäre eben so lächerlich als erfolglos, dem ungarischen Publicum eine Controvers-Predigt über dessen Theilnahme für Possen, wie Theilnahmslosigkeit an den Meisterwerken der dramatischen Kunst zu halten: aber wenn es schon eine Posse sein muß, so möge es wenigstens eine aus dem innersten Volksleben herausgegriffene, wie Gaal's „Peleskei Notarius" sein, um ihrem moralischen Zwecke, der Sittengeißelung, zu entsprechen. Das in Rede stehende Stück hat einen witzigen Dialog, welcher aber zum Theil, wie aller Wortwitz, in der Uebersetzung verloren ging. Ueberhaupt hatte sich der Uebersetzer eine poetische Licenz herausgenommen, die unverzeihlich ist. So soll der sprechende Ochs bei der Aufführung an der Ofner Bühne nicht zu hören gewesen sein; und welch' eine reiche Phantasie diese originelle Episode von Seite des Uebersetzers auch zeigt, hätte doch die Regie nimmer in eine solche Entweihung des Musentempels einwilligen sollen, so wie in die erbaulichen Ausdrücke: „marhák, betyár" u. s. w.

H.

— Vorgestern sahen wir an der deutschen Bühne eine alte Neuigkeit von Haffner: „Der Tod und der Wunderdoctor." Beim Niedersetzen zum Schreibepult muß der Verfasser von allopathischen Gefühlen durchdrungen gewesen sein; im Verlaufe des Stückes aber mit dem Wässerigen zu sehr vertraut, scheint er sich am Ende desselben der Hydropathie zuzuwenden. Denn zuerst will er doch augenscheinlich mit faustdicker Ironie Prießnitz verfisliren, und zuletzt läßt er ihn solche Wasserkuren vollbringen, daß sogar der Tod eifersüchtig auf ihn wird, und auf den Bettelstab zu kommen befürchtet. Die Grundidee mit dem Tode ist weder neu noch komisch. Vom Erhabenen zum Lächerlichen ist nur ein Schritt: aber nicht vom Schrecklichen. Und schrecklich ist doch der Tod, wenn wir ihn nicht mit der Brille der Religion und Philosophie betrachten. Was für eine wahnsinnige Idee ist es daher, den Tod betrunken erscheinen zu lassen? — Von der Handlung des Stückes will ich schweigen. Es liegt so viel Erfindungstalent in der Episode mit dem Räuber des unbekannten Schatzes, seinem Aufhängen in effigie, daß ich vor Bewunderung verstumme. Das Spiel der Schauspieler läßt sich weder loben noch tadeln. Hn. Rott's (Lorenz) Lustigkeit nahm sich sonderbar aus, und in so fern der Wunderdoctor innerlich von seiner Charlatanerie und Betrügerei überzeugt ist, und eine Entdeckung zu befürchten hat, wäre die Rolle gut aufgefaßt; allein im Grunde spielt doch der Wunderdoctor ein ehrliches Spiel, da ihn der Tod in eigener Person dazu bevollmächtigt hat. Das einzige Lob verdiente an diesem Abende der Decorateur. Er wußte die Unsterblichkeit so reizend darzustellen, daß Einem bei deren Anblick fast zu sterben verdroß.

H.

Ofen. (Ueber den Ofner-Verschleiß der „Josephi Walz-Mühle.") Nicht genug könnte die Wohlthat gepriesen werden, die dem Ofner Publicum durch die Errichtung der Josephi Walzmühl-Verschleiße zu Theil wird, wenn das Unternehmen gehörig ausgeführt würde. Aber leider hat sich Gefertigter schon einigemal überzeugt, daß die aufgestellten Verschleißer eben so willkührlich, als die übrigen Mehlhändler verfahren; indem selbe nicht nur das richtige Gewicht nicht geben, sondern selbst den Preis, mit Nichtbeobachtung der von der Direction vorgeschriebenen Taxe, zu ihren Gunsten erhöhen, und die Mehlgattungen nicht so, wie es ihnen vorgelegt wird, belassen. Ausser diesem Unfuge sind selbe nicht immer mit hinlänglichem Bedarfe versehen, besonders in Hinsicht des Brodmehls; so mußte Gefertigter, um einen halben Zentner von dieser Gattung zu erlangen, in einer Woche viermal in den Wasserstädter Verschleiß (vis à vis der silbernen Kugel) schicken. Am vergangenen Wochenmarkte, wo der Andrang von Käufern viel größer ist, als an andern Tagen, soll im besagtem Verschleiße nicht eine Halbe Brodmehl vorhanden gewesen sein, so zwar, daß die ärmeren Leute, die größtentheils von der Ferne herabkommen, das Verschleißgewölbe mit Murren verlassend in die wahrscheinlich ungegründete Vermuthung verfielen, der Verschleißer sei mit den am Platze in einer kleinen Entfernung vom Verschleiße stehenden Mehlhändlern einverstanden, und wollte am Wochenmarkttage darum kein Mehl hergeben, damit diese ihren zum Verkauf ausgestellten Vorrath vortheilhafter und geschwinder absetzen können. — Ja, was noch mehr ist, es ist sogar Gefertigten aus verlässiger Quelle zugekommen, daß die Ofner Müller, — welche meistens zugleich auch Mehlhändler sind — diese Verschleißer auf unerlaubtem Wege an sich zu ziehen suchen, und mit Hilfe letzterer auf den Untergang dieser gemeinnützigen Anstalt losarbeiten (??)

Möge dies die Direction der Josephs-Walzmühle als einen aufrichtigen Wink annehmen, und zweckmäßigere Vorsichtsmaaßregeln treffen, damit dies wohlthätige Unternehmen, kaum in's Leben getreten, sein, gutes Renommée nicht gleich im Anfange zum Nachtheil der theilnehmenden Mitglieder verliere.

Ofen den 28. October 1841.

Joseph Schmidt, Ofner Bürger

Wiener Börsen-Course.

28. October 1841.

		Conv. Mze.
Metaliques	à 5%	105⅛
idem	à 4%	98½
idem	à 3%	—
Darlehen mit Verlos. v. J. 1834		—
" " "		268¾
Bank-Actien das Stück		—
Kaiserliche Dukaten		—

Lotto-Ziehung.

Ofen am 30. October.

45. 69. 42. 16. 4.

Grätz am 23. October

54. 27 41. 7. 39.

Markt-Preise.

der Körnerfrüchte in Pesth

am 2. Nov Pesther Metzen, Grosch. W.W.

Weizen	220	bis	180
Halbfrucht	—	—	—
Roggen	133	—	125
Gerste	100	—	92
Hafer	72	—	65
Kukurutz	98	—	92

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen W. W. Groschen

	Temesvár den 22 October. best.	mit.	ger	Miskolcz den 27. Oct. best.	mit.	ger
Wetzen	128	117	—	135	133	130
Halbfrucht	108	—	—	120	115	114
Korn	83	—	—	95	90	—
Gerste	49	—	—	63	62	—
Hafer	40	—	—	42	41	—
Kukurutz	54	—	—	65	63	—
Hirse	—	—	—	—	—	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater.

3 November.

Wasserstand der Donau

(in der Brunnmaschine zu Ofen)

am 2. Nov. Früh 8 Uhr 3' 6" 0"' ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner königl. Sternwarte vom 1. November.	Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur.	Wind.	Witterung
	9 Uhr Morgens.	27, Zoll 500	28Zoll 3L. 1p.	+ 7. 5	SO. Schwach	Wolken Nebel
	3 Uhr Nachmittags	" 524	3 4	+ 9. 5	O. Schwach	Trüb
	9 Uhr Abends.	" 582	4 1	+ 8. 2	NO. Schwach	Trüb

Nachrichten.

Ankunft **Abfahrt**

der Dampfboote in Pesth.

Ankunft von **Wien** Abends täglich.
Abfahrt nach **Wien** Früh dto.
Ankunft von **Orsova** Vormittag den 5., 12., 19., 21. November.
Abfahrt nach **Orsova** Früh 4½ Uhr den 7., 14., 21. Nov.

Außerdem fährt der Remorqueur „Erös" jede zweite Woche nach Semlin und Drenkowa.

Sehr wohlfeil!

Eine Parthie Mousseline de laine (Ausschußwaare) zu 3 und 3½ fl
ferner feine Mousseline, so wie auch
bedruckte Schafwoll-Croisée-Stoffe zu Kleidern
ganz gute frische Waare zu 4 fl, 4½ fl. 5 fl. bis 6 fl. C. M.
Mäntelstoffe und wohlfeile Umhängtücher,
nebst sehr billigen
Westen- und Hosenstoffen
in größeren Vorräthen sind zu haben in meiner Niederlage zum „englischen Wappen" in Pesth, in der großen Bruckgasse, Nr. 3, dem Theatergebäude gegenüber

W. Wilh. Iszer.

Pesther Tagblatt. 1841.

Circus gymnasticus des Alexander Guerra.

Mittwoch, den 3. Oktober.

Programm:

1) Verschiedene Reitübungen, von Orsanigo.
2) Komische Stellungen, vom Nautmann.
3) Bändersprünge, von Leopoldine Lesensky.
4) Indianische Spiele, vom Joseph Melillo.
5) Shawlsprünge, von Dlle. Josephine Leeb.
6) Kühne Sprünge, vom Joseph Tardini.
7) Die Sylphide, von Letard.
8) Voltigirkünste, von Bottari.
9) Amerikanischer Tanz, von 4 Zöglingen der Gesellschaft ausgeführt.
10) Die beiden römischen Gladiatoren, von A. Brand und Bottari.

Als Beschluß:
Die zwei Engländer in der Reitschule.

Anfang um halb 5 Uhr. — Preise der Plätze wie gewöhnlich.

Anzeige.

Donnerstag den 4. d. M. wird im Circus gymnasticus zum Vortheile der Directrice Mad Guerra eine brillante Vorstellung mit der Pantomime „Mazeppa" zum erstenmale Statt finden; wozu sie ihre höflichste Einladung macht.

Die neu etablirte Damenputzwaarenhandlung der Nannette Ullmann,

in Pesth, kleine Brückgasse im Gasthof zum Jägerhorn,

empfiehlt sich einem hohen Adel und geehrten Publicum mit ihrem von Wien neu angekommenen, und zur jetzigen Herbstsaison nach den jüngsten Pariser und Wiener Journalen wohl assortirten Waarenlager, bestehend in einer großen Auswahl des neuesten und modernsten angefertigten Damenkopfputzes, und mehreren anderen in dieses Fach einschlagenden Artikeln; wovon wöchentlich neue Sendungen aus Wien anlangen werden,

zu äußerst billigen Preisen.

Zur Marktzeit sowohl im Gewölbe, als auch am neuen Marktplatz, Herrengasse, erste Abtheilung, links in eigener Hütte.

Hühneraugen-Ausrottung.

Unterfertigter hat die Ehre anzuzeigen, daß er die Hühneraugen zuverlässig und auf immer, ohne Schmerz zu verursachen, auf dem Gesichte, Halse, Händen, Füßen und Fußsohlen ausrottet, was er auch mit glaubwürdigen Zeugnissen belegen kann. Pesth, Josephstadt, Herbstgasse im Horváth'schen Hause Nr. 969.

Joseph Némethy.

Caffeehaus-Eröffnungs-Anzeige.

Indem ich für den zahlreichen Besuch, der mir in meinen frühern Geschäften zu Theil wurde, meinen innigensten Dank abstatte, mache ich zugleich einem hochgeehrten Publikum die ergebenste Anzeige, daß ich das großartige Caffeehaus-Locale im k. städtischen Redoutengebäude gepachtet, und bereits selbes eröffnet habe.

Glänzende Beleuchtung, neue Billards, und elegant decorirte Spielzimmer sollen nichts zu wünschen übrig lassen. Für echte Getränke, ausnehmende Reinlichkeit und reelle Bedienung bürge ich. Zum gefälligen Besuche meine höflichste Einladung machend, zeichne ich mit Achtung

Sallmeyer,
Pächter des k. stdt. Redouten-Caffeehauses in Pesth.

Mehrere 1000 Stück fertiger Wäsche, so wie auch eine bedeutende Auswahl von Winter-Damen-Corsetten, Unterröcken, Männer-Leibeln und Hosen sind zu haben in der Handlung zum Ypsilanti in Pesth.

Bei **Gustav Heckenast**, Buchhändler in Pesth, ist erschienen:

IRIS,

Taschenbuch für das Jahr 1842.

Herausgegeben von
Johann Grafen Majláth.
Dritter Jahrgang.
Mit 6 prachtvollen Stahlstichen.
Preis: gebunden in rother Gros de Naples-Seide 5 fl. C. M.

Inhalt:

Titelkupfer: Erzherzogin Hermine k. k. Hoheit.

Das erlogene Kind. Novelle von L. Storch. — Gedichte von J. G. Seidl, mit 1 Stahlstich. — Die vier Evangelisten in der Sophienkirche zu Constantinopel (1509), Ballade von J. N. Vogl. — Kljen a Király, v. J. N. Vogl. — Sternfall, Gedicht von C. A. Kaltenbrunner. — Eine ländliche Erinnerung von den Ufern des Bosphorus, vom Verfasser der Briefe eines Verstorbenen. — Gedichte von M. Enk. — Gedichte von Caroline D. — Drei Legenden von Ed. v. Bülow. — Die Erstürmung von Gonstantine, von C. G. Langer, mit 1 Stahlstich. — Das Jahr des Lebens. Gedicht von L. G. Neumann. — Gedicht von L. A. Frankl. — Lindenblüthen. Gedicht von Balder. — Sebba, von Hammer-Purgstall. — Nord und Süd, aus den Papieren eines verabschiedeten Lanzenknechtes. — Rosa. Gedicht von J. G. Seidl, mit 1 Stahlstich. — Der Hochwald. Novelle von A. Stifter. — Gilli die Mährchenerzählerin, von J. Graf Majláth, mit 1 Stahlstich. — Aus der Jungfrau Liebesleben. — Gedichte v. J. C. Hilscher. — Ein einsamer Abend, von Betty Paoli. — Eine Nacht im Ghetto zu Rom, von O. Prechtler. — Die Heilung. Gedicht v. L. G. Neumann, mit 1 Stahlstich.

Ich mache die höfliche Anzeige, daß ich in meiner Waaren-Niederlage ein bedeutendes

Lager in Seidensammt

schwarz und gefärbt besitze, welches ich zu den billigsten Preisen anzuempfehlen mir hiermit erlaube

Joh. Lud. Fischer,
Wienergasse, Nr. 199.

Zum Eisbären.

Die unter dem Schilde zum Eisbären, vormals am Eck der Wiener- und großen Brückgasse bestandene Spezereihandlung, befindet sich gegenwärtig im Posch'schen Hause am Eck der alten Post- und goldenen Handgasse und empfiehlt nebst allen Spezereiwaaren in vorzüglicher Qualität, auch besten Carlowitzer Tropfwermuth in Bouteillen, besonders aber als frisch angekommen Aalfische, Bricken, Tonina, Westphäler Schinken ꝛc. — Auch wird auf Verlangen Welischer Salat in jeder beliebigen Quantität verfertigt.

Anzeige.

Die Unterzeichneten geben sich die Ehre anzuzeigen, daß sie für das Königreich Ungarn und dessen Nebenländer, ein Bau-Büreau, nach den bereits in Wien, Paris, London und andern großen Städten bestehenden, etablirt haben, dessen Tendenz dahin geht: Entwürfe aller Art, öffentliche- und Privat-Gebäude, bürgerliche Wohngebäude, (Zinshäuser) jeder Gattung Landhäuser, Gartenanlagen, ökonomische Gebäude, Festdecorationen, Decorationen und Zeichnungen zu inneren Einrichtungen herrschaftlicher und bürgerlicher Wohnungen auszufertigen, auch für jede in das Baufach eingreifende Angelegenheit Auskunft zu ertheilen. Pläne für obgenannte Gegenstände und Programme, werden sammt den Kostenanschlägen aller dabei vorkommenden Arbeiten, mit Rücksichtnahme auf den Ort der Ausführung, gegen angemessenes Honorar mit und ohne Verbindlichkeit der Ausführung, für den Bau instruirt, so wie auf Verlangen auch die Aufsicht des Baues allein übernommen.

Die durch längern Aufenthalt in Deutschland, besonders aber Frankreich, England und Italien gemachten Studien, aller in das Baufach eingreifenden Gegenstände, und durch praktische Ausführnngen größerer Gebäude gesammelten technischen und ästhetischen Erfahrungen, setzen die Unternehmer in den Stand, jeder Anforderung im Gebiete der schönen Architektur sowohl, als auch in ökonomischer und praktischer Hinsicht genügend zu entsprechen, empfehlen sich daher den hohen und gesammten Bewohnern Ungarns zu geneigten Aufträgen, welche zu Pesth, Dorothea Gasse Vogl'sches Haus Nro. 16 im 2ten Stock, sowohl mündlich als schriftlich angenommen werden.

Pesth im November 1841

August Pollack, Baumeister.
Nicolaus Ybl, Architect.

Marie Lombardi,

Marchande des Modes,
in der kleinen Brückgasse,

gibt sich die Ehre einem pl. t. hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebene Anzeige zu machen, daß sie von nun an durch ihre in Wien wohnende Tochter M. Grasselli, jede Woche die neuesten und geschmackvollsten Putzgegenstände erhält, wovon sie bereits ein wohl assortirtes Lager für die Herbstsaison besitzt, und überdies wie bisher, stets bemüht sein wird, das in sie gesetzte Vertrauen in jeder Hinsicht vollkommen zu rechtfertigen.

Brennholz-Ausverkauf.

Auf der Üllöer-Strasse, dem 2ten Holzplatze links beim Verschleißer
Paul Zöhls,
sind alle Gattungen Brennhölzer, gut trocken und bester Qualität Ausverkaufshalber zu herabgesetzten Preisen zu verkaufen.

Die berühmte feine k. k. priv.
Cocosnussöl-Soda-Seife

ist fortwährend frisch zu haben das
Stück zu 20 kr. C. M.
(bei Abnahme in Großen wird Rabat gegeben) so wie auch ein großes Lager von den feinsten französischen und englischen
Parfumerien und Pomaden
bei
Ignaz Zograf,
zu den drei Pesther Mädchen
Waiznergasse in Pesth.

Zu verkaufen

ist ein vollständiger Apparat zur Erdäpfel-Zuckerfabrikation. Näheres ist zu erfahren in der Expedition dieses Blattes.

Frisches Tiroler-Obst

ist zu haben nächst der Brücke am Schiff

Anzeige.

In dem neueröffneten prachtvoll restaurirten Bierhause, in der Hatvanergasse im v. Neumeyer'schen Hause, wird von Heute an, und fortwährend eine gut bestellte Küche mit Gabelfrühstück so wie auch zu Mittag und Abends vorhanden sein, auch wird ein monatliches Abonnement eröffnet; für Reinlichkeit und schnelle Bedienung, so wie auch für gute Küche und echte Getränke ist bestens gesorgt. Ergebenster
Anton Schöja.

Anzeige.

Gefertigte gibt sich die Ehre einem verehrungswürdigen Publicum geziemend anzuzeigen, daß sie für den am 7. November stattfindenden maskirten Ball ihre Maskenverleihung in der Krongasse in von Takats'schen Hause jetzt, wie auch für die kommende Carneval-Saison haben wird, und vorbereitet ist, vom 1. November an allen geneigten Wünschen aufs Beste zu entsprechen.
Hochachtungsvoll
Marie Klenowits.

Die Leinwäsche-Niederlage

des löbl. Pesther Frauen-Vereins besteht fortwährend wohl assortirt bei F. B. Liedemann zur schönen Ungarin, und wird der Aufmerksamkeit der geschätzten Abnehmer bestens empfohlen.

Fremden-Anzeige.

Königin v. Engl. HH. Graf Zichy, k. k. Geheimrath. — Graf Elz. k. k. Kämmerer — Baronen Kemény und Spleny, Gutsbesitzer. — Adler, Dr. d. Medizin. — Schwarz, Fabrikant. — Gärtner, Güterdirector. — Bük, Kaufmann — Kapusztyak, Theolog. — Gräfinnen Bekers und Reday.

Tiger. HH. v. Gedeon, Grundherr — Száll, Assessor — Ferenz, Fiscal — Erhard, und Ekert, Privatiers — Fory, Provinzial-Commissär — Binder, Hofopernsänger — Hirsch, Löwenstein, Georgius, Beer, Hrozel, Barsias, Markus, Kauders, Reichl und Gutfreund Kaufleute.

Redacteur: Dr. S. Saphir. — Verleger: G. Heckenast.

wenigstens auf 30 Jahre gegeben werden, da die Gesellschaft in Berlin z. B. erst im achten Jahre Nutzen zu ziehen begann. Die Compagnie hat für die Beleuchtung der innern Stadt Wien (es werden 18 Meilen Röhren erfordert; in Berlin sind von der Gesellschaft 12 Meilen gelegt worden) ein Capital von 4 Millionen Gulden CM. bestimmt, wovon vorläufig zwei baar verwendet, zwei dagegen als Reservecapital angelegt werden. Sollte sich später die Gasbeleuchtung auch auf die Vorstädte erstrecken, so werden 72 Meilen Röhren hierzu erforderlich sein.

Musikzeitung.

*** Frankfurt seufzt unter der Last musikalischer Genüsse. Abgerechnet die heimischen Musik-Cerkles und Kränzchen, veranstalteten folgende fremde Künstler öffentliche Concerte: Der Akustiker Professor Kaufmann aus Dresden, mit seinen Automaten-Virtuosen; der Harfenist Ritter Bochsa und die Sängerin Mad. Bishop; der Geiger Bazzini und selbst der Pianist Döhler. Der Flötenspieler Folz ging spurlos vorüber. Thalberg, Felix Mendelssohn, Ferdinand Hiller und den Violinisten Heinrich Wolff hatte man bei verschiedenen Gelegenheiten das Glück zu hören. Eliason aus London geigte im Theater und im Museum. Der Pianist Halle spielte an mehreren Orten. Liszt und Rubini, in Begleitung zweier Sängerinen, flogen ebenfalls herbei, spielten, sangen, und nahmen an Drittehalbtausend Gulden ein. Ihr Erscheinen war so überraschend, und gleichsam meteorisch, daß sich die Enthusiasten noch nicht völlig erholen können. Wie durch geheime Attractionskraft befindet sich auch der Magier Döbler hier, wird aber jetzt nicht spielen, und der Violinist Ernst gibt eben sein drittes Concert mit stürmischem Beifall.

*** In Stockholm hat man kürzlich mehrere Musikwerke aus dem siebzehnten Jahrhunderte aufgefunden, namentlich auch die Noten zu einer, bei der Bestattung Gustav Adolphs 1634 aufgeführten Trauermusik, welche der Musikdirector Dr. Berwald dechiffrirt hat. Diese Musik soll in mehrfacher Hinsicht interessant sein, und eine Menge kühner, schöner Combinationen darbieten.

Buntes aus der Zeit.

— Caumartin, der Mörder Sirey's, ist in der That entkommen; er hat von Antwerpen aus die holländische Grenze erreicht. Die Gensd'armen sind zehn Minuten zu spät gekommen. Wie es scheint, hat Sirey, wenn auch die Provocationen nicht von ihm ausgegangen sind, doch die Thätlichkeit angefangen, denn man hat seinen Stock zerbrochen wiedergefunden. Caumartin soll sich blos vertheidigt haben, denn die Wunde geht von unten nach oben, als ob er die Waffe blos vorgehalten, um sich zu schützen. Unter den Gästen des Males war auch ein Ungar anwesend. — Caumartin war erst denselben Abend angekommen. In der Nacht kam er zurück und fragte den Wirth nach einem Arzte. Später kam er noch einmal in derselben Vigilante, nahm seine Effecten und fuhr nach Mecheln und von da mit Postpferden weiter. Er ist der Sohn eines Deputirten, früheren Präsidenten des Gerichtes von Amiens. Die Witwe Sirey's ist jetzt in Bordeaux.

— In einem französischen Dorfe lebte eine arme Wahnsinnige, die aber so ruhig war, daß man sie frei umhergehen lassen konnte. Vor achtzehn Jahren war sie das schönste Mädchen, weit und breit; zahlreiche Bewerber strebten nach einem lächelnden Blick von ihr, aber ihr Herz war bereits vergeben; der Sohn eines Pächters hatte über alle seine Nebenbuhler gesiegt. Aber es war 1811. Der junge Mann wurde zum Kriegsdienste ausgehoben, und mußte mit nach Rußland marschiren, wo er mit so vielen Andern seinen Tod fand. Als die Todesnachricht ankam, verfiel das Mädchen in eine lange gefährliche Krankheit, von der sie sich zwar erholte, aber mit Verlust ihres Verstandes. Die Eltern des jungen Mannes nahmen sie zu sich und seit dieser Zeit lebte sie bei ihnen. In dem jetzigen Jahre bemerkte man mit einem Male, daß die Unglückliche schwanger sei; sie kam mit Drillingen nieder, zwei Knaben und einem Mädchen. Das Letztere starb bald nach der Geburt, die Frau aber erwachte wenige Tage nach ihrer Niederkunft merkwürdiger Weise vollkommen gesund und vernünftig. Es war ihr als erwachte sie aus einem Traume, nur vermag sie die Vergangenheit nicht an die Gegenwart anzuknüpfen. Es ist ihr, wie sie sagt, als schwebe ihr ein Schleier vor den Augen.

— In Grätz hat sich ein geognostisch-montanistischer Verein für Innerösterreich gebildet. Seine Tendenz ist: die Durchforschung der vier Provinzen Steiermark, Krain, Kärnthen und das Land ob der Enns in allen ihren Theilen zur Entdeckung oder Aufschließung aller nutzbaren Mineralien, besonders Erze, Steinkohlen, Bau- und statuarische Steine, Torf u. s. w., dann die Bekanntmachung von Entdeckungen zur Erleichterung bergmännisch-technischer und commercieller Unternehmungen. Er wird eine Geschichte zur vollständigen geognostischen Kenntniß der vier Provinzen von Innerösterreich sammeln. Der Verein besteht aus wirklichen Mitgliedern mit einem Jahresbeitrage von 5 fl. C. M., dann aus correspondirenden und Ehrenmitgliedern.

— Bei der in Berlin immer zunehmenden Theuerung des Brennholzes wird die neue Einrichtung der Oefen zum Heitzen mit den bis jetzt noch sehr billigen Coaks, welche man bei dem Verbrauche der Steinkohlen gewinnt, und früher ganz unbeachtet ließ, selbst in den vornehmen Familien allgemeiner. Wie es heißt, will auch das Hofmarschallamt die Oefen in den meisten Zimmern der königl. Schlösser zur Coaksheitzung einrichten lassen. In jedem Falle dürfte diese neue Heitzungsweise die so enorm hohen Holzpreise zum allgemeinen Besten herunterbringen.

— Gräfenberg und Freiwaldau sind fortwährend mit Hydropathen besetzt, und Priesnitz findet es noch immer vortheilhafter, dort zu bleiben, wo sich ihm das Wasser in Gold verwandelt, als dahin zu gehen, wo in der Folge Branntwein und Bier das Gleiche thun sollen. Seine Branntweinbrennerei auf dem von ihm erkauften Rittergute ist doch eine etwas starke Ironie auf sein seitheriges Wirken.

— Die französischen Malleposwägen werden jetzt mit Gas beleuchtet, wodurch die Wagen schon von Weitem sichtbar sind, und das Zusammenstoßen derselben vermieden wird. Die Gaslaternen geben ein so helles Licht, daß die Reisenden im Wagen Nachts bequem lesen, Postillon und Conducteur aber auf fünfzig Schritte weit auf der Chaussee alle Gegenstände unterscheiden können.

— Während die Studentenverbindung Baruthia, die erst neuerdings vom Staate wieder sanctionirt wurde, in Erlangen eine feierliche Fahrt zu Ehren ihres Stiftungstages hielt, ist ein Studirender aus dem baierischen Oberlande, Namens Maurer, im Duell erstochen worden. Derselbe wurde entseelt auf dem Zimmer eines andern Studirenden mit mehreren Stichwunden am Körper gefunden. Wieder ein Beispiel, daß das Duell sich noch nicht völlig auf den deutschen Hochschulen abstellen läßt. (?)

— Sir Moses Montefiore hat eine Einladung nach Petersburg vom Kaiser erhalten. Viele hoffen in London, daß in der Abwesenheit dieses übereifrigen, aber biedern Mannes, etwas für die Versöhnung zwischen der alten Partei und den „brittischen Juden" geschehen kann.

— Die Witwe Hegel's wird in Berlin erwartet, um die Krankenpflege bei den dortigen barmherzigen Schwestern zu studiren, und dann eine protestantische Anstalt ähnlicher Art in Preußen zu errichten. An dem Gelingen ist aus triftigen Gründen zu zweifeln.

— Herr Schumann, der verunglückte Unternehmer der letzten deutschen Oper in Paris, ist endlich dieser Tage von seinen dortigen Gläubigern, die der unnützen Arrestkosten müde waren, aus dem Schuldthurm entlassen worden, und sogleich nach Deutschland abgereist. Vielleicht kann er den Herren guten Rath geben, die, trotz des Sprüchwortes vom gebrannten Kinde, für nächstes Frühjahr schon wieder eine deutsche Oper (angeblich die Frankfurter) auf das schlüpfrige Pflaster der Seinestadt führen wollen!

— Der bekannte Abbé Helsen, der Stifter einer neuen Secte, wovon keine Spur mehr übrig ist, und Verfasser mehrerer gottlosen und unmoralischen Bücher, wurde vor einiger Zeit in den Umgebungen von Löwen wegen Landstreicherei verhaftet, und in das Hospiz der Alexianer zu Löwen gebracht. Dort hat dieser Geistliche seine Irrthümer abgeschworen. Das „Jornal de Bruxelles" veröffentlicht diese, vom 14. November datirte Abschwörung, welche in Gegenwart von fünf Zeugen, durch den Dechanten von Löwen entgegengenommen wurde.

Kleine Stadtpost.

Pesth. Heute Abend findet im deutschen Theater als Benefice des verdienstlichen Schauspielers, Hrn. Hörtel, die Aufführung von Castelli's so gern gesehenen „Roderich und Kunigunde" Statt. Dieses Stück dürfte seine alte Anziehungskraft noch immer bewähren, und so steht ein volles Haus wohl zu erwarten.

—lm—

— Heute kommt im Nationaltheater (zum Vortheile der Mad. Bartha) das Lustspiel „Pszt" von Scribe zur Aufführung. Sodann folgt der erste Act aus Donizettis: „Belisar" in welcher Oper die geschätzte Künstlerin, Mad. Mink, aus Gefälligkeit für die Benefiziantin den Part der Antonina singen wird.

— Morgen Nachmittags um halb fünf Uhr findet die musikalisch-declamatorische Academie nebst humoristischer Vorlesung, veranstaltet von Herrn J. Seidner im kön. städt. Redoutensaale Statt. — Billets zu Sperrsitzen zu 1 fl. und Entrée zu 40 kr. CM. sind in sämmtlichen Kunsthandlungen zu haben.

Ofen Zum Vortheile der Gesangskünstlerin, Frl. Henr. Carl, wird Uebermorgen Montag auf der hiesigen Bühne zum ersten Male die Oper: „Die Puritaner" von Bellini in Scene gehen. Herr Stoll wird aus Gefälligkeit für die Benefiziantin den Part des Sir Richard (Baryton) singen. Man darf einem äußerst zahlreichen Besuche um so zuversichtlicher entgegensehen, als diese Partie zu den ausgezeichneteren der gefeierten Sängerin gehört.

Wiener Börsen-Course.

29. November 1842.

		Con. Mze.
Metaliques	à 5%	109
dto.	à 4%	100½
dto.	à 3%	77
Anleihen vom Jahre 1839		274
dto dto dto 1834		712
Bank-Actien das Stück		1620
Eszterházy-Loos		50¼
Kaiserliche Ducaten		102½

Lotto-Ziehung.

Ofen am 26. November

25 55. 32. 70. 20.

Wien am 19 November.

47. 24. 84. 17. 28.

Markt-Preise

der Körnerfrüchte in Pesth am 2. Dez.

Pesther Metzen, Groschen W. W.

Waizen	155	bis	170
Halbfrucht	110	—	128
Roggen	100	—	108
Gerste	80		88
Hafer	60	—	66
Kukurutz	95		102

Früchten-Preise.

Der Preßburger Metzen, Groschen W. W.

	Comorn den 19. Novemb. best.	mit.	ger.	Szegedin den 19. Nov. best.	mit.	ger.
Weizen	110	105	100	85	80	—
Halbfrucht	95	92	89	70	65	—
Korn	84	—	—	—	—	—
Gerste	62	61	60	40	—	—
Hafer	—	—	—	40	—	—
Kukurutz	89	87	85	40	—	—
Hirse		—	—	50	—	—

Bühnen-Repertoir.

Pesth, deutsches Theater.

Roderich und Kunigunde.

Wasserstand der Donau

in der Brunnmaschine zu Ofen am 2. Dez

Früh 8 Uhr 7′ 3″ 9‴ ober 0

Meteorologische Beobachtungen an der Ofner kön. Sternwarte am 1. Dez

Zeit der Beobachtung	Barometer auf 0° Reaumur reducirt: Pariser Maaß	Wiener Maaß	Thermometer Reaumur	Wind	Witterung
9 Uhr Vormittags	27″ Zoll 646	28Zoll 4L. 11p.	+ 5, 35	NW. Schwach	Viel Wolken
3 Uhr Nachmittags	″ ″ 684	5 6	+ 4. 72	NW. Heftig	Viel Wolken
9 Uhr Abends	″ ″ 724	5 10	+ 3. 98	NW. Stark	Wenig Wolken

Pesther Tageblatt 1842

Nachrichten.

Abfahrt der Dampfboote von Pesth
so lange es die Witterung gestattet:

nach Preßburg und Wien Früh 7 Uhr den 3., 5., 7., 9. Dezember,
nach Semlin und Drenkova

Seiden-, Schafwoll- und Baumwoll-Umhängtüchel

in verschiedener Größe, und eine große Auswahl von

Baumwoll- und Schafwoll-Mäntel, Ueberröcke und Kleiderstoffe

zu sehr billigen Preisen empfiehlt

Johann Römer's Witwe,
in der Wienergasse Nr. 199 in Pesth.

Bau-Bureau.

Beziehend auf die in diesem Blatte gemachte Anzeige, erlauben sich die Unterschriebenen ein hochgeehrtes Publicum auf ihr seit einem Jahre bestehendes **Bau-Bureau (Dorotheagasse, Vogl'sches Haus Nr. 16 im 2. Stock)** aufmerksam zu machen, und empfehlen sich zur Ausführung aller Art Entwürfe im Gebiete der schönen Baukunst, so wie zur Einrichtung und Decorirung von Herrschafts- und bürgerlichen Wohnungen. — Pesth, am 1. Dezember 1842.

Pollack & Ybl.

Gestohlen wurde in dem Wirthshause am Rákos

B 1 Ballot Sp. 18 Pfund enthaltend:
2 Kupferplatten, jede mit 16 Heiligenbildern
1 dto. mit 12 Portraits
1 dto. kleinere, mit 8 Portraits
} gestochen,

Der arme Fuhrmann Matthe Matzo von Malaveszka, den dieß Unglück traf, bittet inständigst jeden Menschenfreund, dem diese Platten zu Gesichte kommen, die Anzeige davon in Pesth dem Herrn J. S. Friedrich Liedemann zu machen

Pannonia-Kerzen-Niederlage,

das Pfund einzeln zu 40 kr., 25 Pfund auf einmal genommen das Pfund zu 38 kr C. M. Abfälle werden angenommen in der Spiegel-Niederlage des A. L. Klauß, im städt. Theatergebäude in Pesth.

Bei **Gustav Heckenast** in Pesth ist so eben erschienen und zu haben:

Angol Nyelvtan,
legjobb kutfők után
irta
Kiss Mihály.

gr. 8. Pesth 1843. In halb Leinwand gebunden 1 fl. 24 kr. C. M.

Die Buchhandlung von Gustav Heckenast in Pesth,

empfiehlt ihre vollständig eingerichtete

LEIH-BIBLIOTHEK,

welche den Abonnenten

9000 Bände

zur beliebigen Auswahl darbietet, und fortwährend durch die neuesten Erscheinungen in deutscher, ungarischer, französischer und englischer Sprache vermehrt wird.

Bedingnisse des Abonnements:

1. Jeder pl. t. Abonnent erlegt bei dem Eintritt in das Lese-Abonnement eine Caution von 2 fl. C. M. welcher Betrag bei dem Austritt aus dem Abonnement zurückerstattet wird.

2. Die voraus zu entrichtende Lesegebühr ist:

für 1 Jahr in ununterbrochener Zeitfolge	10 fl.	— kr. C. M.
für 1 Monat	1 „	— „ „
für 14 Tage	— „	40 „ „

dafür hat jeder pl. t. Abonnent das Recht sich einen Band nach dem Cataloge der Leihbibliothek verabfolgen zu lassen, und damit nach Belieben zu wechseln.

Für pl. t. Leser auf dem Lande sind im Bezug auf Caution und Lesegebühr verhältnißmäßige Bedingnisse festgesetzt, die auf frankirte Briefe bereitwilligst ertheilt werden.

Das Verzeichniß der ungarischen und deutschen Werke zu 20 kr., das der französischen und englischen, 10 kr., beide Verzeichnisse zusammen zu 24 kr. C. M. sind in der

Leihbibliothek,

Waiznergasse, dem Hotel Palatin gegenüber, rückwärts im Hofe zu haben.

Die k. k. ausschl. privil. Fabrik des Herrn J. N. Reithoffer

aus Wien hat ihre Niederlage in Pesth von

Damen und Herren-Galochen

bei Paul Frankendorffer, Huthändler „zum Leibhusaren."

Für das Fest des heiligen Nicolaus!

offerirt den lieben Kindern auch dieses Jahr Peter Fischer's Conditorei „zur Hebe" auf dem Servitenplatz in Pesth, die sinnreichsten Geschenke des Nicolaus und Krampuß.

Nanette Ullmann,

Marchande des Modes in Pesth,

kleine Brückgasse, im v. Nemeshegyi'schen Hause, gegenüber der Einfahrt ins Gasthaus zur Königin von England, macht hiemit einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum die ergebenste Anzeige, daß sie eine große Auswahl nach den Wiener und Pariser Journalen modernst angefertigten Damen-Kopfputzes vorräthig hat, und auch wöchentlich neue Sendungen aus Wien erhält, die sie zu äußerst billigen Preisen verkauft.

Drei Auslagkästen

sind um einen billigen Preis zu verkaufen. Näheres hierüber in der Expedition dieses Blattes, Waiznergasse Nr. 15 rückwärts im Hofe.

Bei **Gustav Heckenast** Buchhändler in Pesth, ist zu haben:

Allgemeines geprüftes
Pesther Kochbuch.
1200 Vorschriften für die bürgerliche Küche,

enthaltend

eine Anweisung zur Bereitung der schmackhaftesten und gesundesten Speisen Braten, Bäckereien, Torten, Geleen, Sulzen, Conserven, Salate, Compots, nebst einiger kalten und warmen Getränke.

Nebst einer Anweisung

zur geschmackvollen Garnirung und dem Anrichten der Speisen, so wie das kunstgerechte Vorschneiden und Zerlegen der Braten und anderer Gerichte, dann 100 Vorschriften für Küche, Keller und Vorrathskammer.

Vierte umgearbeitete, verbesserte und mit einem Anhange: Die Käse-Fabrikation im Großen und Kleinen vermehrte Auflage. gr. 8. Pesth 1841. geb. 2 fl. C. M.

Die Leinwäsch-Niederlage

des löbl Pesther Frauen-Vereins besteht fortwährend wohl assortirt bei F. B. Liedemann, zur schönen Ungarin, und wird der Aufmerksamkeit der geschätzten Abnehmer bestens empfohlen.

Zwei Papageien

sind zu verkaufen in der Königsgasse Nr. 574 zur schwarzen Katze im 1. Stock rechts

Marie Lombardi,

Marchande des Modes,

in der kleinen Bruckgasse, gibt sich die Ehre, einem hohen Adel und hochgeehrten Publicum ergebenst anzuzeigen, daß sie durch ihre in Wien wohnende Tochter M. Grasselli wöchentlich zwei Mal die neuesten und elegantesten, sowohl Pariser als Wiener Putzgegenstände erhält. Und daß sie für die gegenwärtige Wintersaison mit einer ganz besonderen Auswahl von Damenhüten nach dem letzten Journale, als auch Putz- und Negligée-Häubchen französischer Coiffüres, Chemisetten-Colliers und Manchetten sowohl von Brüßler als Blonden im reichhaltigen Vorrathe versehen ist. Mit dem Ersuchen sie mit dem mehrjährigen in sie gesetzte Vertrauen auch ferner zu beehren, verbürgt sie wie stets mit echter und möglichst billig gestellter Waare bedienen zu wollen

Zu 24 kr. W. W. die Halbe

von dem vorzüglichsten

Carlowitzer Tropfwermuth

ist zu bekommen in der Spezereihandlung von
Liszka & Höffler,
Leopoldgasse, im Hause, zum blechernen Hut" in Pesth.

Gesucht wird

ein gutes Haus in Pesth oder ein Gut in der Nähe von Pesth im Werth bis 40,000 fl. CM. Königsgasse, Nr. 1129 im 2. Stock links auf dem Gang.

Fremden-Anzeige.

Jägerhorn. HH. Graf Escher. — Baron Wernhard. — Graf Alberti.

Palatin. HH. Szakáll, Advocat. — Pokorny, Ingenieur. — Baron Sternberg.

Weiß. Schiff. HH. Graf Almásy. — Rákoczy, Grundherr. — Grünwald u. Junovits, Kaufleute. — Drevisini, Apotheker.

Redacteur: Dr. S. Saphir. — Verleger: G. Heckenast.

Régi passzázsok Budapesten

Történetük és a mai állapotuk

1

1. A Brudern-ház a századfordulón (Pollack Mihály, 1817)
2. A Haris-bazár a mai Haris köz helyén (Feszty Adolf, 1876)

1. La maison Brudern au tournant du siècle (Mihály Pollack, 1817)
2. Le bazar Haris de jadis à la place du passage Haris de nos jours (Adolf Feszty, 1876)

Fotók: Albert Tamás

2

3

3. A Röser-bazár a Tanács körúton (Kauser József, 1884)
4. A Párizsi udvar (Schmahl Henrik, 1910)
5. A Párizsi udvar a felülvilágító üvegkupolával (Schmahl Henrik, 1910)

3. Le bazar Röser dans l'avenue circulaire Tanács (József Kauser, 1884)
4. La « Cour de Paris » (Henrik Schmahl, 1910)
5. La Cour de Paris et sa coupole en verre servant à l'éclairage supérieur (Henrik Schmahl, 1910)

A passzázs típusa a 19. században a kiépülő európai nagyvárosok jellegzetessége. Erről ad áttekintő képet J. F. Geist könyve: *A passzázs, mint a 19. század épülettípusa* címmel. (München, 1969.) A passzázs funkciójának kialakulása sok érdekes határesetben követhető nyomon, melyek vizsgálata külön téma lehetne. Most csak a klasszikus értelemben vett passzázsokkal, vagy üzletgalériákkal foglalkozom. A passzázs általános definícióját Geist a következőképpen határozza meg: „*Passzázsnak nevezzük azt a forgalmas utcákat összekötő, üveggel fedett átjáró folyosót, melyet kétoldalt különálló üzletek szegélyeznek. Felső szintjein boltok, irodák, műhelyek, lakások kaphatnak helyet. A passzázs a kiskereskedelem szervezeti formája. Magánterületen kínálkozó közterület, amely a közlekedést is megkönnyíti, védelmet nyújt az időjárás ellen és elsősorban gyalogosok számára megközelíthető.*"

Igen fontos a passzázs városszerkezetben elfoglalt helye. Csak akkor tud fennmaradni, ha a város kereskedelmi központjában fekszik, és két, lehetőleg egyformán frekventált utcát köt össze. A passzázs mindig önálló épület, saját alapterülettel. A passzázs „illuzionisztikus" eleme a passzázs-tér: fedett utca-tér, mint belső tér, külső architektúrájú belső homlokzattal.

A passzázs olyan találmány, mely felelet a társadalom közvetlen szükségletére a civilizációs fejlődés és iparosodás egy meghatározott órájában, szükséglet a nyilvános térre, mely védett a közlekedés forgalmától, az időjárás viszontagságaitól. Az építészettörténetből ismert épületek sokasága ebben az összefüggésben alig kapcsolható a passzázsok előképei közé. Mint épülettípus, inkább a passzázs szolgált modellül a fogházak térszervezéséhez, a pályaudvarok és a szociálutópia lakóépületei számára.

Európai elterjedését tekintve a legkorábbi példákkal egyidőben épült fel Pesten a régi *Párisi-ház*, az ún. *Brudern-ház* (V., Petőfi S. u. 2—4. — Felszabadulás tér 5.). 1817-ben Pollack Mihály építette Brudern József báró számára. Az épület helyén áll ma a Párisi-udvar. Leírását Zádor Anna: Pollack Mihály c. könyvéből idézem: „*... nem az impozáns tömegű és tartozkodó tagolású homlokzat, nem is a nyilván különböző épületek összefogásából adódott, a szabálytalan alakú, kis terjedelmű telek lehetőségeit maximálisan kihasználó alaprajzi megoldás okozta a nagy feltűnést: hanem az egész telket átszelő, üvegtetővel fedett átjáró, amely mindkét oldalán 16-16, emeleti helyiséggel is bővített üzlet elhelyezését tette lehetővé és ezzel a később oly nélkülözhetetlen nagyvárosi üzletgaléria első példáját nyújtotta.*"

A ház felépülése után nagy szenzációnak számított Pesten; erre példa, hogy 1820-ban a királyi pár látogatásakor a pesti házak közül egyedül a Brudern-házat világították ki. Azonban a Párisi-ház sikere ellenére is eltelt jó pár évtized, mire más építtetők is belefogtak ilyen jellegű épület emelésébe.

A század második felében már élénken foglalkoztatta a kor vállalkozóit a passzázsban rejlő, elsősorban üzleti lehetőség. Érdekes példa erre gróf Andrássy Manó és társai által az *Aldunasoron tervezett bazár* esete. Andrássy Manó és társai: Máygráber Ágoston, Gerster Károly építész és Frey Lajos építész 1865-ben az építési

4

5

a Ludoviceumnál levő végállomáshoz lóvasúti összeköttetést létesítettek.

Egyszerű kis favázas épület volt a telep első kaszinója, Hofbauer János készítette el a terveit és 1888. őszén már át is adták rendeltetésének.

Idővel ez a favázas épület már kicsinek és alkalmatlannak bizonyult. Ebben az időben történik a főváros és az egyesület között a közműveket illetően a végleges elszámolás; a közműveket a város átveszi és a tulajdonosok által megelőlegezett összegből felesleg maradván, felmerül a gondolat, hogy ha erről a tagok lemondanának, a pénz az Egyesületi Ház javára lenne fordítható. Két tag kivételével mindenki hozzájárul.

Az iskolák kérdései a telep fontos közügyeit jelentették. A megtelepülés első éveiben a telepen magániskola működött, a nagyobb gyerekek pedig a város belső területén levő iskolákba jártak. A tankötelesek számának emelkedésével a főváros először ideiglenesen — a favázas kaszinóépületben — létesít iskolát, majd 1893-ra megépül egy nyolctantermes végleges iskola, később a Simor utcai is.

A gimnázium ügye úgy kezdődött, hogy 1904-ben a főváros középiskoláinak első osztályából mintegy 100 tanuló kiszorult. Ezek elhelyezését végül a Tisztviselőtelep elemi iskolája épületében oldották meg — az elemi iskola osztályait megint csak a kaszinó épületével segítve ki, s a VI. kerületi főgimnáziumból ide kihelyezett két gimnáziumi osztályban kezdődött az oktatás. Néhány év múlva a főváros egyik legkorszerűbb iskolája épült meg itt — Kőrösy Albert tervei szerint —, a Széchenyi István főgimnázium. (Ez az épület is méltatlan sorsa jutott: később, a gimnázium megszüntetése után a Néprajzi Múzeum otthona lett, ma különböző művelődési intézményeknek ad helyet.)

1911-ben adják át a végleges főgimnáziumot rendeltetésének, és egykori diákjai ma is lelkesedéssel beszélnek róla. Igazgatója Gaál Mózes volt és olyan tanárai voltak, mint Dienes Pál, Kallós Ede, Alszeghy Zsolt, Beke Ödön, és fogarasi évei után Babits Mihály is.

A legnagyobb városi fejlődést a közlekedés jelentette: huszonöt év leforgása alatt a telep a főváros minden főútvonalával összeköttetésbe került.

A háborút megelőző években a Kálvária térről a Golgota térre áthelyezett Kálvária kápolnája szolgált a katolikus felekezetűek templomául — amíg a Rezső térre tervezett templom később (végül 1931-ben) meg nem épült, a protestáns felekezetűek pedig az egyesület dísztermét használták.

A sportélet korán kezdett kialakulni a telepen, már az 1888/89-i télen felöntik korcsolyapályának az Egyesületi Ház akkor még üres telkét, s a következő télen pedig megszerzik használatra a Héderváry, Család, Hungária utak által határolt üres telket. Később, 1896-ban a fokozódó igényekhez a főváros a Népligetben nagyobb területet enged át sportcélokra bérletben. Itt állítják fel a millenniumi kiállításon vásárolt csinos torna- és korcsolyázócsarnokot.

Hagyománnyá vált az egyesületben március 15-e ünnepének megülése — az ünnepi társasvacsora 1894-től vált szokássá, ahová agg honvédeket hívtak meg, s az ünnepi szónoklatot emlékkönyvbe jegyezték.

Gaál Mózes iskolája nemcsak a Munkásgimnáziummal, az alagsori műhelyekkel — ahová délután is bejárhattak az emberek és könyvkötést, lakatos-, asztalosmunkát lehetett végezni — volt korszerű, hanem az adott valósághoz való kapcsolatai is figyelemre méltóak, valamelyik társadalmi csoportja a telepnek például alapítványt tett szegénysorsú gyerekek taníttatására. Idézzük Gaál könyve befejezését: „...tiszteletünk és hálás érzésünk köteles adó, melynek lerovása éppen a múltra való visszapillantásnál erkölcsi jelentőségű is. Hadd hirdesse az ifjabb nemzedéknek, hogy az úttörő munkást a legnagyobb elismerés illeti meg, s hogy amely nemzedék nem tud hálás lenni, az alkotásra nem való.

Vajha a továbbfejlesztés, a teljes kiépítés munkájában a közös cél minél tisztábban állna mindnyájunk lelki szeme előtt s megértenénk, mint úttörőink megértették, hogy magunkért és embertársainkért lelkesedéssel dolgozni: az emberi bölcsességnek teljessége."

A két világháború között

Egységes hangulatát a telep még a két világháború közötti időszakban is megőrizte, noha a kezdeti kötöttségek már ekkor lazulni kezdtek. A két háború közötti idő „modern" stílusában épült házakat azért a telep még asszimilálni tudta és az emeletmagasságban a korlátozás még fennállt.

A telep még mindig külön világ, bár a házak többsége már gazdát cserélt, s az egykori, eredeti tulajdonosoknak csak csekély töredéke élt itt tovább. A kaszinó alsó részét kiadták vendéglőnek, abból fedezték a felső rész fenntartásának költségeit.

Új épületet még mindig csak két lakásra lehetett tervezni, de a földszinti lakást azért már két bérlőnek adták ki néhol. Az újabb házak a régi, nagyobb kertek kihasználásával épülnek, s a beépítés néhol már zártsorúvá alakul emiatt — de a városrész még mindig kertváros jellegű marad.

Jó volt a közellátás; a köztisztviselők boltja, a hentes, zöldséges a centrumban volt, reggelente biciklivel körbeszaladt a fűszeres és felvette a rendelést. Később cukrászda is nyílt a telepen.

Jó volt a közlekedés: két villamosvonal kötötte össze a várossal, ahová egy szakaszjeggyel be lehetett menni. Volt egy autóbuszvonaluk a Bimbó útig.

A Rezső téri templom furcsa léptékváltás a területen, de a telep magáénak érezte, s anyagi támogatásuk is fűződött hozzá.

A második világháború után

Az újabb korszak, a második világháború utáni, nem tekintette többé egységesnek a telepet. A korszakváltás újabb cserélődéseket hozott a tulajdonosokban, akadtak házak, melyek gazdája nem tért vissza a háború után, voltak akiket kitelepítés érintett. A nagyobb házakat államosították.

Az együttes nagyon megsínylette a jellegétől idegen használatot: az ipari — raktározási — célokra igénybe vett épületek, telkek idegenül ékelődnek az együttesbe, hasonlóan a munkásszállások más jellegű, más tömegű épületei. A Rezső tér is osztozott a környék többi parkterületének sorsában, csak míg az Orczy-kertet az ipar emésztette fel, ez a terület a gyerekkórház kisegítésére épült be — noha csak ideiglenes jelleggel.

Fogjuk fel ezeket külső kényszer hatásának. Kár, hogy a város nem tudta jobban képviselni a város érdekét — ami itt a városi lakókörnyezet és az építészeti jelleg megőrzése lehetett volna. Kár, hogy rossz döntések is születtek; ma talán nem gondolnák feleslegesnek a műteremház nagy kertjét, s ma már a Golgota téri kápolna és stációk oktalan elbontását is el lehetne kerülni. Akkor ezek a dolgok történtek és az együttes így maradt ránk.

Mi történik korunkban? Az egyéni kezdeményezés került előtérbe. A beépítés tovább sűrűsödik — ahol a kertekből még futja. Magasodik is. Lehet egy régi házra emeletet építeni 5 lakással. Lehet szabványos, ma típusos társasházat építeni. Szép nagy kertek vannak. Lehet bennük autószerelő műhelyt csinálni. Meg mindenféle műhelyt. Lehet régi házat is felújítani, ablakot cserélni, rácsot cserélni, klinkertéglát levakolni, zárt kerítést, magas kaputt csinálni, alumínium lemezből.

III. A Tisztviselőtelep jövője

A Tisztviselőtelep egyéni karakterű, sajátos atmoszférájú városrész még mindig, noha egyre több és több, jellegétől idegen épülettel kell megbirkóznia. Függetlenül a nosztalgiától, amely a századvég iránt mostanában megnyilvánul — ha van egy hely, ahol az emberek szerettek és szeretnek lakni, akkor igyekezzék azt fenntartani a város. Mintául ugyan nem szolgálhat a mai, megváltozott körülmények között, de mégis példa: egy példa a lehetséges sok közül.

Valójában készülhetne erre a területre egy saját — más területekre pedig más, az ottani adottságokból kiinduló — egyedi „szabályzat", ami itt még jogfolytonos is lenne. És sokat jelenthet az építési hatóság és a műemlékvédelem nagyobb figyelme, hogy a változtatások olyanok legyenek, amit a környezet még elbír — vagy éppen amit megkíván.

Ennek kapcsán azt a kérdést is végig kell vagy lehet gondolni, hogy mennyire lojális a város maga a saját múltjával? Hajlandók-e az utódok végigvinni elődeik szándékait? Nem kritika, vagy a szükséges módosítás-alkalmazkodás nélkül, de mégis: ismerve legalább, figyelembe-fontolóra véve, tudva és megértve, ami egy-egy városrész jellegében kifejeződik.

A Tisztviselőtelep még mindig egy békebeli kisváros atmoszféráját őrzi, ha nincs is már saját közélete, ami volt — és ami tán ismét lehet. A Hazafias Népfront kerületi helytörténeti bizottságának centenáriumi ünnepsége nagy érdeklődést váltott ki, a város különböző részeiről is eljöttek egykori telepi lakosok és kötődésük tanúsítja, hogy a városlakónak valami biztonságtudatot jelent a kontinuitás.

Hinnünk lehet tehát és hinnünk is kell ebben a tartalomban, ami a telepiek közösségtudatában jelentkezik és ami összeköti őket a magukénak vallott környezet múltjával is. És hinnünk kellene abban, hogy a jó építészeti környezet megtartásával együtt megőrződhet az a városi szellem is, amely iránt való adósságunk törlesztésére készült ez a tanulmány.

B. Kaiser Anna

FORRÁSOK:

Huszonöt év. A Tisztviselőtelep története. Összeállította: Gaál Mózes. Budapest, 1911.

Beszélgetés Dienes Valériával. Vitányi Iván tévéinterjúja. Valóság, 1975. 8. sz.

A Fővárosi Tanács tervtárának anyaga és a tanácsülési jegyzőkönyvek anyaga.

Hazafias Népfront helytörténeti bizottságának 1982 májusában tartott ünnepsége résztvevőinek nyilatkozatai, emlékei.

Budapest lexikon és Budapest Enciklopédia.

6 5

7

5. Villám u.
6. Delej u. 36.
7. Benyovszky u. 50.

5. Rue Villám
6. 36, rue Delej
7. 50, rue Benyovszky

1

2

3

1. A Haris bazár a századfordulón (Feszty Adolf, 1875)
2. A Gresham-passzázs kupolája az udvarból
3. A Brudern-ház passzázsa a századfordulón
4-5. Az egykori Brudern-ház földszinti és emeleti alaprajza (Pollack Mihály, 1817)
6. A Párizsi udvar ma

1. Le bazar Haris au tournant du siècle (Adolf Feszty, 1875)
2. La coupole du passage Gresham vue de la cour
3. Le passage de la maison Brudern au tournant du siècle
4-5. La maison Brudern, plans (Mihály Pollack, 1817)
6. La « Cour de Paris » aujourd'hui

Feszty Adolf 1875-ben tervezte. Az építtető Haris Gergely görög kereskedő a következőképpen ír az épületről:

„... egy olyan monumentális és impozáns épületet adandok át a közforgalomnak, mely legkevésbé saját, de főleg a közérdek és közforgalom igényeit segítendő elő, amennyiben házam s az ebben levő bazár kiépítése által a közforgalomnak egy új, díszes utat nyitottam, mely egyrészt a Hatvani utca, Barátok tere s másrészt a Váci utca s a Városház tér közti élénk személyforgalmat, melyre a keskeny Kígyó utca máris szűknek mutatkozik, kényelmesen eszközli. Ezen bazár által, mely 3 udvarán keresztül egyenesen a Koronaherceg utcába menend s melynek hossza összesen 71,44 öl s szélessége 3—4 öl a főváros egy új utcát nyerend, s ezáltal a már csaknem veszélyessé vált keskeny Kígyó utcát személyforgalomnak egy új, díszes és boltokkal ellátott üveggel födött, kényelmes szép utat adandok."

A Körönd bazárnak is nevezett épületet 1878-ban vették használatba. Pesten ez volt a kor legnagyobb méretű bazára. Városszerkezetileg olyan kitűnő helyen, hogy az örökösöknek megérte azt 1910-ben lebontani, hogy egy még jobban jövedelmező formában újjáépítsék. Jelenlegi formájában ugyanis a lakások utcára néző ablakokkal magasabb bérűek lehettek.

A Tanács krt. 22. sz. és a Semmelweis u. 19. sz. alatt levő mai átjáróház volt *Röser bazára*. Épült 1884-ben. Az épület tervezője Kauser József. A földszinti átjáróban 13 boltot létesítettek, de arra következtetni, hogy az épületet fedettre tervezték-e, a fennmaradt iratok alapján nem lehet. Geist tanulmányában mint üveggel fedettet tárgyalja.

A századforduló az a következő időszak, amikor a nagy bérpaloták építtetői közül többnek üzletgalériák létesítésére is igénye volt.

A *Király bazár* a három utcával (Curia u. 5.—Károlyi M. u. 5.—Irányi u. 20.) határolt telek adottságait jól kihasználó épület, Kármán Aladár és Ullmann Gyula építészek műve. Kiterjedt, de minden részletében finoman kiképzett építmény, melynek építése 1899-től 1900-ig tartott. Meglehetősen hiányos az épület fellelhető tervanyaga. Négyemeletes, függőfolyosós épület, alápincézve, 3 udvarral, melyeket az első emelet fölött két rétegű üvegtetővel fedtek be. Ezáltal a három utcai bejárat között egy fedett passzázs alakult ki, üzletekkel, a középső udvar alatt vendéglő helyiséggel, mely az udvar padlójába épített üvegen keresztül másodlagos megvilágítást kapott. A téglalap alakú udvarokat négy irányban lejtős, középen kiemelt laterna jellegű rácsostartókra helyezett üvegtetővel fedték. Egy 1931-es átalakítási terv tanúsága szerint beépítették az átjárók légterét a félemeleten. Az épület 1945-ben megsérült, s helyreállításakor valószínűleg nem volt cél az üvegtetők visszaállítása is. Jelenleg a szűk udvarokat összekötő átjárók az utóbb említett 1931-es átalakítás miatt kapualjszerű, nyomott hatást keltenek.

A *Gresham palota* hasonlóan az előbbihez, három irányból nyílik (Roosevelt tér 5—6.—Mérleg u. 2.—Zrínyi u. 1.).

Az épületen ma is látható felirat: *„1906 — tulajdonos és építtető: The Gresham életbiztosító társaság — tervezte és az építést vezette: Quittner Zsigmond műépítész — építőmester: Mann József."*

E passzázs konstrukcióját tekintve eltér a hagyományos formától és azt az esetet képviseli, amikor az épületet acélvázzal kezdték építeni, mint a *Deansgate Arcade* Manchesterben vagy a *Cleveland Arcade* esetében, ahol az üvegtető konstrukciós összefüggésbe került az épülettel — mint egy világító udvar —, s ez által elvesztette utcakarakterét. Ezt a vegyes hatást a Gresham palota átjárójában az idézi elő, hogy az üvegtetőt a felsőbb szinten udvari épületszárnyai szakaszokra osztják, csak az udvarok vetületében kap felső világítást. A szamárhátíves üvegtető a földszint fölött, az első emelet magasságában fedi az átjárót. Ez a kis magasság az átjáró terét méginkább zárja. A csomópontban bővül a tér, mely itt csegelyes kupolával van lefedve és egy emelettel magasabbra emelkedik. Az üvegtető és a kupola egyhéjú, az üvegosztó bordák egyben a terhet is hordják. A kb. 40×40 cm-es mezőkre osztott tető 2 üvegrétegből áll, közvetlenül egymásra fektetve. A külső réteg vékony, normál üvegtáblából, a belső réteg általában kisebb mezőkre osztott, részben színezett, ún. Luxfer-prizmákból áll. A passzázs falfelületei ún. grès-lapokkal vannak burkolva, melyeket a pécsi Zsolnaygyár készített.

Budapesten egykori passzázs-funkcióját tulajdonképpen ma egyedül az új *Párisi-udvar* (Felszabadulás tér 5.—Petőfi S. u. 2.) tölti be. A régi Párisi-házat, mely 1839-től már nem Brudern báró, hanem gróf Telekyek tulajdona volt, megvette a Budapesti Belvárosi Takarékpénztár, lebontatta, s helyébe egy új üzletházat, ill. bérpalotát építtetett. Schmahl Henrik kapta meg a tervek elkészítésére a megbízást. Terveit 1910—11-ben kivitelezték. Az épület alapkoncepcióját megtartotta a régi Párisi-ház elrendezését: az épület belsejében a kétszintes pénztártermet megkerülve egy galériás üzletekkel szegélyezett passzázs vezet. E passzázs az első emelet felett üvegtetővel fedett, melyek fölött még 5 lakószint következik. Schmahl a Pollack-féle egyenes tengelyű átjárót két hatszögletű térrel bővítette, mellyel a Felszabadulás téri bejáratnál előcsarnokszerűen kitágítva a teret, nagyvonalúbbá tette azt. Ezt a hatást fokozta azzal, hogy középen a 3. emelet magasságáig felnyúló, szép szerkezetű színes üvegkupolát létesített. Geist a Párisi udvarról unikumként jegyzi meg, hogy tervezője mór stíluselemeket alkalmazott. A függesztett szerkezetű kéthéjú üvegtető érdekes szerkezeti megoldású. Konstrukciója eltérő a többi hazai példától. A külső héj félnyeregtető, melynek rácsostartóján függ a belső üvegdonga. A kupola is hasonló elvű. A passzázs boltjai a külső front üzleteihez hasonlóan gazdagon díszítettek.

Az elemzett épületek vizsgálatát lehetne tovább folytatni, akár Geist idézett könyvének szempontjai alapján (pl. a passzázsok és a reklám, a passzázsok megvilágítása, a passzázsok feltárási rendszere stb.), akár jobban feltárva a helyi hagyományokat. Erre különösen azért lenne szükség, mert az egyre szaporodó kiskereskedők elhelyezése a mai belvárosban láthatóan nagy gondot jelent. Ha e régi passzázsokat felújítanák, visszaadva eredeti funkciójukat, nem lenne szükség olyan megoldásokra, mint például a Kerepesi bazár udvarán levő két butik felállítása. Itt az üvegtető és a földszinti portálok visszaállítása kívánatosabb lett volna, s ilyen helyreállításokat bizonyára szívesen venne birtokba a közönség.

Papp Katalin

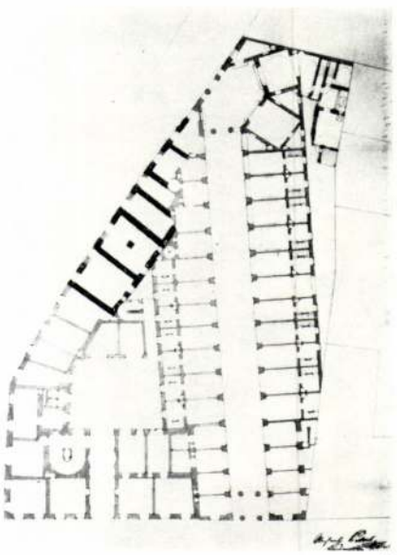

4

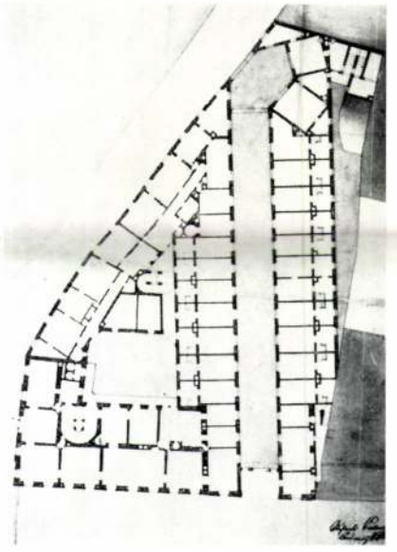

6 5

6

7

tervek első elutasítása után újra benyújtják azokat. Ők írják: „*ezen bazár földalatti és földszinti helyiségei kizárólagosan a kereskedésnek vannak fönntartva, míg a felső emeletek lakásokat képeznek, melyek miután a legélénkebb központok egyikén fekszenek, a közönség igényeinek és érdekének különösen megfelelendnek. Tervünknek továbbá azon előnye van, hogy azok véleménye is tekintetbe van véve, kik e rakparttért sétány gyanánt kívánják felhasználni... az épületek között, azoknak egész hosszában, — mi kétszáz ölnél többet tesz — egy öt öl és négy láb széles csarnok vonul végig, mely miután üvegtetővel van borítva, szeles, esős és hideg időben is kellemes sétahelyet képez, s két oldalt a csarnok egész hosszát elfoglaló bolti kirakatok pedig változatos szórakozást nyújtanak.*"

A szakértői véleményekből kitűnik, hogy a bíráló építészek nem egyértelműen utasították el a bazár gondolatát. A tanácsi iratokkal egyidejűleg a korabeli sajtóban is találkozunk a bazár építésének problémájával, s nagy tábora akadt e vállalkozás ellenzőinek is és a híveinek is. Különösen a nagykereskedelem érdekeit féltők támadtak ellene, s azt hiszem, hogy ezek győzelme miatt maradt el a kettős bazár tervének megvalósítása.

Az 1860-as évektől beszélhetünk a passzázsok elterjedéséről, ezek közül az első megvalósult vállalkozás a *Kerepesi úti bazár* (Dohány u. 3.—Rákóczi út 6.). Linzbauer István tervét 1869-ben hagyta jóvá az Építő Bizottmány. E tervekből nem egyértelmű, hogy az átjáróház boltozott üzlethelyiségekkel szegélyezett udvara fedett volt-e. Egy későbbi, 1909-es átalakítási terven a földszint felett sematikusan jelölték az üvegtetőt, mely mint hosszanti tengelyű lapos nyeregtető átfedi az egész udvart. Jelenleg is egyértelműen lehet következtetni az udvar fedett voltára az első emeleti függőfolyosó öntöttvas konzoljainak kiképzéséből.

Ma már nem látható az 1970-es évek elején lebontott *Dobler-udvar* (Majakovszkij u. 16.—Paulay E. u. 11.). Az épület megmentéséért szót emelve a Műemlékvédelemben Buday Aurél az épületet így írja le: „*Az impozáns udvari architektúra a keskeny telket 3 téglány alakú és közöttük két centrális nyolcszög alaprajzú udvarra osztja, és az 5 udvarrész egységes tengelyre fűzve, gazdagon kiképzett kapuzatokkal kapcsolódik egymáshoz. A díszes tagozatú neoreneszánsz architektúra teljes egészében márványból készült, öntöttvas oszlopokkal kombinálva. Az udvarokban körben üzletek nyíltak, kapcsolódván az akkori Király utca forgalmas, zsivajgó kereskedelmi életéhez. Így az udvar az elsők egyike a múlt századvégi üzletgalériáknak sorában, s ugyanakkor esztétikailag — mint polgári kereskedelmi objektum — egyenrangúként tartja a versenyt Hild és Ybl legmonumentálisabb középület udvaraival is.*" Az épület történetéről kialakult téves képet a *Bauzeitung für Ungarn* c. múlt századi folyóirat alapján korrigálhatjuk. Eszerint az építkezés 1871-ben indult meg, Freund Vilmos vezetése és tervei mellett. Építkezés közben a vállalkozást az Osztrák Földhitelintézet vette át. Az eredeti terveket Buzovics Gyula építésszel módosíttatták. Ekkor a bazárt könnyű üvegtetővel fedték le, az előcsarnoktól pedig kovácsoltvas rácsok zárták el.

A város szívében, a mai Haris köz helyén állt a volt *Haris bazár*. Az épületet

8

6. A Párizsi udvar felülvilágító kupolájának kettős héja
7. A Gresham-palota passzázsa ma (Quittner Zsigmond, 1906)

6. Le voile double de la coupole servant à l'éclairage supérieur
7. Le passage d'aujourd'hui du Palais Gresham (Zsigmond Quittner, 1906)

9

10

8. A Király-bazár (Kármán Aladár—Ullmann Gyula, 1900)
9. A Ferenciek bazárának udvara (Frey Lajos, 1876)
10. A Kerepesi-bazár mai képe (Linzbauer István, 1869)

8. Le bazar Király (Aladár Kármán—Gyula Ullmann, 1900)
9. La cour du bazar des Franciscains (Lajos Frey, 1876)
10. Aspect d'aujourd'hui du bazar Kerepesi (István Linzbauer, 1869)

pontja XV. és XVI. Lajos korára esik. XVI. Lajos alatt teljes mértékben érvényesül az antikizáló irány. A falak díszítésére szolgáló selyemszövetek bájos színtónusokban tartott, klasszikusan szigorúan megrajzolt formákat tüntetnek fel, mint medaillonokat, tájképeket, amoretteket, genre-képeket, virág- és gyümölcsfűzéreket, postamentumokat égő szívekkel, vázákkal, urnákkal, galambokkal stb.

Mindezeknek a keeses formáknak a forradalom vetett véget. Visszatérnek a görög és a római antik ornamentikára. A szövészet hanyatlásnak indul. Némi élet Napoleon első konzulsága alatt kezdődik. Díszítő motívum gyanánt akanthusleveleket, meandereket, palmettákat, csillagokat, harcias emblémákat, valamint a császári N betűt leginkább borostyánkoszorúba helyezve alkalmaznak. Mikor Charles Maria Jacquard 1605-ben feltalálta a róla elnevezett gépet, megkezdődik a tömegtermelés s a szövetek olcsóbbodása.

Németországban a selyemnek szövetre való használata későn kezdődik. Len- és gyapjúszövet készítésével már a korai középkorban foglalkoztak iparszerűen a Svábföldön, az Alsó-Rajna vidékén, Jülichben és Cleveben. Mikor Franciaországból 1684-ben elűzték a hugenottákat, akkor Anglia, Spanyol- és Olaszország csaknem teljesen rá volt utalva a szász-sziléziai vászonszövetekre. Elűzött hugenották honosították meg a szövészetet Berlinben, Göttingában, Eisenachban és Kasselben. Vászonlepedők és törülközők szegélyeit a XIV—XVIII. századig Német- és Olaszországban készítették. A XV. században a kölni szegélyek egész Németországban el voltak terjedve. Szigorúan stilizált díszek, gotikus levéldísz, indák, rózsák, virágzó fák, címerek s később emberi és állati alakok voltak motívumaik.

Németalföldön, különösen Flandriában, Mechelnben, Gentben, Ypernben és Brüggeben már a XIII. században készítettek selyemszöveteket. A XV. században bevándorló velenceiek és flórenciek nagy lendületet adtak a selyemszövésnek. V. Károly alatt a bársony, aranybrokát és atlasz emelkedett művészi tökélyre. A harmincéves háború után a francia bevándorlók újabb lendületet adtak a szövészetnek. Amsterdamban, Utrechtben, Harlemben és Naardenben. A holland ipar hanyatlásával a XVIII. század első felében a selyemszövés is hanyatlott.

Svájcban szintén a XIII. század közepéig vihető vissza a selyemszövőipar. Rövid virágzás után a svájci szabadsághare alatt a XV. században teljes visszaesés állott be s csak a XVI. század második felében mutatkozik ismét emelkedés.

A XVII. század kezdetén Németországban a szövést nagyrészt háziiparszerűen gyakorolták. Selyemszöveteket csak Krefeldben, Elberfeldben és Barmenben készítettek. A bársony- és taftgyártás Hamburgban a XVII. században és a XVIII. század elején jutott virágzásra.

Lengyelországban a szövészetről, amely Perzsiából és Törökországból jutott oda, csak a XVII. század óta vannak biztosabb adataink. A XVII. század végén Fluckban alapítottak selyemgyárat, ahol öveket, vállszalagokat és brokátszöveteket készítettek. Finomabb mustrát a XVIII. században mutat fel néhány szövet.

Oroszországban már a középkorban volt némi szerepe a selyemiparnak. A IV. és VI. században Kievben és Novgorodban voltak a bizánci és a keleti selyemszöveteknek kereskedelmi piacai. A közvetítő szerep a XIII. században nagy jelentőséget nyert s csak Velence hatalomra jutása és a mongolok betörése által veszített jelentőségéből. Nagy Péter és utódai, Katalin és Pál, a selyemhernyótenyésztést akarták meghonosítani, de törekvésük akadályokba ütközött. Jaroszlavban, Vladimirban, Moszkvában és más városokban a selyem- és brokátszövés francia befolyás alatt virágzott.

A keleti szöveteken az 1500 utáni időben ismét a nemzeti irány lép fel, habár erősen támaszkodnak a velencei mintákra s azokat átalakítják. Perzsiában a XVI. és XVII. században önálló irány mutatkozik, mely az ó-iráni művészeten épül fel s különösen a szőnyegszövésben, a brokátban és bársonyban alkot elsőrangút.

Előbb a csúcsosan tojásdadalakú beosztás uralkodott hajlított indákkal vagy széles kis levelekkel behintett szalagokkal. A középső mező arabeszket mutat gazdag virágcsokrokkal vagy felhős szalagokkal vagy csillagokkal.

A XVII. században Perzsia még egyszer jelentős virágzásra jut. Ebből az időből származik a színes pompás bársonybrokátnak egy sorozata. A XVII. századból származó bársonybrokátok és selyemszövetek gazdag figurális mustrákat tüntetnek fel. Ezek a képek jeleneteket tárnak elénk az iráni mondából és költészetből, férfiakat és nőket gazdagon díszített ruhában virágeserjék között. Kínai madarak, sárkányok és felhős szalagok is előfordulnak. Fontosabb műhelyek Kasanban, Ispahanban és Yeztben voltak. Azonos mustrákat mutatnak a selyemszövetek is, melyeknek ábrázolási módja a miniaturszerűséget éri el.

A távoli Keleten, ahol a legnemesebb szövésanyag, a selyem ismeretes volt s korlátlan mennyiségben állott rendelkezésre, a technika teljes kifejlődésre jutott. Míg Kína a szigorúan stilizált mintát a legújabb időkig megtartotta és a díszítmények alkalmazásában egészen hagyományosan járt el, Japán már igen korán a naturalizmus felé hajlott, mely azonban sohasem nélkülözi a stilizációt és mindig a síkban való ábrázolásnál marad. A kínaiak és japánok technikája a brosirozás. A bársonyszövés Kínában teljesen hiányzik, Japánban is csak az újabb időben tűnik fel. Sz. L.

VÁMSZER GÉZA: IZLÉS, MODOR, DIVAT. »Olyan időket élünk, amikor a külső élet durvaságai, igazságtalanságai meggyötörnek, elfárasztanak és a művelt lelkű közönség szívesen menekül az otthon csendjébe, harmóniájába, de e mellett társadalmi érintkezésében, elszegényedése daeára, örömmel mutatja meg disztingvált, finom életmód-

A XV. század elején merül fel Olaszországban egy új típus, a gránátalmás mustra. Már a XIV. századi szaracén szöveteken is láthatók hasonló motívumok, teljesen kész alakjában mégis a nyugati befolyás alatt keletkezett. A gránátalmás mustra körülbelül 1420-tól kezdve kifejlett alakjában lesz uralkodó, mikor a nehéz, sodort aranyfonállal és aranyszálakkal átszőtt pompás bársonyok készülnek, melyek a selyemszövésnek legszebb emlékei közé tartoznak. A gránátalmás mustra a XIV. századi arab szöveteken is érvényesül, de klasszikus síkdíszítménnyé az északolaszországi selyemszövők fejlesztették. Olasz szöveteken jelenik meg legegyszerűbb alakjában karélyos gotikus levelek keretében.

A bársony készítésének főhelye Velence, ahol már 1247-ben külön céhet alkottak a bársonyszövők. A legjobb darabok közé tartoznak azok, amelyek a berlini múzeumban láthatók.

A szöveteknek egy csoportja a XV. század második felében a plasztikából veszi motívumait. Előnyben részesíti a szimmetrikus elrendezést és a csúcsosan tojásdadalakú keretben a palmettát, a címeres liliomot és az akanthust. Készítőhelyük Flórenc volt.

A szöveteknek egy másik csoportja képszerű keretben vagy fölfelé menő szalagokban bibliai jeleneteket, Krisztus születését, a feltámadást, a mennybemenetelt, a szentek alakjait, Krisztus monogrammját mutatja be. Ide tartozik a Pollajnolónak tulajdonított és Mátyás király részére készült a Hunyadiak címerével ellátott aranyszövet is.

A nagyalakú mustrákkal ellátott szövetek közt a XVI. század végén és a XVII. században a bársony foglalja el az első helyet. Génuai bársonyoknak »Velour de Genes« nevezik ezeket, de más helyeken is Velencében, Flórencben készítik. Ezeknél a szimmetrikus beosztás az uralkodó. A XVIII. században a természetes ábrázolás iránt mutatkozik törekvés. Olaszország korábbi állását a selyemipar terén Franciaország veszi át.

Spanyolországban a mórok nemcsak országuk és gyarmataik részére készítettek szöveteket, hanem külföldre is szállították azokat. A XVI. század első felében a gránátalma a domináló motívum s a csúcson tojásdad keretekre való felosztás nyert tért. Rövid virágzás után a spanyol szövészet a világpiacon elvesztette jelentőségét.

Franciaországban már a XIII. században űzték a selyemszövést, nevezetesen Avignonban, de jelentőségre csak a XV. század folyamán jutott, mikor XI. Lajos 1466-ban Lyonban és 1470-ben Toursban létesített szövőműhelyeket, ahová olasz szövőket hozatott, akik egyelőre olasz minták szerint dolgoztak. Ez az olasz befolyás a XVI—XVII. század közepéig tart s ezentúl a francia fölény állandósul a selyemszövésben. A férfi és a női öltözet szövetei közti különbség mind élesebben lép fel, az elsőknél a kis minták, az utóbbiaknál nagyobbak és gazdagabbak a minták. A XVII. század második felében a csipkemotívum lép fel, előbb szimmetrikus elrendezésben, később teljesen szabaddá lesz. Egy másik csoportja a brokátnak és selyemszöveteknek vékony virágindákat tüntet fel barokk díszítéssel. A barokk nagymesterei közül tulajdonképpen csak Dániel Marot foglalkozott textilmunkák tervezésével. XIV. Lajos halála után az úgynevezett régence-kor (1715—1723) nem teremtett határozott mintatípust. XV. Lajos alatt három nő nevéhez kapcsolódik a szövészet iránya. Mária Leszczinska, XV. Lajos neje, alatt a kompozícióban a szőrmeutánzatok lépnek fel virágindáktól körülvéve. Pompadour előnyben részesítette a kínai árúkat s azoknak jellegzetes mintáit a szöveteknél is alkalmazták. Dubarry szerette a könnyű díszes virágmintákat sok arannyal és ezüsttel. Nagy luxust fejtettek ki a falaknak és bútoroknak damaszttal való díszítésében is.

A szöveteknek egy másik csoportja, mely a lyoni ifj. Jean Revelre vezethető vissza, tájképeket és építészeti formákat használt fel motívumnak.

A leggazdagabb tarka tapétaszöveteket Philipp de la Salle szállította művészi mustrákkal a legnagyobb színpompában. Virágbokrokon kívül hangszereket, pásztori, kerti és gazdasági eszközöket, selyemszalagokat, drapériákat, baldachinokat, állatokat, allegórikus jeleneteket találunk motívumok gyanánt. Tevékenységének súly-

Szemelvények a m. kir. Képzőművészeti Főiskola kiállításának iparművészeti csoportjából. Síkdíszítményi vázlatok. Tanár Megyer M. Antal. — Ornamentale Skizzen der Schüler der Königl. Hochschule für Bildende Kunst, Budapest. — Croquis ornamentales des élèves de l'Academie des Beaux Arts, Budapest.

A VIII. és IX. században a római egyház felszereléseinek nagy részét Alexandria szállította, ahol a szövészet igen magas fokon állott.

A Kr. u. 250—650-es években a pompakedvelő szasszanidák alatt a selyemszövés különösen Ktesiphonban virágzott. Már a IV. században II. Sapor Mezopotámiából telepített le szövésben jártas embereket Susába és más városokba. Mikor II. Justinián alatt Tyrusból, Berytusból és más városokból kivándorlásra kényszerítették a szövőket, sokan Perzsiába vándoroltak. Így aztán a régi perzsa és asszír típusokon nyugvó régebbi szasszanida mintákat görög-római motivumokkal pótolták.

A VIII. században az arab hódítás folytán a selyemszövésnek számos új központja keletkezik, így Bagdad, Mossul, Alexandria, Kairó, Kordova és Palermo. Az arabok kevés ornamentális elemet hoztak magukkal és mindenütt a meglevő díszítő-formákat vették át, lassan átalakították azokat s ekképpen egy egységes stílust alkottak.

Spanyolországban Kordova, Almeria, Sevilla, Murcia és Granada már az ókori rómaiak alatt is a szövetexportáló városok közé tartozott. Különösen kedvelték az arab geometriai vonaldíszt, a maureszket.

A szövészet Szicíliában is nagy jelentőségre jutott. Az araboktól itt alapított szövőműhelyeket utódaik, a normanok, sem semmisítették meg, akik 1146-ban görög szövőket telepítettek le Palermóba Korinthusból és Thebeből. Ezek révén a bizánci befolyás érvényesül a szicíliai textilmunkákon.

A bizánci szövészet a VII. század óta erős perzsa befolyás alatt állott. Virágkorát a X—XII. században éri el.

A bizánci díszszövetek Amalfin és Velencén át Felső-Olaszországba s innen Európa északi részébe találtak utat. 1204-ben Konstantinápoly elfoglalásával a bizánci szövészet uralkodó helyzete megszűnik.

Olaszországban a selyemszövést már korán ismerték. Rómába állítólag már a VIII. században jöttek görög selyemszövők. A XII—XIII. századi szövetek mustrái egyrészt bizánci, másrészt szaracén befolyásra mutatnak, amely utóbbiak szicíliai és spanyol-mór mustrákból vannak átvéve.

Az olasz selyemszövetek főhelye Lucca volt. Az innét menekült szövők terjesztették el később Velencében, Genuában, Firenzében és más olasz városokban a szövészetet.

Figyelemre méltó szöveteket készítettek Regensburgban is, ahol már igen korán állítottak elő gyapjúszöveteket s Wolfram von Eschenbach az ott készült selyemszöveteket is díséri. Ezen szöveteknek mustrái a bizánci motívumokra támaszkodnak, de technikai tekintetben az olasz, görög és iszlamitól lényegesen különböznek. A finom selyem vagy lenfonál helyett kettős erős lenfonalakat használnak, melyek a szövetnek keménységet, merevséget kölcsönöznek.

Szemelvények a m. kir. Képzőművészeti Főiskola kiállításának iparművészeti csoportjából. Síkdíszítményi vázlatok. Tanár Megyer M. Antal. — Ornamentale Skizzen der Schüler der Königl. Hochschule für Bildende Kunst, Budapest. — Croquis ornamentales des élèves de l'Academie des Beaux Arts, Budapest.

A XIII. század óta tömegesen érkeznek szövetek Kínából. Ezek egy részének mustrája megtartja a szimmetrikus beosztást, másoknál eltűnik. Motívumaik a pálma, a sárkány, vadállatok, madarak és halak.

Egy különös csoportját képezik a szöveteknek a kínai bársonyszövetek, melyek kínai ornamentikával, állatokkal, arab feliratokkal vannak ellátva. A gazdag színpompájú kínai szöveteknek nagy befolyásuk volt s a XIV—XV. századi perzsa szövetek is kínai motívumokat mutatnak. A XIV. századból való egyiptomi szövetekhez csatlakoznak az El-Azam és Dronka sírjaiban talált és most Berlin, London, Krefeld és Düsseldorfban található szövetek.

A kínai szövetek az olasz selyemszövetekre is gyakorolnak befolyást. Az utánzás oly nagymérvű volt, hogy a kínai motívumokat teljesen lekopírozták, de nem mindig sikerült ezeknek jellegzetességét megtartani. A kínai állatok lassanként átalakulnak európaiakra, de mozgékonyabbak.

1300—1450-ig mindinkább elterjedt Olaszországban a selyemtenyésztés és selyemszövészet. A főhely Lucca volt, később Velence és Génua. Ezek mellett Messina, Reggio, Cantanzaro, Milánó és Flórence említendők. A luccai szöveteknek kedvelt motívumai a várak tornyokkal és kapukkal, baldachinok, hajók és jelmondatos szalagok.

A velencei szöveteknél először konstatálható, hogy a tervezők művészek voltak. Antonio Pisano, Jacopo Bellini is foglalkoztak szövetek tervezésével.

Hahn sem teszi, aki a néplélekkel foglalkozó bevezető fejezetei után sorra foglalkozik a népies építészettel, fafaragással, szövéssel, keramikával, üveggyártással, fémművességgel, s tárgyilagosan méltatja azt a hatást, amelyet erre a városi mesteremberek s a különböző korok iparművészete gyakoroltak. A városi kultúra, mióta városi élet van, sohasem volt hatás nélkül a falusi népre, amely vívmányait, a városi életnek primitív életmódjától elütő jelenségeit mindenkor megesodálta s ezeket erejéhez és eszközeihez mérten utánozni törekedett. A városi mesterember és a falusi barkácsoló között csak az a különbség, hogy utóbbi és földhöztapadt közönsége konzervatívabb természeténél fogva szívósabban ragaszkodik ahhoz, ami fantáziáját megragadta, és emberöltőkön át ismétli kölcsönzött motívumait még akkor is, amikor ezek már konvencionálissá dermedtek. Ez az oka annak, hogy a népköltészet analógiájára, amelyben a nyelv tisztasága letéteményesének, a népnek egy-egy kiválóbb talentuma nyilatkozik meg, korunk művészetét, a költészethez hasonlóan, a népművészet segítségével regenerálni nem sikerült. Utóbbinak konvencionálissá dermedt, elszikkadt motívumai olyanok, mint az elszáradt, elfonnyadt virágok, amelyekből senkinek sem jut eszébe menyasszonyi bokrétát kötni. A közelmult törekvései, amelyek nálunk népművészeti motívumok fölhasználásával próbáltak nemzeti stílust teremteni, balsikerrel végződtek. Németországban a háború óta a társadalom mindszélesebb rétegeit átható új életre kelt nemzeti érzés és ennek tolmácsai, a művészek szintén nem azért fordulnak figyelmükkel a népművészet felé, hogy ennek motívumait utánozzák. A célszerűség követelményeinek szemmel tartása, a technika becsületessége s a formáknak az anyag természetével harmonikus stílusa az, amit tanulmányoznak s ami iránt a mindenre képes gyáripar korában kiölte a mesterek és a közönség érzékét. Ilyen tanulságok meríthetők Hahn Konrádnak komoly szakbeli felkészüléssel megírt, sok jó illusztrációval ékes, terjedelmes könyvéből, mely a népművészet irodalmának egyik legbecsesebb műve. —α

FLEMMING, ERNST: DAS TEXTILWERK. GEWEBEORNAMENTE UND STOFFMUSTER VOM ALTERTUM BIS ZUM ANFANG DES XIX. JAHRHUNDERTS. Berlin, Ernst Wasmuth, 1927. 4°. — Jelen mű Wasmuth kiadásában megjelenő »Werkkunst-Bücherei« sorozatának negyedik kötetét képezi. A szerző 600-nál több ábra és 8 színes tábla kíséretében tárgyalja a szövetdíszítés és szövés történetét az ókortól a XIX. század végéig. A következőkben vázlatosan ismertetjük ennek az érdekes és tanulságos műnek tartalmát:

A szövés a legrégibb technikák egyike. Egyiptomban már a Kr. e. 4. évezredben találunk a szövés nyomaira. Az egyiptomiak ruhája lenfonálból, a finomabbak a bisszus rostjaiból készültek s fehérek voltak mustra nélkül. Mustrás szövetet csak az adózó népek követei viseltek. Színes mustrákkal csak a székek és nyugágyak párnái és takarói és a sátrak függönyei voltak díszítve. Vászontakarókat sokszínű beszőtt mustrákkal a kairói múzeumban találunk, melyek IV. Thotmosis király sírjából kerültek napfényre s a Kr. e. 1400. évből valók.

Babilónia és Asszíriából származó textilmunkák nem maradtak korunkra, de Ninivé palotáinak falain az alabástrom csempéken látható színes domborművek a királyok és udvaruk életéből vett jeleneteket, ünnepélyeket, vadászatokat, harcokat örökítenek meg. Az alakok ruhái mustrás szövetből valók, melyeken áldozatot bemutató királyok, papok, bikák, oroszlánok, madarak, mesebeli állatok, a szentfa, palmetták és gránátalmák szerepelnek díszül. A babilóniai szőnyegekről már Plinius is azt írja, hogy a nagy takarók vagy faliszőnyegek nagyon drágák voltak s harci vagy vadászati jelenetekkel, mesebeli állatok egész sorozatával voltak ellátva.

A görög textilművészetről sokáig csak az agyagvázákon látható alakok ruhái nyujtottak támpontot és az írók és költők erre vonatkozó adatai. A XIX. század ötvenes éveiben a krimi félszigeten a sírokból előkerült, jól konzervált textilmaradványok a Kr. e. V—I. évszázadból valók s rajtuk naturalisztikus indákat, szőlőlombot, akanthusleveleket, kaesák és szarvasbogarak sorozatát látjuk gobelin technikával előállítva. Más keskeny sávokból összetett nagyobb takarókon fekete alapon barna és vörös szöveten festve jeleneteket találunk Oedipus és Herakles mondáiból.

A római szövetek görög minták nyomán készültek. A császárság előtti időben a ruhák gyapjúból készültek s a Kr. e. utolsó évszázadban nagy luxust fejtettek ki a ruházatban, mely fénypontját a császárok idejében a selyem bevezetésével érte el. A selyem részint nyers állapotban, részint mint kész szövet került Rómába és érték tekintetében az arannyal vetekedett.

Az első selyemszövetek a Kr. e. utolsó században kerültek Perzsián keresztül Szíriába és Egyiptomba. A Kr. u. első században Kis-Ázsiában, Egyiptomban, Görögországban, a Kr. u. IV. században Konstantinápolyban, sőt Itáliában is készítenek már selyemszöveteket. A legrégibb ránk maradt selyemszövetek mustrái egymás mellett sorakozó körökből vagy négyszögekből állanak, melyekben csillagok, keresztek, szívek, holdsarlók, palmetták, rozetták foglalnak helyet. Lassanként az indás mustra lép előtérbe állatokkal, emberi fejekkel szimmetrikus elrendezésben, oroszlánokkal, párducokkal, pávákkal, delfinekkel, kaesákkal, nyulakkal s más afrikai állatokkal. A VII. században erős perzsa befolyás érvényesül szárnyaslovakkal és vadkeeskékkel.

Az alakos mustrákkal ellátott szöveteknek egy kis csoportja az V. századból való. Ezeknek egyrészén görög feliratok kíséretében József és Orpheus történetéből vett jeleneteket találunk ábrázolva, más darabokon Dánielt az oroszlánketrecben vagy a nereidákat tüntetik fel akanthusindák közt delfineken ülve.

Magyar Iparművészet 1928.

gást követel. A bársonyfelületű minta kontúrrajzzá csökken és a síma aranyalapon hurkos aranyfonalak alkotják a mintát.

A szövésminták rajza a XV. században többnyire szimmetrikus. Csak a quattrocento végén találkozunk néhány asszimetrikus, hullámos ágmotivumú aranybársonnyal, melyeken a gránátalma mellett bogáncsvirágok tünnek elő. Jacopo Bellininek a Louvreban őrzött vázlatkönyvében találunk néhány vázlatot, melyek a fentemlített bársonyminták kialakulására hatással lehettek.[1]

Hazánk kincstáraiban és múzeumaiban a XV. századi olasz szövőművészetnek rengeteg emlékét találjuk, különösen sok aranybársonyt. Ismeretes, hogy hazánk a mohácsi vészig mily szoros politikai, gazdasági és kulturális kapcsolatban állott Olaszországgal, aminek következtében Olaszország, különösen Mátyás idejében, sok díszszövetet importált Magyarországra, úgy világi, mint egyházi célra. Az olasz textilkereskedelemnek hazánkban Buda volt a központja, már a királyi udvar szükséglete folytán is s olasz textiláruk eljutottak az ország északi határáig, Bártfáig.[2] Különösen volt a kereskedelmi épúgy, mint a művészeti kapcsolat Firenzével. Több firenzei kereskedő töltött hosszabb vagy rövidebb időt Magyarországon. Rasone Buontempo 25 évet töltött itt.[3] A kereskedők árui között első helyen szerepelnek a textiliák. Ezt bizonyítják a már említett nagyszámban fennmaradt aranybársony miseruháink. XV. századi festőink is szívesen öltöztetik alakjaikat ezekbe a ragyogó anyagokba, melyeknek mintáját is pontos hűséggel adják vissza.

Mátyás halála után a királyi udvar elszegényedik s művészi irányító szerepe csökken. Az udvar mellett néhány

[1] FALKE: id. m. II. 94. l, — 484. l., stb.

[2] MYSKOVSZKY VIKTOR: *Bártfa középkori műemlékei. A Szent Egyed templomnak műrégészeti leírása.* Budapest, 1879. 133. l.

[3] BALOGH JOLÁN: *Néhány adat Firenze és Magyarország kulturális kapcsolatainak történetéhez.* Arch. Ért. XL, 192. l.

Itáliát megjárt, humanisztikus műveltségű főúr és főpap ápolja tovább az olasz művészi kapcsolatokat.

A XV. századvégi firenzei textilművészetnek legszebb emlékei Mátyás királynak és nejének, Beatrixnak trónkárpitjai, melyek valószínűleg a Pollaiuolo testvérek terve alapján készültek. Mátyás trónkárpitja ma a gróf Erdődy-család birtokában van, míg párját később miseruhává szabták szét (fojnicai casula).[1] Falke ezekkel néhány antependiumot hoz kapcsolatba, amelyek stílusa szintén a Pollajuolák körére vall.[2] Ezek a nem végszámra, hanem egyéni megrendelés alapján, előre meghatározott célra készült anyagok a tervező fantáziának több szabadságot nyujthattak. Nemcsak nagyságát, hanem művészi rajzát tekintve is bátran nevezhetjük Mátyás trónkárpitját a quattrocento szövőművészet legszebb gyöngyének.

Az öltözetek és a kárpitok anyagának minősége és motívumai között csak a XVI. században kezdenek különbséget tenni.

A cinquecentóban a kései gotika növényornamentikája a reneszánsz követelményeinek megfelelően átalakul. A gránátalmacsokrokat vázába helyezik. Palmettákkal is gyakran találkozunk. A hegyes-ovális mező felbomlik: egymásba kapcsolódó ágai fodros levelekkel megrakott, bonyolult indarendszerré fejlődnek. A ruhaselymek és bársonyok kisméretű motívumai szimmetrikus keretek közé helyezett apró virágok vagy palmetták. A század végén már keretnélküli, soronként váltakozó irányú virágos ágakkal is díszítik.

A XV. század végén a felfedezések révén meggazdagodott Spanyolországban a művészetek és az ipar minden ágában nagy a fellendülés. A mórok örökségeként a spanyolok is foglalkoztak selyemszövéssel. Motívumaik között arab származású a

[1] FALKE: id. m., II, 114. l. (346. ábra.)

[2] IV. Sixtus antependiuma assisi antép. id. m., II, 114. l. (544. ábra). Mendoza cardinalis antep. id. m., II, 114 l. (545. ábra).

Cserményszky Mária:
Az esztergomi főszékeskáptalan
kincstár paramentumai.
Buda, 1933. 14 l.

K

~~Hild József~~

Pollack Ágoston

tovább –

Gonzak Bpest

P

91. C.

Reáltanoda-u.1-3. Lásd Egyetem-u.2.

Reáltanoda-u.6. Lásd Szép-u.6.

Reáltanoda-u.7. Belvárosi reál, eredetileg klasszicizáló, háromemeletes, 13 ablakos, a földszinten négyszer 2-2 pilléres diszités, keresztboltozatos kapualj. A homlokzat átalakitva.
Épitette: Polláck Ágoston és Hild József.

[illegible] 21-ére Kereske
helyeztetek letétbe
Beregnósz

BUDAPEST
MAGYAR KIR. POSTA

Pollack Kristóf

ötvös

l. Hain Gaspár

228, 259.

MDK

Pollack Ágost építőmester

Fischmeister József, fémer

Jósefo, Anna-u. 4.

1863. - Fut. alapr., metnet.

MDK-A-II-1/1321.

MDK

Pollack Ágost épitőmester

Schrail János, fut. told. kovácsmühely

Ferencv., Florián-u. 15/502.

1863. Fut. alapr., metszet

MDK-A-II-1/1315.

Pollack Mihály, építész

L: Makovecz Imre

Németh Lajos: Makovecz Imre épületeiről 42-43

Magyar Építőművészet Bp. 1983 83/6

MDK

Pollacsek,

1898-ban az iskolához tartozott.

A Hollósy-iskola ideje. /1896-1901./ 77.l.

K. D. K

POLLACSEK festő

1898-ban Nagybányán bartózkodott

Rébi Bp. 1954. 324. l.

M D K

Pollacsek Gabi

Guttmann-kabát plakát, repr.

Hevesy Iván: A Magyar Könyv-és Reklámművészek
első kiáll. Reklámélet 1930. 4.sz. 10. 1. kép 9.1.

MDK

Pollacsek György

építész pályaművét 300 pengőért vásárolta meg a főváros.

A Munkaadó, 1932. szept. 14. 5 l.

Pollacsek Kálmán

Az Ekletika cimü kiállitás a Nemzeti Galériában

Magyar Nemzet 1986. III. 25.

M.D.K.

POLLACSEK POGÁNY Margit festő

1905-ben Nagybányán a Szabad-
iskola növendéke

Réti Bor. 1954. 326. l.

K-D.K

POLLACSEK P. József festő

POLLACSEK POGÁNY József

1905-ben Nagybányán a Szabadiskolát
látogatja

Réti István: A nagybányai művésztelep. Bp. 1954. 59.l.

M. D. K.

POLLACSEK Margit festő

1902-ben Nagybányán a Szabad-iskola növendéke volt

Réti Bn. 1954. 325. l.

M. D. K.

POLLACSEK Mária festő

1903-ban Magyarországon a Szabadiskola növendéke

Rébi Ba. 1954. 326. l.

MDK

Pollacsek Margit,
/Pogány/?

1902-ben az iskolában dolgozott
1903-ban " " "
1905-ben " " "

A szabadiskola ideje. /1902-1912." 78.l.

Polladt Jeromos

hadimérnök

XVI. ny

l.

Hadtört. Közl

1933. 9. l.

Ferdinand, II - 8 VIII. 124.

MDK

Pollodt Jeromos. Mérnök, építészeti-felügyelő

Győr várának építésében a XVI. n-ban részt vett 298.o.

Gazdag László: Győr város térképei. 295.o.

Arrabona, 7.1965. A Győri Múzeum Évkönyve. Győr. 1965
Győr-Sopronmegyei Nyomda. Győr

M.D.M.

Pollág János, kovácsmester

Az 1799-es céh artikulusban Miskolcon szerepel

Bodgál Ferenc: A miskolci kovács -kerékgyártó céh 302.o.

A Herman OTTó Múz.Évkönyve. V. Miskolc, 1965

M.D.K.

Pollaiuolo, festő

terve szerint készült Mátyás király trónusának szőnyegbevonata

Information Hungary, Szerk. Erdei Ferenc

Akadémiai Kiadó, Bp. 1968.

890. old.

MOK

Pollainolo

Mátyás királyi trónjának rárpítjából ry darabot ma az Erdődy gróti család őriz; ez P. műve.

Dékány: Magy. ren.

Radnainé: Kagyógó művészet...

20

MDK

Pollaiuolo, olasz ötvös, szobrász, festő

Rajzai után készültek Mátyás trónkárpitjai.

A magyarországi művészet története I. 281.l.
Bpest, 1961. II. kiadás.

MDK

Pollaiuolo

Miseruha, fenti rajza után készült Firenzében 1471-9o. Repr.

Mihalik S.: Csonka-Magyarország egyházi mükincsei. Magyar Iparmüvészet 193o. 113.l.

MDK

Pollaiuolo, Antonio

P. Velics László: A zománc. Magyar Iparművészet 1911. évf. 219-227.l.

Pollaiolo (Antonio Benci detto il)

1426 - 1498

fiorentini festò ès nobrais

Disegnò il tappeto del trono di Mattia Corvino che trovasi ora nel castello di Galgoc.

Budinis

159. l.

er meghagyásából:

Lippich

atálytanácsos.

ságinak.

Pollaiolo, Antonio

Mátyás trónkárpit-
janak terve fen-
titől

Budinis

78. tábla

és a muemlékek orsz.bizottságának
yugtatványára fizessen ki és a
atolása mellett a vallás és kö-
aplóban kiadáskép számoljon el.

lat hiteléül:

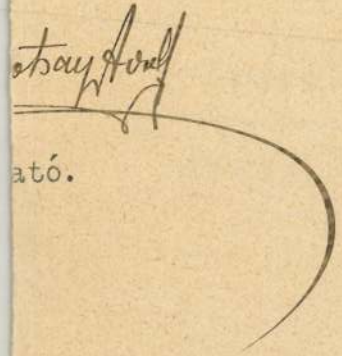

ató.

Pollaiuolo, Antonio

és Piétro

l.

Voit Pál

Régi magyar otthonok

Bp. é. n. 101. l.

államtitkár.

zettsége mellett - fizesse ki s
ában kiadásképen számolja el.

lat hiteléül:

Pollaiolo Antonio

vöd -

Budinics

63, 159. l.

78. tábla

Másolat. 75940/1915.szám.
III.

Folyó évi junius hó 10-én 34634.sz.
a T.Orsz.Bizottságot, hogy a Minisz
2018./M.E.I.szám alatt kelt rendele
lampénztárt, hogy a budavári koroná
kapcsoló szerkezetének helyreállitá
kor. 80 fill. költségösszeget a T.O
pénzügyminiszteri számvevőség egyen
vatalos nyugtára, ez értesitvény be
Kérem a T.Orsz.Bizottságot, hogy ez
telést, melyről a T.Orsz.Bizottság
számlamásolat azonban a Miniszterel

Pollaiuolo

rajza után Eersult
Karulá az esztergomi
kincstárban

Horvkézmű

II. 624. l.

Mátyás király
kárpetja

u. o. 626 l.

Pollainolo

Horvitháljáskori

202. l.

3. HELYETTES TANÁROK.

Mérnöki és építészmérnöki kar.

Anderlik Előd dr., műegyetemi ny. r. tanár, a mechanikai tanszék adminisztrátora és helyettes tanára. (L. 2/a. pontnál is.)

Barta József dr., okl. mérnök, műszaki doktor, miniszteri műszaki tanácsos, magántanár, helyettes tanár a mechanikai tanszéken. *XI., Zenta-utca 1.* Távbeszélő a lakáson: 258—015. (L. a 11. pontnál is.)

Laszgallner Oszkár, okl. építészmérnök, okl. rajztanár, beosztott kö-

2/B. KARI- ÉS OSZTÁLYÜLÉSI JOGGAL FELRUHÁZOTT, TANSZÉKVEZETŐ C. NYILVÁNOS RENDKIVÜLI TANÁR.

Bánya-, kohó- és erdömérnöki kar.

BÁNYA- ÉS KOHÓMÉRNÖKI OSZTÁLY.

Esztó Péter, okl. bányamérnök, egyetemi c. nyilv. rendkívüli és intézeti tanár, a bányaműveléstan és a bányagazdaságtan tanára, a nemzetközi mélyfúró-kongresszus állandó nemzeti elökészítő bizottságának tagja, A bányaműveléstani tanszék főiskolai nyilvános rendkívüli tanárává kineveztetett 1932. évi szeptember hó 7-én, intézeti tanárrá pedig 1934. évi augusztus hó 16-án; a kar, valamint az osztály ülésein való tanácskozó és szavazati joggal felruháztatott 1934. évi augusztus hó 29-én (21.420/1934. IV. sz. vkm. rendelet); egyetemi nyilvános rendkívüli tanári címet kapott 1934. évi szeptember hó 3-án; a VI. fizetési osztály jellegével felruháztatott 1938. évi december hó 31-én; a bányaműveléstani tanszék

Pollajuolo

ród

Dívald Magstult

359. l.

Pollajulo

Az esztergomi kincstár
őrzi fenti Corvin –
brouzait.

irod

Villat 51. l.

Honnan vette
ezt a francia
„Audós"??

ITÁS ÉS FONTOSABB	TELEKKÖNYVI ADATOK
	TULAJDONOS

mien templomé, a nép szerint ko-
ott források 1423-ban Krisztus
ját, 1492-ben kőtornyát emlitik.

Pollajuolo

źródło

z

Pulmagyarch.

II. 246. l.

ÉS KEGYTÁRGYKERESKEDÉS
PÁPA

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Pollainoló

fiverek,

francia mu vesek

h

E. G. II 314 l

Pollaiuolo, Antonio
és Piero

l.

Szépmüvészet
1943 235. l.

Pollajuolo Antonio

ivod

Hehler Ung

88. l

Kolonics Szigfrid:

Egész alak, balra fordult
szarát fogja s felemelt baljá
gyszt és kőszakált hord. Köpe
alacsony szárú hegyes orrú csi
oldalán kard lóg. A hátté
be rohanó keresztény és tö
mer s balra mondatszala
Felirata a kép alatt ~~ke~~ há

„Sigefridus A Kolon
Regal: In Hung: Mag
Ac Praesid:

mit ez a négy soros vers követ
Sigfrid nomen
Austria, na
Hungaria hu
In Mahomet

s legalól jóbbra: „Dan: Meisn:

Reimethet, méret
Loh

Pollajuolo, Antonio

l.

Hekler M M Tört

110 l.

~~Gémesi Károly, intéző~~ VIII. 186.

Pollaiuolo, Antonio

wód

Pálvenmagy

23. l.

Budapest, 1923 majus 17.

Gyula úrnak.

Bpest.

[illegible] 922/23. [illegible]

Pollaiuolo Antonio

l.

Hekler Budapest

35, 40 - l.

Pozsonyi dóm VII. 152

Pollajulo, Antonio

Mátyás király Kál-
váriájának alsó,
renesszánsz rézre
fentitot

d.

Lepold-Lippay Esztergom

36. l.

2168 . J. Robusti (il Tin

Szent Rókus.

Középütt látjuk a gal
~~[illegible]~~ fejét dicsfény veszi k
előtte fekvő pestisbeteget,
neki. Közelében ketten ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~. Balra három ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~, kiknek közelében két nő
megholt gyermek fekszik. Job
fekvő ~~[illegible]~~ körül egy öreg embe
toskodik. A háttérben pedig
mellett beteget hoznak.

Vászon, mér. 49.4: 11
Perlaky Kálmán hagyom

L fekélyektől

L asszony

Y a hol jobbra ablak
tűnik szemünkbe,

Pollaiolo (Antonio Benci detto il)

pittore e scultore fiorentino

1426-1498

Disegnò il tappeto del trono di Mattia Corvino che trovasi ora nel castello di Galjóc.

Irod

63. l

Budinis 159. l.

XXI

Pollajuolo, Antonio

Lásd
z

Divíparmtört

123.1.

nemzeti kvartetemnek problemaival valamint a nemzetközi adostatisz-

annak megállapítására, hogy az adott célra melyik lesz legalkalmasabb; vagyis összehasonlította az egyes típusokat helyfoglalás, energiafogyasztás, gázfogyasztás és a szolgáltatott ionárammennyiség szempontjából. Részletesebben foglalkozott az igen-nagy feszültségek mérésének módszereivel. A gömbszikraköz, a nagy előtér-ellenállás és az elektrosztatikus influencián alapuló mérőkészülék elkészült és az előkísérletek is megkezdődtek. Ugyancsak átnézte a fémek szekundéremissziójának elméletét és résztvett a szekundérelektronemisszióra vonatkozó vizsgálatok lefolytatásában. Az elméletről összefoglaló előadást tartott a Tudományegyetem Elméleti Fizikai Intézetének kollokviumán.

Br. Zech Konstantin (1915, Székesfehérvár, róm. kat.), okl. vegyészmérnök, tanársegéd (Csűrös Zoltán professzor) 400 pengős ösztöndíjat nyert. A krezolok kéntelenítésére vonatkozó szabadalmakat gyüjtötte össze és megpróbálta alkalmazni őket egy hazai barnaszénkrezolon. Foglalkozott továbbá a neutrális olaj kéntelenítésével is. Munkája eredményét doktori értekezésben dolgozta ki „Barnaszénkátrány-krezolok kéntelenítése és tisztítása“ címmel (Budapest, 1942).

Pollajuolo, Antonio

lásd

Bárányné dr. Oberschall Magda: Magyarországi Mitseruhák. Officina, Bpest 12. l.

kép. *Krisztus siratása Üvegfestmény, 1500 körül.*

Pollaiuolo, Simone

fireurei épitéz

lásd

Cronaca

E-G. II. 314 l

AKADÉMIA, M. T. - V.Akadémia-utca

Pollaiuolo, Antonio del MD K
ötvös, szobrász , festő

Mátyás budai bronz- szobor -sorozatnak mesterei Firenzében, Antonio Pollaiuolo és Bertolo műhelyében nevelkedhettek. és mestereik kisbronzai alapján érlelték ki monumentális szobraikat.

Magy.Müv.Tört. I. /szerk. Deresényi/ 258.o.

MD K

Pollaiuolo, Bertolo

szobrász

Mátyás budai bronz- szobor -sorozatnak mesterei Firenzében, Antonio Pollaiuolo és Bertolo műhelyében növelkedhettek. és mestereik kisbronzai alapján érlelték ki monumentális szobraikat.

Magy.Müv.Tört. I. /szerk. Dercsényi/ 258.o.

Pollajnolo

M.D.K.

Mátyás király pompás rajzú bársonybrokát tron-kárpitjának tervezőről tartják.

Dr. Lechner Jenő: Budapest Műemlékei, Bp. 1924.

Csanyi Károly: A renesansz stiluskorszak műemlékei. 94 l.

M.D.K.

Pollák (2)

nevű művész 1873-ból való „Kovácsok sztrájkja" c. rézkarcát ciuliti a szerző, melyet – Katona Imre ismertetése nyomán – a rajzoló Cg Coppée-szindarab hatása alatt készített, semmint megjörően kritikai ábrázolásra.

Aradi Nóra: Daumier, Derkovits és utódaik

Bp. 1968. Magvető, 290 .old.

M.D.K.

Pollák épitész

Nemzeti Muzeum. "A mult század elején görög hatás alatt épitette."

Gerő Ödön: Budapest. Bp. 1904. 12. l.

MDK

Pollák
fametszö

szintén a 40 évek fametzö meste-
reitez tartozott

Stella M. Morelli G. fametzö művészünk
halála

Grafikai Szemle 1909 évf 4 z. 75 l.

KORIZMICS LÁSZLÓ, térdk. könyv. POLLÁK-tól 1866-ból.
20.5-24.5., 33-48.5 cm.
Kun S./32./ 373.

Pollák

836-ból.

11k.
apir-

sz. 2441.

462.

CZELDER MÁRTON ref.misszionárius, iró,
/1822-1889./ Kőrajz. Pollák Testv. Kia-
dása. 1863.-
M.T.Képcs.Kat./1922./ 705./

Pollák

CZIRÁKY ANTAL gróf,Magy.orsz.bir
Mellk.kőnyom.a 30-as évekből.
8-10 , 11-16 cm.
Kun S.Arckj.-32.-120.

CZIRÁKY JÁNOS gróf,főtárnok mest
Mellk.kőny. 1884-ből.19-23 , 33-
Kun S.Arckj.32.-121.

DEÁK FERENC,mellk.kőny.A " "Deák
boritéka a szabadságharc idejéből
Kun S. Arckj.32.-129.

DEÁKY ZSIGMOND c.püspök,ülő térd
a 60-as évekből. 23-29.5 , 35.5-
Kun S.Arckj.32.135.

Pollák

Gróf DESSEWFFY EMIL iró és államférfi,
a Magyar Tudományos Akadémia elnöke.
/1814-1866./ Kőrajz.Pollák Tesv.kiadása.
M.T.Képcs.Kat./1922./
U.a.mellk.kőny.1866-ból. 17-21 cm.
Kun S.Arckj.32.- 140.

ÁNOS,kir.főajtónok,örökös
.térdk.kőny.1857-ből.23-28 cm.
S.Arck.jegyz.32.-141.

ÁNOS /cserneki/ mellk.kőny.
ből.10-9.5 , 16-22 cm.
S.Arckj.32.-142.

Gróf Dessewffy Emil író és államférfi, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke. (1814–1866.) Körajz. Pollák testvérek kiadása. 1866. —

Pollák

Stehló András ev. lelkész, mk. kny.
1865. (Pollak, Pest.)
21x29.5; 31-55 cm.—
kimS. (32.) 644.—

Pollák

Pollák

Czelder Márton ref. missionárius, író, (1822–1889.) Körajz. Pollák Testv. kiadása. 1863. —

M. T. Képes. Kat. (1922.) 705. —

Korizmics László, térdk, könyvnak

Pollák-tól 1866-ból. —

20.5 x 24.5 cm. 33 x 48.5 cm. —

Kim S. (32.) 373.

Pollák

Pollák

cristinus

lásd

Numizmat. Közl

1912. 9. 1.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Pollák József

építész

Lásd

Wurzbach. Biogr. Lex.

Wien 1872. XXIII. 81. l.

Okv. felh.

Pollak József (sic!)

építőmester

A Lejzőművészetek cs. kir. Akadémiája Közgyűlésen 1836. márc. 26án műtaggá választatott.

Művészeti akadémia Közgyűlése Bécsben. Honnivész, 1836. 236 l

val.

Pollack József

l.

Zádor - Rados

39. l.

Pollák testvérek

1.

Vácz Mur. lapt.

236. l.

MDK

Pollák testvérek

Tört Képes 1922. 57.l.

MDK

Pollák Aurél
mesterszedő

példái a „Hirdetészedés" c. ezekkétez
Ábrák!"

÷ Mellékleteinkről

Grafikai Szemle 1911 évf 2 z 44 l.

MDK

Pollack építész

Bierbauer: A palatinus stilus viszonya az európai klasszicizmushoz. MMEKÖzl havi füz. 1925, ápr. 39 l.

MDK

Pollack építész

Bierbauer: A palatinus stilus viszonya az európai klasszicizmushoz. MMÉEKözl havi füz. 1925, ápr. 35.l.

Festészet.

Huszárkémlelés holdvilágnál, fest.

Pollack.

Pesti Hirlap. 1841. 53. sz. 448-49. l.

Pollák ötvös

a XIX. n-ban működött Sugedeen

Patakiné D-né: Adatok a sugedi ötvösség történetéhez
Művészettörténeti Értesítő, 1957, VI évf. 1 n. 28 l.

Pollai
A tóparti kápolna, olaj

N.Szal. III. aukc. 1924. 11 1.

SOK

é

GIT

Pollák testvérek

lithogr.

lásd

Lay Bpesliparmúrkiáll

60. l.

Pollack és Amann épitészek MDK

terve szerint 1847. fejezték be a Pesti Vigadó épitését

Gárdonyi J: Az ujjászülető p sti Vigadó. M.N. 1962. okt. 12.

MDK

Pollák Aurel

mesterszedő

tervezte a Műsor és tanerend melléklet

÷ Mellékleteinkről

Grafikai Szemle 1911 évf 4 z 90 l.

Pollák Bernát

Pollák Bernát, izr., Pestről, 13 éves korában, 1830-ban iratkozott be.

Fleischer Béla fő.l.

Pollak Ciporesz Adolf

ötvös

Szegeden a XIX sz.
elsőfelében – 1838 ban
nyert mesterjogot szegeden.

Szod

LKd 45. l.

Polák Dániel

Kőfaragó.

1677. Kassa.

Henszlmann Lajos: A renaissance és rococco Kassán. Arch. Ért. 1899. 113 l.

Pollák Efráim

Festő

1901

Elmúsk 1930. 87. l.

Gönnörvármegye VI. 214.

közigazg. kerület.

A bejelentő (hivatal vállalat, intézet stb.) neve (cége): .....

A felveendő választó					
neve	foglalkozása	lakása		születési éve	mióta lakik Budapesten?
		Budapesten (közig. kerület, utca és házszám)	vidéken (község neve, utca és házszám)		

n szabad bejelenteni!

P o l l á k , E m a n u e l
építész

Pollak Emanuel: Pesth oder Budapest? Pester Lloyd. 1918. jan. 4.

Lásd Pollak Manó alatt is!

Pollák Frigyes

órás

Oszlopos álló óra

XIX. sz.

XII. ker. svábhegyi

társasház ebédlője

Jul

POLLÁK GUSZTÁV nyomdász (?–?)

Kiváló akcidensszedő volt. Elvégezte az Iparművészeti Iskolát. Kocsi Sándor nyomdájában dolgozott.

Magyar könyvművészeti törekvések a századfordulón
MTA MKCS és Petőfi Irod.Muz.közös kiadványa Bp.1975.

Pollak Henrik

porsonyi ékszerész

l.

Horomagyötv Beésben

q. l.

Pollák Heinrik

Pollák Henrik, ékszerész, Pozsonyból, 19 éves korában, 1831-ben a rézmetszők vasárnapi tanfolyamát látogatta.

Fleischer Bécs 76. l

Benczúr Gyula . . . . . .
A milleniumi történeti festészet 59
Irodalom 73
Illusztrációk.

Pollák Ignác

építőmester

1815

l.

Bevpesthavé

1229. l.

Pollák Ignác

Pollák Ignác, (az akad. névkönyvek 18. kötetében P. August néven szerepel), építész szül. 1810-ben Pesten, 1828 nov. 4-én iratkozott be és 1831 ápr.-ig rendes hallgatója volt az építészeti szakosztálynak. 1829-ben a Gundel-díjat kapta. Lapszéli megjegyzés: „besonders fleissig".

Fleischer Béla 76. l.

Tartalom

A történeti festészet 3
A magyar történeti festészet a XIX. század első felében . . 12
A XIX. század második fele 26
Than Mór 32
Lotz Károly 36
Madarász Viktor 40
Székely Bertalan 44
Zichy Mihály 52
Lieszen Mayer Sándor 55

Pollák István

190718 I.

Ferkèpzomfoiskèvk

123 C.

MDK

Pollack Jakab építőmester

Jakabffy György, fut. átalak.

Józefv., Kender-u. és Béskoeris u. sarok 12/1289.

1864.- Fut. alapr., 2 meknet

MDK-A-II-1/1469.

MDK

Jan Pollack festő

A kassai passio-sorozat mesterét vele hozzák kapcs
csolatba.

A magyarországi müvészet története I.
Bpest,1961.II.kiadás. 251.l.

Jan Pollack MDK

Müvészetének összevetése kassai főoltár festőivel.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei Bp.1955.115.l.

Jan Pollak /Polack/ MDK

hoz

Gerevich a Kassai passiósorozat mesterét Jan Pollak közelálló Kassán dolgozó festőnek vélte.

Radocsay Dénes: A középkori Magyarország táblaképei. Bp.1959.111.l.

Pollak, Jan /megh 1519/

festő

A kassai passio sorozat mesterét vele kapcsolták össze.

Magy. Müv. Tört. I. szerk. Dercsényi. 237.o.

M.D.K.

Pollák János
festő

Hajógyárban állította ki képeit.
„A Lipest nevű hajó a gyár kikötőjében", „Öböl" c. képei.

Műcsarnok, 1960. október – 4 kép.

inisztertől.

Pollack, Jan

festő

Gentiment

3 vol. 1

A vall. és közokt. m. miniszter
231.998-1918. sz. a. kelt s a I
rendeletének másolata:

a

Sáros vármegye műemlé
előhivási költségeire lletven /7
állampénztárt, hogy ezt az össz
elnökének hivatalos nyugtájára
fizesse ki és tárcám fentmegjel
el.-

Pollak Johann

Geb. in Pressburg

19 J. alt

1850-51

Bécsi akadémia
Ujhizy

Knézi sírlelet II. 204.

M. D. K.

POLLÁK József

(1771). a holicsi gyár festője

Csánji 1954. 27. l.

MDK

Pollák József hőnüves (Zimmermeister) Zirci

Bakonynánai r.k. templom építésében réntven (1827)

Faller Jenő: A bakonynánai r.k. Egyház templomépítkezési, Zirc, 1939.
10. lap

MDK

Pollak József kőmives inas

részt vett Buda ujjáépitésében 1686 után

Schoen Arnold:Buda épitőmestereiről töredékek, vázlatok I.Kik épitették ujjá Budát az 1686.évi romokból?Művért 1957.VI.évf.4.sz.299.l.

Pollák József

festő

1771. Holics

Csámpai 1954

27. l.

Pollak Joseph

majolika festő

XIX. k.

l.

Schrick Kolitsch

109. l.

Pollák József

Autoszerverő

1906

Élmisk 1930. 87. l.

Gyürü cjüstből, czimeres VII. 246.

Pollák József

ötv.

Arv. Csarn. 103. ankc. Gal.

az ezüst tárgyak dorában
neve nem szerepel

Pollák J. építő

M.D.K.

A 19 sz. elején Pécsre hívták a dóm restaurálására

Gerecze P.: A pécsi ukeseggház és falfestményei. Letmutató .... Pécsett 1891 2-3.

MDK

Polack József, Schwager János Mihály, Miller Mihály János

készitették az óbudai zsidótemplom tóradiszeit

Elek A.: A régi pestbudai polgár otthona. A Pesti Városháza 1935. 6-7. sz. 17.l.

Pollák József építén M.D.K.

tervei nevint horvák rendbe 1805–1831 ig a pécsi nézesegházat.

Az ujjáalakított pécsi nézesegház. Pécs. 1891, 6

Pollák Jósef

pesti asztalos

l.

Dívald Akad. palotája

47. l.

Pollach Leopoldo

Repr:

Vadászlak terve a Zichy család részére. /1/ 1794
71.o. 33. kép.
Grassalkowich-palota terve. 1794.
71.o. 34. kép.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY, BP. 1960.

MDK

Leopoldo Pollach

Rerp:

Budán épitendő Eszterházy-palota terve.

72.o. 35. kép.

ZADOR ANNA: POLLACK MIHÁLY. B[illegible]. 1960.

Pollach Leopoldo MDK

Pollach Leopoldonál, mint féltestvérénél Milánéban tanult Pollack Mihály.

50.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY, BP, 1960.

Pollach
/Pollack/ Leopoldo MDK

Pollack Mihály szőnyi kastélytervének , analogiája bátyjának Pollach Leopoldonak ugyancsak a Zichy-család részére tervezet Vadászkastélya /1793/ és egy 1797-i kelettel ellátott villaterve

168.o. és 238.o. 38. jegyz.

Repr: Leopoldo Pollach: Villaterv.1797.
/Milano, Museo Civico/
/IV/ 166.o. 110. kép.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY; Bp. 1960.

Leopoldo Pollack épitész M.D.K.

Villa Belgiojoso, Milanó,

repr: 155, 157 o.

Zádor A: Some problems of the development of classicism in architecture. Acta Historiae Artium. 1959 VI. 156/160

MDK

Pollach Leopoldo

Itálián kivül nem müködött.
terveket készitett egy bécsi Grassalkovich-palota, egy budai Eszterházy-palota és egy Zichy-vadászlak részére.

50.o.

ZÁDOR ANNA: POLLACK MIHÁLY, BP, 1960.

Pollack Leopoldo

Pollack Mihály

cród

=

Zádor Anna: Leopoldo Pollack és Pollák Mihály. Különlenyomat az Arch. Ért. 1931. közleményéből. Tom. Bierbauer Virgil dr.

Tér és Forma 1932. 249. l.

GRÓF ALMÁSY-TELEKI ÉVA
MŰVÉSZETI INTÉZETE (VOLT ERNST-MÚZEUM)
BUDAPEST, VI., NAGYMEZŐ-UTCA 8. TELEFON: 224—008.

1941

VII. NAGY MŰVÉSZETI AUKCIÓ

1.

DR D. J. ÚR GYÜJTEMÉNYE

KÉPEK, EZÜST, PORCELLÁN, SZŐNYEG.

2.

FŐÚRI EZÜST, SZŐNYEG ÉS BÚTOR,

VALAMINT FESTMÉNYEK, PORCELLÁNOK, ÜVEGEK, DISZTÁRGYAK STB.

Pollack Lipót

l.

Zádor – Rados

32, 39, 40, 53, 65, 74,
83, 89. l.

Pollack Lipót

épitész

l.

Schoen Deákteri

11. l.

Pollack Leopoldo

l.

Rosa 194. l.

Pollack Leopold

Pollack Mihály

tovább

Zádor Anna:

Leopold Pollack és

Pollack Mihály.

Kny Arch. Ert

4-r, 17 kép 57 l.

Bp. 1931

Gent (2404)

Tárgy

Kelet

hó

nap

Folyó szám

	Bevétel		Kiadás		
	korona	fill.	korona	fill.	

Pollak, Leopoldo

épicier

l.

Budinis 127, 129. C.

557 561

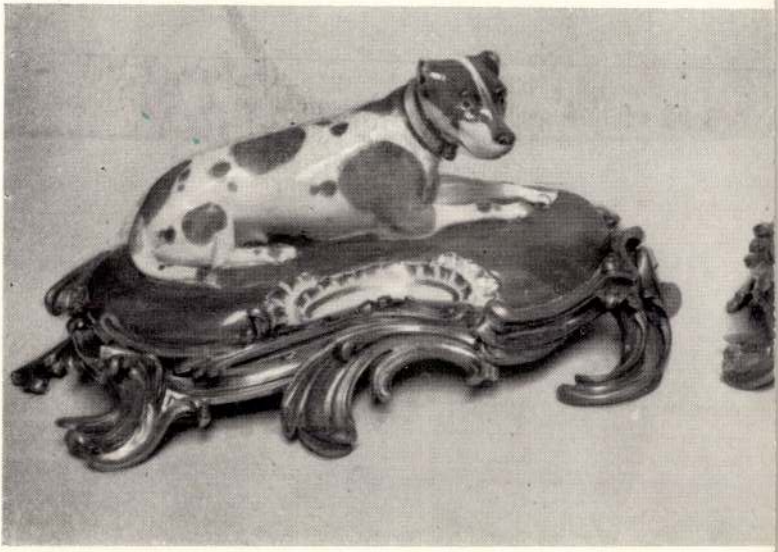

556

Pollack Lipót

l.

Lechner Jenő dr

A Magyar Nemzeti
Múzeum épülete
1836 – 1926.
Bp. 1927
21. l.

MAGYAR
TELEFONHIRMONDÓ
ÉS
RÁDIÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

IGAZGATÓSÁG

Budapest, VIII, Sándor-utca 7

id. Pollak (Lipót?)
építész

Der Ungar 1844. ajsr. 5.
(Perth-Ofner Notizen.)

Kalmár

Pollack Kristóf

ötvös, Lőcse 1647.

lásd

a

Mih Novoszády J. l.

Pollák Kristóf

lőcsei ötvös

XVII. l.

Magyar Múzeum

1947. jún.

41. l.

3952. Otto Hei

Sz. Erbachban 1866

Frieslandi leányok.

Mind a ketten szőkék és
ülnek. Az egyik mindkét kezé
pedig jobb kezével támaszkodi
ábrázolva s az utóbbi kissé el
fejdísz, aranyfülbevaló, vállke
díszszel és barna szoknya fek
hosszú és övjük mögé sárga
vidék kaszálókkal. Az égbolt
»*Otto H. Engel*«.

Vászon, méretei 62·4 : 83 c
2000 K. — Dr. Stern Ármin ajá
(910–910). — Az adományt elfo
112510 sz. határozat (1822–91
czius 18-án (504–911).

III.

Aj. 1910.
Dr. Stern.

Pollák Kristof

Ötvös Lőrinc

1647-ben a Képviselőtes-
tület Tagja.

Hain 228.

.... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

ztam

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Pollák Kristóf

ötv.

laid

Arch. Est

1909. 436

Pollak Kristóf

ötv.

Kőmagyszig. 1176.sz

Pollák Kristóf

~~XVIII~~ 1640. Lőcse.

Letisztázva

Pollák Kristóf, ötvös (Christoph Pollak Goldtschmidt). 1640 tájáu Lőcsén működött. Emlékét egy lőcsei kereskedő üzleti könyve őrizte meg. A vásárolt árukat több esetben ötvös munkával róta le.

MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG
SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE
BUDAPEST, IX. RÁKOS-U. 10

NYOMTATVÁNY

Pollák Kristóf
Ötvös Lőrse
1638-1643

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

l.

Arch. Ét.
1909.436 d

úrnak
úrhölgynek

BUDAPEST,

ifj. Kellner E. Bpest.

LA SOCIETÀ ITALO-UNGHERESE

invita la S. V. Illma ad intervenire alle

CONFERENZE

che

il Rev.

P. VITTORINO FACCHINETTI

Professore dell'Università del Sacro Cuore di Milano

terrà

sabato, 27 aprile alle ore 18
nella Sala del Museo d'Arte Decorativa
(IX., Üllői-út 33—37.) sul tema:

DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA

(con proiezioni); e

lunedì, 29 aprile alle ore 18
nella Sala della TESz (V., Falk Miksa-utca 1) sul tema:

LA RADIO IN VOLO

LA PRESIDENZA

Gli ospiti sono graditi.

Pollák Kristóf

lőcsei ötvös

Menyasszonypohár

XVII. sz. k.

M. Nemzeti Múzeum

Jml

Kehely 1640.

Szinyei sk. tpl.

Balatonlelle, Jankovics-lak

S

39

Képe 41

Pollák Kristóf

löcsei ötvös
1625–47

lásd oke

Magyar Muzeum

1945. 78–79 l.
Kippel

Mesterjegye C P
monogram

rajnai festő.

első feléből.

napkeleti bölcsek (Máté 2. r.
nádása (Luk. 2. r. 16.), jobbról
t. 2. 27–38.) van ábrázolva.
a Madonna, ölében a gyermek
ősz Menyhérttől aranyserleget
ános Gáspár és a feketebőrű
sef nézi a jelenetet. A háttér
n a bölcsek kísérete közeledik,
őrzik az ajándéktárgyakat.
jobbra fekvő gyermek Jézust,
nádja, közelében angyal térdel
ó szamaron és ökrön innen,
ól a háttér hegyes vidék, hol
szanak. Végre a jobbszárnyon
ető olyképen, hogy a fehér
vő gyermeket a főpap, József
templomban hátul Simeon,
pez csoportot.

·5 : 58, a szárnyaknak 91·5 : 25
lhaes István hagyománya 1893
rtéke 600 K. — Átvétetett 1902
). A hagyomány elfogadtatott az
irattal (340–902).
adatok a Szépművészeti Múzeum-
rajnai hollandi festő: Három-
: Cab. L. 691. *Maître inconnu*
– 1910: Cab. L. 691. *Maître*

III

281 (2106).
597 (11)

281

kapj.

Pollack Lipót építész, 1793–1797.
körül.

Archaeologiai Értesítő
XLV, 1931, 222.

Zádor Anna: Leopold Pollack
és Pollák Mihály.

POLLÁK LIPÓT, paszományos

A gombkötőipar magyar mesterség, de a később megjelent paszományosság német szakma. Nem véletlen, hogy a szegedi paszományosok-Frankel Jakab, Pollák, Kirschteyer-mind németek. Később elmagyarosodtak, bevándorolt iparosok. Később a paszományosok gombkötőmunkát is csinaltak, pl. vitézkötést, de nem érték el a gombkötők minőségét. 106.old.

BALINT SANDOR-JUHASZ ANTAL: A szegedi gombkötőmesterség 93.old

Néprajzi Értesítő, A Népr. Múz. Évkönyve, Bp. I. 1908

MDK

Pollak

Debreceni cukorgyár. Sándy Gyula rajza után Polla Pollak fametszete. Valószinüleg Vecsey Imre épitette.

Vas. Ujs. X. 1863. IX.13. 328 l.

MDK

Pollák

Balatonvidéki képek: Kisfaludy Sándor sirja Sümegen; Sümeg, fametszetek, utóbbi Weinem és Pollák

Vas. Ujs. V. 1858,V.3o. 257 l.

MDK

Pollák

Magyar viseletek a XVII.sz.közepéről
Vizkelety rajza, Pollák fametszete

Vas. Ujs. VII.186o,VI.24. 313 l.

MDK

Pollák József pesti asztalos

készitette az Akadémia heti és a többi ülésterem butorait

Divald Akad. palotája. 47.1.

Rossi

Grafika, XIX. sz. II. fele
Fametszet Polláktól a Deutsch-féle
koronázási Albumban

Pester Lloyd, 1867, XIV. évf. 238. sz.
A kronázás szóban és képben, 2. o.
Kelety Gusztáv cikke

Pollák épitész

Magyar Müvészet 1925.169-171.o.
Y.E.:A Müegyetem épitészhallgatóinak kiállitása.

Giambattista Tiepolo festő

Népszava XXXVIII.1910 máj.22.
121 sz. 6 lap.
Tiepolo kiállitás.

Pollák testvérek litográfiai intézete

Divatcsarnok, 1861.47.sz. boritéK

Megjelent...

Pollák Sajos

fleszó

1888-89

Éjmisk 1930. 87. l

Gyöngy aggastól VII 245

M. D. K.

POLLÁK Manó építész

Nagymarton (Mattersdorf, Mattersburg)
Zsinagógájáról megállapítja, annak kö-
zépkorból való származását

A tumfalvi zsinagógát tervezőjének a
lőcsei Minyuarcnik Farbja

Grünwald Fülöp - Naményi Ernő: Buda-
pesti zsinagógák Bp-1949. 22. l. 25. l.

MDK

Pollák Manó

VIII. bécsi épitészeti kongresszuson vett rész.

Magy. Épitőművész Szöv. közgyülése

Vállalkozók Közl. 23.sz. 1908. jun. 3. 4 l.

MDK

Pollák Manó

Építőmívészek közgyülése. Építőipar, 24.sz.
1910. jun. 12. 25o l.

MDK

Pollák Manó műépítész

tervezte a VI. ker. Lomb utcai hároméemeletes bérházat. 12 épületet 1912. november 1-én adták át a használatnak.

Dr. Sidó Zoltán: Budapest fővárosi lakásügyi intézményei.
Városi Szemle, Bp. 1912. ~~XXI~~ V. évf. 724. l.

Pollák Manó
épitész

München-ben végezte
épitészeti tanulmá-
nyait az 1870 es
években, amtán ♀

Magy Alp I.
115. l.

♀ az École des Beaux-
Arts-t látogatta Pá-
rizsban.

Pollák Manó

épitész

Kabdebo Bp

4. l. 17 l.

Bizottságának költségvetési tervezete

– 1935. évre.

…ra biztosítására	11,500.	Pengő
…tének előkészítésére	500	"
…sére	1000	"
	2000	"
…e	2000	"
	2000	"
…ére	2000	"
…ndkélatúra	3000	"
…lom" monografia ~~[illegible]~~ költségére	1400	"
…ellitására	3000	"
	2100	"

Pollák Manó

építész

l.

A 90

25. l

mellyel a Műemlékek Orsz. Bizo

Hálás köszönetet mondok a
ságnak a jóindulatáért és kitün
kinevezésre érdemesnek tartották

Igérem, hogy a Nagytekintete
vését mindenben magamévá t
szem.

Amidőn ismételten őszint

Méltóságodhoz és a Nagy

Szombathely, 1922. nov. 16.

Pollák Manó

soproni építész

l.

A 90. 22. l.

nek sürgős kiutalásával

teljes tisz

Pollák Manó

építész

l.

Építészet és Ipar-

művészet.

1912. 15. 17.

címlap.

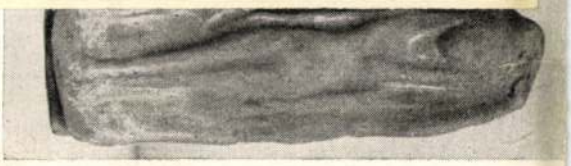

Nr. 8.

Parmi les nouvelles acquisitions de la collection orientale et égyptienne du Musée des Beaux-Arts une statuette primitive modelée à la façon d'une idole, mérite d'attirer l'attention par suite de sa nature et du fait que le lieu de sa découverte est connu.[1] La statuette fut trouvée il y a environ dix ans, au moment de la construction d'un chemin de fer, en Asie Mineure dans la région de Malatia près du village de Küllü-Maĝara. Cette pièce d'une hauteur de 5.3 cm, d'une largeur de 2 cm et d'une longueur de 3.2 cm représente une figure humaine debout sur le dos d'un animal que ses cornes courbées légèrement en avant font reconnaître pour un taureau. Son

[13] Plutarque, Johannes Lydus, Hyppolite, Pseudo Clemens, Heliodore, Origene. (*Dobrovits:* Op. cit. Philologiai Közlöny, 1934, p. 11.) Dans les textes des pyramides il est question à maintes reprises de l'essence d'eau d'Osiris. „Tu es dans l'eau qui est en toi" (*Pyr.* 106/d.)

[14] La fête appelée „inventio Osiridis" à Sais. (*Plutarque :* De Iside et Osiride XXXIX; *Hérodote :* II, CLXX.) Les mystères d'Abydos selon la stèle d'Ichernofret. (*Schäfer :* Die Mysterien des Osiris von Abydos, 1904.)

[15] Fresque du sanctuaire d'Isis à Herculanum. Musée de Naples. (*Helbig :* Wandgemälde, No 1111.) Selon Dobrovits le vase du Musée National Hongrois appelé „cruche d'Egyed" est un vase sollenel de ce genre. (*Dobrovits :* Egyitom és a Hellenizmus. (L'Egypte et l'hellénisme), p. 51, grav. 4.)

[16] Un relief du musée du Vatican représente une telle procession. (*Amelung :* Katalog, II, 142, No. 55, pl. VII; *Cp. Cumont :* Les religions Orientales dans le paganisme romain, 1929, p. 90, pl. VIII.) Voir pour la description de la procession: *Apuleus :* Asinus Aureus, Metamorphoseon. L. XI.

[17] *Lanzone* publie une gravure de ce genre sur laquelle une momie assise sur un trône tient dans sa main une cruche portant l'inscription „Osiris". (Dizionario di Mitologia Egiziana, p. 779, pl. CCXIV.)

[18] Le disque solire et le scarabée aux ailes déployées apparaissent souvent sur les pectoraux. (*C. A. Reisner :* Amulettes, Catalogue général du Musée du Caire, 1907.)

[1] Cf.: *Oroszlán—Dobrovits :* Az egy ptomi gyűjtemény (La collection égyptienne) Budapest, 1939, p. 116, No. 20.

Pollák Manó

Thieme Becker

XXVII. 216. l.

Lyka

73.1909. sz

Pollák Mario
építész
l.

MMÉ Évk
1934.236.l.

...7.908
szán... ...08. sz
rend... ...szent-
már... ...llátás
eng... ...ositás
célj... ...**d. e**
11... ...hivata
hely... ...ettetik
...zállitá
vég... ...állitot
és... ...ataika
az... ...utjá
a k... ...zzenel
be... ...ognak
...ajánlat
kö... ...nárton
m... ...nyugt
cs...

...n kii
s... ...zpon
g... ...Meg
je... ...vétetr
n...

...üvele
v... ...nárton
n... ...rákba
n... ...jánla
költségvétés ívenként 1 koronáért, az ajánlati minták pedig di
talanul.

A munka folyó évi április hó folyamán vállalkozónak meg
kezdés végett át fog adatni. A befejezési határidő a munka á
adásának napjától számitott 60 napban állapittatik meg.

Azon pályázók, kik alólirott hivatallal üzleti összeköttetésbe
még nem állottak, illetőleg a hivatal előtt még ismeretlene
kötelesek szállitó képességüket és megbizhatóságukat azo
kereskedelmi és iparkamara bizonylatával igazolni, melyh
vállalatuk telepe szerint tartoznak.

A versenytárgyalási bizottság fentartja magának a jog

ek, DEUTSCH B. okl. mérnök BUDAPEST

és **VII. Rákóczi-ut 80.** Telefon 104—67

Horváth Sándor
, Béla János a fürdő
ütt 1670 k. 92 f ;
oló és üveges mun-
s Sándor (Szabadka)
csics Lajos és
ka) 14638 k.. Wil-
1713 k. 17 f., Első
szövetkezet a
3404 k., Somogyi
dka) a lakatos mun-
Varjas Rókus az
89 f. ;
Rukavina Dániel

ésre: Tőzegipar
sz A János 1879 k.

összes munkára:
dapest) 52507 k. 50
Brauchler János
k Lukács 54294 kor.

munkára: Neu-
Marcell (Budapest)

ányai Samu 1626

azekas János
e és Kalmár
Stern Zsigmond

t állanak.
ék építés.) Abrud-
uár 10-én árlejtést
ére 29420 k. 10 fill.
ettek: Kocsner

Eladó állvány-fák.

Eladandók különféle **állvány-fák**, épí
kezéshez szükséges szerszámok, **vill
mos kő- és habarcs-felvonó gépe**
A venni szándékozók kéretnek ajá
lataikat f. hó 28-ig **dr. Molnár Dezs**
ügyvéd urhoz (V., Váci-körut 1
eljuttatni. Az eladás tárgyát képe
ingóságok megtekinthetők bármik
IX., Telepi-utca 5/a. sz. alatti telke

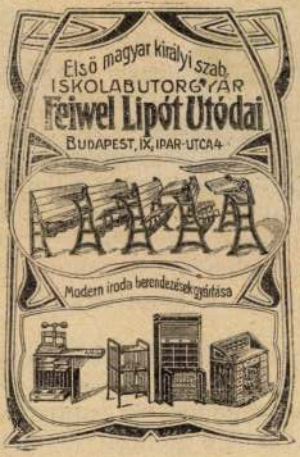

∴ MINDENNEMŰ
ISKOLAPADOK, ISKO
TORNA- ÉS ÓVO
BERENDEZÉSEK
SZAB. GYERMEKPA
GYÁRTÁSA.

ÁRJEGYZÉKKEL KI
SÉGGEL SZOLGÁL
INGYEN ÉS B
:: MENTVE.

Beton vasheto

Pollák Manó

építész

† 83 éves korában

1937. március 12.

Elek Artur hagyatéka

789. Mészáros Lázár.

látható, kissé fordul, de szemb

Mellig, balra néz. Feje e
vegyült; vörösbarna arillája elől s

Vászon, méretei 68: 55 cm
Az 1848/9-iki szabadságha
Átvétetett az 1896: IV. 8

904: V.5.

Pollák Manó

építész

A budapesti XI. Váli uti zsidótemplom eszmei tervpályázatán III. díj.

Építő Ipar – Építő Művészet. 1929. 30 l.

(Az uj budai zsidótemplom tervpályázata.)

a az 1937. év végén, a téli hónapok-
Szent István-mauzoleum az 1938.
ınkálatok lényegileg már nem tar-
rásához. A kőmúzeum és a Szent
g megfelelő helyen még vissza-
yi jelentőséggel bírnak, amennyi-
láltak falmaradványokra — több-
illetve elszórt, vagy másodlagosan
így az ásatási terület és a püspök-

Pollák Mario

a Váli úti zsidó templom, iskola és beltár terep.

III díj

Magy. Építőművészet

1929. 2. 27.

27. l.

Pollak Manó

ep. Budapest

Lvod

Magyar Építőművészet

1908. 12. 4. (A kereskedelmi utazók egyesületi házának tervpályázata)

I. Díj.

magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191...

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191...

.....

tanu.

.....

tanu.

Pollák Mauró

Műcsarnok épület Bjerr

1913. tav. kiáll. 704, 721, 722

Zalaszántói lelet VI. 130.

Pollák Manó

Művének 1908-419

Pollák Manó

T tővárosi kislakásos

9. *VI. ker., Lomb-utca 20. sz.*

Ez a háromemeletes T épület 24 drb 1 szobás, 24 drb 2 szobás, 8 drb 3 szobás lakást, 8 drb üzletet, műhelyt és raktárt, összesen tehát 64 drb bérleményt tartalmaz. Minden lakáshoz külön konyha, kamra és klozet tartozik. A telek nagysága 600 négyzetöl. Az épitési költségek 496.800

koronával vannak előirányozva, köbméterenként 20 koronával; a telek értéke négyzetölenként 80 korona. A terveket *Pollák* Manó műépitész készitette. Az épületet 1912. évi november 1-én adtuk át a használatnak. ~~A lakások bérei:~~

Guthi J. Tőv. almanach. 1913-15 150 l.

LICH REDONYGYÁR
sfaludy-utca 5. szám.

Pollák Manó

építész.

l.

Lexikon. 343. l.
344. l.

Élektr. arch.
4. o. 923. l.

POLLÁK 1. *Manó*, építész, * Szucsány 1854 máj. 26. Stuttgartban és Párizsban végezte tanulmányait, azután a magyar fővárosban működött. P. tervezte a Roheim-palotát és a kereskedelmi utazók egyesületi házát Budapesten, a pöstyéni fürdő épületét, a szászbereki Kohner-kastélyt, stb.

E. g. II. 315 l

11280.

herczeg.

palrafordultan áll, kinyujtott
zát tart, az asztalon nyugta-
sszegöngyölt térképet fogja, a
. Mögötte tölgyfa diszlik s a
ók és keresztény lovasok küzde-
nertől megszakitott két sorban:

Sachsen Coburg.
.11.

ei a vonalkeretnek 29.7:29.0 cm.

M.D.K.

Pollák Manó, építőmester
építés

a szarma nesztora, 80 éves korában lendületes előadást tartott az Építőmesterek Egyesületében az új építészetről, mely igazi magára találását a vasbetonban fogja megérni s amelynek külföldiddel is vetekedhető orgánumaként, külön elismeréssel emlegette a Tér és formát.

Vállalkozók, Lapja, Bp. 1933. LIV. évf.
jan. 5. 1-2. sz. 4. old.

Vállalkozó K. Lapja. Sp. 1933. LIV. évf.
sz. old.

Pollák Manó, építész

M.D.X.

harmadik díjat nyert az I. ker. Váli ut 6/8. sz. telken építendő zsidótemplom eszmei pályázatán.

Vállalkozók Lapja. Bp. 1929. L. évf.

febr. 1. sz. 2. old.

MDK

Pollák Manó

Az uj épitészet. Vállalkozók Lapja 1933. jan. 5. 4.l.

MDK

Pollák Manó

Velencei San Marco belseje, vf.

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 85.1.

MDK

Pollák Manó

Távlati kép, repr.

Földszint - Félemelet - I. emelet, repr.

II. emelet, repr.

Magyar Keresk. Csarnok tervpályázata.
Magyar Építőművészet 1913. 5. sz.

MDK

Pollák Manó

A Lipótvárosi kaszinó-pályázat tervp. Vf.

Palazzo vecchio udvara. Firenze. Vf.

KMT. 1913. tav. kiáll. kat. 86.1.

Pollák Manó MDK

épitész I. dij

Eldöntött épitészeti pályázat.
Pesti Hirlap 19o8. szept. 22.

Pollák Mani, építőmester M.D.K.

1200 K-ás második díjat nyert a Győri Olajgyár szükebbkörű bérkárpályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1914. XXXV. évf.

márc. 11 sz. 15. old.

MDK

Pollák Manó

Építészet és Iparművészet 1912. 11. sz. 4.1.

MD K

Pollák Manó és Genics J., építészek

Földszint — Alaprajz 29.1.
I. emelet. — Alaprajz. 29.1.

Jelige: Udvar hosszabb, mint Koronaherceg -utca szé-
széles".

A B elvárosi Takarékpénztár tervpályázata.

Magyar Epitömüvészet. 1908.5.sz. 10-16., és
29-30.1.

MDK

Pollák Manó

3ooo koronás I. dij

Főhomlokzat, repr.

A keresk. utazók egyesületi házának tervpályázata. Magyar Épitőművészet. 19o8. 12.sz.

MDK

Pollák Manó müépitő meghalt /83 éves/

Képzőművészet. Ujság 1938. jan. 1.

MDK

Pollák Manó épitész

Magyar Épitőművészet 1908.5.sz. 28.1.

Pollák Manó, építész MDK

A győri olajgyár ,Meller Ignác és Tótsai r.t. 1400 négyszög öl telkének bérházzal való beépítésére szűkebb körü pályázatot hirdetett. Kilenc pályamű érkezett be.

Pollák M. nyerte el az 1200 koronás II.díjat.

Bérházak tervezése Győrött.
Magyar Epitömüvészet.1914. 2.sz. 32.l.

Pollák Manó, építész

A bírálat megejtése után az öt díjazott terv szerzői közül fenti építészeket felszólították szükebb körü pályázatra.

A Magyar Kereskedelmi Csarnok tervpályázata. Magy. Ép. Müv. 1913. XI.évf. 5.sz. 26.l.

Pollák Manó

A Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete klubhelyiséggel is biró bérház tervére kiírdetett pályázatán a 3000 Koronás I. tő díjat fenti nyerte, II. díj Vágó József és László, III. díj Heidelberg Sándor.

Művészet 1908. 419. l

Mus. Ced.

emelvényen trónus van, hol Széchényi
diszben ül. Előtte térdel T Jósef, ki a
ömbökön álló kiterjesztett szárnyú sasok-
egy fő urat látunk s az emelvényen kö-
et. A háttérben hegyek vannak s az előtér-
agy számú kövűség nézi a jelenetet. Fel-
két sorban:
sweert op het Evangelie
n"
et par le sennent acoutume
res d'hongrie"

retet véve 12:18.2 c/m.

31/93 N° 252

MDK

Pollák Manó

A Belvárosi Takarékptár tervpályázata. Magyar Építőművészet 1908. 5.sz.

M,D.K.

Pollák Manó, (bpesti) építész

200 frt-os első díjat nyert az ipolysáci új tanárpénztári épületre kiírt pályázaton.

Vállalkoók Lapja, Bp. 1899. XX. évf.

Jan. 4. sz. 7 old.

MDK

Pollák Manó műépitész

A magyarországi kereskedelmi utazók bpesti egyesülete Pollák tervei szerint székházat épittet a Gyár- és O-utca sarkán.

Vállalkozók Közlönye, 1909.máj.19. 5.lap

Pollák Manó műépitész

Több műépitésszel készitette a székesfőváros kislakás-épitkezéseinél a terveket.

Liber Középitk. 24.lap

Pollák Manó, építész M.D.K.

Serve az öt egenlő 2000 K-ás díjak egyikét nyerte el a Magyar Kereskedelmi Csarnok pályázatán

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

nov. 6. sz. 14. old.

MDK

Pollák Manó

Építészet és Iparmüvészet 1912. 11. sz. 8.1.

MDK

Pollák Manó

Alaprajz, repr.

A keresk. utazók egyesületi házának tervpályázata. Magyar Építőművészet 1908. 12. sz.

Pollák Manó MDK

A lipótvárosi kaszinó-pályázat.

"Millennium" jeligés terv, vizf.

Palazzo Vecchio udvara, vizf.

Műcsarnok 1913. tavaszi kiállitás

Pollak Manó és Gondos Imre

építészek Budapest

K

Lvoll

~~Magyar Egyetemüvészet~~

~~1908. 5 sz. 28. 1.~~

✓ ✓ ✓

..... nevü munkás igazolta

.....

a művezető aláírása.

élyezem:

.....

vagy helyettesének
áírása.

— Endrényi Imre, Szeged.

KÖNYVEK

Zádor Anna: Leopoldo Pollack és Pollák Mihály[1] Különlenyomat az Archeológiai Értesítő 1931. évi kötetéből. 187—244. old. 18 képpel.

Ez a tanulmány a magyar építészettörténeti kutatás egy igen értékes állomását jelenti, mert végre teljesen tisztázta Pollack Mihály eredetének eddig tisztázatlan kérdését, nevezetesen a magyar empire építészet e legnagyobb mesterének származását és iskolázását. A tanulmány nagyobbik része Leopoldo Pollack személyével és művészetével foglalkozik s megállapítja, hogy a Milánóban nagyhírűvé vált, ott igen sok nagyot és szépet alkotó művész, a mi Pollack Mihályunknak mostoha testvére volt: mindkettőnek atyja pedig Joseph Pollack bécsi kőművespallér volt, aki Kaunitz herceg szolgálatában állva, annak kisebb építkezéseit vezette. Leopoldo Pollack életének és munkásságának behatóbb ismertetése után, Pollack Mihály fiatalságának néhány momentumáról szerzünk tudomást. Alaposan tisztázza végre Zádor Anna Pollack Mihály és özv. Krauss Jánosné viszonyát, melyet eddig ellentmondó vélemények burkoltak homályba. Pollack Mihály első pesti éveinek adatai után, rövid áttekintését adja Zádor Anna a mester pesti működésének, de itt már a feldolgozott anyagra támaszkodik. A tanulmány óriási levéltári kutatások eredménye, nagy elismerés illeti meg a szerzőt hangyaszorgalmú munkájáért, melyet még értékesebbé tesznek azok az általános értékű művészettörténeti megállapításai, amelyek az előadást a részletkutatás aprólékossága fölé emelik.

Dr. ing. Bierbauer.

[1] Miért Pollák? Pollack Mihály mindenkor ck-vel írta alá magát!

Bálint és Steiner: Családiház a Gellérthegyen. Kivitelezte: Sorg Antal építőipari r. t.

Tér és Forma
1932. 249. l.

Pollack Lipót
és Pollack Mihály

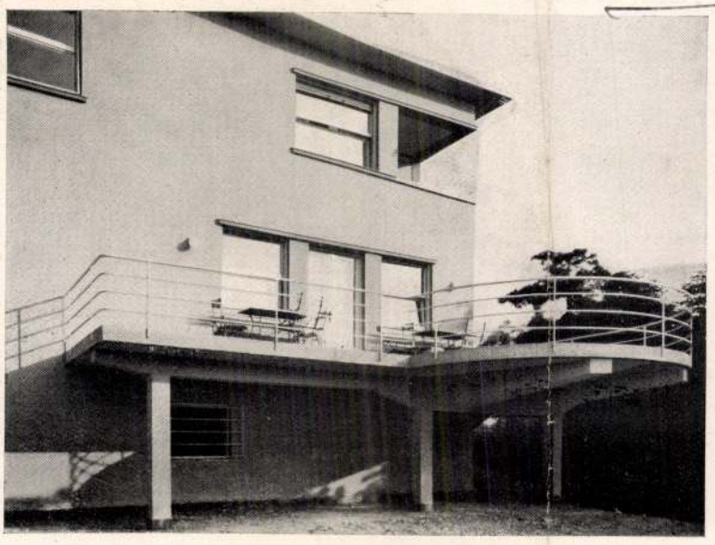

Bálint és Steiner: Családiház a Gellérthegyen

Réh Elemér: A régi Buda és Pest építőmesterei Mária Terézia korában. Budapest, 1932. 112. oldal 4. tábla.

Budapest barokképítészetének történetét mindezideig homály fedi. Általános adatokon kívül, amilyeneket pl. Lechner Jenő írásaiban találunk, igazi, mélyebbreható, részben levéltári kutatásokra épülő, másrészt az emlékeket a művészettörténet egészébe beállító munka ezideig hiányzott. Sőt meglepő volt az, hogy egy-egy emléket behatóan ismertető munkák, mint pl. dr. Saly László, az egyetemi templomról írt öt íves monográfiája is inkább leíró ismertetés, mint az épület történetét feltáró oknyomozó munka. Annál nagyobb meglepetéssel vettük kezünkbe Réh Elemér munkáját, amely e téren megteszi az első lépést, — vagy jobban mondva, ennél jóval többet, mert az emlékek egész sorát, legfontosabbjait felkutatva, arra a meggyőződésre jut, hogy azok tervező építésze egyetlen egy személyiség volt, *Mayerhoffer András pesti építőmester (1690—1771)*. Réh Elemér behatóvizsgálódás és igen nagy forráskutatás alapján, Mayerhoffer Andrásnak attribuálja a következő épületeket: *Egyetemi templom* (1734—1742), *Dominikánusok* — ma az Angol kisasszonyok — temploma (1735—1754), *Grassalkovich-ház* (1735), *gödöllői kastély* (1744—50), *gácsi vár átalakítása* (1736 után), *Pécelen a Ráday-kas-*

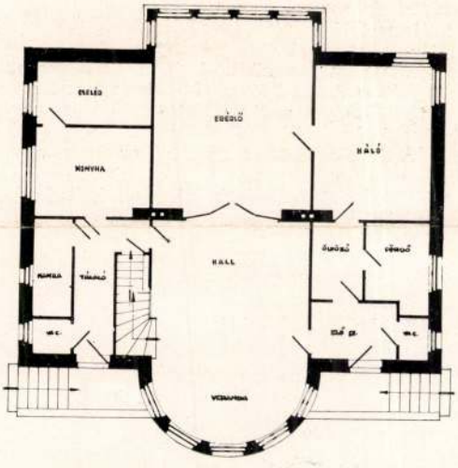

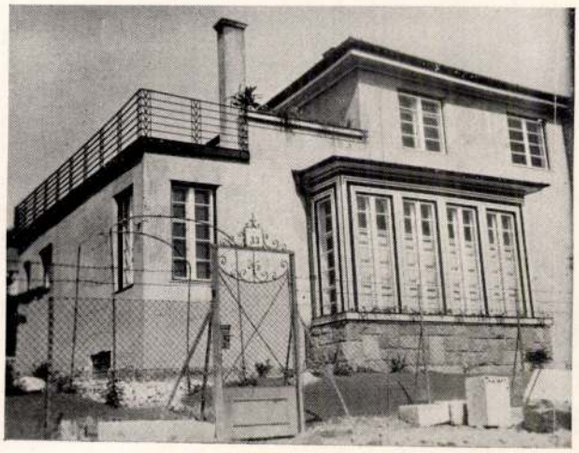

Janszky és Szivessy: Családiház Kivitelezők: Haas Károly és Szilárd István

nel 1793 il conte Zichy gli aveva commesso il progetto per un castello da caccia, che avrebbe dovuto sorgere accanto ad un altro, di stile rococò, che la famiglia Zichy possiede tuttora nel quartiere di Ó-Buda. Dell'anno seguente è un progetto per un tempietto ionico dovuto a Michele Pollack, e costruito a Milano. Perché è assodato che Michele lavorò allora a Milano come aiuto del fratello Leopoldo. L'opera più perfetta che Michele Pollack costruisse a Pest, è il monumentale palazzo del Museo Nazionale Ungherese, alla decorazione statuaria del quale lavorò anche uno scultore lombardo, Raffaele Monti, nel 1842.

L'opera dei fratelli Pollack accumuna una altra volta le due metropoli nel segno dell'architettura classicheggiante dell'epoca.

Il ciclo che siera iniziato col legionario romano di Como, Castricius, si conclude nel segno di Roma, coll'architettura imperiale dell'Ottocento, irradiata dalla metropoli lombarda.

ENRICO HORVÁTH

Budapest e Milano.
(Budapest, 1940)
19-21. l.

Pollák Lipót

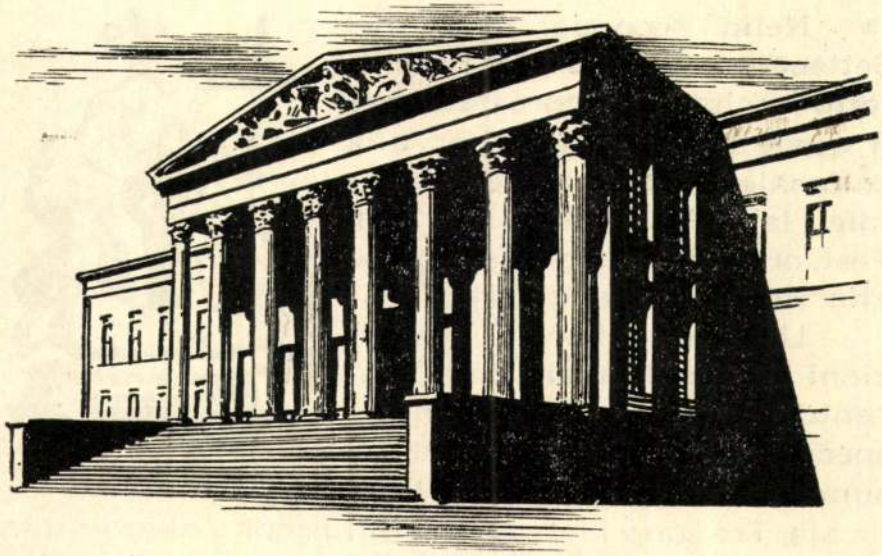

vecchie case abbattute dalla furia delle acque sorgono i nuovi palazzi che trasformano l'aspetto esteriore della città. Le esigenze del piano regolatore creano una falange di architetti che sono gli organi e gli interpreti delle nuove esigenze urbanistiche. L'architetto dominante è Michele Pollack che rinnova i rapporti con Milano, applicando nelle sue costruzioni le regole del neoclassicismo dell'Ottocento. Egli è fratello di quel Leopoldo Pollack che era stato uno dei più ricercati architetti di Milano sulla fine del Settecento e nei primi anni dell'Ottocento, e che aveva lavorato anche col celebre Giuseppe Piermarini. Leopoldo Pollack lavorò anche per la nobiltà ungherese:

Nella seconda metà del Settecento viene a Pest l'architetto lombardo Isidoro Canevale il quale fa il progetto per una colossale caserma monumentale, la ,,Fabbrica nuova'' di Pest, ora demolita per fare posto alla Piazza della Libertà.

Una vera febbre di costruzioni si ha sull'inizio dell'Ottocento. Lo stile impero domina specialmente a Pest, dove assume una caratteristica tinta locale. Tre sono i fattori che influiscono allora sulla formazione dell'aspetto architettonico di Pest: un criterio artistico di massima, le direttive di una apposita commissione tecnico-burocratica, tipicamente austriaca e borghese, ed una inondazione del Danubio che distrugge mezza città. Quanto al primo fattore, ricordiamo che nel 1805 venne elaborato un complesso ,,piano regolatore'', che segna una data decisiva tanto per lo sviluppo edilizio di Pest e Buda, quanto per quello dell'urbanistica in generale. A realizzare il ,,piano regolatore'' viene istituita nel 1808 una speciale commissione reale per le belle arti, la quale si mette seriamente al lavoro non trascurando certo di ricorrere al piccone demolitore. La catastrofica inondazione del 1838 accelera il ritmo dei lavori. Sulle

DR FÜRST ALADÁR: MAIMUNI-KÉZIRATOK BUDAPESTEN

Kevesen tudják, hogy a tudományos Maimuni-források egyik legfontosabb középpontja ma Budapest. Prof. *Kaufmann* Dávid világhírű hagyatéka a Magyar Tudományos Akadémia könyvtárában a Maimuni-kéziratok olyan gazdag sorozatát tartalmazza, milyen máshol kevés akad; közöttük páratlan értékek, úgyhogy egyes lapjaikat német, angol és amerikai lexikonok közlik, mint a kódexirodalom remekeit. Dr. *Weisz* Miksa, a Kaufmann-gyüjtemény fáradhatatlan kutatója és katalogizálója,* nem kevesebb mint 13 kéziratos kötetet sorol fel, melyekben Maimuni egyes munkái benne foglaltatnak. Négyben a Móre Nevuchim héber fordítását találjuk, kettőben responzumokat, kettőben Misna- és imakönyvmagyarázó részleteket. Legbecsesebb azonban az a két hatalmas pergamenkódex, mely a Rambam egyetlen eredeti héber munkáját, a Misné Tórát tartalmazza és melynek kiváló illuminációjából néhányat mellékelten bemutatunk. Mindkettő alig 1—2 emberöltővel a szerző halála után készült, még pedig az író és illusztráló technika olyan tökéletességével, a kiállításnak olyan pazar pompájával, hogy az maga ékes bizonyítéka a felsőbbséges tekintélynek, melyet a „Zsinagóga Sas"-a már akkoriban elért.

De érdekesek ezek a könyvek volt tulajdonosuk személyiségénél fogva is. Kaufmann Dávid, a klasszikus műértő és műgyüjtő, nemcsak tudós volt, hanem poéta is, a könyv szerelmese, a szépség imádója. Azért száz kötetekre menő könyvtára minden egyes darabjának címlapján lendületes versekben vagy lelkes prózában sajátkezű bejegyzését találjuk, mely a kézirat keletkezéséről, megszerzése történetéről ad számot.

Az egyik Majmuni-foliáns előlapjára rajongó áradozással jegyezte fel Kaufmann Dávid:

> *„Ki mondotta volna Dávidnak, hogy még lázásában látni fogja, amit csodálva és bámulva nézett 19 évvel ezelőtt a Triesti testvérek palotájában 1876 nyarán Páduában. Azért nevezhetem ezeket a napokat Purimnak, mert sorsom megajándékozott ezzel a kinccsel, a gyönyörűségnek e csodás foglalatával, melyet viszontlátni nem reméltem. Már lemondott a szívem minden reményről, hogy birtokba vehessem, amit a Triesti testvérektől megvásároltam. Mert amikor a könyvek tíz ládában a határhoz értek, a vámőrök nem engedték ki az országból... Már lemondtam minden reményről és íme segítség és mentés jött más helyről. A firenzei galeria véleményezte a kivitel engedélyezését, Lorenizano főkönyvtáros jóváhagyta és Purim napján, 1896 febr. 28-án házamba vihettem őket!..."*

Kaufmann úgy ír a kódexekről, mintha eltünt és hazakerült drága hozzátartozóról volna szó. De éppoly rajongva adja az illusztrációk művészi értékelését. A 77. számú kódex illusztrációit pl. egyebek közt a következőképpen jellemzi.**

„Külön művészettörténeti méltatást érdemel az a birtokomban levő 50 cm magas és 35 cm széles, négykötetes *Misné Tóra* kézirat, mely miniatürjeinek tökéletességénél fogva a gótikus pergamenfestés legbecsesebb németországi emlékei közé tarozik. Kedd, *1295 április 26-tól 1296 szeptember 9-ig, csütörtökig dolgozott rajta* a művész *Nathan ben Simeon* halévi *Kölnből*, hogy mesterművét mácenása és sógora, *Abraham ben Rabbi Berachja* számára elkészítse. Írójának művészi készsége különösen megnyilatkozik a 14 fejezet elején elhelyezett és színadásuk finomsága, valamint motívumainak gazdagsága által kitűnő miniatürbetűk kifestésében. *Színtechnikája szinte eléri a zománctechnika fényét.* A címszókon kívül szinte minden sarokban, szögletben ott tobzódik a gótika fantasztikus pajkossága: ördögeivel, manóival, majmaival és mesés szörnyszülötteivel. A szöveg alján, indák szövevényében néha kép alakul ki, mely azonban a tartalommal szimbolikus kapcsolatban sincs: dekoráció pusztán, nem illusztráció. A VII. fejezet elején az óriás *Góliátot* találjuk és *Dávidot*, a pásztorfiút, kinek fején a korona már a későbbi királyt jelzi. Egész lapra terjedő kép nyitja meg a X. fejezetet: *Izsák feláldozása.* Az ősz patriarcha kinyujtott kése a felhőkből kinyuló angyal kezét érinti, oldalt már a helyettesítésre szánt kos látható, míg Izsák hálásan összekulcsolja kezeit. *A kinyilatkoztatás* eredeti ábrázolása nyitja meg a XII. könyvet. *Mózes a Sinai hegy tetején* átveszi a frigytáblákat; a hegyoldal nyilásán keresztül pedig, — ha a rajzot helyesen értem, — a hegy lábánál ájtatos szemléletbe merült Izrael népére esik tekintetünk, mely középkori naivitással zsidókalapot hord, hogy zsidónak felismerhető legyen. A XIII. könyv elején megjelenik az első emberpár hosszan elnyujtott két alakja, a fa két oldalán, melyről a gyermekarcú kígyó szól hozzájuk csábító hangján."

A 78. számú kódex szépségeiről ilyformán nyilatkozik Kaufmann:*** „Még nagyobb méretű (mint az előbbi kézirat), de csekélyebb művészi erejű gyüjteményem másik, kétkötetes *Misné Tóra* pergamenkézirata. *Izsák ben Ábrahám* 1310 december 10-én fejezte be ezt a bizonyára német földön készült 55 cm magas és 36 cm széles kéziratot, mint ő maga mondja: nem csekély önfeláldozással. A gótikának ugyanazt a nyelvét beszéli, mint kölni kortársa, de hijával van az ábrázolás önállóságának, a kifejezőképesség erejének. Piros, kék, sárga és fehércsillagos mezőkben aranyozott betűkkel tündöklik a fejezetek címe, azok fölött és alatt, sőt gyakran közeiben is állatok, madarak, emberarcok, harci jelenetek szeszélyes játéka, mellettük szinte elvész a növényi dísz. Néha a miniatürmezőnyök középkori kapuzatok között jelennek meg, melyeknek ormairól sisakos lovagok küzdenek. A VIII. könyvben egy con amore rajzolt teljes kép kelti fel figyelmünket. Míg a Szentély többi felszerelési tárgyai, edényei és részletei, melyeknek ábrázolására ez a fejezet alkalmat ád, csak vázlatosan, fekete vagy piros vonalakkal vannak feltüntetve, addig a hétágú Menóra minden kelyhével, virágával, lámpájával és lábánál a két heraldikus oroszlánnal, csillogó aranyban ragyog: nyilván fénye és dísze az egész kéziratnak."

Csak kis részét alkotják Majmuni Misna- és imakönyvmagyarázatai annak a gyönyörü kiállítású, alig nyolcadrétű, olasz ritusú *Machzornak* (Weisz M. katalógus 380. szám), melynek a pészachi liturgiát megnyitó címlapját szintén bemutatjuk. Apró, finom tollvonásai, halvány, bájos színei önkénytelen ünnepi hangulatot árasztanak, — csak a szemeket csodáljuk, kik ezeket a betűket szemüveg nélkül el is tudták olvasni. A keretes címlapon balra a húsvéti bárány, jobbra a lepke, a tavasz hírnöke, lent oroszlános címer, fenn pedig a sokszoros hagadai ábrázolásokból jól ismert nyulacska, mely tudvalevőleg egy héber abbreviatura (j k n h z) „jákenhóz" népetimológiai „jagt den Hasen" olvasatának köszöni népszerű, szinte elpusztíthatatlan létét.

* Dr. Max Weiss: Die hebr. Handschriften und Bücher in der Bibliothek des Prof. Dr. D. Kaufmann, Frankfurt a/M. 1906. I. Kaufmann.

** Weisz Miksa szerint: Zur Geschichte der jüd. Handschrift-Illustrationen. 282. ff.

*** U. o. 284. l.

POLLÁK MANÓ: A ZSIDÓ MŰEMLÉKEK ÉRDEKÉBEN

Pollák Manó, az ismertnevű műépítész, aki a zsidó templomokról szóló értékes művet rendez most sajtó alá, alábbi cikkében a zsidó műemlékek megmentése érdekében száll síkra. A fontos kérdéssel a későbbi országos gyülésnek kell majd foglalkoznia. Addig is készséggel adunk helyet a fejtegetésnek. *(Szerk.)*

Templomépítési kutatásaim és barangolásaim közben azt tapasztaltam, hogy vidéki hitközségeink és templomaik körül bajok vannak: a legnagyobb az, hogy a vidéki zsidóság kereseti forrásai egyre apadnak, adóik pedig aránytalanul emelkednek, ezen körülmények által híveik száma egyre fogy és fogy a maradottak anyagi ereje is oly mértékben, hogy alig-alig tudják hitéletük zavartalan folytonosságát biztosítani és nem bírják hitközségi épületeiket — nevezetesen templomaikat rendes karban tartani.

Egykor virágzó hitközségek megszüntek, akiknek templomait a közelmultban le kellett romboltatni. Ismerek hitközséget, amely odaégett iskoláját és községházát nem tudja újra felépíttetni. Vannak olyan templomok is, amelyek az ápoltság hiányát, az elszegényedés jelét már külső megjelenésben is magukon viselik. Ha a „Sziman" általában megtévesztő, a „Sziman Dalusz", a „szegénység jele" nem csal.

Bajok vannak ezeken kívül templomaink átalakítása, tatarozása, sőt újbóli díszítése körül. Sajnosan tapasztaltam, hogy mindezeket a műveleteket majd kivétel nélkül hozzá nem értő iparosokra és vállalkozókra bízzák, akiknek készültsége a művészi tudástól oly messze van, mint Makó Jeruzsálemtől. Még az új templomok építése körül is azt kellett észrevenni, hogy a terv eredeti útmutatásait az illető hitközség lényegesen eltorzította. Végül nem tagadható, hogy a belső díszítés iránti érzékben a lehető legalacsonyabb fokon állunk. Van olyan zsinagóga is, amelynek nevezetes áldozatokkal járt, de értelmetlen díszítése a templom belső monumentalitásának annyira ártott, hogy valóban megfelelőbb lett volna annak egyszerű kimeszeltetésére szorítkozni. Olyan díszítést is láttam, amely a templomgondolat lényegét szinte felismerhetetlenné teszi.

Lehet-e ezen bajokon segíteni, azokat gradatim megszüntetni, azoknak jövőre elejét venni? *Igenis, lehet, de akarat kell hozzá!* És ki más volna erre hivatva, mint a magyar zsidóság összesége, ennek képviseletében a legközelebb összeülő Országos Zsidó Kongresszus?

Egy magas erkölcsi vonalon álló, zsidó művészeinkből, íróinkból és tudósainkból ad hoc szervezendő, állandó gyülekezetre, „szenátusra" volna szükségünk, amely tudjon zsidó templomaink és emlékeink kellő fenntartásában, esetleges újak alkotásában tanácsot osztani és ezeknek természetben érvényt is szerezni.

Nem stallumokról, nem porlandó akták gyártásáról lehet itt szó, hanem az életnek megfelelően, gyorsütemű munkáról, amellyel az előkerülő ügyeket kell elintézni.

Ennek az útjára szerény hangommal én csak rá tudok mutatni. Az egyesített magyar zsidóság hálás feladata pedig lesz az, hogy azon indulva, az országos irodákat az általam jelzett keret életrehozására késztesse. Idővel majd megkerülnek hozzá a szükséges anyagiak is.

Kérdem: való-e az és megfelelő a magyar zsidóság közérdekének, lelkiismeretének és kötelességtudásának, hogy műemlékek értékébe menő templomaink biztos pusztulásba engedtessenek? Lehet-e az, hogy létükben mindjobban fenyegetett hitközségeknek esetleg elárvuló szép, régi templomai rendben fenn ne tartassanak, hanem leromboltassanak, vagy elárvereztessenek, mikor azok például magyar kultúrházak céljaira kiválóan alkalmasak volnának? Hát veszendőbe menjenek szemeink láttára a magyar zsidó kultúra ezen sok esetben eminens termékei?

Vigyázzunk! Ha zsidó kulturánk termékeinek pusztulását továbbra is tétlenül nézzük, hogyan fognak rólunk utódaink, az építészet tanuságtételén okulva, ítélkezni?

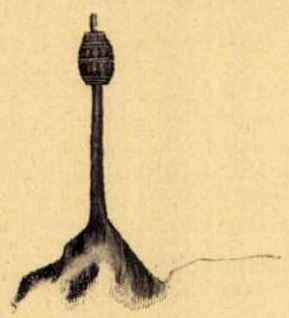

Illusztrált Majmuni-Kodex (1310) Izsák ben Ábrahám műve
(A Magyar Tudományos Akadémia Kaufmann-könyvtárából)

Múlt és Jövő 1935. apr.

Pollák Kristóf, ötvös (Christoph Pollák Goldtschmidt). 1640-ajján Lőcsén működött. Emlékét egy lőcsei kereskedő üzleti könyve őrizte meg. A vásárolt árukat több esetben ötvös munkával róta le.

Mihalik József: Adalékok hazai
ötv. tört. Arch. 2/b 1893. 328. 1.

LAJTA BELA

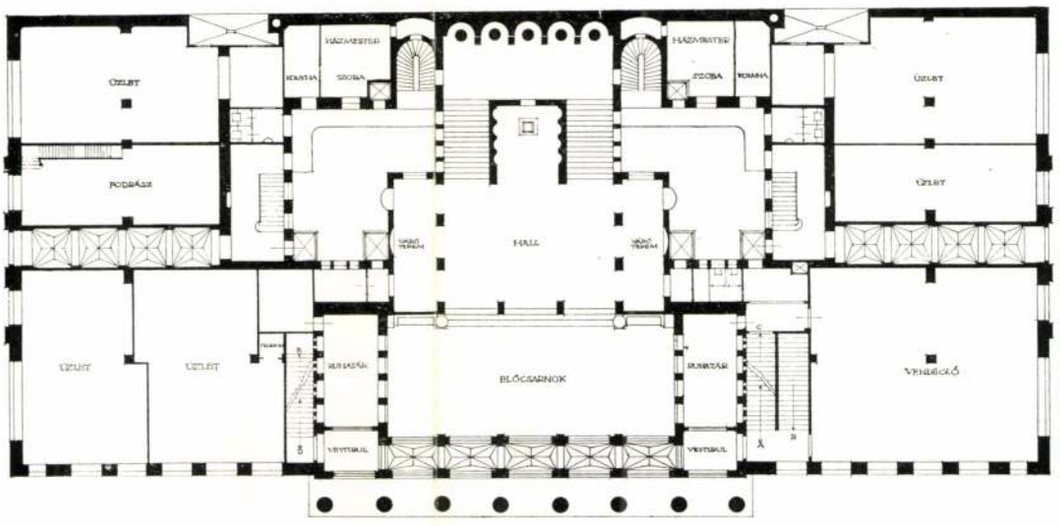

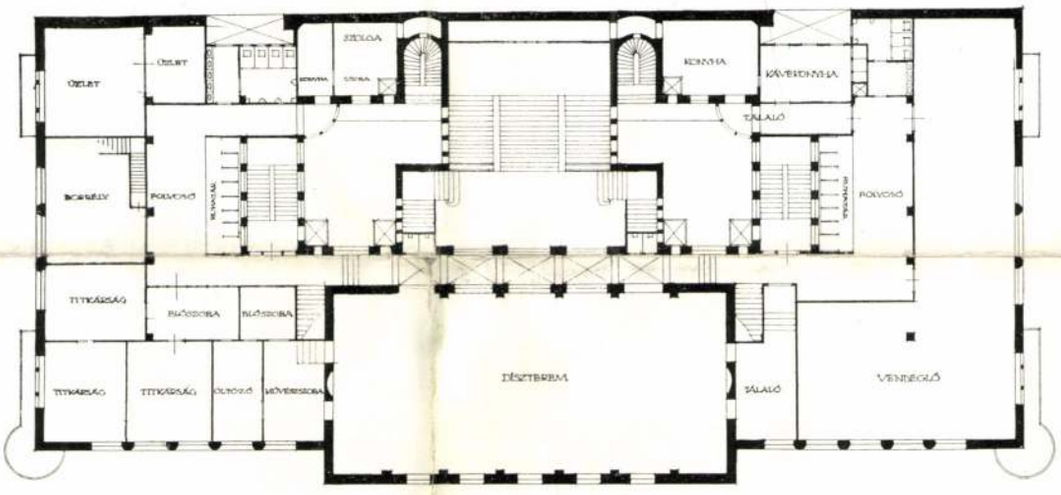

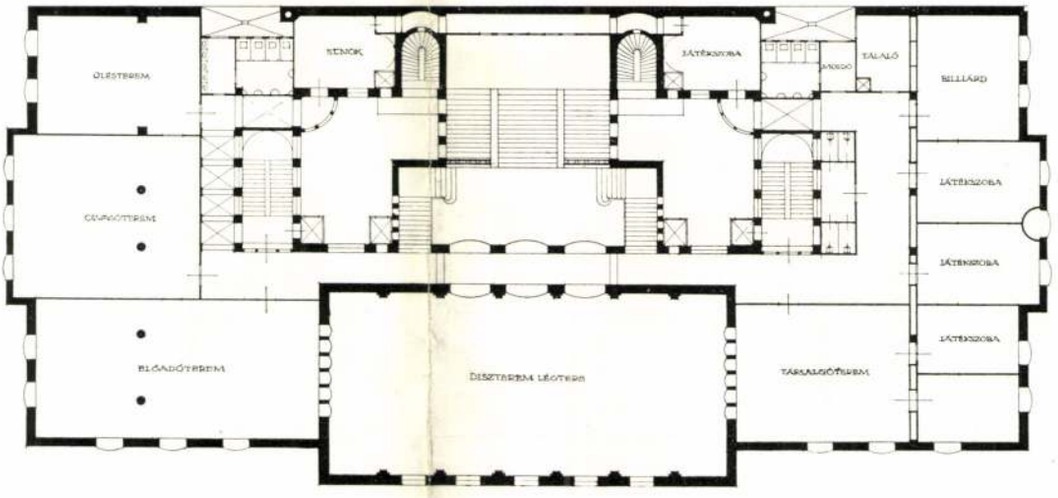

MEGVETT TERV

FÖLDSZINT — FÉLEMELET — I. EMELET

POLLÁK MANÓ

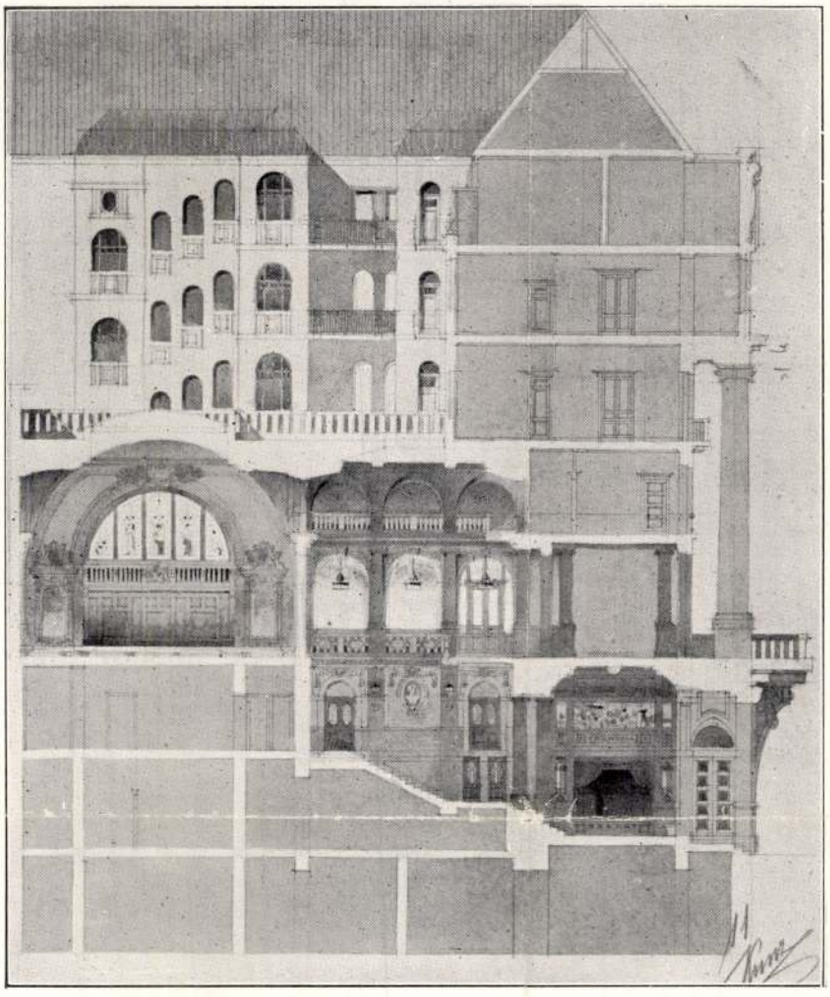

METSZET

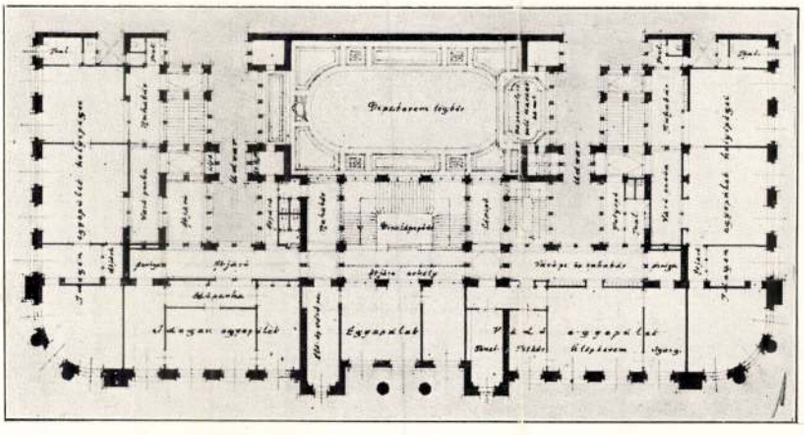

DÍJAZOTT TERV

II. EMELET

POLLÁK MANÓ

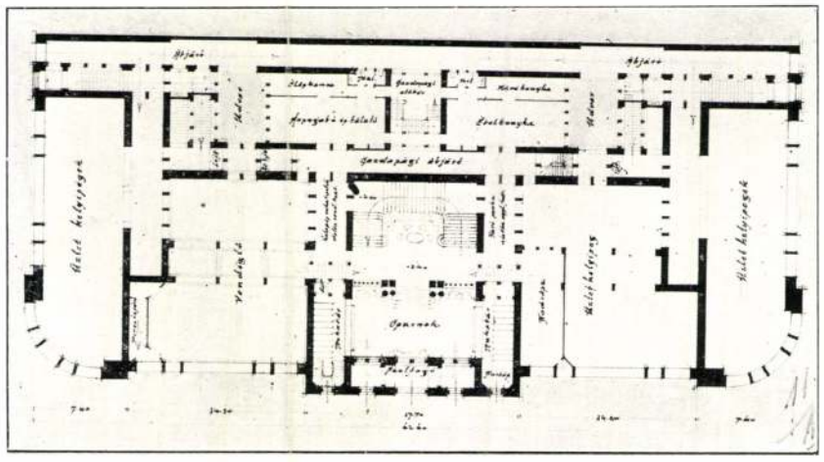

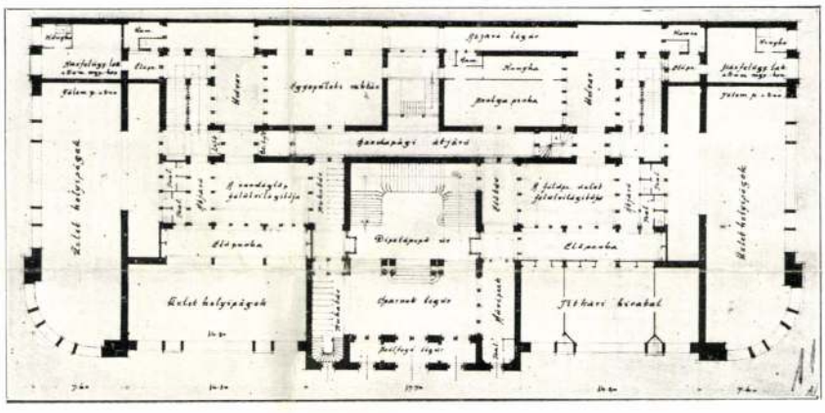

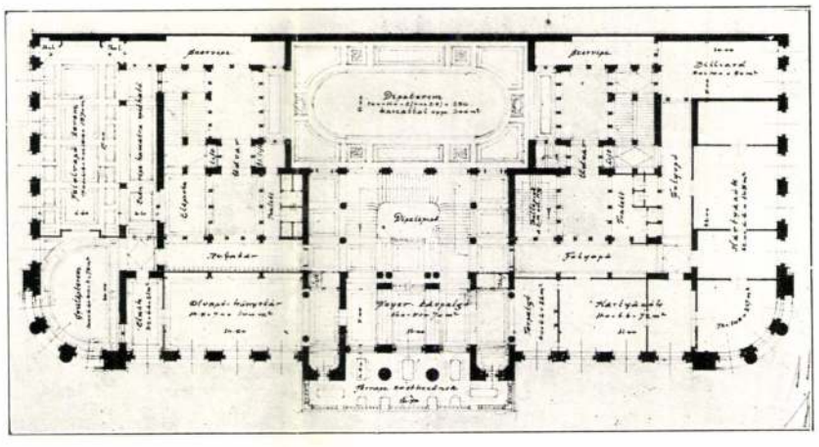

DÍJAZOTT TERV

FÖLDSZINT — FÉLEMELET — I. EMELET

POLLÁK MANÓ

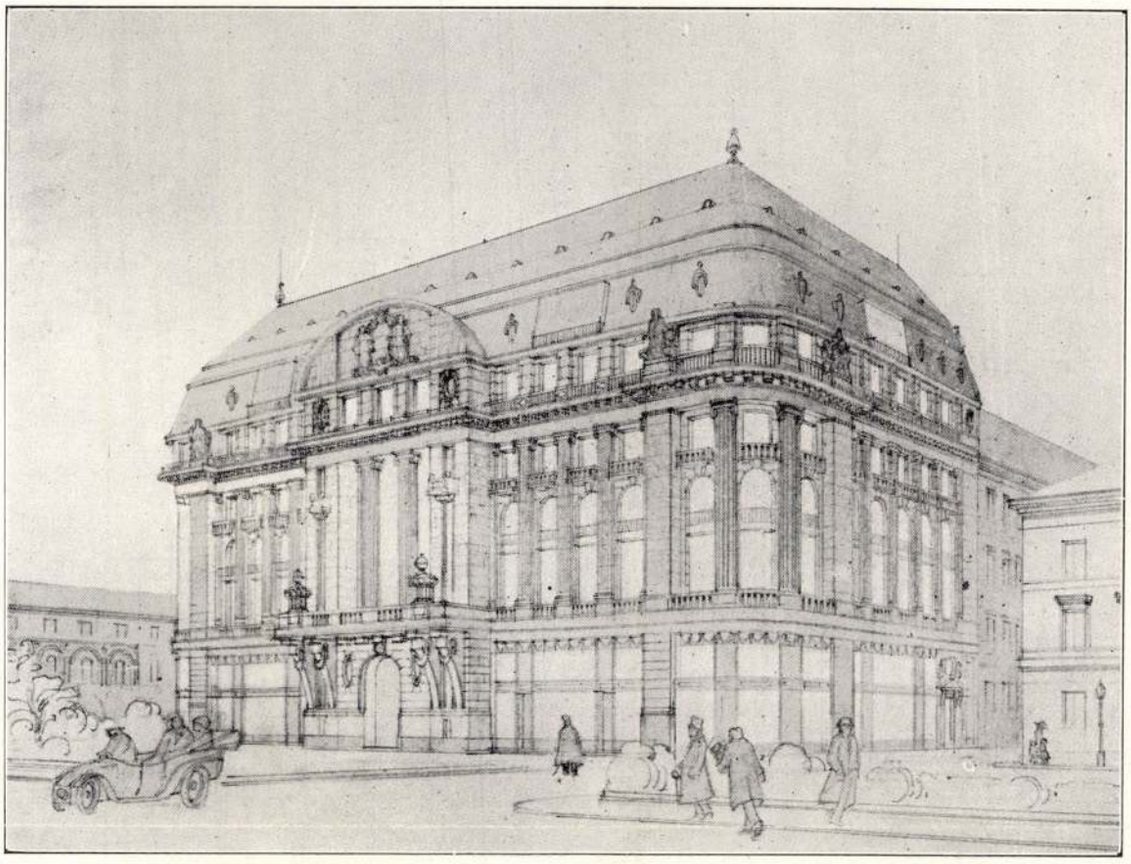

DÍJAZOTT TERV

TÁVLATI KÉP

Magyar Kereskedelmi Csarnok
tervpályázata

A kereskedelmi utazók egyesületi házának tervpályázata.

Építési programm.

A Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete tulajdonában lévő, VI., Gyár-utca 4. sz. és Ó-utca 51. sz. a. fekvő telken egyesületi székházával kapcsolt bérpalotát szándékozik építeni.

A pályázat *jeligés név aláírásával* történik. A pályatervek az egyesület titkárához 1908. évi augusztus hó 1-én déli 12 óráig átadandók és elismervény ellenében benyujtandók. Később beérkezett tervek a pályázatból kizáratnak.

A pályázó által bemutatandók:

a) az összes emeletsorok alaprajzai,

b) két homlokzati rajz,

c) annyi metszetrajz, amennyi a tervezet megértéséhez szükséges; az egyesületi díszterem metszetrajza okvetlenül csatolandó.

Mindezek a tervek 1 : 100 léptékben készüljenek. Távlati rajz, valamint a tervek bekeretezése mellőzendők.

d) egy részletes műleírás,

e) beépített köbtartalom szerinti átlagos költségszámítás.

f) pontos bérjövedelem-számítás.

A bíráló-bizottság 5 tagból fog állani, kik közül 3 tag az egyesület kebeléből lesz kiküldendő, 2 tag pedig az egyesülettől meghivandó 2 budapesti neves építész lesz.

A pályadíjak a következők lesznek:

I-sö díj: 3000 kor.
II-ik díj: 1500 „
III-ik díj: 1000 „

Az egyesületnek jogában van a nem díjazott tervek közül bármelyiket 500 koronáért megvenni.

A díjak feltétlenül kiadandók; a díjazott és az esetleg megvett tervek az egyesület korlátlan tulajdonát képezik.

A bíráló-bizottság ítélete végérvényes.

Az egyesületnek jogában van a kiviteli tervek készítésére való megbizását a juri ítéletétől és a díjazott tervek szerzőitől függetlenül, ***a díjazott tervek felhasználásával*** vagy anélkül bármely más építészre ruházni.

A nem díjazott és meg nem vett tervek a pályázat eldöntése után a beadásnál kapott elismervény ellenében visszaadatnak.

A feladat megoldásánál főszempontul tekintendő, hogy bár az egyesületnek alább felsorolandó szükségelt helyiségei kényelmesek, tágasak legyenek, az épület bérjövedelem szempontjából annyira

FELLNER LEO
műszaki papirgyára, Bpest, V., Váci-ut 4. : Telefon 28—48.
Sürgönyczim: Pozitiv Budapest.
Fénymásolópapir és vásznak. Rajz-, vázlat-, másolópapir és vásznak. Teljes fénymásolati berendezések. Rajz-, irószerek és építészeti nyomtatványok dús választékban.

FORGÓ ÉS TÁRSA üvegezési vállalat :: Budapest, VII., Dohány-utca 16—18. —— Elvállal mindenféle épületüvegezést. ——

KÖRTING B. és E. Budapest, VIII. ker., Kisfaludy-utca 11. sz. Központi fütési, szellőztetési és egészségügyi berendezések. — Gyári fütések.

HAJNAL MIKSA —— Telefon 101-97. —— mázoló és ércfényező Budapest. Műhely: Dembinszky-u. 34. és VII., Nefelejts-u. 59.

Magyar Építőművészet
1908. 12. sz.

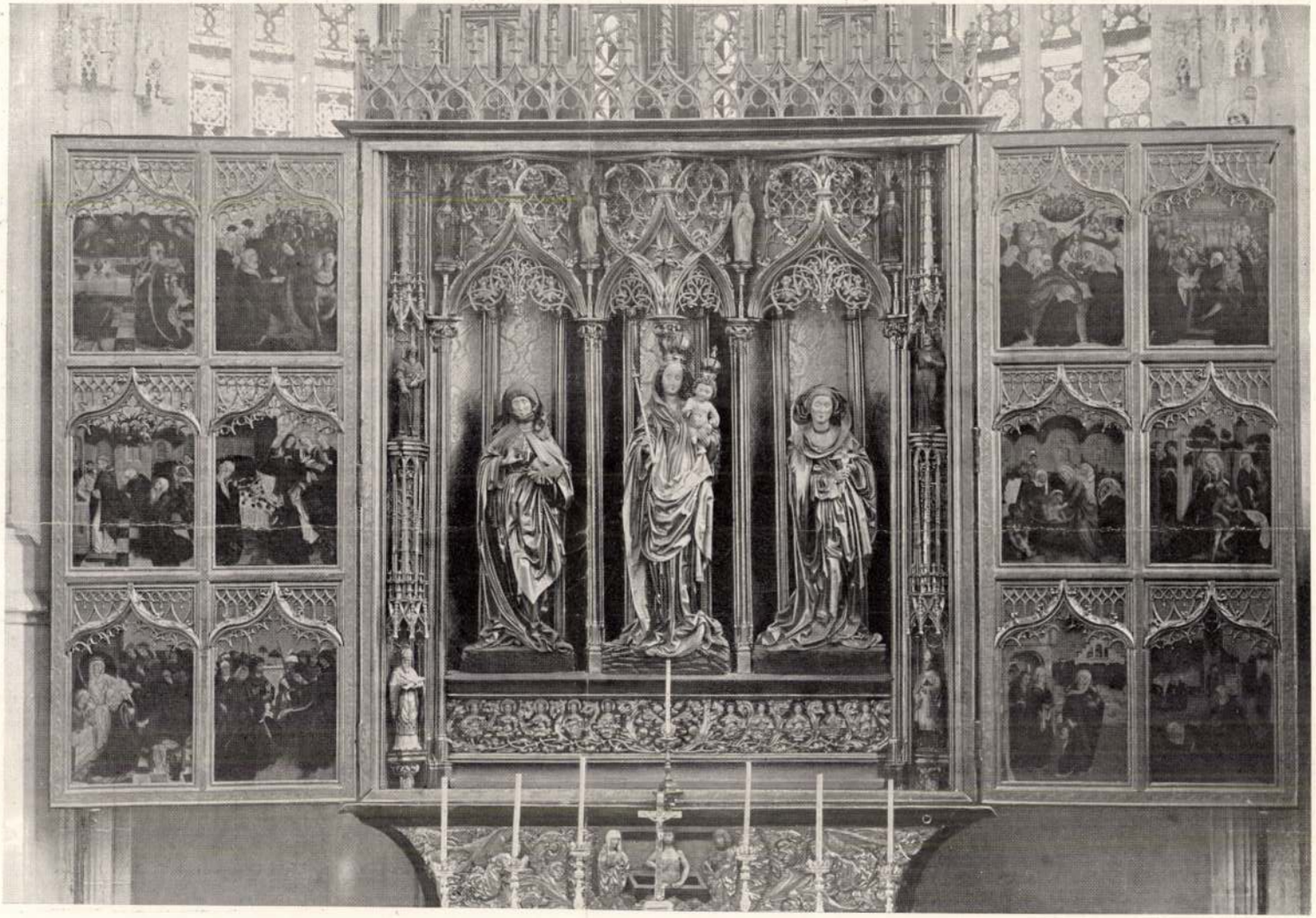

A KASSAI SZÉKESEGYHÁZ FŐOLTÁRA.

KÉSZÍTETTE WOHLGEMUTH MIHÁLY, 1495—1516.

kihasználtassék, hogy az egyesületnek az építéshez szükséges befektetett tőkéje, az egyesület helyiségeiért évi 14.000 korona bért számítva minimálisan 6%-ot jövedelmezzen.

Itt megjegyeztetik, hogy az egyesület a telket 200.000 koronáért vette.

Az egyesület szükségletei:

1. Előcsarnok ruhatári helyiséggel kapcsolatban 600—800 személyre, külön urak és külön hölgyek részére.

2. Díszterem, cca 240 m² alapterülettel, mely terem szolgálna játékteremnek, közgyülések és értekezletek megtartására és mulatságok alkalmával hangverseny- illetve táncteremnek, evégből összeköttetésbe hozandó:

3. Étteremmel cca 240 m² alapterülettel, ez viszont kapcsolatban

4. konyha- és ehhez szükségelt mellékhelyiségekkel.

5. Olvasóterem cca 30 m² alapterülettel utcára nyílólag.

6. Társalgóterem 30 m² alapterülettel.

7. Billárdterem 2 billárdasztal beállításához.

8. Könytárszoba cca 25 m² alapterülettel, hozzáférhető legyen az egyesületi irodából vagy ha lehet külön bejárat utján.

9. Egyesületi iroda, mely álljon 2 nagy szobából, ezek közül az egyik utcai, a másik udvari lehet.

10. Ügyvédi iroda részére külön bejárattal a feleknek két szoba 30 – 35 m² alapterülettel, ezen két szoba közül az egyik okvetlenül utcai szoba legyen.

11. Elnöki szoba utcára nyílólag cca 20 m² alapterülettel.

A 9., 10., 11. tétel alatti helyiségeknek egymással összeköttetésben kell lenniök és az udvari résznek világosnak.

Szükségeltetnek még toiletthelyiségek kellő helyen és számban nők és urak részére; szolgaszoba, portásfülke, telefonfülke, lehetőleg a ruhatár mellett.

A souterrainben létesítendők: raktárhelyiségek, ahol a mulatságok alkalmával a nagyteremből kikerülendő berendezési tárgyak elhelyezhetők lesznek, továbbá egy kuglizó.

A helyiségek csoportosítása, valamint az épület bérbeadandó részének mikénti kihasználása teljesen a pályázó felfogására bízatik. Mindenesetre azonban szem előtt tartandó, hogy az egyesületi helyiségek a bérbeadandó részektől függetlenítve legyenek, külön bejárattal és lépcsőházakkal.

A pályázók tartoznak a tervezeteikben a fővárosi építésügyi szabályzatokban előírottaknak tökéletesen megfelelni, minden oly pályamű, mely valamelyik részletében ezen szabályzatokba ütközik, a pályázatból eleve kizáratik.

Budapesten, 1908. május hó 20.

A bírálati jegyzőkönyvből.

A beérkezett 6 tervből az első áttekintés után 3 terv kiselejteztetett. A díjjal való kitüntetésre tehát maradt 3 terv, ú. m. „3 vörös gyűrű", „Semper" és „Reális".

1. A „Reális" jelige alatt benyujtott tervben a díszterem és az éttermek — 0·80-al az utcai szín fölött — a földszinten vannak elhelyezve és egymástól az előcsarnok által elválasztva. Szerencsés megoldás volna, ha a telek szélessége a kívánatos méreteket megengedné; így azonban az előcsarnokot össze kellett szorítani és a lépcsőfeljáratra és a ruhatárakra nyilvánvalóan hiányzott a szükséges szélesség. Azonkívül az étterem sem nyert előnyös elhelyezést, mert csak egy traktus szélességében terjeszkedik ki.

Viszont szerencsés megoldás az elkülönített játékszoba és az épület üzleti helyiségeinek elhelyezése.

A pillér, mely a díszterembe van beépítve, hogy a felső emeletek falazatát viselje, mellőzendő, miután a terem szabad diszpozicióját gátolja. A mennyezeti szerkezetek és felső falazatok teherviselésére szabad, az egyik faltól a másikra ívelő szerkezetet kellene alkalmazni.

A klubhelyiségek fölött a lakásokat a tervező az udvar köré rendezte, úgy hogy a három oldalt beépíti és egy szomszédos oldalt üresen hagy. A lakásokhoz egy külön lépcsőn, nyilt folyosókon át lehet jutni. Minden emeleten 3 lakás van. A lakások szobái kényelmesek ugyan, noha a gazdasági rész szűkölködő. Ajánlatos volna az alsó emeleteken 2 lakásra szorítkozni és azután a gazdasági és főleg a cselédség lakosztályait tágasabban létesíteni.

A terv jövedelmezősége egységes átvizsgálásuk után 7 1/3% bruttó bérbevételt mutat.

NEUSCHLOSS ÖDÖN és MARCEL
Gőzfűrész, faárú és parkettgyár. Ács és asztalos-üzlet. Építési vállalat. — Pozsonyi-út 21—23. szám.

RÁKOS MANÓ szobrász
Budapest, VII., Bálint-u. 7. saját ház.
Készít: mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur-, Rabitz-műmárvány-munkákat. Telefon 52—52.

SZABÓ ANTAL szobrász
VII. KER., VAROSLIGETI-FASOR 39—41.

MARGITTA IGNÁC
mázoló mester. Budapesten, VII., Dohány-u. 34.
Telefon: 98—37. Telefon: 98—37.

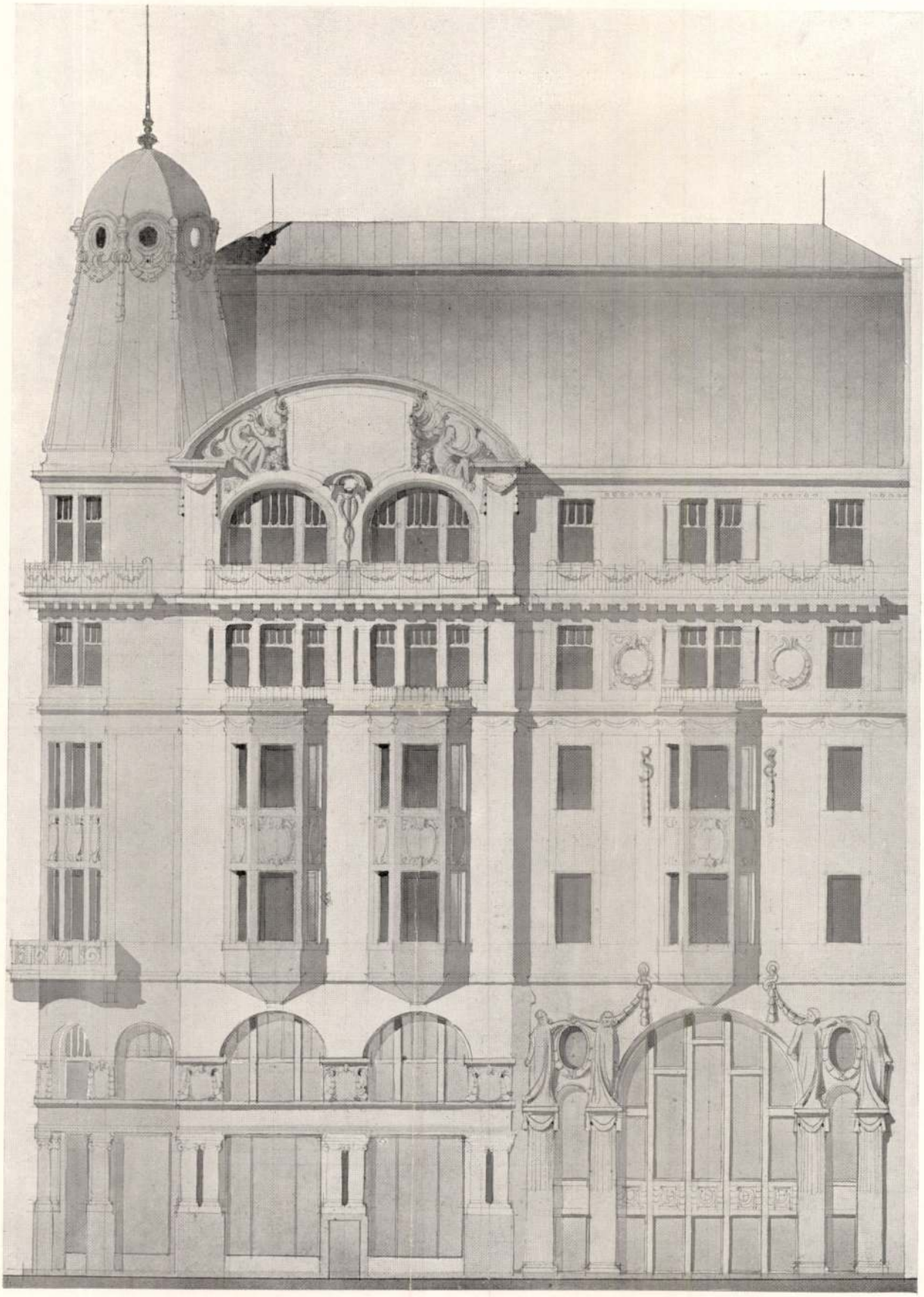

FŐHOMLOKZAT.

I. DÍJ. — JELIGE: SEMPER.

POLLÁK MANÓ, BUDAPEST.

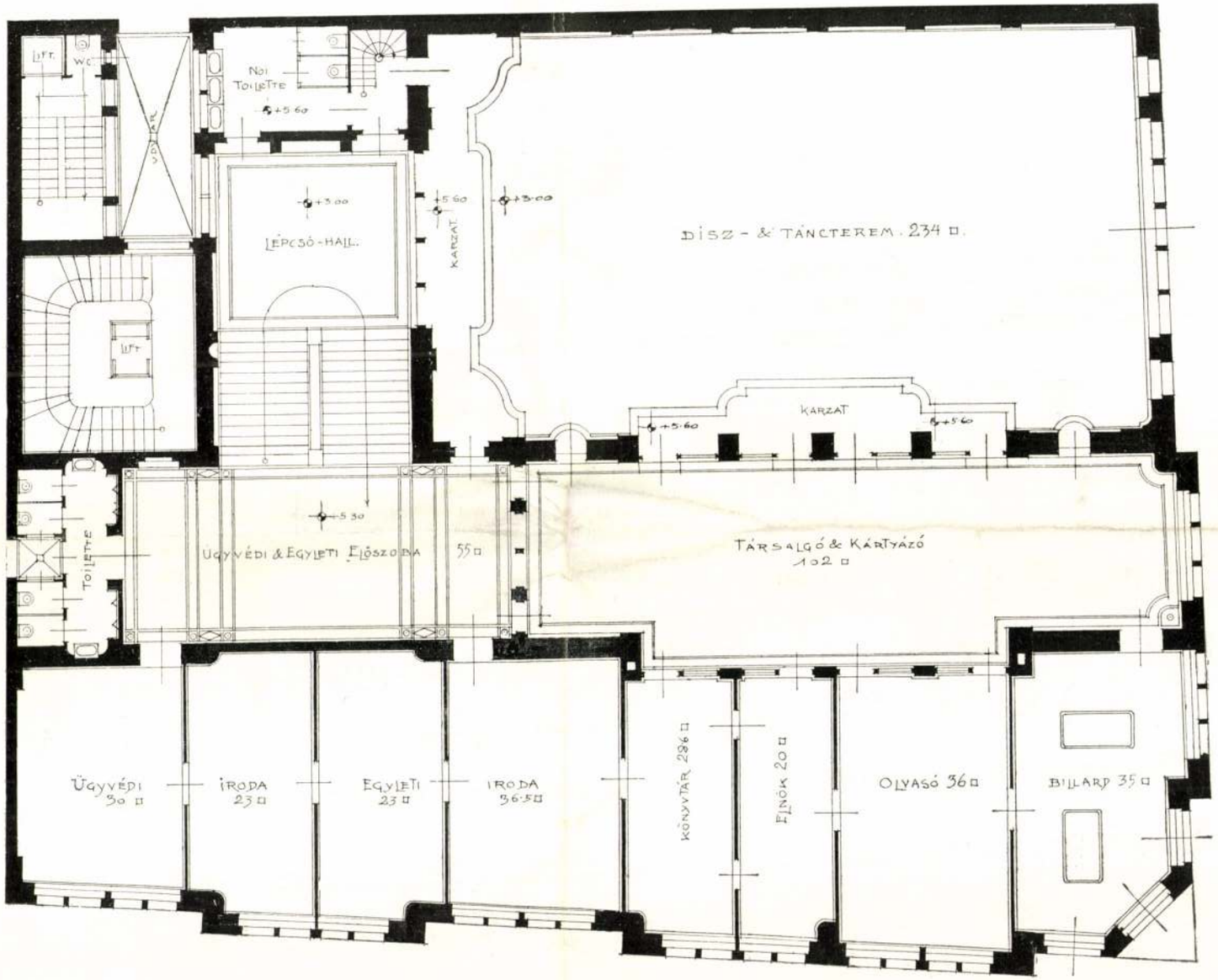

I. DÍJ. — JELIGE: SEMPER. MEZZANIN. POLLÁK MANÓ, BUDAPEST.

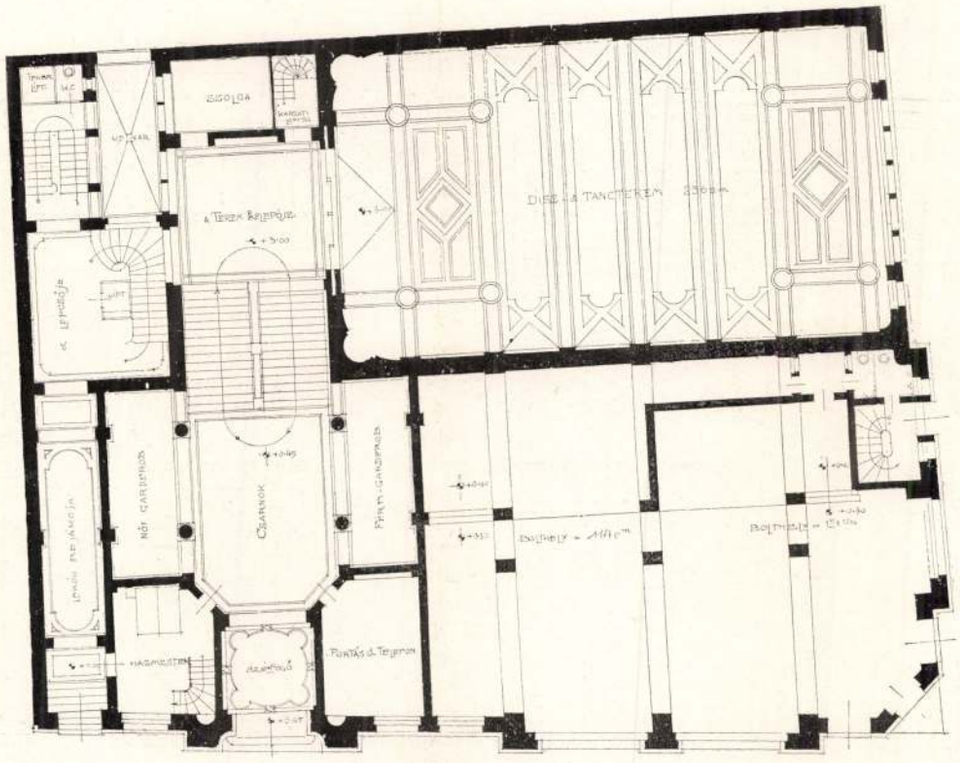

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

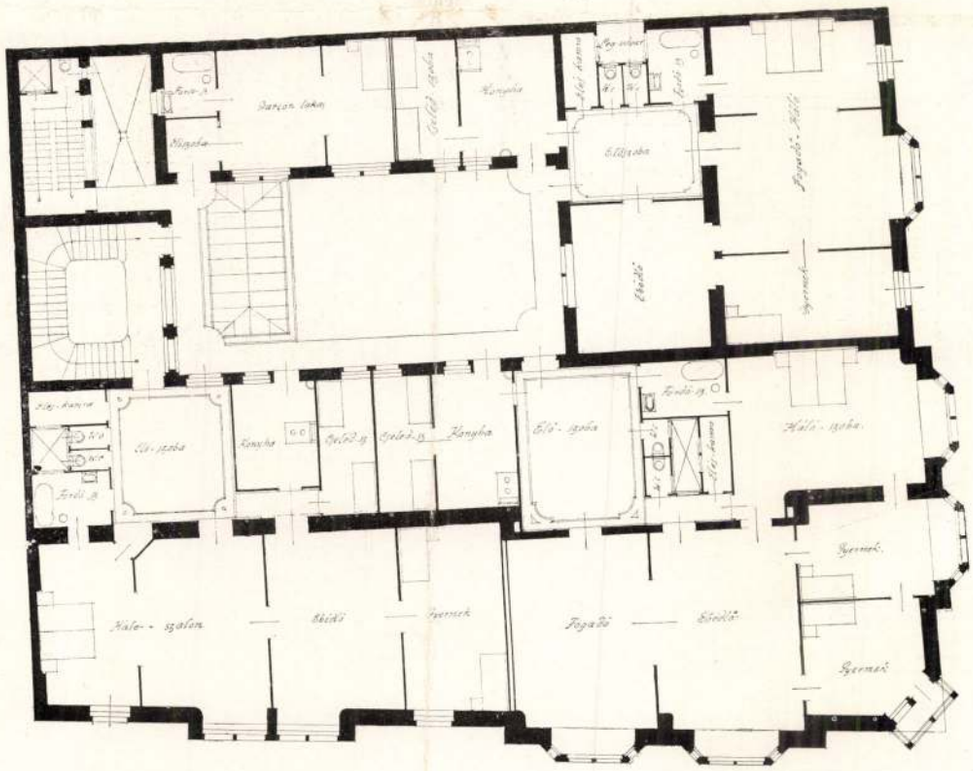

I—IV. EM. ALAPRAJZ.

I. DÍJ. — JELIGE: SEMPER. POLLÁK MANÓ, BUDAPEST.

2. „3 vörös kör“ jeligéjű tervben a díszterem a ruhatár felett van a földszint félmagasságában, az udvar alatt és boltozott mennyezetbe helyezett magas oldalvilágítók által van megvilágítva. Ez nagyon kellemes és kedvező megoldásnak tetszik, már azért is, mert így elkerülhette a tervező a nehéz és költséges szerkezetek alkalmazását a felső falazat viselésére.

Az étterem közvetlenül a díszterem hosszoldalához csatlakozik és az utca oldaláról nyer megvilágítást; sajnálatos, hogy nincsen egyenlő magasságban a díszteremmel és csak 0·15 m.-el a járda fölött terezve és hogy az itt elhelyezett, a felső középfal alátámasztására szolgáló 3 erős pillér megosztásokat képez.

A dísztermek közötti közlekedésről egy külön díszlépcsővel gondoskodott és egy második lépcsőt alkalmaz a klubhelyiségek közlekedésére; ezen utóbbi lépcső nincsen jól elhelyezve, mert elhelyezkedése a helyiségek célszerű összetartozóságát szünteti meg. A konyha az alagsorban van, honnét 13 lépcsőfok vezet az étterembe, ami a gyors kiszolgálást megnehezíti. A felső lakásokra a tervező csak a két utcai kettős traktusokat vette igénybe és az udvart a szomszédos oldalakon nem építette körül, ami szintén gazdaságos tervezés.

A lakók részére külön lépcső nyílt folyosókkal van tervezve; emeletenkint 3 lakás van beosztva, úgy hogy a gazdasági rész szűkölködik és így itt is célszerűbb volna emeletenkint csak 2 lakást létesíteni. Az épület telkén megengedett 25·00 m. összmagasság nincs kihasználva és a teremépület fölé csak 3 lakásemelet van tervezve. Ezzel az épület jövedelmezősége csökkent és csak $6^2/_3$% bruttó házbérre jutunk.

Az emeleti magasságok csekély redukciójával egy 4-ik emeletet lehetne hozzáadni, ami által az épület jövedelmezősége $7^1/_2$%-ra brutto emelkedne.

3. A „Semper“ jeligéjű tervben az étterem és a díszterem egymás fölé van helyezve és mind a kettő az utcai homlokfalról nyer magas oldalvilágítást. Tágas előcsarnokból és terjedelmes ruhatárból egy széles fölépcső vezet egyenlő magassági közökkel fel és le ezen termekbe.

Ez a megoldás, egyszerű szépségében, legjobban felelt meg a programmban előírt feladatnak. Mind a két terem egyenlő nagy, egyenlő nyílt és szabad, közbenső támasztékok nincsenek és minden mellékhelyiség — mint illemhelyek, ruhatárak, konyha és egyesületi helyiségek — a maga helyén nyert elhelyezést és méreteiben megfelelő kiterjedést; csupán egy megjegyzés ellenében, hogy a játékterem hátsó mélységben gyengén van világítva.

A lakásemeletek mutatnak még egy és más hibát. A tervező körülépíti az udvart minden oldalról; előnyösebb volna a garconlakást egészen mellőzni és az udvar nagyítása végett az egyik szomszédos oldalt üresen hagyni, miután az a komplikált szerkezet különben is költséges és nem gazdaságos.

A lakások beosztása különben kielégítően van megoldva; azonban itt is meg kell jegyezni, hogy az alsó emeleteken célszerű volna csak a lakást létesíteni, amint az már az előbbeni terveknél felemlíttetett. A terv brutto jövedelmezősége több mint $7^1/_2$%-ot mutat.

Ezen megfontolások után a zsüri kimondja, hogy az I. díj a „Semper“ jeligéjű tervnek, a II. díj a „3 vörös gyűrű“ jeligéjű tervnek és a III. díj a „Reális“ jeligéjű tervnek ítéltessen.

Miután a további 3 terv, ú. m. „Zöld korong“, „Új otthon“ és „8%“, mint komoly munkák keltenek figyelmet, a zsüri elhatározta, hogy mind a három tervet megvételi díjjal jutalmazza.

Schmachl Henrik műépítész,
Wellisch Alfréd műépítész, orsz. középítési tanácsos,
Auer Róbert, Fürst Bertalan, Gutmann Zsigmond.

* * *

A jeligék felbontása után kitünt, hogy az I-ső 3000 koronás díjat:

Pollák Manó;

a II-ik 1500 koronás díjat

Vágó László és József;

a harmadik 1000 koronás díjat

Heidelberg Sándor budapesti építészek nyerték.

Novák József szobrász
:: VII. ker., Amazon-utca 8. szám ::

REITZER FERENC festő és mázoló.
BUDAPEST, VII., RÓZSA-UTCA 32. SZ.
TELEFON-SZÁM 11—81.

FURMANN GYULA
BUDAPEST, VII. DOB-UTCA 14. SZÁM.
Építészeti tervek passepartourozását és cachirozását a legnagyobb gonddal és ízléssel készíti.

VASBETON-ÉPITKEZÉSEK,
s mindenféle magas építési, templomfődémekés szerkezetek, szín- :: ház, gyárépítés stb. ::
Rella N. és unokaöcscse
Bpest, IX., Üllői-út 25. Tel. 69-77

Réh Ferenc épület- és műbútorasztalos
Nagyvárad, Kálvária-utca.

A kispesti munkástelep terveire beérkezett 60 (30 helyszínrajz és 30 munkásház-típus) darab pályamű. A bizottság nov. hó 27-én döntött a pályaművek fölött; eszerint a telep beosztása (városrendezés) dolgában az I. díjat (2000 K) *Palóczi* Antal, a II. díjat (1500 K) *Fleischl* Róbert, a háztipusokra pedig az I. díjat (600 K) *Fleischl* Róbert, a II. díjat (400 K) pedig *Palóczi* Antal nyerte el; a további díjazott és megvenni ajánlt művek szerzői ezek: a helyszínrajzra az 1000 koronás harmadik díj: *Kotál* Henrik; megvették 500—500 koronáért *Pirovits* Aladár, *Komor* Marcell és *Jakab* Dezső „Átlós útak, körútak" — *Warga* László és *Lechner* Jenő „Magyar munkás, magyar föld" jeligés terveit; megdicsérték az „Otthont a munkásnak" tervet, a harmadik 300 koronás díjat *Schoditsch* Lajos és *Éberling* Béla; megvették 200 koronáért *Bierbauer* István és *Tichtl* György, valamint *Guóth* Béla és *Lechner* Loránt terveit, 150 koronáért *Wälder* József és *Wälder* Gyula, valamint *Árkay* Aladár és *Kalina* Géza terveit. A tervpályázat bíráló-bizottságának a tagjai voltak: *Forbát* Imre, *Hauszmann* Alajos (elnök), *Kabdebo* Gyula (jegyző), *Kommer* József, *Krátky* János, *Lipthay* Ágost, *Virágh* Andor, *Sándy* Gyula, *Szesztay* László és *Tőry* Emil. (Legközelebbi számunkban közöljük.)

A Balassagyarmaton építendő törvénykező épület tervpályázatára ezek pályáztak: M. Építő R. T. (Győr). — Mihályik István, — Orbán Ferenc, — Bayer Lajos és Zombory József, — Schmidt Gyula és Krause Tivadar, — Császár Ferenc, — Kiss Géza és Mohácsy László (2 db), — Bauer Emil, — Hajós és Villányi, — Strasser és Ulrich, — Árkay és Kallina, — Fleischl Róbert, — Reiss Zoltán, — Sebestyén Artur, — Lechner Jenő és Warga László, — Tóásó Pál, — Nagy István és Fiala Géza, — Schannen Ernő és Artur, — Stobbe Kálmán, — Baumhorn Lipót, — Balázs Ernő, — Kiss László és Gerstenberger Ágost, — Jablonszky Ferenc, — Gerster Kálmán, — Hübner Jenő és Mészáros S.; — a 26. mű másnap nov. 4-én érkezett Márianosztráról. A bíráló-bizottság tagjai: 1. az igazságügyminiszterium részéről: dr. *Imling* Konrád államtitkárt, mint elnök; *Dusóczky* Károly miniszteri tanácsos és dr. *Záborszky* István miniszteri osztálytanácsos; — 2. a kereskedelemügyi miniszterium részéről: *Berczik* Gyula miniszteri tanácsos; — 3. *Hauszmann* Alajos építész, műegyetemi tanár; 4. a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet részéről: *Schoditsch* Lajos építész, felső építőipariskolai tanár; — 5. a Magyar Építőművészek Szövetsége részéről: *Tőry* Emil építész, műegyetemi ny. rk. tanár. — Az első díjat *Hübner* Jenő és *Meszner* Sebestyén, a második díjat *Jablonszky* Ferenc, a harmadik díjat *Orbán* Ferenc pályaműve nyerte. Megvásárolták *Warga* László és *Lechner* Jenő tervét.

Tervpályázati határidők:

1908 dec. 28. M. Iparműv. Társulat: hálószoba- és ebédlőszoba-bútor; díjak 500 és 200 K.

1908 dec. 31. Breznóbánya város: vendéglő tervei (140000 K); díjak: 800, 600 és 400 K.

1908 dec. 31. Szombathely város tanácsa: közvágóhíd tervezése. Pályadíj: 1000, 6000 és 400 K.

1908 dec. 31. A debreceni zsidótemplom tervpályázata 600, 400, 200 K.

1909 jan. 4. M. Iparműv. Társulat: tagsági oklevél; díjak 600 és 200 K.

1909 jan. 9. Magyar Mérnök- és Építész-Egylet: könyvtárpalota; díj: aranyérem és 1200 K.

1909 febr. 1. Az Építő- és Iparművészeti Rajzolók Orsz. Egyesülete: vidéki városban képzőművészeti kiállítások épülete; díj: aranyérem és 200 K.

1909 máj. 15. Kossuth-szobor Debrecenben (150.000 K); díjak: I. a megbízás, II. 6000 kor., III. 3000 korona.

1909 szept. 30. Vallásmin.: Rákóczi-síremlék (250.000 K); díjak: 6000, 5000, 2×3000 és 2000 korona.

KORÁNYI ÉS FRÖHLICH REDŐNYGYÁRA
BUDAPEST, VIII. KERÜLET, KISFALUDY-UTCA 5/c

Steinbach Gábor kárpitos és díszítő.
BUDAPEST, V., LIPÓT-KÖRÚT 4. SZÁM.
Telefon: 20—76. Telefon: 20—76.

Fütés, szellőztetés, világítás, vízvezeték
Hoffman Miklós és Rohonci Hugó
magánmérnök Telefon 96—96.
Budapest, VI. ker., Podmaniczky-utca 14. sz.

TAKÁCS LÁSZLÓ mázoló-mester.
Budapest, VIII., Hunyadi-utca 39. sz.

Krisztián Sándor szobrász Telefon 24-64
műterem: Budapest, VI., Kmetty-utca 20. sz.
Ajánlja magát homlokzat, teremdíszítmények s iparművészeti tárgyak kivitelére minden stílben.

TÁVLATI KÉP.

JELIGE: UDVAR HOSSZABB, MINT KORONAHERCEG-UTCA SZÉLES.

POLLÁK MANÓ ÉS GONDOS J., BUDAPEST.

Nem díjázott terv

A Belvárosi Takarékpénztár terv pályázata
Magyar Építőművészet
1908. 5. sz.

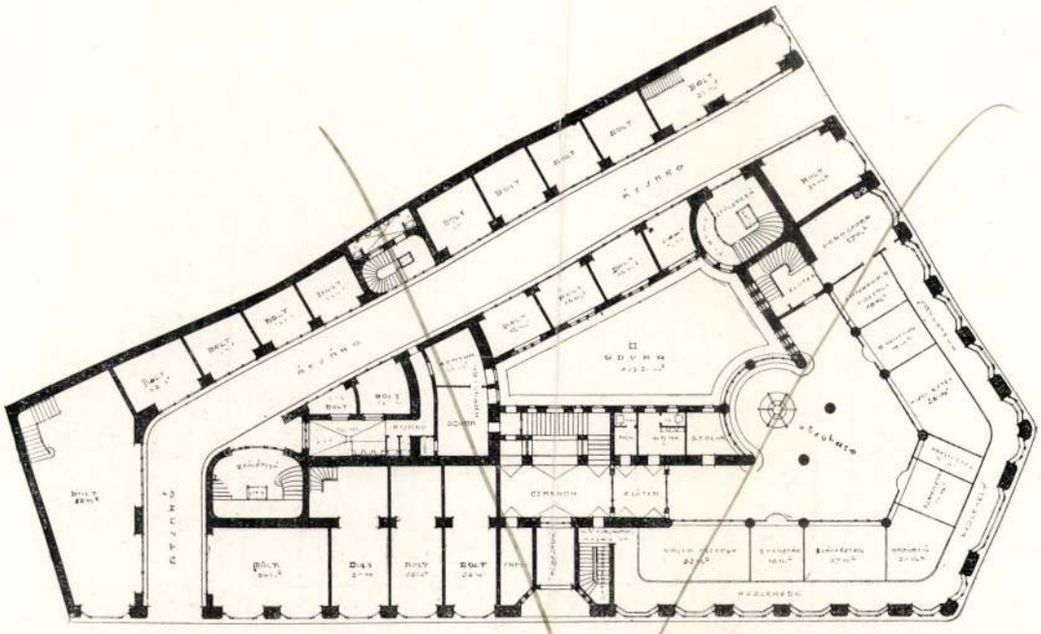

FÖLDSZINTI ALAPRAJZ.

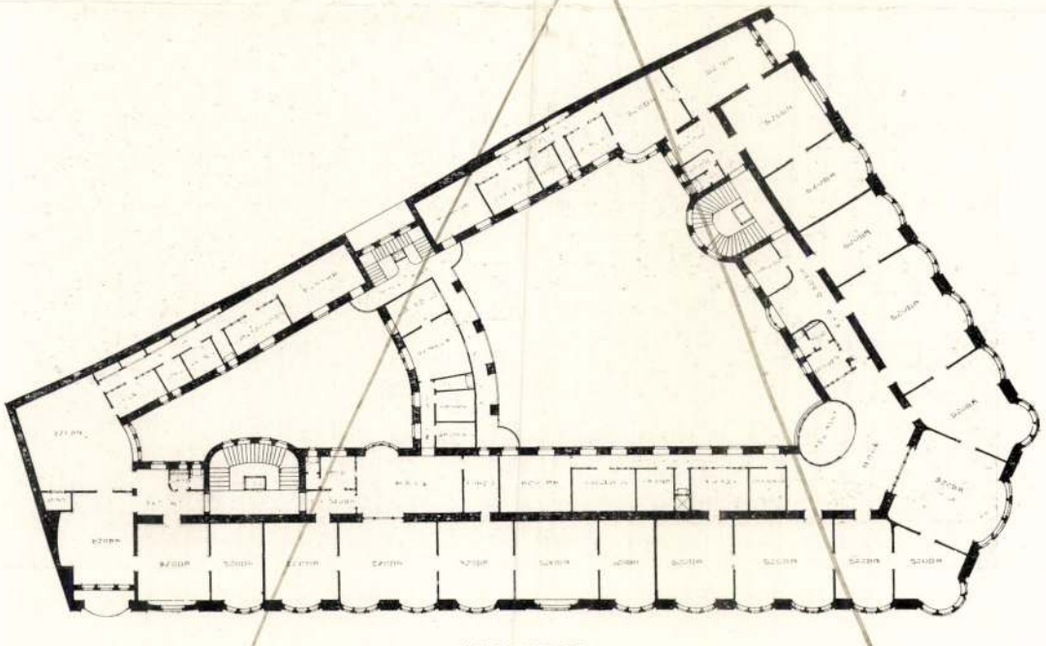

II. EM. ALAPRAJZ.

JELIGE: TAKARÉKOS.

MIKLÓS EDE ÉS WIRTH NÁNDOR, BUDAPEST.

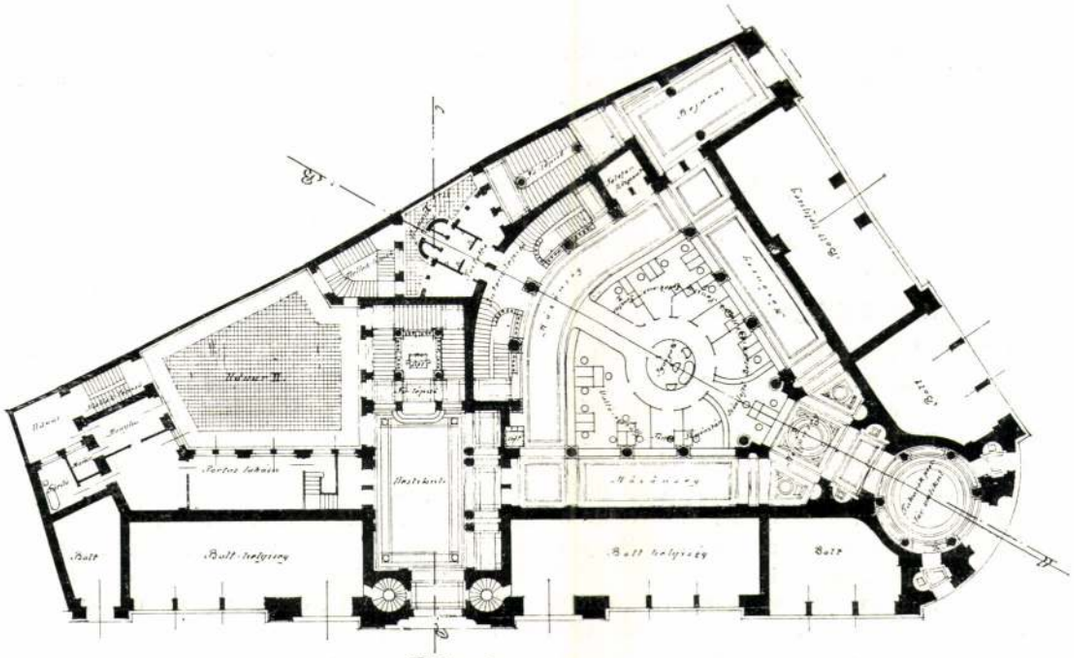

Földszint

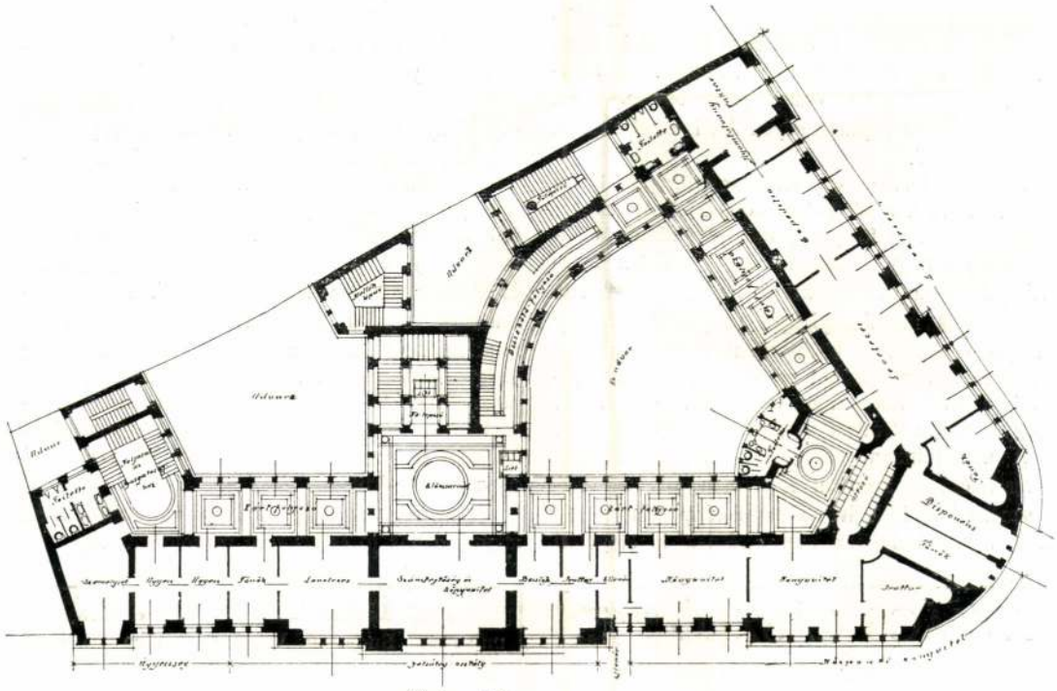

Első emelet

JELIGE: UDVAR HOSSZABB, MINT KORONAHERCEG-UTCA SZÉLES.

POLLÁK MANÓ ÉS GONDOS J., BUDAPEST.

dolgozat csakis adatokat tartalmaz arra nézve, hogy a jelenlegi viszonyok alapján és már bizonyos szerény terjeszkedést tekintetbe véve, a takarékpénztár igazgatósága mely kiterjedésű helyiségeket tart szükségeseknek hivatalai részére és miképpen gondolja azokat beoszthatónak. Ez azonban semmiképpen nem zárja ki az esetleges helyesebb vagy jobb beosztást, a térnek ügyesebb és célszerűbb felhasználását.

A bírálati jegyzőkönyvből.

Vis-à-vis. A takarékpénztár a sarokra helyeztetett, annak berendezése azonban nem egészen célszerű, mert a hivatalnokok fülkéit az utcára teszi és a nagyközönség számára kevés helyet rezervál. Helytelenül van tervezve a safe-hez való lejárás és maga a safe a pincében, az utcai vonalon, célszerűtlenül van elhelyezve. Célszerűtlen a páncélszoba elhelyezése is, mert a safe-t látogató közönség emellett kényszerül körüljárni.

A telket 2 házcsoportra osztja, bár azok között az összefüggést fönntartja. A telken keresztül egy bazáros átjárót tervez, mely azonban csak egyik oldalán bír boltokkal; a bazár bejárói szűkösek. A boltok célszerűen terveztettek. A mezzaninek nagyobbik részében vannak a hivatalok, míg az igazgatóság ülésteremmel az I. emeletnek kisebb terjedelmű sarokrészére kerültek. Ezen megoldásnál a mezzanin többi részében üzlethelyiségek, az I. emeleten pedig lakások terveztettek. Az alternativ megoldásnál az összes hivatalos helyiségek a mezzaninban kapnak helyet. Az I. emelet csupa lakásokból áll.

Az egész tervezet egy elhibázott diszpozicióban szenved. T. i. a két bejáró között fekvő beszökelésbe helyezi a főlépcsőt, mely elrendezés következtében a nagy sarokterületnek közvetlen megvilágítását megakadályozza és így kénytelen volt a szükséges mellékhelyiségek megvilágítására egy nagyobb légudvart közbeszúrni, mely azonban a ház tetemes magassága miatt még sem szolgálhatja a kellő világosságot és közvetve oka annak, hogy a másik 2 udvar is igen kisterjedelmű lett.

A mezzaninban elhelyezett hivatalok bőséges elrendezésűek, azonban a sarokmegoldás következményei itt is kedvezőtlenül érvényesülnek. Épp úgy nem mondható szerencsésnek a kígyótéri különálló épületrészszel való összekapcsolás sem, mert a különböző helyiségek egymás között való közlekedése célszerűtlen. Lakásai — a sarokra elhelyezett nagy lakások kivételével — jó berendezésűek. Építőművészeti kiképzése nem egészen egységes, a tér architektónikus környezetébe azonban jól és szépen beleillik.

Párosan. A takarékpénztárt a sarokra helyezi világosan, áttekinthetően. A közönség az utcavonal mentén talál helyet. Célszerű elrendezésű az internlépcső és célszerűek a tisztviselők számára tervezett toilettek és egyéb helyiségek. A tresorthoz, valamint a safe-hez, melyek a pincében vannak elhelyezve, igen helyesen külön-külön lejárókat tervez és célszerű, hogy a safe-hez vezető bejáró és várószoba a koronahercegutcai kaputól a takarékpénztári helyiségek érintése nélkül is hozzáférhető. Fölösleges a hivatalnokok fülkéit kettéosztó közlekedő, mely az udvarba vezet. A safe és a tresor a pincében célszerűen vannak elhelyezve.

A pályatervnek főerőssége abban a diszpozicióban van, hogy pályázó a telken keresztül a régi Párisi-utcához hasonló irányú, jól méretezett bazárátjárót nyitott, mindkét oldalon boltokkal. Az utcai bolthelyiségek jók. A két házilépcső jól van elhelyezve, a kígyótérihez azonban kissé erőltetett a hozzájárás; ezek közül a koronahercegutcai bejáró melletti lépcső a felső lakáson kívül a mezzaninban és I. emeleten elhelyezett takarékpénztárhelyiségekhez is szolgál, ami jó és gazdaságos elrendezés. A földszinti alaprajzmegoldásnak egy előnye az is, hogy a tervezett takarékpénztári helyiségek úgy a Koronaherceg-utca, mint a Kígyótér felé könnyűszerrel kibővíthetők.

Pályázó a takarékpénztár földszinti helyiségei fölé a mezzaninba a hivataloknak csupán egy részét helyezi el. A másik részét az igazgatóval és ülésteremmel az I. emeletre teszi. A belső elrendezés célszerű, azonban úgy a mezzaninban, mint az I. emeleten a nagy előcsarnokok nem elég világosak. A mezzanin többi része üzlethelyiségül használtatik ki. A lakások általában sikerült beosztásúak, csak a saroklakásnál csoportosított klozetek és légudvarok levezetése fog szerkezeti nehézséggel járni.

Építőművészeti kiképzése nem áll arányban az alaprajzoknak jó és célszerű megoldásával.

TAKÁCS LÁSZLÓ mázoló-mester.
Budapest, VIII., Hunyadi-utca 39. sz.

Krisztián és Novák szobrászok Telefon 80-00
műterem: Budapest, VI., Kmetty-utca 20. sz.
Ajánlják magukat homlokzat, teremdíszítmények s iparművészeti tárgyak kivitelére minden stílben.

RELLA VASBETON Telefon 69-77.
Budapest, IX., Üllői-út 25. sz., fsz. 4.

RÁKOS MANÓ szobrász
Budapest, VII., Bálint-u. 7. saját ház.
Készít: mindennemű gipsz-, kő-, műkő-, stuccatur-, Rabitz-műmárvány-munkákat. Telefon 52—52.

Elfelejtett épületek

Budapest 1979/2

POLLÁK MANÓ

DR. BUZA PÉTER

Hermina út 35.

Tahin Gyula felvételei

A kert

A háromszintes villa a Május 1. út 45. — az egykori Hermina út 35. szám — alatt 1900-ban épült. Építtetője egy gazdag kereskedő és pénzember: *Róheim Samu*. Tervezője, *Pollák Manó* csak egy-két házat épített a fővárosnak, közülük az ismertebb éppen a Róheim villa, kint a Városligetben. Ahogy a Magyar Életrajzi Lexikon megjegyzi: „Pollák épületeit szecessziós stílus jellemzi". Az utca embere nem sokat lát a házból. Legfeljebb szürke, monoton falakat, amelyek a szűk utcácska, a Pálma utca felől határolják. A kertbe lépve azonban már megmutatkoznak kellemes arányai, a szép ívelésű homlokzat, a kecses lépcsősorok, a terasz nyújtózkodó, nyugodt íve. Büszke lehet keze munkájára a két építőmester, *Mészáros* és *Gesstenburger* úr, akiknek neve a tervtárban őrzött alaprajzon olvasható.

Az épület most a mozgássérültek bentlakásos intézetének ad otthont. Szinte groteszk az ellentét a mai funkció és az egykori pazar gazdagság jelei között.

Mindenütt a gúzsba kötött tágasság nyomai. Dúsan díszített szobák, falak – amelyek nem a helyükön vannak —, értelmüket vesztett cifra ablakok, sehová se vezető, gazdagon faragott falépcső, korlátja mint afféle szelíd és lusta kígyó tekereg a pompás minták között, amelyek foszladozó függönyként takarják a salétromos, vízhólyagos falat.

*

Ez a ház arról nevezetes, hogy itt ölték meg 1918 telén *Tisza Istvánt*. Hatvan év elteltével a szájhagyomány már „igazít" az igazságon. A „fültanú", *dr. Ronczyk Sándor*, egykor a filmkészítés körül bábáskodott, ma nyugdíjas, így emlékszik:

— Hogy meglőtték a grófot, a Tisza Istvánt! Ezzel volt tele a város. Tudja, én akkor csak 9 éves voltam. Dehát háború volt, mindig történt valami, azokra az időkre jól emlékszem. És emlékszem a színhelyre is. Később sokszor elsétáltam arrafelé. Akkor ugyan még itt, az akkori Hermina út környékén nem volt sok ház. Egy-két villa, arra meg, a Szőnyi lakótelep felé, a mező.

Hát szóval azt mesélték, igaz-e vagy sem, megmondani nem tudnám, hogy paroli meg sapkarózsa nélküli katonák — talán hatan — bejöttek a kertbe, az őrök meg — talán meg is volt beszélve — utat engedtek nekik. Aztán bementek a dolgozószobába és lelőtték a Tiszát. Nem volt népszerű ember. Háborúba vitte a magyarságot. Kemény, konok, önző politikusnak ismerték. Az újság — talán Az Est? — meg azt írta, saját anyja mondta a katonáknak: nem védem, a sorsát megérdemli.

*

„Gróf Tisza Istvánt tegnap este három katona agyonlőtte.

lágkiállításon díjat is nyert. Ebben az évben két súlyos csapás érte a gyárat. Július 28-án tűz pusztította el a kocsiüzemet; a gazdasági válság miatt pedig le kellett állítani a mozdonygyártást. Helyette vashidakat, cséplőgépeket, hadi felszereléseket gyártottak.

Az 1885—95-ös években a MÁV Gépgyárban ismét fellendült a termelés. A kibővített üzem az ország egyik legnagyobb ipartelepe lett. A századfordulóra jellemző ipari koncentráció pezsdítőleg hatott a gyárra. A Ganz és az Egyesült Izzó hatalmas magánvállalatainak egyenrangú társa volt ekkor a MÁVAG. Az első világháború kitörésekor katonai parancsnokot neveztek ki a gyár élére, és csendőrök vigyáztak a rendre. A munkásokat azonban nem lehetett megfélemlíteni.

*

A MÁVAG munkásainak *a szervezkedése és harca kezdettől fogva jelentős helyet foglalt el a magyar munkásmozgalomban.* Már 1890-ben teljes létszámmal ott meneteltek a MÁV gépgyáriak a május 1-én felvonuló, tüntető *60 000* munkás között.

Az 1900-as években növekedett a termelés, de a munkanélküliség is. A gyárak nem szívesen foglalkoztattak idősebb munkásokat. A MÁVAG vezetői különösen válogatósak voltak: 35 évnél idősebb munkást nem vettek fel. Az állami gépgyárban az ilyen ember már öregnek számított.

1900. május 28-án a Ganz Vagongyárban 3500 munkás sztrájkba lépett. Oka: az igazgatóság újfajta bérezést vezetett be. Eredménye: a munkások követeléseinek nagy részét teljesítették. Egy nappal később, május 29-én a MÁVAG-ban 354 hídépítő és 96 mozdonykovács szüntette be a munkát. Béremelést követeltek. Az igazgatóság kikötötte, hogy csak akkor áll velük szóba, ha másnap felveszik a munkát. A munkások hittek az igazgatóság szavának azzal a feltétellel, hogy június 9-ig teljesítsék követeléseiket. Amennyiben nem, az egész gyárban sztrájkolni fognak a munkások. Az igazgatóság június 17-ig húzta a tárgyalásokat, és — mint várható volt — nem teljesítette a követeléseket. Erre a hírre a munkások sztrájkba léptek. Nagygyűlést tartottak a gyárudvaron, és határozati javaslatot fogadtak el. A szöveg erélyes hangja bizonyítja, hogy a MÁVAG-ban — annak ellenére, hogy tűzzel-vassal irtották a munkásmozgalmi szervezeteket — már működött egy kis szocialista csoport. 18-án az igazgatóság elutasította a követelést, mire a sztrájkolók a közeli Népligetben ütötték fel főhadiszállásukat. A gyár vezetősége kegyetlen boszszút állt. A 2200 emberből csak 1300-at vett vissza, 900-at elbocsátott. A sztrájk elbukott.

Az 1905-ös orosz forradalom hatására május 29-én Budapest összes vas- és érciöntői egységesen sztrájkba léptek.

1912-ben, a „vérvörös csütörtök" napján a MÁVAG-ot már kora reggel csendőrkordon vette körül. A gyár vezetői idejében gondoskodtak róla, hogy a munkások ne vehessenek részt a tüntetésen. Így legtöbben csak utólag értesültek a fővárosban történt vérengzésről. De nem maradtak tétlenek, megmutatták szolidaritásukat. Pár nap alatt 740 koronát gyűjtöttek össze az elesettek hozzátartozóinak.

Az 1917-es Nagy Októberi Szocialista Forradalom a magyar munkásosztályt is csatarendbe állította. Az 1918-as év munkásosztályunk történetében az egyik legküzdelmesebb esztendő. A kapitalisták leszállították a béreket. A MÁVAG állami vállalat volt, kihasználta megtorló eszközeit: az elbocsátást, a katonai felmentés megszüntetését, és jóval kevesebb bért fizetett, mint a magáncégek. Nem csoda, hogy a háborútól sínylődő dolgozók körében nőtt az elkeseredés, fokozódott az elszántság.

1918. április 22-én a budapesti munkásság újabb hatalmas tüntetést rendezett. Ezen a napon leállt a forgalom a Kőbányai úton, a tüntetők elfoglalták az utat, a Hungária körúton keresztül a Városligetbe vonultak. A MÁVAG igazgatósága ismét bércsökkentéssel állt bosszút. De a munkások újabb harcra készültek.

*

1918. június 17-én az öntöde 117 munkása beszüntette a munkát. 90 fillér helyett 160 fillér órabért követeltek. Zséjonka József csendőrparancsnok kihívatta a gyárba Daminger ezredest, a gyár katonai parancsnokát, aki magához rendelte a sztrájkoló munkások küldöttségét. Bérügyekben, úgymond, nem illetékes, de mint katonai felettesük parancsot ad a munka folytatására.

Mivel a munkások követeléseit nem teljesítették, június 19-én ismét abbahagyták a munkát.

A villamos-műhelyben azonban akadt két sztrájktörő. Ezekre kiáltotta Zavady Ferenc, az öntőműhely bizalmija: „Szégyelljétek magatokat! Még megbánjátok ti ezt!"

Zavadyt beárulták, ezért a csendőrparancsnok magához rendelte. De a munkások nem hagyták magára. Június 20-án délelőtt 400 munkás vonult a csendőrparancsnok irodája elé.

A kordont alkotó csendőrök karddal estek a tömegnek, több embert megsebesítettek. A csendőrparancsnok újra megparancsolta a munka felvételét, de nem engedelmeskedtek neki. A feszült, ideges légkörben végül elhangzott a parancs: tűz!

Két sortűz dördült el. Azután már parancs sem kellett a gyilkolásra.

Méra Sándor, Fáczán György, Tóth István azonnal meghalt. Hárman kórházba szállítás közben véreztek el. 17 munkás súlyosan megsebesült.

Perceken belül leállt az egész gyár. A szomszédos Ganz gyár munkásai is hamarosan átözönlöttek a MÁVAG-ba, majd együttesen vonultak a Parlament elé.

Az ország valamennyi államvasúti műhelye a MÁVAG munkásai mellé állt, Budapesten ostromállapot volt, villamos nem járt, telefon nem működött.

Az 1918. június 20-i sztrájknak és tüntetésnek, amely a MÁVAG-ból indult ki, fontos szerepe volt nemcsak a gyár, hanem az egész ország történetében is: meggyorsította a proletárforradalom közeledtét.

*

1945 után a MÁVAG munkásai márványtáblát helyeztek a mozdonygyár főbejáratához a következő szöveggel:

„Ezen a helyen haltak dicső halált ellenállásukért az 1918. júniusi ellenforradalom gyilkos csendőrsortüze következtében:

CSEH JÁNOS
FÁCZÁN GYÖRGY
KÁDÁR GYULA
MÉRA SÁNDOR
TÓTH ISTVÁN
TÓTH SÁNDOR

Hősiességük fáklyaként lobog előttünk. Kegyelettel őrizzük emléküket."

A 7. sz. Oleg Kosevoj Ipari Szakmunkásképző Intézet III. vasúti járműszerkezeti osztályának kollektívája

Tanár: Szakács Béláné

. . . Délután félhat óra volt . . . Nyolc fegyveres katona berontott gróf Tisza István Hermina út 35. számú villájába . . . A katonák súgtak valamit a csendőröknek, mire ezek otthagyva fegyvereiket, gyorsan eltávoztak.

. . . Néhány másodperc múlva újabb három katona puskával a kezében rontott be az előszobába, és egyenesen bementek a hallba. Rögtön megpillantották Tisza Istvánt, aki a hallból nyíló szalon szélén, a zongoránál állott.

. . . Közben Tisza is előre jött feleségétől és Almássy grófnőtől kísérve.

. . . A katonák vezetője ekkor a következő szavakat intézte Tiszához:

— Tudja maga azt, hogy maga miatt nyolc éve szolgálok? Tudja maga azt, hogy maga okozta ezt a háborút, s hogy maga miatt sok millió ember pusztult el? Tudja maga, hogy ez gazemberség?

És a három katona elsütötte fegyverét. Két golyó Tisza hasába fúródott, a harmadik testének felső részébe.

Tisza István összerogyott. Ekkor még eszméleténél volt, s a következő szavakat mondotta:

— Meglőttek . . . végem van . . . ennek így kellett lennie.

Telefonoztak a mentőkért, Fenesi Sándor inas elszaladt a Bethesdába orvosért, de mire ez odajött, Tisza István öt percig tartó szenvedés után meghalt."

(Részlet Az Est 1918. november 2-i riportjából.)

*

— A legszebb itt az arab szoba. Itt rendezzük a nagyobb értekezleteket, itt folyik a tanítás is. Ez a terület műemléki védelem alatt áll. Olyan, mint egy faragott dobozka. Feltétlenül meg kell néznie. Csupa dísz mindenütt. És öt különböző színű márványoszlop támasztja a mennyezetet.

— Mikor idekerült, mondta valaki, hogy ez az a ház?

— Hogyne, már az első napon, amikor kiderült, hogy itt leszek majd nevelő. Hát most — gondolom — másként néz ki minden, mint akkoriban, amikor Tiszáék bérelték.

— Bérelték?

— Én úgy hallottam. Szóval nagyon meglepődtem. Régebben is föltűnt nekem ez a ház, hogy szépen épített, jobb sorsra érdemes, mert bizony elég rossz állapotban van most. Évek óta tataroznák, de rettentő pénzbe kerül, sose telik rá.

Az Állami Szociális Intézmények Fiúotthona 1967-ben kapta meg ezt az épületet. Elvileg 14—30 éves korig tanulnak, laknak, dolgoznak itt a mozgássérültek. Van olyan fiúnk, aki csak lakni jár ide, félig-meddig rehabilitálták, dolgozik is, de hát hova menjen esténként, éjszakára? Aztán van itt műhely, a Medicoré, szóval rendes munkakönyves állás, annak, aki helyben dolgozik. Működtetünk kihelyezett gimnáziumot meg általános iskolát, van, aki szakmát tanulni jár el. Egyszóval nehéz lenne megmondani, mi is ez az intézmény. Száz fiúnk van most, sokan vagyunk, alig férünk.

— Fiúnk?

— Nézze, hivatalosan „gondozottak", de én ezt olyan nem szívesen mondom, beletörik a nyelvem.

*

„Az ebéd alatt a vendégek valamelyike csodálkozásának adott kifejezést: Tisza miért éppen ide jött lakni, ebbe a cifra villába, közvetlenül annak a nyári vendéglőnek a szomszédságába, melyben a szocialisták gyülekezeteiket tartják.

Tisza mosolyogva válaszolt: minden ilyen gyülekezés alkalmával remélem, hogy ezeket a színes ablakokat betörik, s így rendes üvegekhez jutok. Dehát pechem van, a háziúrnak pedig szerencséje.

Mikor ugyanis Tisza megszűnt miniszterelnök lenni, és a budai palotát el kellett hagynia, 1917 nyarán nem nagyon válogathatott a lakásokban. Így került a városligeti villába. Ez a villa mór stílusban épült. Egészen lehetetlenül hatottak Tisza bútorai a csavart oszlopok és a színes ablakok között."

(Jakabffy Elemér: Emlékezéseim Tisza István grófról)

*

— Igen, azt mondták, védelem alatt áll! Megnézné a nyilvántartást is?

— Nincs, nincs nyoma. Se Május 1. út 45., se Állami Szociális Intézet, se „arab szoba". Sajnos semmi. Talán a Műemléki Felügyelőségen kellene megkérdeznie.

— Ott már próbálkoztam. Ők mondták, hogy érdeklődjem az Iparművészeti Múzeumnál. Mert végülis csak egy szoba az egész, szobabelső, egyszóval ipartörténet.

— Nincs adatunk erről a házról. Egészen biztos, hogy nincs. De annak azért örülök — ha segíteni nem is tudtam —, hogy felhívott bennünket. Kimegyünk, megnézzük, hátha van ott valami, amiről mégiscsak tudnunk kellene.

Róheim Samu nem krajcároskodott. Telt az osztalékokból, a tekintélyes vagyonból. Mindez persze inkább csak sejthető, a ház gazdájának neve ritkán bukkan fel a századforduló utáni politikai, gazdasági almanachokban, kézikönyvekben. Az 1910-es Magyar Tiszti Cím és Névtár az István Téglagyár RT igazgatósági tagjaként említi, az 1934-es budapesti telefonkönyvben „igazgatóként" szerepel. A Magyar Ipar és Kereskedelmi RT-vel egy hívószámon, a vállalkozás nevével együtt említve listázza nevét az 1920-as telefonkönyv. Akkori címe: Szentkirályi utca 16.

De a Hermina út 35-ben két évvel a Tisza ügy után már a család lakik.

Így Róheim Géza, az 1891-ben született fiú, a nálunk méltatlanul elfelejtett néprajztudós is. Hosszabb-rövidebb megszakításokkal 1938 őszéig élt ebben a házban.

Időközben a szülők is visszatérnek a Hermina úti palotába. Talán már nem ment olyan jól az üzlet? Az tény, hogy a 20-as évektől megszapo-

A faragott lépcső

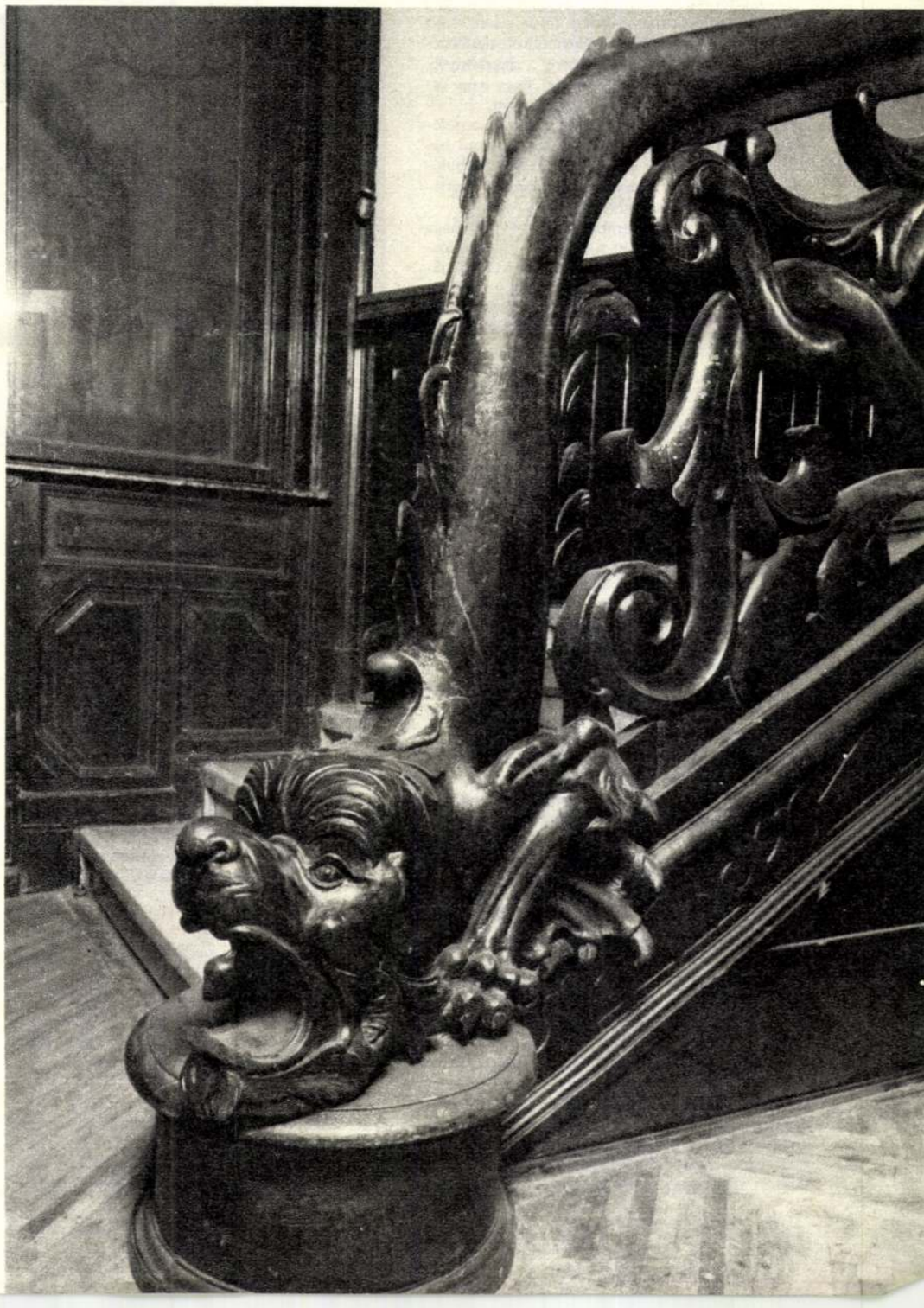

rodtak a házra felvett jelzálogkölcsönök bejegyzései a „birtoklap" földhivatalban őrzött „teherlap" mellékletein. S azután — 1933-ban — az épületet megvásárolja báró Waldbott Ödön földbirtokos, hogy családjával együtt ő is a Hermina úti villa egyik épületszárnyába költözzön. Ettől fogva halálukig Róheimék már csak lakók a Róheim villában. Előbb, 1939 januárjában az egykori sikeres üzletember költözik ki visszavonhatatlanul minden evilági villából, s jóval később, 1952 telén feleségét is kikíséri néhány hivatalból kísérő utolsó lakhelyéről, a chevra kadisa szeretetotthonból végső nyughelyére.

*

— Hoffmann elvtárs, miért kellett Róheim Gézának 1919 után állást keresnie?

— A Károlyi kormány idején néhány, addig mellőzött tudós katedrát kapott az egyetemen. Köztük volt Róheim Géza meg persze mások, mint például Lukács György. Aztán jött az ellenforradalom, és rövid úton megszabadultak tőlük.

Valóban nagy tudós volt Róheim? Már elnézést a naiv kérdésért, de sohase foglalkoztam néprajzzal.

— Külföldön igen nagy, korszakos jelentőségű etnográfusnak tartják. Éppen most jelent meg egy könyv Párizsban róla, elméleteiről, tanításairól. Ez most a szakma „slágere", sikerkönyve. Egy kicsit túloz. De az kétségtelen, hogy nagy tudós volt. A Columbia egyetemen tanított, ahol — nem kis rév — Margaret Mead adott elő etnológiát. Tavaly járt itt Róheimnek egy londoni barátja, hazahozott egy csomó kéziratot, pszichológiai értekezéseket. Tárgyalt az Akadémiai Kiadóval is, talán lesz a dologból valami.

Nálunk főleg a szakemberek ismerik. A maga idejében amolyan hobbi-tudósnak, szalontudósnak tartották. Saját pénzén kutatott, utazott, jelentős magánvagyona volt. Ausztráliai gyűjteményét letétbe helyezte itt, a Néprajzi Múzeumban. Aztán, amikor 1938-ban úgy döntött, hogy Amerikában telepedik le, bement a múzeum akkori vezetőjéhez, s „dicső elődömnek" elmondta: Kollégám, elutazom, rendezzük a letétet. Az meg közölte vele, hogy már régen felleltároztatta a legutolsó csorba kőbaltát is. Róheim nem ódzkodott, hezitált sokat. Kijelentette, hogy az ügy tovább nem érdekli, lemond mindenről, minden jogáról, és elutazott. Végül is disznóság volt, amit csináltak vele, de egyszerűen nem volt „ügy" a számára.

*

„A Néprajzi Múzeumban Róheim Géza emlékkiállítás nyílt; az ismert etnológus és pszichológus a kőkori vadász-halász eszközöket 1928—1930 közötti ausztráliai kutatásai során gyűjtötte."

(Népszabadság 1978. május 31.)

*

„A kiállítás anyagának legnagyobb része a nemzetközi tudományos életben kiemelkedő szerepet játszó Róheim Géza gyűjtéséből származik. Róheim Géza 1891-ben született Budapesten gazdag kereskedőcsaládból. 1909-ben érettségizett, majd a budapesti egyetemre iratkozik be, ahol földrajz főszak mellett nyelvészetet és irodalmat hallgat. Tanulmányait Berlinben és Lipcsében egészíti ki, ahol a kor neves etnológusainak, Felix Luschannak, Karl Weulenak, Paul Ehrenreichnek előadásait látogatja. 1914. május 16-án doktorál Budapesten földrajz, keleti népek története és angol filológia tárgyakból. 1917-ben a Széchenyi Könyvtár szakdíjnokként alkalmazza, állását azonban az 1919-es proletárdiktatúra idején kifejtett tevékenysége miatt elveszíti.

A pszichoanalízissel, illetve ennek az etnológiában való alkalmazásával a húszas években kezd intenzíven foglalkozni, miután az irányzatot már egyetemi évei alatt megismerte, sőt Freuddal 1918-ban személyesen is találkozott a Budapesten tartott Pszichoanalitikus Kongresszuson. Róheim látszott alkalmasnak arra, hogy az anyajogú társadalmakkal a helyszínen, Ausztráliában és másutt foglalkozzék. A kutatóút költségeinek fedezését Marie Bonaparte görög hercegnő vállalta, aki maga is Freud híve volt. Róheim feleségével 1928 végén indult el Londonból Ausztrália felé. 1931 április végén érkezett vissza Budapestre. Budapesten állást nem kap, mint író és analitikus tartotta fenn magát. 1938 őszén Amerikába emigrált. 1953-ban, New York-ban halt meg.

Tevékenysége rendkívül szerteágazó. Mintegy 150 cikket, tanulmányt és tucatnál több könyvet írt, amelyekben a magyar és egyetemes néprajzi anyaggal, vallási, folklorisztikai, mitológiai és pszichoanalitikai kérdésekkel egyaránt foglalkozott. Az etnológia pszichoanalitikai irányzatának legkiemelkedőbb, világhírű egyénisége."

(Részletek a Róheim emlékkiállítás katalógusából.)

*

— Van valahol emléktáblája? Mert a házon, ahol majd 20 évig lakott, nincs . . .

— Nem tudok róla, hogy lenne bárhol is.

— Megint naiv a kérdés: megérdemelné?

— Azt hiszem, meg. Talán csak azért nincs, mert eddig nem jutott senkinek az eszébe.

*

— Tüzetesebb szemrevételezés nélkül is meg merem kockáztatni, hogy ez a valóban szép és ritka burkolat a pesti Fischer műhelyből került ki. Ő volt a kor divatos szállítója, egy árnyalattal „szegényebb", mint Zsolnay, de komoly produktumai voltak. Persze ez nem is annyira arab, mint inkább mór — vagy „héber" szoba. A felirat biztosan hébernyelvű. Tudja, a századforduló idején épültek ilyen késői historizáló szobabelsők, egy-egy korszak hangulatát, atmoszféráját próbálták visszaadni. És milyen kitűnő állapotban van! Az oszlopok pedig még ritkábbak. Nézze csak ezeket a különleges faragású záróköveket! Alighanem gránitból készültek. Még ilyen mintát nem is láttam . . . Nagyon értékes az egész, így együtt, ahogy van. A színek persze elpiszkolódtak. Van itt egy nedves szivacs valahol? Megpróbálok egy egy részt letisztítani.

— Hohó, baj van! Ez stukkó! Látja? Gipsz. Festett gipsz. Nem kerámia. Hát így egy árnyalattal kisebb az iparművészeti értéke, de nagyságrendekkel nagyobb a csoda, hogy kibírt nyolcvan évet. És ép. Teljesen ép . . .

— Rászolgál a védelemre?

— A legteljesebb mértékben! Egy héten belül újra kijövök, elkészítem a hivatalos szakvéleményt, és felterjesztjük a minisztériumnak. Feltétlenül védetté kell nyilvánítani. Kevés ilyenfajta ipartörténeti, építészeti emlékünk maradt. És ezt a keveset meg kell menteni. Mi persze — múzeumosok — csak a „passzív" védelem fegyvereit birtokoljuk. Szakvélemény, nyilvántartás, nagyritkán egy-egy állapotfelmérő ellenőrzés. A többi az épület gazdájának ügye. Persze, nem magánügye.

*

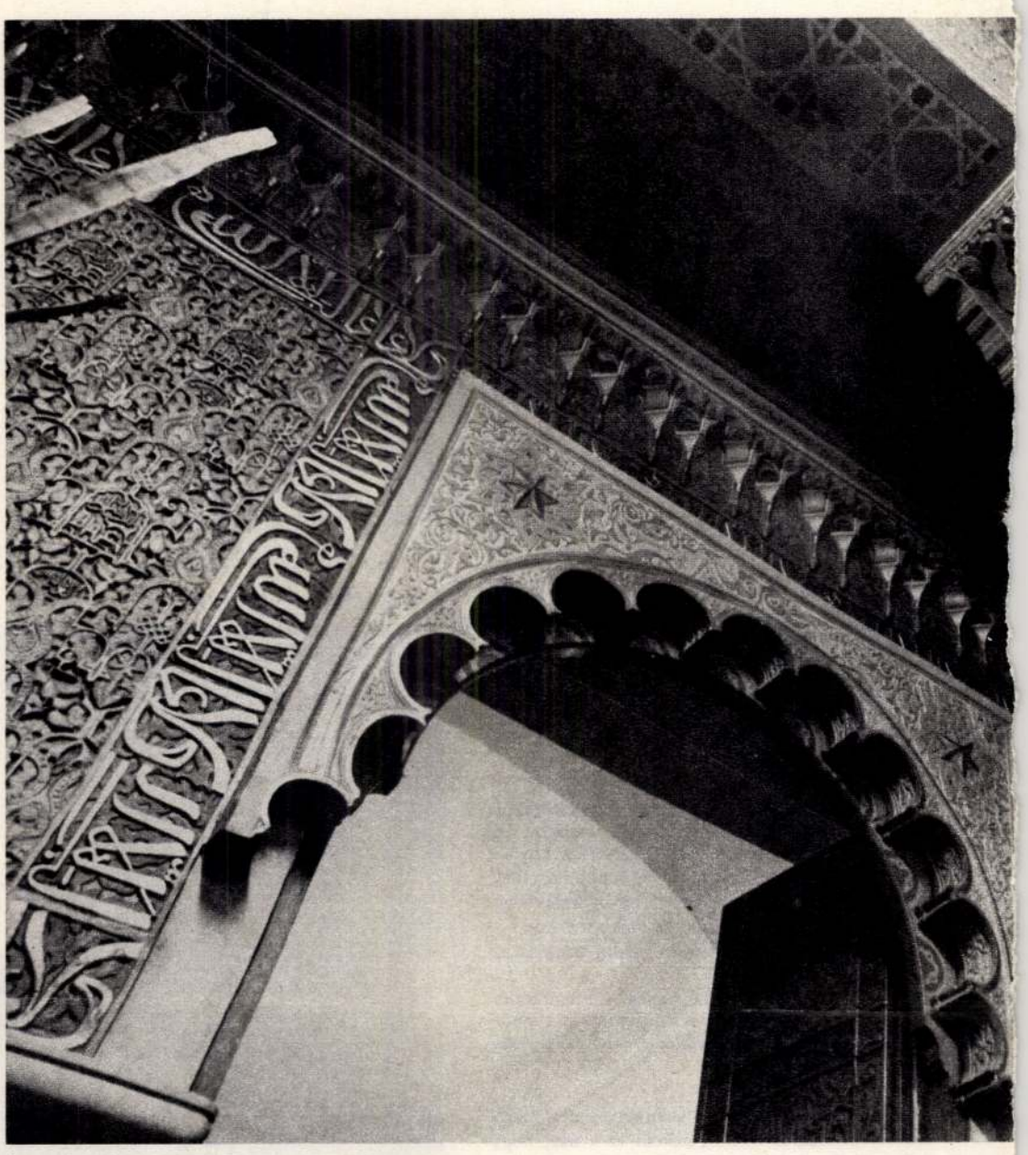

Az arab-szoba részlete

Az egykori szalon mennyezetrészlete

Az arab-szoba

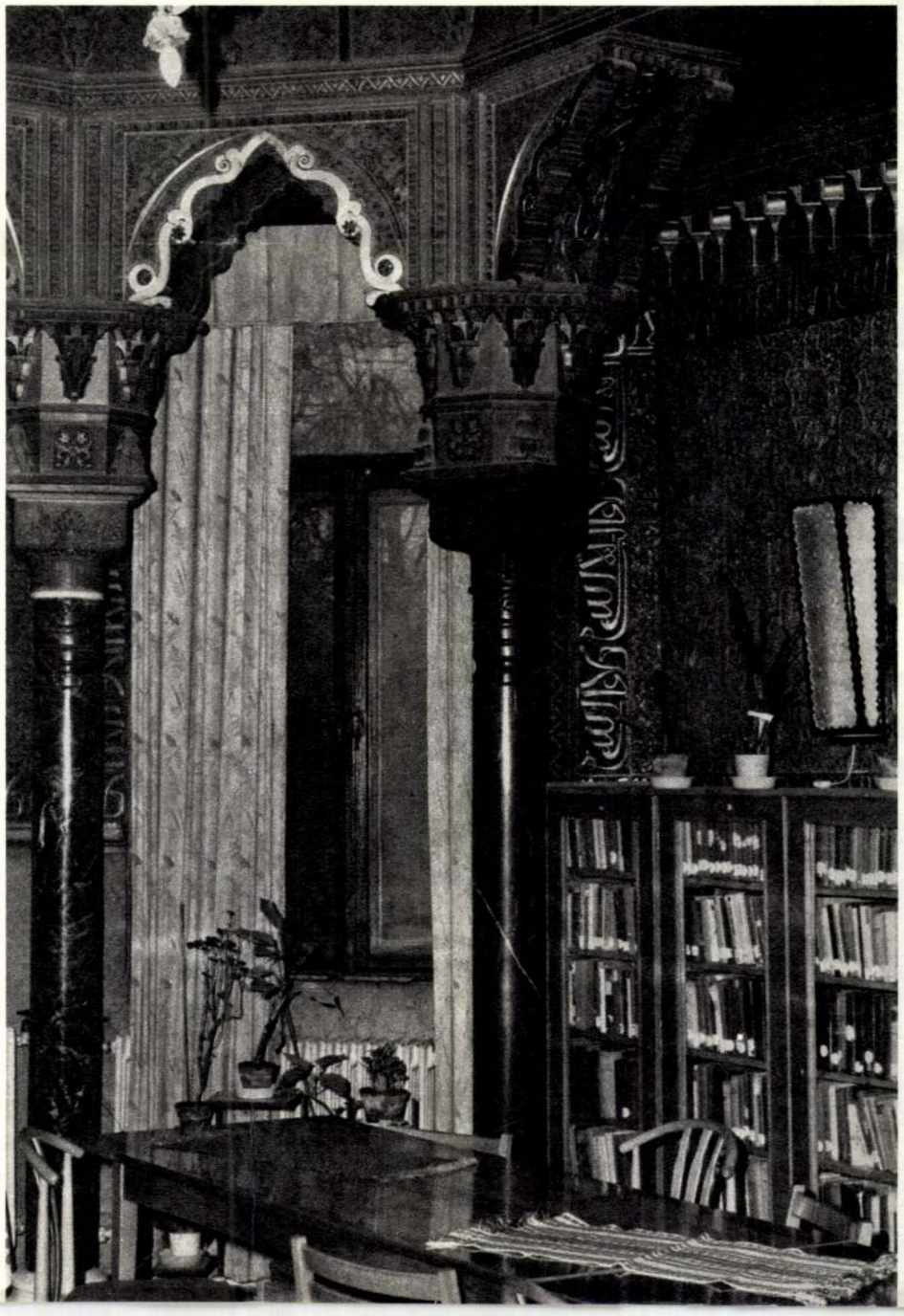

A korabeli szakfolyóiratok tüzetes áttanulmányozása nem járt eredménnyel. Pollák Manó nevét nem tartják nyilván az építőművészet nagyjai között, a Róheim palotáról értékelő sorok se akkor, se azóta nem születtek. A rögtönzött szakvélemény *Szalkai Sándorné*, a Budapesti Műemléki Felügyelőség munkatársáé:

— Látszik, hogy tervezője jó ízléssel és tehetséggel megáldott építész volt. Már maga az a tény, hogy egy ilyen tekintélyes épület tervezését rábízták, tanúsítja: jegyzett építőművész lehetett a maga korában. Erre az eredmény is tanúbizonyság. Egy kis romantika, egy kis szecesszió és kellemes, harmonikus arányok.

Beleillik a századforduló építészeti képébe. Nem sokkal előbb épültek a Népköztársaság úti paloták, akkor ezek határozták meg az építészet divatját, és ez nem volt akármilyen divat. Legszebb budapesti épületeink születtek ebben az időszakban.

Úgy gondolom, még sincs a háznak műemléki értéke. De van városképi jelentősége. Ha itt, ezen a környéken valaha is általános városrendezési átalakításra kerülne sor, ez a palota mindenképpen megmaradna. Elbontani, sorsára hagyni, megcsonkítani, homlokzatához, kubaturájához hozzányúlni megbocsáthatatlan vétek lenne. Ez nem magánvélemény, hiszen köztudott, hogy a Városliget környéke általános védettséget élvez, és éppen az ilyen és hasonló városképi jelentőségű épületek miatt.

Dabi Mihály nemesi címere Zsigmond király zápfogaival, 1430.

Zemlényi Dávid főasolymász címere, 1418.

Cseh Márton báni vadász címere, 1514.

Pethendi Buday Oszvald címere, 1514.

ZOLNAY LÁSZLÓ

BESZÉLŐ CÍMEREK

A középkorban legfeljebb minden ezredik ember értett a betűvetéshez. Magasabb műveltségűnek számított, aki olvasni tudott, ha írni nem tanult is meg. Nagy Lajos, Zsigmond koráig uralkodók, főemberek sem tudták még a nevüket sem leírni. Jegyzők, diákok, klerikusnak mondott papok írták az okleveleket. S hogy azoknak hitele legyen, a király, a főúr – avagy Buda, Pest városa – ráütötte a maga címeres pecsétjét. Így hát a pecsétként használt címereknek gyakorlati szerepe volt: hitelesítettek. Érthető az is, hogy kegyetlenül büntették a címeres pecsétnyomók hamisítóit. S ha egy uralkodónak ellopták pecsétnyomóját — amint ez I. Károly királlyal megesett —, nyomban a régi pecsétnyomó ábrájától eltérő újat készíttetett. Az elhunyt uralkodók címeres pecsétnyomóit megsemmisítették, nehogy azokkal utólag hamis okleveleket adhasson ki valaki.

Címert használt az uralkodó és a nemesember. De — király által adományozott — címere volt minden városnak. Később minden falunak is. Az egyházak is éltek a címerviselés jogával. Voltak címerei a polgároknak is; ezek jobbára mesterségükre — vagy az ősök mesterségére — utaló jelvényekből alakultak ki.

Így azután ezek a címerek — de a nemesek címerábrái is — „beszéltek"; ún. beszélő címerek voltak. Némelyik a címerszerzőnek valamely hőstettét, kimagasló cselekedetét, virtusát — egészen novellisztikus jelképekben — mondták el.

A régi nemzetségek leszármazottai közös címert viseltek hosszú századokon át. Ezek a nemzetségi címerek még úgynevezett *felvett* címerek voltak — néha egészen visszanyúltak a törzsi tamgákig. Nálunk, Magyarországon Zsigmond korától (a XV. század elejétől) fogva sokasodnak el a királyi adományból eredő családi címerek.

Címeradomány közrendűeknek

Ilyen „beszélő címer" volt — hogy csak pár példát említsünk — Zsigmond király háziorvosának, fogorvosának, *Zágrábi Dabi Mihály*nak a címere. Ennek zápfog-ábrái talán a császár-király valamely fogbántalma gyógyításának emlékei.

Ugyancsak Zsigmondtól kapott címert 1418-ban *Zemlényi Dávid*. Alighanem a király főasolymásza volt. A címerábra: madárfogó háló, három sipkás sólyomfiókával. A címer sisakján strucctollas solymász-süveg.

V. László egyik címeradománya *Pethendi Buday Oszvald*ot tüntette ki. Címerképe, a dárdával torkon döfött farkas vadász-hőstettet örökít meg.

Óbudai Ferenc diák, a maga korának — alacsony sorból feltört — híres ügyvédje gazdagodása okán kapja II. Ulászlótól (1499) egyik legkülönösebb nemesi címerünket. A címeralak: Midás király, két csillag között. Fején királyi korona; a királyfő két oldalán — két óriási szamárfül.

Ugyancsak II. Ulászló nemesíti és címerezi *Martonfalvi Cseh Jánost*, Mátyás király rokonának, Geréb Mátyás horvát—dalmát

Schopper Tibor felvételei

Sopron 1948 I.19

Kedves Gyula Bátyám ! Hálásan köszönöm kedves soraidat és a fáradságodat,amivel a péri betlehem után nyomozol.Nem balsors?A legjobb soproni szobrászmunka és nem tudok róla képet felhajtani.Megvan a szerzője és takaros kis cikket tudnék körülönteni hozzá,a mellett is egyik legszebb magyar barokk szoborcsoport és ime Hekler professzor még halálában is elnyom.A szemináriumban aligha találják majd meg a fényképet ! Arra kérlek,hogy ha akár tanáccsal,akár valami fogással hozzá tudsz juttatni,ne mulaszd el!A Polláck Gottfreid ügyében még tovább nyomozok,lehet,hogy a keresztnévben tévednek.Ugyanis a tanácsjegyzőkönyv emliti 1816-ból,hogy bizonyitványt kért és kapott itteni müködéséről.Már most ha a szerencse és Házi jóindulata mellém áll,akkor meglesz a fogalmazások könyvében a bizonyitvány és akkor tán kiderül,hogy a jegyzőkönyvbe felületesen irtak és tévedtek a keresztnév irásában,mi igen igen gyakori.Sajnálnám,ha nyom nélkül elvesznék ez az érdekesnek igérkező adat.T.i. nemcsak két épitész,hanem egy kivülálló,Lenck Sámuel is nyilatkozott,hogy a müködési bizonyitványt kiadják. Már pedig 1816.épült ennek a Lenck Sámuelnek igen szép háza a 2 mórhoz,hát lehet,hogy annak épitésze körül tapogatódzom.

Köszönöm szives köszöntésedet a miniszteri elismerésért.Hiszen Te magad is tudod,hogy ha jól esik is az ilyesmi,nem szerfelett nagy értékü dolog,kitörli segitségével az ember a szemét és azzal vége.Közben a miniszter maga is itt járt és kezemet rázta megelégedésében.Kérdeztem,nem vonja-e vissza a kitüntetést? Sőt,mondta,a nyáron egy hétre ide jön.Sajnos miniszternél sohasem lehet tudni, mint hivatalnok tér-e vissza,vagy mint jámbor érdeklődő?

Köszönöm,hogy Fábján polgármesternél,ahogy irod,agyba főbe dicsértél. De azért tetszik egy kicsit a muzeum uj rendezése Neked is ?

Tudod,kedves Gyula bátyám,hogy most Pesten annyi fondorlatot láttam,megértem, hogy Te ezzel a páratlan európai tudásoddal,szorgalmaddal nem jutottál többre, mint hogy szerény vidéki muzeumi igazgatócska látja munkád gyümölcsét.Az viszont igaz,hogy nagyobb tisztelettel és megértéssel,mint bárki más.

Még egyszer kérlek,Gyula Bátyám,hogy a péri betlehemet ne feledd,de ha ismét Sopronba jössz,a muzeumot sem.

Szeretettel ölellek Bandi —

A kiadóhivatalban esküdöznek,hogy Neked a Gráf cikkel együtt elküldték a Hofer cikket is.Más példányuk -vasárnap nagyon kapós a lap - nem adhattak és igy másolatban küldöm a cikket.

Pollack Gottfried

építész

XIX ker

Csalkai Endre

közlése

AZ ORSZÁGOS METEOROLÓGIAI ÉS FÖLDMÁGNESSÉGI INTÉZET Ó-GYALLÁN.

Szép ünnepély szinhelye volt a közel múlt napokban Ó-Gyalla, a kies komárommegyei község. Szeptember 30-án avatta fel itt dr. *Darányi* Ignácz földmivelésügyi miniszter a magyar kir. országos meteorológiai és földmágnességi intézet diszes obszervatóriumát meghivott előkelő közönség s az intézet tisztikara jelenlétében.

Rendszeres meteorológiai megfigyelések már a múlt század végén történtek hazánkban, s még inkább a jelen század első felében; 1870-ben már országos intézete is van a meteorológiának, de mind maig nem volt obszervatóriuma, a hol ezt a fiatal tudományt a kor szinvonalán álló műszerek segítségével művelhették volna. Ma már ez is van, és pedig oly berendezéssel, hogy miben sem áll mögötte a nyugot-európai hasonló czélú obszervatóriumoknak.

Régebben többnyire csak a csillagvizsgálókban végeztek mellékesen meteorológiai megfigyeléseket is; később, így nálunk is a régi budai egyetemi csillagvizsgáló-intézetben. A negyvenes években már ezek a megfigyelések lettek az intézet fő teendői, a mely e szerint abban az időben valóságos meteorológiai obszervatóriumnak volt tekinthető.

Ez a meteorológiai állomás az akkori budai királyi palotában, egy toronyszerű épületben volt. Az 1815. évben új csillagvizsgáló épült a Gellérthegyen, de az 1849-iki események folytán e csillagvizsgáló épület is elpusztult. És talán még ma sem volna állami csillagvizsgálónk, ha európai nevű csillagászunk, *dr. Konkoly Thege* Miklós szépen berendezett ó-gyallai magáncsillagvizsgálóját az államnak nem ajándékozza. Ebben a jó nevű intézetben a meteorológiával is foglalkoztak eleitől óta. Az ide vonatkozó megfigyelések 1867-ben kezdődtek Konkoly Miklós saját műszereivel. Az észleléseket eleinte a bécsi meteorológiai intézetnek küldték, mígnem 1872-től fogva az 1870-ben alapított magyar kir. orsz. meteorológiai és földmágnességi intézet évkönyveiben tétettek közzé többi meteorológiai állomásaink adataival együtt. A 70-es években már mindazt megfigyelték Ó-Gyallán, a mit abban az időben a meteorológiai állomásokon megfigyelni szokás volt. Megfigyelők rendszerint a csillagász-asszisztensek, 1883-tól fogva pedig *Farkas* Ede, ma az új obszervatórium egyik tisztviselője.

1876-ban, már mágneses deklináczió- és intenzitás-megfigyelések is történtek Ó-Gyallán. A földmágnességi megfigyelések időközben megszakadtak ugyan, de utóbb mind nagyobb gondot fordítottak ezekre, mígnem 1890 szeptemberében dr. *Konkoly Thege* Miklós nevezetvén ki a magyar kir. országos meteorológiai intézet igazgatójává, ezek a megfigyelések is rendszeresíttettek.

Konkoly hamar észrevette, hogy a főváros folyton növekvő forgalmával, utóbb elektromos vasútjaival minden finomabb földmágnességi megfigyelést lehetetlenné tesz, mert a megfigyelő állomástól több kilométer távolban elrobogó elektromos kocsi is már nyugtalanságba hozza a finomabb mágneseket; azért mindjárt igazgatói működése elején elvitte a földmágnességi műszereket ó-gyallai parkjába, a hol azok csendben és nyugalomban működhettek tovább egy külön e czélra épített házikóban.

Az 1890. év egyébként is új korszakot nyit a meteorológia hazai történetében.

Konkoly európai szinvonalra kivánta emelni az intézetet; de rövid tiz év után mit tapasztalunk? A mai személyzet az akkorinak mintegy nyolczszorosa, az intézet költségvetése megsokszorozódott, egy évkönyv helyett már is hármat ad ki, s e mellett időhöz nem kötött kiadványain kivül már 1891 óta naponta térképes időjárási jelentést ad. Végre az elmúlt tiz év lankadatlan fáradozásainak gyümölcseül megnyilt az intézet díszes obszervatóriuma is Ó-Gyallán.

Nagy haladás ez tíz év alatt, nagyobb, mint a mire a legvérmesebb reményekkel is számíthattunk; méltán dicséri tervezőjének fáradhatatlanságát s törvényhozásunk és földmívelési miniszterünk áldozókészségét.

*

Az *új obszervatórium* Ó-Gyalla község derekán, a Konkoly család egyszerű kastélyával szemben tágas telken nyert elhelyezést, a melyet Konkoly ajándékozott az államnak.

Egyik szárnyán egy, másik szárnyán két emeletes nagy épület ez; egyik sarkán 21 méter magas, négy emeletes torony áll, a melynek nyitott terraszán, fent a magasban szélvitorlákat és szélmérő műszerek kanalas kerekeit forgatja a szél.

A torony tetejéről egyaránt látni a majdnem egyforma távolban (mintegy 15 kilométernyire) fekvő Érsekújvár és Komárom tornyait. Az

A ZARÁNDOKOK GONDOLÁI ÚTBAN SAN-GIORGIO SZIGETÉR

SZENT GELLÉRT ÜNNEPE VELENCZ

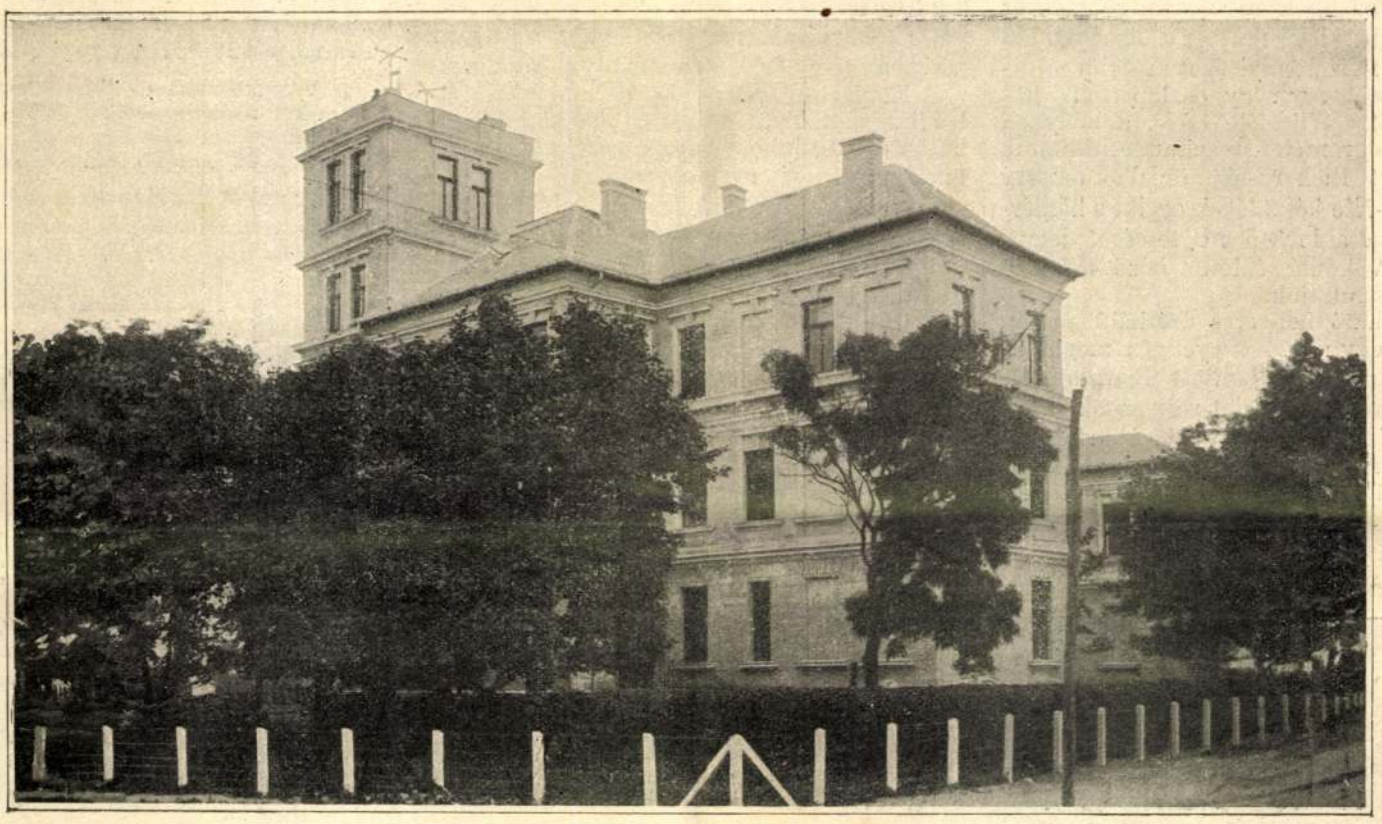

A MAGYAR KIR. ORSZ. METEOROLÓGIAI OBSZERVATÓRIUM Ó-GYALLÁN.

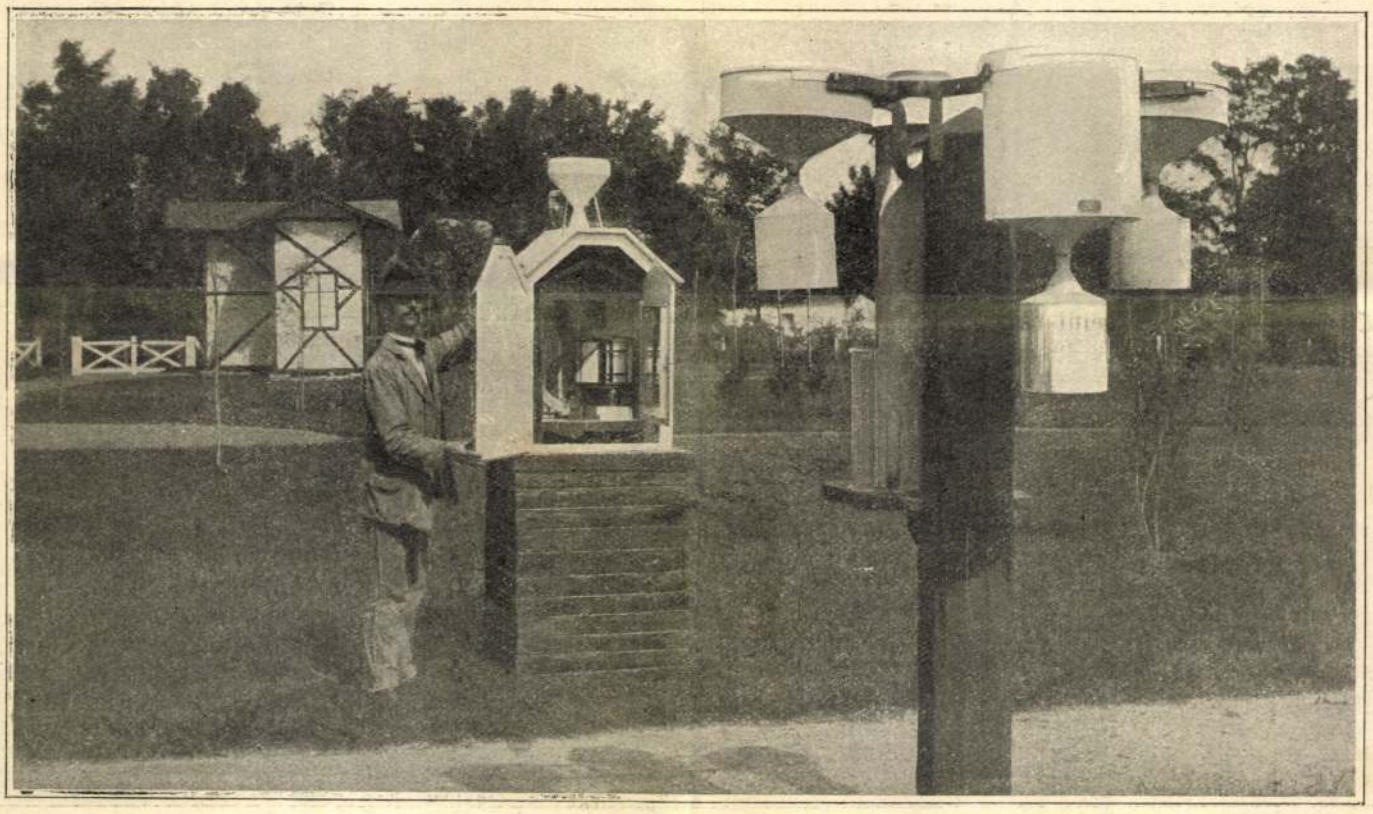

ESŐMÉRŐK ÉS ESŐREGISZTRÁTOROK AZ Ó-GYALLAI OBSZERVATÓRIUM PARKJÁBAN.

obszervatóriumot magas fák s tágas kert környezik.

Az obszervatórium földszintjén a tisztviselők lakásai vannak, odább pedig a világító telep helyisége, nevezetesen egy folyosó, a melynek mindkét oldalán elektromos telepek (akkumulátorok) sorakoznak, számszerint 60 elem, melyek az obszervatórium összes helyiségeit s az új parkban lévő műszerházikókat s a régi parkban lévő csillagvizsgálót elektromos világítással látják el.

A világító telep helyiségéből a gépházba jutunk, a hol egy három lóerejű benzinmotor hajt egy elektromos dinamo-gépet, a mely a reggeli órákban az akkumulátorok töltését végzi. A benzinmotor ezenkívül vízszivattyút is hajt, mely az obszervatórium vízvezetékét látja el vízzel.

Ugyanerről a földszinti folyosóról nyílik a vendégszoba, továbbá a Thomson-Mascart-féle elektrométer szobája, mely műszer a légköri elektromosság mérésére való.

Az emeletre vezető lépcső első fordulójánál vörös márványtábla van a falba illesztve, a következő felirással:

I. Ferencz József.
Magyarország Apostoli Királyának Dicsőséges Uralkodása Alatt
Duka és Szentgyörgyvölgyi *Széll Kálmán* Miniszterelnöksége,
Pusztaszentgyörgyi és Tetétleni *Darányi Ignácz* Földmüvelésügyi Minisztersége Idejében,
A midőn a M. Kir. Orsz. Meteorológiai és Földmágnességi Intézetnek Igazgatója *Dr. Konkoly Thege Miklós* Miniszteri Tanácsos Volt,
Dr. Konkoly Thege Miklós és *Marczell György* Intézeti I-ső Asszisztens Tervei Szerint Építette
Pollák Ignácz Révkomáromi Építész.
1899—1900.

Az emeleti folyosóból ismét számos helyiség nyílik, jelesen tisztviselő lakás, irodahelyiségek, s az igazgató dolgozó szobája. A folyosó végén a műhely, a kémiai laboratórium és két fotografáló laboratórium van; továbbá az obszervatórium vezetőjének hivatalszobája, több igen értékes műszerrel.

A második emeleten van a tanácsterem, Ő felségeik mellszobraival, földmívelésügyi miniszterünk arczképével s az obszervatóriumban készült számos, igen sikerült felhőfotografiával díszítve, a melyeket annak idején Vilmos német császár is megdicsért.

A tanácsteremmel szemben az obszervatórium legnagyobb helyisége, a fizikai terem nyílik. A falak mentén elhelyezett szekrényekben részint új, részint régibb műszerek; az utóbbiak az intézet meteorológiai és csillagászati múzeumának értékes tárgyai, a melyeket az intézet igazgatójának felszólítására a közönség ajándékozott. Vannak itt ajándéktárgyak a külföld legelőkelőbb műszerészeitől is.

A fizikai teremből egy toronyszobába jutunk, a hol több meteorológiai műszer van, köztük egy Konkoly-féle kronográf, a mely a szélsebesség mérő műszerek egyik alkotórésze. Egy másik toronyszobában az intézet becses könyvtára van, egy harmadik toronyszobában pedig a szélerősség- és szélirányjelző műszerek főrészeit tartják. Valamennyi Konkoly tervei szerint készült az intézet műhelyében. A torony tágas terraszán több szélvitorla és szélkerék forog. Ugyanitt vannak a napsugárzást mérő műszerek és a napsütés tartamát jelző műszer.

Az obszervatóriumot szép nagy park környezi, melyben fehérre festett házikók tünnek föl, meteorológiai műszerekkel, így az angol mintájú hőmérő-házikó, benne egy pszichro-

méter (a levegő hőmérsékletének és nedvességének meghatározására) s egy maximum-minimum-hőmérő, odább a párolgásmérő műszer házikója. Az ebben lévő műszer a bizonyos idő alatt elpárolgott vízmennyiséget mutatja milliméterekben. Majd egy négy oszlopon álló hőmérő-házikó áll, a Wild-féle bódé, a melyben szintén egy pszichrométer, maximum-minimum hőmérők és két Richard-féle önjelző műszer van. A Richard-féle készülékek egyike a hőmérsékletet, másika a levegő nedvességét jegyzi önműködően. A hőmérsékletet jelző műszert itt képben is bemutatjuk.

A jobbról látható hengeres drótházban van a műszer érzékeny része, a gyengén meghajlított és lemezszerűen ellapított Bourdon-féle cső, a mely a hőmérséklet-változások iránt igen érzékeny éthernemű folyadékot tartalmaz. A mint a hőmérséklet megváltozik, ez a lapos cső is azonnal változtatja alakját s a vele emeltyűszerkezettel összekötött írótoll megfelelően emelkedik vagy sülyed s az óramű által hajtott hengerre folytonos görbevonalat rajzol.

A levegő-nedvesség önjelző műszere ugyanígy működik, csakhogy ott az érzékeny rész egy kifeszített bélhúr, a mely mint hidroszkopikus test, a száraz levegőben összehúzódik s a nedvesben kitágul.

Másik képünk az új parknak azt a részletét mutatja, melyben az esőmérők és az eső-önjelző műszerek vannak felállítva. A kőoszlopon álló műszer egy régibb eső-önjelző műszer, mely azonban ma is jól működik. Az előtérben álló faoszlopra a Hellmann-féle eső-önjelző műszer, továbbá egy új és két régibb szerkezetű esőmérő van fölerősítve.

A kert végében kis terrasz emelkedik, hullócsillag- s egyéb megfigyelésekre.

Van ezeken kivül az új parkban, föld-thermométer gyűjtemény, nevezetesen hőmérők $0.^{19}$, $0.^{50}$, $1.^{0}$, $1.^{50}$ és két méter mélyre a földbe leásva, mutatva a föld legfelső rétegeinek hőmérsékletét. Végül külön kis rekeszben áll egy önjelző műszer, a mely az eső hőmérsékletét jegyzi önműködően.

Az új obszervatóriuméval szomszédos régi parkban is akad elég látnivaló. Hatalmas fák szomszédságában s viruló parkrészletek közepette több kisebb-nagyobb épület rejt itt még magában nagy értékű tudományos műszereket.

A Konkoly-alapítványú s ma már állami csillagvizsgálón kivül a meteorológiai intézetnek külön csillagvizsgálója van, a mely első sorban tanúlmányozási czélokra szolgál. Van e kis csillagvizsgálóban egy négy hüvelykes távcső, egy napfotografáló távcső, még néhány műszer.

Egy másik házikó földmágnességi abszolut mérésekre szolgál.

Hátúl sűrű bokrok és fák közt van a részben földbeásott új földmágnességi obszervatórium. Czélja a földmágnességi erő változásait meghatározni, a melyre két sorozat Mascart-Carpentier-féle műszer szolgál, az egyik megfigyelésre távcső és tükör segélyével, mig a másik sorozat fotografikusan önjelző.

Úgy a meteorológiai mint a földmágnességi obszervatórium czéljának teljesen megfelel, európai színvonalon áll, úgy helyiségek mint berendezés dolgában, e mellett tetszetős külsejű s legnagyobbrészt vidéki iparosok által előállítva aránylag nem is sokba került.

A meteorológiai intézet igazgatósága a felavatási ünnep alkalmából képekkel illusztrált Ünnepi Emlékkönyvet adott ki, a melynek közleményeit kivétel nélkül az intézet tisztviselői irták s a mely jelen vázlat megirásánál is forrásúl szolgált. *Héjas Endre.*

KOSSUTH SZOBRÁNAK LELEPLEZÉSE NAGY-KŐRÖSÖN. — EÖTVÖS KÁROLY BESZÉDET MOND. Goszleth fényképe után.

EGYVELEG.

* **A strucz-tenyésztést** Kaliforniában nagy sikerrel űzik. Egy Cawston Edvin nevű telepes, ki Natálból 12 évvel ezelőtt szállította az első struczokat, már annyira haladt, hogy évente tíz millió koronát vesz be strucztelepéből, pedig régebben egy délafrikai strucz ára 25,000 korona volt, míg most Kaliforniában 3–6 hetes állatokat 200, egy évesek párját 700 koronáért lehet vásárolni.

* **A czethal** átlagos sulyát Nilson természettudós 100,000 kilogrammra becsüli, tehát 80-szor többre, mint az elefántét, s 400-szor többre, mint a medvéét. Grönland vidékén azonban 150,000 kilós állatot is fogtak, melynek nyelvéből 100 kiló halzsírt olvasztottak. De mostanában már ritka a nagy czethal, sőt 21—22 méternyi hosszú is ritkaság.

* **A tyúkok száma** Francziaországban legalább 45 millió, s összes értékük $112^{1}/_{2}$ millió frank. Ebből évente körülbelül egy ötödrészt adnak el, vagy vágnak le $22^{1}/_{2}$ millió frank értékben.

* **Az angol bankjegyeket** azért nem lehet utánozni, mivel a hozzávaló papiros készítése a bank gondosan őrzött titka. Eddigelé még nem akadt, a ki csak félig-meddig sikerült hamisítványt is készíthetett volna. Épp oly kevéssé lehet az angol levélbélyegeket utánozni, mivel a hozzávaló különös ragasztó enyv-gummi gyártása szintén a kincstár titka, melyet ezelőtt harmincz évvel egy londoni vegyésztől nagy pénzösszegen vett meg.

* **A sóeladás monopoliumát** az olasz kormány oly szigorúan kezeli, hogy senkinek sem szabad a tengerből vízet merítenie, nehogy ebből sót csináljon.

* **A csók Oroszországban.** A világon sehol sem csókolóznak annyit, mint Oroszországban. Ezen ős időkből származott szokás ott inkább üdvözletnek mondható. Hivatalos és magánügyekben a csók bevett szokásnak tekintetik. Apák és fiúk, ősz haju tábornokok, egész ezredek csókolóznak. A czár tisztjeit csókolja, katonai díszszemlék alkalmával majdnem több a csók, mint a lövés. Ha egy parányi fiúkból álló hadapród csapat a császár megelégedését megnyerte, a császár megcsókolja a jobb szárnyon álló legnagyobb fiút, ki a csókot erős czuppanással szomszédjának adja át, s így a csók az egész csapatra végig megy. Ünnepnapokon a ház fiatal urnője nemcsak nőcselédjeit, hanem a férfi cselédeket is végig csókolja. Arra pedig alig van eset, hogy a házi gazda jövet-menet neje kezét, arczát vagy homlokát meg ne csókolná.

* **Az orosz czár** jövedelme óránként mintegy 5000 korona, a szultáné 4000, a magyar királyé 2400, a német császáré 2000, az olasz királyé és angol királynőé 1500, a többi uralkodóé már sokkal kevesebb.

* **Gazdag menyasszonyok.** Az utóbbi 20 év alatt huszonkét gazdag amerikai hölgy ment férjhez európai főurakhoz. Ezek a hölgyek közepes számítás szerint legalább 800 millió dollár hozományt hoztak Európába.

376

Nr. 365 —367 ~~369~~

Josephus Polák, e. 1828.

a—e) Keresztelőérmek foglalatai. — *Fassungen von Patenmedaillen.*

a—b) „1833“; *c)* „1871“; *d)* „1837“; *e)* „1848“

a) c) e) Mus. Nat. Hung. (Numism.); *b)* ~~M. tud. — Privatbesitz.~~ Expos. 1912: 882. *d)* Auctio Ernst. 1925. II. (Csányi).

Nr. 367 *f)* Tórakészlet 5 darabból. — *Thorageschirr, 5 Stücke.*

Zsidó Múzeum, Óbuda — *Jüd. Museum, Alt-Ofen.* Expos. 1935: 36.

Pollak Kristóf

ötvös Löcse

Kőmagyötvj. 203. l.

1176		CP Christophorus Pollak, e. 1625—1647. (Mihalik)
	Nr. ?	Kehely, hatkaréjos talpán Krisztus, Madonna és 4 evangélista; körtenodussszal és áttört kosárral. — *Kelch, am Sechspaßfuß Christus, Madonna u. 4 Evangelisten; Birnennodus u. durchbroch. Schalenkorb.* — „1640.“ R. k. pléb. templom — *Pfarrkirche*, Szinye. Arch. Értesítő, 1905, 54 (Mihalik J.), képpel — *Mit Abbildung.*

BUDAPEST 237 16 A 72 A

A TELEFON MAMÁR NÉLKÜLÖZHETE

BUDAPEST 90 MÁR. 16. 21. A 72 A

A RÁDIÓ MAMÁR

2 MAGYAPORSZÁG

Ag.

Dr Szentiványi Gyula úr

H

II. Budafoki-ut 10c
IV. 1

VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE

ÉS

MAGYAR ÉPITŐK LAPJA

Tizennegyedik évfolyam. 11. szám. Budapest, 1908. március 11-én.

Gazdasági alap.

Mostanában sok port vert fel egy kiváló politikusnak nyilatkozata, mely szerint az eddigi kizárólag közjogi alapon vivott létfentartási küzdelmünk nem fog eredményre vezetni, nem fogja politikai helyzetünk és anyagi közállapotaink megerősödését eredményezni, ha nem változtatjuk meg a küzdelem szinterét s vállvetett munkásságunk javát, minden erőnket nem forditjuk egy uj alapon meginditandó akcióra, a g a z d a s á g i alapon folytatandó kitartó küzdelemre.

Sajnos, ez a felfogás nem nevezhető felfedezésnek, amely uj teret nyitna, s egy boldogabb jövő felé vezető biztos utat jelölne számunkra. Hogy a nyugati nagy kulturállamok ennek köszönhetik mai — a mieinkhez képest — széditő gazdasági fejlettségüket, nagyszabásu ipari életüket, mely általános anyagi jólétet, s még hozzá a továbbfejlődéshez is szilárd alapot jelent, azt tudtuk eddig is, de azt is jól tudja mindenki, melyek azok a körülmények, melyek a multban és a jelenben is a mi viszonyainkat a külföld nagy szabad államainak helyzetétől oly különbözővé teszik, s a melyek ama bizonyos állandó közjogi harcot részünkről életszükségletté teszik. Ennek a tételnek kutatása, fejtegetése nem tartozik lapunk keretébe, nem is foglalkozunk vele. De mikor concedáljuk ama tevékenység jogosultságát, rá kell mutatnunk másrészt arra, hogy igenis, bár ama küzdelmünk erőnk java részét érthető módon leköti: ipari, gazdasági életünk fejlesztésére jóval több energiát kell kifejtenünk, mint amennyit eddig kifejtettünk, s ha szorosan kutatjuk, meg is találjuk, meg kell találnunk a hozzá szükséges erőforrásokat.

Lapunk hasábjain, mikor a közelmultban az ismeretes iparfejlesztési mozgalom megindult, sürün foglalkoztunk ezzel a kérdéssel. Most a szóban forgó nyilatkozat teszi aktualissá, s ebből az alkalomból nem céltalan egyetmást ez ügyben talán ismételten elmondani.

A magyar társadalom alkotó ereje elég gyakran nyilvánult meg elemi erővel. A nemzet áldozatkészségének is igen sokszor nyujtotta bizonyitékát. De sajnos, ez többnyire mind szalmaláng. Ezek az érzelmek egyébként nem ébrednek fel álmukból olyankor, a mikor tényleges tevékenységről van szó. Mert iparfejlesztési akciónak nem nevezhető az a sok szóbeszéd, szónoklat, frázis, a melynek nálunk mindig van talaja, hanem a tényleges iparfejlesztés csakis az olyan tevékenység, mely iparvállalatokat alkot, a meglevőknek segitségére siet, szóval a mely anyagi téren nyilatkozik meg. A legutóbb megindult nagy iparfejlesztési akcióból is mindenki inkább kivette a részét, mint a magyar társadalom Az állam, a bankok, küföldi tőkések csaknem egyedüli fenntartói és fejlesztői a magyar iparnak s vele a nemzet gazdasági életének. A társadalom vagyonos közép és még vagyonosabb felső rétegei egy aránt csak dikcióznak, egyleteket alapitanak, s egyéb hasonló olcsó módon szolgálják az eszmét.

Ily körülmények között meg kell elégedni egyelőre azzal, hogy a csekély, s nem épen áldozatkész érdeklődést helyes irányba tereljük s egyáltalában legalább ébren tartsuk. A mai szerény érdeklődés nagy hibája főleg, hogy nem támaszkodik meglevő alakulatokra, sőt azokat nemcsak mellőzi, de sokszor el is nyomja, s igy keres uj meg uj irányokat.

Az elmult évben a magyar törvényhozás nagyszabásu iparfejlesztési törvényt alkotott. Az a két munkálat, az iparfejlesztési törvény végrehajtási utasitása és az uj közszállitási szabályzat, amelyeket most egy esztendeje ütöttek nyélbe a kereskedelmi ministeriumban, ezt a törvényt kapcsolja hozzá az eleven élethez. S ma már előre láthatjuk, hogy mégis csak el fog jönni az az idő, mikor az iparfejlesztési mozgalom vérkeringése kielégitő lesz.

De ha el is háritjuk mindazokat az akadályokat, melyek ma még bénitólag hatnak e törekvéseinkre, lehetetlen, hogy a külföldi tőke megfelelő nagy szereplésre birható legyen addig, mig Ausztriához való viszonyunk gazdasági téren meg nem változik, s meg nem szünik az állandó bizonytalanság érzete.

Kétségtelenül az önálló vámterület a leghatalmasabb előmozditója, a vállalkozási szellemnek, de még a bizonyos, előre megszabott ideig tartó vámközösség sem oly nagy akadálya az iparfejlesztési aktivitásnak, mint az állandóan kisértő bizonytalan állapot, mely kivált a külföldi tőkét teszi tartózkodóvá, mivel állandóan bizonytalanságban látja a magyar nemzet közgazdasági életének jövőjét.

Mi sem természetesebb, mint hogy ily helyzetben bizony alig tekinthetünk valamit fontosabbnak, mint az egészséges alapon haladó gazdasági politikát. Azt a gazdasági politikát, melynek közjogi politikánkkal kellene egy harcvonalba jutnia s hasonló energiával folynia, hasonló állandó érdeklődéssel kisértetnie. Azért megértjük ama bizonyos nyilatkozat okozta feltűnést, de sajnos, meg kell majd értenünk azt a csendet is, mely az aktualitás megszüntével ezen nyilatkozatban rejlő eszmét el fogja boritani, mert nálunk sok gondolat terem, felüti fejét, kissé sütkérezik az érdeklődésben, azután eltűnik a feledés fátyola alatt, mielőtt valami hasznot hajtott volna.

Munkásotthonok és Népszállók.

Pollák Manó épitész ült hétfőn este a Magyar Mérnök- és Épitész-Egylet épitési szakosztályainak ülésén a felolvasó asztalhoz. Vetitett képek sorozatával illusztrált előadásában olyan külföldön meghonositott épitkezésekről értekezett, melyek nálunk, ahol a lakáskérdés kivált a legalsó néposztályokat illetőleg olyannyira égetően aktuális, különös figyelmet érdemelnek.

Előadásából közöljük a következőket:

Budapest székesfőváros területén az albérlők száma ezidő szerint mintegy 100.000-re rug; ezek közül körülbelül 49.000 az ágyrajárók száma. Ezek a számok a fővárosunkban felszaporodott lakásinséget vakitó világosságban tüntetik elénk. Ezek a tények arra az időre emlékeztetnek, midőn a gyári csatornák nyitott végeiben — kemény tél idején — hajléktalan emberek fürdőzve töltötték az éjjelöket.

Most már a lakók sztrájkját hirdetik az utcákon, járványnyá fejlődött a kiütéses typhus; ezek a tünemények a később bekövetkezendő nagyobb társadalmi bajoknak csupán előőrseinek tekinthetők.

Az ágyrajárás bajaitól a nálunk fejlettebb külföld nagyvárosai sem mentesek. Ott is tudják azt, hogy a kvártélyra járás ezen neme az, amely sulyos sebeket vág a társadalmon, mert a legaljasabb bűnöknek legkiválóbb melegháza. Tudta a külföld már régebben, hogy az innen származó bajokkal szemben tehetetlen a rendőrség, a fegyházak és kórházak egyre szaporodó száma, szóval, hogy nincs az az intézmény, amely az ágyrajárás bajaival eredményesen tudna megküzdeni.

De ez a meggyőződés a külföld gondolkodó főit kutatásokra és erős tettekre is késztette.

Az ágyrajárásra vonatkozó egész irodalommá fejlődött kutatások eredményeit a következő két kérdésbe lehet összefoglalni: 1. Meggátolhatjuk-e azt, hogy a családon kivül álló emberek magukat kis háztartásokba bekvártélyozzák, különösen olyanokba, a melyek gyermekekkel vannak megáldva; lehetne-e azt meggátolni olyképen, hogy a kvártély-adónak a megélhetése a kvártélypénz jövedelme hijján ne veszélyeztessék? 2. Birnak-e az ágyrajárók számára a szokásos ágypénzért modern, tiszta és egészséges lakást előteremteni?

A külföld idevágó kutatásai és számitásai mindenfelől igenlő válaszokkal végződtek.

Ennek a két judiciózus tételnek a tanulmányozása nyomán megindultak azután a nyugati országok iparüző részeiben az olcsó és egészséges munkásház épitkezések, soha nem tapasztalt mérvben, kisebb csoportok, nagyobb telepek formáiban. Ennek a mozgalomnak a vezetőivé avatták magukat, Francia-, Angol- és Németország hatalmas gyárosai első sorban. Nagy mecénások is nevezetes összegü alapitványokkal siettek a jó ügy segitségére. 1890. felé, Franciaországban Rotschild báró adományozott több millióra menő összeget, kizárólagosan olcsó és egészséges néplakások t a n u l m á n y o z á s á r a.

Ez a nemeslelkü alapitvány a néplakások ügyén rendkivüli módon lenditett; a francia városok, megyék, mindennemü syndikátusok azóta egymással vetélkednek abban, hogy a munkások és kis polgárok népének minél ol-

KÜLDJE BE FUVARLEVELEIT STERMANN IGNÁC fuvarlevél felülvizsgálási irodájának BUDAPEST, V., VÁCI-KÖRUT 74., ahol azok egyhavad jutalék mellett pontosan felülvizsgáltatnak. — Szállitási ügyekben dijmentes felvilágositás adatik. — Ezen iroda a „VÁLLALKOZÓK KÖZLÖNYE“ utján küldött fuvarokmányokat is készséggel felülvizsgálja. TELEFON 20—32.

Mázoló- és ércfényező- (akár uj, akár renoválási) munkákra vállalkozik HAJNAL (Honig) MIKSA Budapest, VII., Dembinszky-u. 34. TELEFON: 101—97.

SZABADALMAZOTT
PARAFAKŐGYÁR
részvénytársaság
EZELŐTT:
KLEINER és BOKMAYER
IGAZGATÓSÁG VIII., FŐHG. SÁNDOR-TÉR 4.
TELEFON 60—33. Gyár: KŐBÁNYA. TELEFON 50—61.
IGAZGATÓSÁGI és MÜSZAKI IRODA: TELEFON: 67-25.

Szabadalmazott „EMULGIT“ parafakőszigetelő-anyag, Shedtetők, facementtetők, mansardtetők, hideg és vékonyfalak burkolására. Könnyü hangfogó-válaszfalak. Hütők, jégvermek, sörraktárak, borpincék szigetelése. Padlószigetelés nedvesség ellen. Transportabilis épületek tervezése. Hang- és hőszigetelő parafakőszerkezetek, vas- és favázas parafakőrendszerü épitkezések.

Gőz, meleg és hideg vizvezetékek és készülékek szigetelése. Tulhevitett vezetékek szigetelése szabadalmazott „THERMALIT“ anyaggal.

Müszaki iroda a parafakőanyag célszerü alkalmazására vonatkozó tervezések kivitelére.

csóbb, minél tisztesebb és csalogatóbb otthonokat biztositsanak.

Ennek az alapitványnak a nyomán francia földön tiz év óta egymást érik a nevezetes eredményü kiállitások, hygienikus lakások, telepek és jóléti intézmények dolgában. Az utolsó most nyilt meg Párisban. 1895-ben Bécs városa alapját vetette a Franz Joseph I. Jubileums Stiftungnak für Volkswohnungen.“ Ennek az intézménynek az eredményes müködése azonban lehetetlen lett volna az osztrák Reichsrath által 1902-ben hozott azon törvény hijján, a mely minden olcsó, egészséges néplakásokból álló épületnek 24 évi állami és községi adómentességet biztositott.

Ezen adómentesség alapján alakult meg ugyancsak Bécsben a „Die österreichische Heimstätten Gesellschaft.

Az olcsó és egészséges néplakások majd összes telepei évi jelentéseikben azt emelik ki büszkeséggel, hogy lakói nem fogadnak be kvártélyosokat, sem ágyrajárókat.

A lakók elégedett voltát — ugy mondják — mi sem bizonyithatja jobban, mint az, hogy egyre nő azoknak a száma, akik náluk állandóan megtelepedtek, hogy számosan olyanok jönnek hozzájuk vissza, akik tőlük már egyszer elköltöztek.

A saját otthon, a „Home“ iránt ébresztett vágyat és szeretetet az évi jelentések főleg azoknak az anyagi előnyöknek tulajdonitják, amelyekkel a telep „jóléti intézményei“-nek az élvezete jár. u. m.: olcsó központi mosás és fürdőzés, ingyenes orvosi, jogügyi tanácsok és felolvasások; az olvasó, könyvtár és tornaterem ingyenes használata, a konyhakertek ingyenes, vagy legalább is igen olcsó bérlete.

El kell ismernünk, hogy ezek a jóléti intézmények, az anyagi előnyökön kivül erkölcsi és szellemi támasztékot nyujtanak a lakóknak, ekként igy rendszeresebb és tisztultabb életmódra édesgetik a máskép kóborló, züllő, hánytorgatott szegény népet.

Az az eszköz, a mely az ágyra járók kellő szállását illető második kérdésre várt választ kiváltotta, egy érdekesebb teljes modern természetü intézmény az ugynevezett Népszálló vagy Munkásotthon.

Ugyanis 1892-ben nyilt meg Londonban a „Poormenshotel“ (szegény emberek szállója) cimü ama ház, amelyet egy Rowton nevü angol, elsőbb tisztán emberbaráti célzattal épittetett az ő sajátjából, ca 400 ember részére. Rowton érdeme ezenkivül az, hogy kutató és cselekvő lelke nem nyugodott házának megnyitásától számitandó két évig, mig t. i. sikerült neki egy olyan házirendet megállapitani, a mely a rakoncátlan, sokszor iszákos, tolvajló szegény tömeget végleg rendre és békére szoritotta. 1896 ban tehát a háznak 4 évi üzeme után, midőn ez ugyanis 4%-ot kamatozott, megalakult a Rowton houses Limited; ez a részvénytársaság fejlesztette a második népszállót 678 ágyra, azóta a mai napig egymásután további 4 házat, összesen van tehát Londonban ez időszerint 6 szegényemberek szállója, összesen 5162 ágygyal, a hetediket mostanában épitik.

Ezeknek a mintájára Milánó városa épitett egyet 600 ágyra. Charlottenburg 1905-ben egyet 550 ágyra és Bécsben ugyanakkor nyitott egyet az emlitett Franz Joseph I. Jubileumstiftung 550 ágyra.

Ezekben a szegény emberek szállóiban napi 40 fillérért központilag fütött, világitott, modern mosdótermekkel kapcsolatos lakás vehető igénybe. Ingyen vehetők igénybe még az étterem, tornaterem, olvasó, kölcsönkönyvtár, továbbá rendszeresitett orvosi, jogügyi tanácsok és felolvasások. Végül módot talál bennük a lakó arra is, hogy olcsó áron étkezhessék és megfürödhessék, hogy ruháit és egyéb ingóságait zár alatt elhelyezhesse stb.*

Ezek szerint tehát Rowton houses mintáján épitett és szervezett szegény emberek szállóiban is teljes a siker. A szokásos ágypénzért kap a szegény ember nemcsak egy modern értelemben veendő hygienikus lakást, minőről ezelőtt még álmodni sem mert volna senki, de ezenkivül ráadásként részesül a jóléti intézmények összes előnyeiben és jótéteményeiben, amelyeknek nevelő hatása erkölcsi és szellemi vonatkozásokban ki nem maradhatnak.

Világos, hogy az ilynemü intézmények kellő evolucios irányban tartott vezetésük mellett, ugy nemzetgazdászati, mint társadalom politikai téren valóságos nemzeti missiót teljesithetnének Magyarországon.

Ezek után Pollák áttért azokra az intézkedésekre, melyek e külföldi törekvésekkel szemben nálunk történnek. A főváros legalább mozog, akar cselekedni, bár a külföldi példák dacára nem talál célhoz vezető utra. A társadalom azonban a maga részéről megelégszik a kigyót-békát kiáltozásával.

Nem incidentalis intézkedésekre van szükségünk, hanem alapvető intézményekre, melyek a bajokat gyökerében javitják, s főleg a legalacsonyabb igényeket a higienia és közrendészet szempontjából kielégitő módon oldják meg.

A felolvasó inditványára a szakosztályok szivesen mentek bele abba, hogy bizottság választassék, mely erre nézve részletes propositiokat dolgozzon ki, hogy azokat az illetékes helyre juttatva, megindittassék ez ügyben egy oly akcio, mely a külföldön sikeresnek bizonyult intézményeket nálunk is megvalósitsa.

* A bécsi Arbeiterheimban az egy napi szállás ára 60 fillér; azonban már napi 37 fillérre sülyed, ha a szállást 1 hétre felfogadják. Az Arbeiterheim 4%-ot kamatozott 3 éves üzem után és 80%-os igénybe vétele mellett. A mi a 4·75%-os netto hozamán tul volna azt az 1892. évi törvény szerint a lakbér leszállitására kell neki forditania.

A vállalkozás körében előforduló jogesetek.

Külföldi jogesetek.

Kinek a tulajdonát képezi a bérkönyv?

A stettin-i Gewerbe-Gericht nemrég foglalt e kérdésben állást. Ugyanis egy bérmunkás bérkönyvének kiadása iránt emelt panaszt munkaadója ellen e bíróság előtt. Mire ez a törvény idevonatkozó azon szakasza alapján, hogy a bérkönyv a munkaadó költségén szerzendő be és az a befejezett és előirt bevezetések után a munkásnak a munka átadásakor vagy annak előtte dijmentesen kiszolgáltatandó — helyt adott a panasznak, és megállapitja a munkás tulajdoni igényét a bérkönyvre, mert e nélkül nem tudná igazolni elbocsátása esetén a neki fizetett árakat.

—

Köteles-e az akkordmunkás felmondás kizárása esetén a megkezdett akkordmunkát befejezni?

A charlottenburgi G. G. ugy döntötte el e kérdést, hogy az akkordmunkás a megkezdett akkordmunkát a felmondás kizárása esetén nem köteles előbb befejezni. Ugyanis a felek a munkaviszonyt előzetes felmondás nélkül felbonthatják, a mely jogával élt is panaszos A munkaviszony felbontását a felek a törvényes módokon kivül is szabályozhatják, ezt azonban mindkét félre nézve csak egyenlően; az ellentétes megállapodás semmis.

A felmondás kizárása esetén a munkástól az akkordmunkának befejezését kivánni a felmondási megállapodásnak módositása és pedig egyoldalu a munkaadó javára való módositása, a mivel szemben nincs meg a munkásnak ellenmondási jogosultsága. Hiányzik tehát a megállapodásnak kölcsönössége, miért is az semmis.

Szakbavágó szabadalmi feljegyzések.

Bejelentés találmányok szabadalmazására.

Az alább nevezettek a kitett cimek s kelt alatt szabadalmat jelentettek be. A bejelentés tárgya egyelőre a jogtalan használat ellen védelemben részesül (34. §). A bejelentés ellen a közzététel napjától számitandó két havi határidőn belül felszólalások adhatók be. (35. §.)

3753. alapszám. Brown Harvey Ezra magánmérnök Norburgban. — Javitások fékeken. V/b. oszt. 1907. ápr. 27-én. (Képv.: Bernauer)

—

3801. alapsz. Bóra Elemér müvezető Gurahoncon. — Fékezőberendezés főleg iparvasuti kocsik számára. V/b. oszt. 1907. jun. 15-én. (Képv.: Janssen.)

—

3941. alapsz. Billouez Aubert gázgyárigazgató Brüsszelben. — Önmüködő vizszinsza-

TEICHNER ÁDÁM
vasszerkezet, mű- és épület-lakatos
BUDAPEST, VII., HÁRSFA-UTCZA 61. SZ.
Készit: épületvasszerkezetet, mükovácsolásokat, kapu, kandalló és bronz-munka különlegességeket.
A milanói kiállitáson két arany éremmel, a pécsi orsz. kiállitáson nagy állami ezüst éremmel kitüntetve.

Pollák Mario

epitesz

1907. II. Margit n. 11.

M. kir. adóhivatal Eperjesen
ERK: 1904 DEZ - 2
12438 sz.

II

Meghalt a legöregebb magyar műépítész, Munkácsy jóbarátja

— *Az Est tudósítójától* —

Rövid betegeskedés után az éjszaka 83 esztendős korában meghalt *Pollák* Manó műépítész, a magyar műépítészek nesztora, *Munkácsy Mihálynak egykori jóbarátja.* A turócmegyei Szucsány községben született, iskoláit Győrött végezte, a mult század hetvenes éveiben Párizsban folytatta tanulmányait, ott barátkozott össze Munkácsy Mihállyal. Rendkívül tevékeny művészember volt, ő építette többek között Pöstyén fürdőépületet, báró Kohnerék szászbereki kastélyát és a gyászos nevezetességre szert tett Roheim-villát.

MŰSOROK

Szombat—hétfő március 13—15

SZINHÁZ

OPERA: Ma: *Faust* (D. bérlet. Kezdete ½8. Vége 11). V.: *Sybill* (Kezdete 3. Vége 6); este: *Lakmé* (N. bérlet. Kezdete ½8. Vége ½12). — **NEMZETI:** Ma: *Amerikai Elektra* (Kezdete 7. Vége 12). V.: *Hódítás* (½4); este: *Beethoven* (Kezdete ½8. Vége 10 után). — **VIG:** Ma és V. este: *Háromlevelű lóhere* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u.: *János* (½4). — **MAGYAR:** Ma és V. este: *A szűz és a gödölye* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u. ¼4 órakor is. — **BELVÁROSI:** Ma és V. este: *Százéves cég* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u.: *Édes Anna* (4). — **PESTI:** Ma és V. este: *Vihar az Egyenlítőn* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u. 4 órakor is. — **MŰVÉSZ:** Ma és V. este: *Egy pohár víz* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u. 4 órakor is. — **ANDRÁSSY UTI:** Ma és V. este: *Tündérlaki lányok* (Kezdete 8. Vége ½11). V. d. u. 4 órakor is. — **VÁROSI:** V. d. u. és este: *Három a kislány* (4, 8). — **TERÉZKÖRUTI:** Ma, V. d. u. és este: *Vén szamár!* (½5, 9). — **KAMARA:** Ma és vasárnap: *Nincs előadás.* — **PÓDIUM:** Ma vasárnap délután és este: *Harmadik műsor* (½5, 9). — **KOMÉDIA:** Ma, V. d. u. és este: *Kicsire nem nézünk* (½5, ½9). — **ERZSÉBET-VÁROSI:** *3:1 a szerelem javára* (6, 9). V. (¼4). — **JÓZSEFVÁROSI:** *Ma éjjel szabad vagyok* (6. 9). V. (¼4). — **KISFALUDY:** *Egy lány, aki mindenkié* (6, 9). V. (¼4).

ADMIRÁL (1—537—07. Margit körút 5.): **Rómeó és Júlia** (Norma Shearer). Híradó (¼4, ½6, ½8, ½10). Vas. és ünnepnap: d. e. 11, d. u. ½2, ¼4, ½6, ½8, ½10.

ALFA (1—481—85. X., Kápolna u. 3/b): **Pezsgőkeringő** (Mac Murray). Popeye és Szindbád (plasztikus, színes). Híradók (5, 7, 9). Vas. és ünnepnap: 3, 5, 7, 9. Szerdán szünnap.

ALKOTÁS (1—553—74. Alkotás utca 11. szám): **Aranyember** (Kiss F. Csortos). Virágverseny (színes rajzf.). Híradó (¼4, ½6, ½8, ½10). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ½8, ½10. Vas. d. e. 11-kor matiné a teljes műsorral.

ANDRÁSSY (1—241—27. Csengery u. 39. Andrássy út sarok): **Ramona** (Loretta Young). Kalózok kincse (Richard Talmadge) (½5, 7, ½10). Vas. és ünnepnap: ¾2, ¾4, ¾6, ⅜8, 10.

ATRIUM (1—540—24, 1—530—34. Margit körút 55.): **Mária nővér** (Svéd Sándor, Szörényi Éva). Zenés háromszög (A Kotányi nővérek filmprodukciója). Híradók (5, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

BELVÁROSI (1—845—63. Irányi utca 21.): **Asszony a hadihajón** (Annabella). Majd ha fagy (színes). Híradók (Jobbterem: ½5, 7, ¾10. Balterem: 8). Vas. és ünnepnap: Jobbterem: ½3, 5, ⅛8, ½10. Balterem: ¼4, 6, ½9.

BODOGRAF (1—339—06, 1—367—10. József körút 63.): **Méltóságos kisasszony** (Csortos, Uray) Határszéli banditák (Buck Jones). (¾4, ¾6, ⅞8, ¾10). Vasár- és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

BUDAI APOLLÓ (1—515—00. Csalogány u. 46.): **Méltóságos kisasszony** (Csortos, Szeleczky Zita). Villámlovas (Buck Jones). Híradó (4, ½7, 9). Vas. és ünnepnap: 1, ¼4, ½6, ⅜8, 10.

CAPITOL (1—343—37. Baross tér 32.): Prolongálva! **Lovaglás ügy** (Perczel, Ráday). Híradók (¼4, ½6, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

CASINÓ (1—831—02. Eskü tér 6.): **Mária nővér** (Svéd Sándor, Szörényi Éva). Híradók (½6, ⅛8, ½10). Szombat, vasár- és ünnepnap: ½4, ½6, ⅛8, ½10.

CITY (1—111—40. Vilmos császár út 36. szám): **Mária nővér** (Svéd Sándor, Jávor Pál). Híradók (¾6, ⅜8, ⅞10). Szombat, vas. és ünnepnap: ¾4, ¾6, ⅜8, ¾10.

CORSÓ (1—809—50. Váci u. 9.): **Allah kertje** (Marlene Dietrich). Liszt: Polonaise (kultúrfilm). Híradók (5, 7, 9). Szombat, vasár- és ünnepnap: ½4, ½6, ⅛8, ½10.

CORVIN (1—395—84. József körút és Üllői út sarok): **Burgszínház** (Bécsi tavasz: Olga Csehova). Híradó (¼4, ½6, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

DAMJANICH (1—348—03. Damjanich utca 1.): **Méltóságos kisasszony** (Szeleczky Zita, Berky Lili). Karácsonyi legenda. Híradó (Folyt. előadás: ½4, ½6, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

DÉCSI (1—213—43, 1—259—52. Teréz körút 28.): **Asszonyok paradicsoma** (Hortense Raky). Híradók (5, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.

ELIT (1—161—51. Lipót körút 16.): **Asszony a hadihajón** (Annabella). Híradó (4, 6, 8, 10). Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

FÓRUM (1—897—07, 1—895—43. Kossuth Lajos u. 18.): **Fizessen, nagyság** (Muráti, Jávor). (¼6, ⅛8, ¾10). Szombat, vas. és ünnepnap: ½4, ½6, ⅛8, ½10.

GLÓRIA (1—448—00. Thököly út 56.): **Méltóságos kisasszony** (Uray, Csortos). Popeye a tengerész (színes). Híradók (½5, ¾7, 9). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

JÓZSEFVÁROSI (1—346—44. Kálvária tér 7.): **Méltóságos kisasszony** (Csortos, Uray). Villámlovas (Buck Jones) (¼5, ¾7, ¼10). Szombat: 4, 6, 8, 10. Vas. és ünnepnap: ¾2, ¾4, ⅜6, ¾8, ¾10. Vas. d. e. ¼11-kor S. M. C. matiné.

KAMARA (1—440—27. Dohány u. és Nyár u. sarok): **Asszonyok paradicsoma** (Hortense Raky). Híradók (½6, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.

KULTÚR (1—861—93. Kinizsi u. 16.): **Az aranyember** (Kiss Ferenc, Egry Mária). Muzsikus dámák (zenésf.). Híradó (¾5, 7, ¼10). Szombat: ½4, ½6, ⅛8, ½10. Vas. és ünnepnap: ½2, ½4, ½6, ⅛8, ½10.

METRO (1—122—30. Teréz körút 60.): **Fizessen, nagyság** (Muráti, Jávor). Tavaszi dal (színes). Álom, álom, édes álom (tudományos film). Híradó (½6, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: ½4, ½6, ⅛8, ½10. Vas. d. e. 11-kor gyermekmatiné.

NYUGAT (1—271—62. Teréz körút 41.): **Méltóságos kisasszony** (Csortos, Szeleczky Zita). Alibaba és a 40 rabló (színes). Pásztoridill (színes kultúr). Híradó (½5, 7, ½10). Szombat 4, 6, 8, 10. Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

ODEON (1—302—63. Rottenbiller ucca 37/b): **A szív nem eladó** (Rökk Marika). Villámlovas (Buck Jones) (Folyt. előadás: ½5, 7, ½10). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8 ½10. Vas. d. e. ½11-kor matiné: Érettségi (Simone Simon) és a kísérő műsor.

OLYMPIA (1—429—47. Erzsébet körút 26. sz.): **Asszony a hadihajón** (Annabella). Híradó (4, 6, 8, 10). Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

OMNIA (1—301—25. József körút és Kölcsey u. sarok): **A cár katonái** (Vera Engels). Házasodunk (Páger, Rózsahegyi). Híradó (5, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.

OTTHON (1—367—96. Beniczky u. 3. és Baross u. 87. sarok): **Mulat a császárváros** (Paul Hörbiger). Az üveggyártás titkai. Híradó (4, ½7, 9). Szombat: ½4, ½6, ⅛8, ½10. Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

PALACE (1—365—23. Erzsébet körút 26. szám): **Balaklava** (Errol Flynn). Híradók (½4, ½6 ¾8, 10). Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

PÁTRIA (1—456—73. Népszínház u. 13. szám): **Rómeó és Júlia** (Norma Shearer). Hangos újság (½5, 7, ½10). Szombat: 4, 6, 8, 10. Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10. Vas. d. e. 10 és ½12-kor matiné.

PHÖNIX (1—379—10. Rákóczi út 68.): **Asszony a hadihajón** (Annabella). Híradók (¼4, ½6, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: d. e. ½11, d. u. ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

RÁDIUS (1—220—98, 1—292—50. Nagymező ucca 22—24.): Második hétre prolongálva! **Mefisztó az Operában** (Boris Karloff). Lerajzolom az ideálom (varieté). Híradók (5, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: 3, 5, ⅛8, ½10.

REX (1—394—16. István út 39.): **Méltóságos kisasszony** (Csortos, Uray). Villámlovas (Buck Jones). Híradó (4, ½7, 9). Vas. és ünnepnap: 1, ¼4, ½6, ⅜8, 10.

RIALTÓ (1—394—97. Rákóczi út 70.): **Rómeó és Júlia** (Norma Shearer). Híradó (D. e. ½11. ½1, d. u. ¾3, 5, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: d. e. 10, 12, d. u. 2, 4, 6, 8, 10.

ROYAL APOLLÓ (1—419—02, 1—429—46. Erzsébet körút 45.): **Allah kertje** (Marlene Dietrich). Liszt: Polonaise (előadják a Kotányi nővérek a Budapesti Hangverseny Zenekar közreműködésével). Híradók (¼6, ⅛8, ¾10). Szombat, vas. és ünnepnap: 4, 6, 8, 10.

SAVOY (1—460—40. Kálvin tér—Üllői út 2.): **Rómeó és Júlia** (Norma Shearer). Hangos újság (4, ½7, 9). Szombat: ½4, ½6, ⅛8, ½10. Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10. Vas. d. e. 10 és ½12-kor matiné.

SIMPLON (1—691—89. Horthy Miklós út 74.): **Asszony a hadihajón** (Annabella). Híradó (¼4, ½6, ⅛8, ½10). Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ½10.

STUDIÓ (1—396—69. Akácfa u. 4.): **A garszonlány** (La Garconne; Victor Marguerite regénye) (4, 6, 8, 10). Vasár- és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

TIVOLI (1—230—49. Nagymező ucca 8. szám): **Rómeó és Júlia** (Norma Shearer). Híradó (Folyt. előadás: 4, ¾7, ½10). Szombat: ½4, ½6, ⅛8, ¾10. Vas. és ünnepnap: ½2, ¼4, ½6, ⅛8, ¾10. Vas. d. e. ½11-kor matiné: Modern idők (Chaplin) és a kísérő műsor.

TURÁN (1—264—20. Nagymező u. és Mozsár u. sarok): **Mulat a császárváros** (Magda Schneider). Villámlovas (Buck Jones). Híradó (4, 6, 8, 10). Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6, 8, 10.

URÁNIA (1—460—46. Rákóczi út 21. szám): **Boccacelo** (Willy Fritsch). Hajók végveszélyben (kultúrfilm). Híradók (5, ⅛8, ½10). Szombat, vas. és ünnepnap: ¾3, 5, ⅛8, ½10. Vas, d. e. 11-kor: Pfeiffer Keskenyfilm előadása.

VESTA (1—326—39. Erzsébet körút 39.): **A méltóságos kisasszony** (Csortos, Uray). A villámlovas (Buck Jones). Híradó (⅞4, ½7, ¼10). Szombat: 3, ⅛6, ½8, ⅝10. Vas. és ünnepnap: 2, 4, 6 8 10.

Express hirdetések

Gramofonlemezekről játszva, szórakozva, ráérő idejében **tanuljon idegen nyelveket**
Teljesen ingyen, egyheti próbára szállítunk egy **német, angol, francia vagy olasz** kurzust, ismertetőnk szerint melyet szintén díjmentesen szállítunk. A kurzus 30—32 lemezoldalból, kísérő szövegkönyv-, kisérő nyelvtan- és szótárból áll. **STERNBERG,** kir. udv hangszergyár, Bpest, VII. Rákóczi út 60

Dombay Penzió
V., Zoltán ucca 16, I. em.
Telefon: 1-193-72, 1-193-77
A főváros egyik legszebb és legtökéletesebb komforttal berendezett penziója. Mezőgazdasági kiállítás alkalmával szeretettel várjuk b. vendégeinket. Elsőrangú konyha. Polgári árak.
Kosszabb tartózkodásnál árkedvezmény!!!

ESŐKÖPENY
Schottola Ernő VI., Vilmos császár út 53

Svábhegy legjobb helyén télen-nyáron lakható 1×5-, 1×3-szobás **villa eladó.**
Érdeklődők „Érdemes" jeligére írjanak **Blocknerhez, Andrássy út 4.**

2 és 3-szobás uccai **úrilakás**
teljes komforttal májusra bérbeadó. **IX., Mester ucca 34.**

Fogaranyat magas áron veszek, valamint használt **Dissous-gáz** berendezést keresek megvételre. Hernesz Laborat. Budapest, Rákóczi út 53. Telefon 1-389-11.

Páratlan öröklakásaink, szabadalmazott örökotthonaink huszonharmadik társasházunkban olcsó életet, gondtalan háztartást, értékálló életjáradékot biztosítanak! Csendes, pormentes, szanatóriumi fekvés a Böszörményi út 17-nél és a Széll Kálmán térnél. 1-szobás, 1-szoba-, 2-szoba-, 3-szoba-hallos öröklakások és örökotthonok. Utóbbiak berendezett központi konyhával, étteremmel, személyzeti szobákkal. Központi fűtés, meleg víz. Prospektusok. „Centrum" Házépítő Vállalat, Horthy Miklós út 15. sz. (2-693-01)

1 Károly körút 3/c -szobás, összkomfortos **lakás** közp. fűtés, meleg vízzel, május 1-re **kiadó.**

KERESEK belvárosi **3-szobás** hallos vagy **4-szobás** legfeljebb második-emeleti balkónos, liftes **lakást** májusra vagy augusztusra. — Ajánlatokat „Prima bonitás" jeligére **Blocknerhez. Városház ucca 10.**

Vasúti jeggyel rendelkező **utazók** közöljék címüket „Szép mellékjövedelem 3735" jeligére **Blockner J.** hirdetőirodába, Városház ucca 10. sz.

Belterületen 1000 m²-nál nagyobb **üres telket** vagy lebontás előtt álló **házat keresünk** „Bérbe vagy megvételre" jeligére **Blocknerhez, Andrássy út 4**

3 szobás modern, összkomfortos, **villalakás** **Rózsadomb alján** május 1-re **kiadó.** Kitaibel Pál ucca 11.

Telket keresek **üzemházának** 120—150 négyszögöl, jó uccai fronttal. Tulajdonos ajánlatát kérem árral „Készpénzvevő 3741" jeligére Blockner hirdetőjébe, Városház ucca 10

KÉTSZOBÁS
összkomfortos, központifűtéses lakás, május 1-re **kiadó.** Rádius palota. Telefon: 1-161-00.

2-szobás szépen bútorozott összkomfortos lakás 6—8 hónapra **kiadó** 8715
IV., Prohászka Ottokár u. 1. II. em. 1

Modern portálos
üzlethelyiség
a **Belvárosban** átadó. „Olcsóbér" jeligére **Tenzer hirdetőjébe, IV., Szervita tér 8**

Jó húst akar? Olcsó húst akar?
Vásároljon
LÁSZLÓ
hentesárugyárában,
csak **Németh ucca 21—23.**

MŰBÚTOR
új és használt
ÉBNER
Karpfenstein ucca 2/a. sarokház.

Illatszer-szakmában **helyi képviselőt és utazót keresünk.** Jeligére: „Állandó mellékcikk 11929" főkiadó

Balilla 4-üléses, csukott, 4-ajtós, kifogástalan karban, elutazás miatt sürgősen eladó. Vasárnap is. Vörösmarty ucca 24/b.

II., Bem József u. 22
Remek **3-szobás, 1-szoba konyhás, 1-szoba garszónlakások május 1-re**
minden komfort, üzlethelyiségek nagy kirakatokkal. Tel.: 1-881-40.

BELVÁROSBAN gyönyörű **2-szobás uccai garszónlakás**
lépcsőházi bejárattal, orvosi rendelőnek, irodának is kiválóan alkalmas, közp. fűtéssel, meleg vízzel, máj. 1-re kiadó. **IV., Irányi u. 1**

Szép antik, komplett
Mária Terézia hálószoba
eladó. Cím **Tenzer hirdetőjében,** Szervita tér 8.

OPEL
csukott, 6-hengeres, 80.— P évi adóval;
FORD A. csukott autó; **BUICK**
7-üléses, csaknem új, **eladó.**
Alföldi Gépker. Vállalat, Szeged.

NAPSÜTÉSES budai **2 szobás** komfortos **LAKÁS** gyönyörű kilátással, kerthasználattal májusra **KIADÓ.**
Hegyalja út 25. T. 1-509-64

Kertes úri villalakás
a Rózsadombnál (Marcibányi térnél) kiadó. Pormentes, csendes fekvés Egymásbanyiló 4 szoba, zárt és nyitott veranda újonnan festve, központi fűtéssel. Szükség esetén garázs és tenisz-pályák a tőszomszédságban. **Olcsó bér!**
II., Alvinci út 12. 8716

KIS NYOMDA
berendezés egészben vagy részben **ELADÓ**
Telefon: **1-232-66.**

Felhívás! Megvettem Grosz Mór tulajdonát képező V. kerület, Tükör ucca 2. szám alatti fűszerüzletét. Felhívom az üzlet hitelezőit, hogy követelésüket legkésőbb e hó 20-ig az üzletben bejelentsék, mert későbbi bejelentéseket figyelembe nem veszek. **Szilágyi Artúr,** Tükör ucca 2

Bérház, telek
Buda legszebb helyén, családi okokból **sürgősen eladó.** — Érdeklődni: **Dr. Csillag, 1-139-02.**

Előkelő sportklub **vendéglőüzeme** rendkívül előnyös feltételek mellett **bérbeadó.** — Érdeklődés 8—10 óra között. Tel. 1-441-03. 8719

Kettenstuhlok
modern kettő- és háromlétrás, majdnem új, valamint felvető- és selyemorsózógépek, konfekcionáláshoz szükséges varrógépek **eladók.** Existenciát jelent 3737" jeligére **Blockner** hirdetőjébe, **Városház ucca 10.**

Használt bútorok
Olcsón vettük, olcsón adjuk!
Hálók, ebédlők.....P **80**-tól
Kombinált szobák.....P **225**-től
Gyönyörű telehálók.....P **235**-től
Konyhák.....P **50**-től
Fizetési kedvezmény!
BÚTORMAGAZIN
MÁRIA ucca 48.

OLASZ FASORNÁL
3-szobás villalakás
május 1-re kiadó
Közp. fütés, meleg víz, nagy teraszok, gyönyörű kert. Fillér u. 28. Tel. 1-536-13

Jolanda szalón új modeljei
állandóan bemutatásra kerülnek Hozott anyagból is vállalunk. Esetleg kedvező fizetési feltételek. **Apponyi tér 1, I. em. 6.** Királyi bérpalota.

BELVÁROSBAN
félemeleten, 3 nagy helyiségből álló, bennlakható üzlet v. irodahelyiség **kiadó** máj. 1-ére. Kecskeméti u. 9.

BELVÁROSBAN gyönyörű **4-szobás úrilakás**
központi fűtés, meleg vízzel, május elsejére kiadó. **IV., Irányi ucca 1**

INKASSZÓJÁT
előlegezés mellett **elvállalom.** Bev. cegek írjanak részletesen „Bankház 11923" jeligére a hiadóhivatalba.

Nyugati p. u. közelében, **Lovag ucca 10.** alatti új bérházban, összkomfortos, príma kivitelű, uccai **egyszobás garszónlakás**
beépített szekrénnyel, havi 65 — P alapberrel május 1-re **kiadó.** Telefon **1-512-94**

3 uccai, 1 udvari szobás komfortos lakás **újonnan renoválva** olcsó bérrel **május 1-re kiadó**
Andrássy út 46. sz.

Agilis ügynököt keres helybeli **likőrgyár**
Csakis volt budapesti vendéglősök vagy vendéglősöknél kimutathatólag bevezetett ügynökök ajánlkozzanak. „Fix, költségtérítés, jutalék" jeligére **Tenzer hirdetőjébe, IV., Szervita tér 8**

Vendéglő üzlethelyiség
Gömb uccában, lakással május 1-re olcsón. 2—3-ig telefon 2-913-17.

FÉNY-RUS PARKETTPASZTA
kefélés nélkül lakkfényt ad. Jobb üzletben kapható

Pasarét fölött (hat percnyire) összkomfortos, családi, szép kertes házban, jól **bútorozott** egyszemélyes **szoba,** remek kilátással, **kiadó.** Tel. 1-648-19. 8—11-ig.

Finanszírozót
5000.— P-től **keres** jólbevezetett kötöttáruüzem export lebonyolítására 15—20% haszonreszesedés mellett. — „Biztos fedezet" jeligére **Blocknerhez, Andrássy út 4.**

Országháznál **gyönyörű szoba** légfűtéssel meleg vízzel, legkitünőbb ellátással **kiadó.** Alkotmány ucca 4, II. emelet 6 Telefon 1-258-03

2 és háromszobás, hallos LAKÁS nagy szobák, központi fűtéssel, meleg vízzel, mérsékelt áron májusra **kiadó.** Telefon 2-902-84

Keveset futott
Lancia-Artena LUXUS CABRIOLET
első tulajdonostól **eladó.** Érdeklődés **1-290-67** délután 3—4 között.

MUSSOLINI AFRIKAI SZEMLEÚTJA

Derna (Libia), március 13
(Az Est és a United Press tudósítójától)

Fárasztó és mozgalmas utazással telt el Mussolini pénteki napja. Nagy kiséretével, tisztekkel, hivatalnokokkal, a fasiszta párt vezetőivel és a hirlapirókkal eljutott az egyiptomi határig, onnan Bardiába ment, majd vissza Tobrukba, azután a gyönyörű tengerparti műúton késő délután ideérkezett Dernába. Tobruk előtt 62 bombavető repülőgép üdvözölte a motorok zúgásával. Megszemlélte a tengerparti erődöket, elrepült a libiai tengerpart mentén vezető műút fölött annak keleti végéig és leszállott Amseatban, ahol felavatta a technikának ezt a nagy művét és az emlékére emelt szoborművet.

Visszajövet Bardiában a benszülöttek küldöttségeit fogadta, onnan autókaraván élén visszatért Tobrukba. Az út sivatagon át vezetett. Tobrukban megszemlélte a Duce a repülőtér védelmére épített földalatti erődöt, azután ismét repülőgépre ült és elrepült Dernába, ahová szombaton délután 5 órakor érkezett meg. Dernából Mussolini autón továbbutazott Kyrenebe.

KASTÉLYT ÉS 3350 HOLDAT HÚZTAK KI EGY KALAPBÓL

Érdekes sorshúzással felezték meg az örökösök a „selypi nábob" hatalmas birtokát

— Az Est tudósítójától —

Egy évvel ezelőtt halt meg a 73 éves báró *Tornyai Schossberger* Rezső, a 7000 holdas selypi uradalom »nábobja«. A hatalmas birtokos leánya, *Tornyai Schossberger* René és kiskorú unokái, a 17 éves *Salgó* Teréz és a 12 éves *Iván* örökölte.

Az örökösöknek

nagy gondot okozott a hagyaték felosztása

és ezért a magyar gazdatársadalom egyik legnagyobb szakemberéhez, *Blantz* Jenőhöz fordultak, aki elvégezte a 7000 holdas birtok és a rajta lévő instrumentumok, gépek és élőjószágok arányos kettéosztását.

A 4.500.000 pengős vagyonállagot

felosztotta egy 3350 holdas és egy 3550 holdas területre.

A 3350 holdas területhez tartozik *a kastély*, a központi major, a kőbányajog és a cukorgyár-járadék. A 3550 holdas területen majorságok, magtárak és gazdasági gépek vannak. Elosztásra került 549 tehén, 190 ló, 250 jármosökör és 1800 sertés is.

Az elmúlt héten Selypen *Szaploncay* Miklós árvaszéki elnök az *örökösök* és *Blantz* Jenő jószágigazgató jelenlétében *megejtették a sorsolást.* A 3350 holdas részt elnevezték *Vörösmajori*, a 3550 holdas területet *Selypáltelki* résznek.

Két cédulát vetettek egy kalapba.

A kiskorúak a vörösmajori részt húzták: igy kapták meg a 3350 holdas birtokot a kastéllyal, a 3550 holdas terület pedig *Tornyai Schossberger* Renének jutott.

Négy pesti toalettet hámozott le egy hölgyről a szabadkai vámőrség

Baja március 1.
(Az Est tudósítójának telefonjelentése)

Tegnap hajnalban *izgalmas csempészkaland játszódott le a budapest—szabadkai gyorsvonaton*, amikor elhagyta a magyar határt. A szerb vámtisztek a vizsgálat során gyanusnak találták *Milutinovics* Dobrivojné belgrádi úriasszonyt, aki a vizsgálat során rendkivül izgatottan viselkedett. Amikor a vonat *Szabadkára* ért, az úriasszonyt leszállították és *a vámhivatal női alkalmazottja megmotozta.* Nagy meglepetésre kiderült, hogy

a belgrádi úriasszonyon négy vadonatúj selyemruha volt

a télikabát alatt. Rövid tagadás után beismerte, hogy *négy toalettet csináltatott Budapesten*, ahová négy nappal ezelőtt utazott el. Azzal védekezett, hogy *Budapesten nagyon olcsón vásárolt* selymet és az arra inditotta, hogy több ruhát csináltasson. A vámhatóság

62.000 dinár pénzbüntetésre

itélte a belgrádi úriasszonyt, aki egy állomásfőnök leánya. Minthogy a pénzbüntetést kifizetni nem tudta, *letartóztatták.*

Express hirdetések

Ujrendszerű bútorhitel
Lakását berendezheti minden közalkalmazott és véglegesített
harminc egyenlő havi részletre
vagyis minden 100 pengő után havi 3.33 pengő, előleg nélkül, váltó nélkül.
Egy éven belüli törlesztésnél kamatokat visszatérítünk.
Kardos Testvérek bútoráruháza, Budapest, Wesselényi ucca 18.

Balatonalmádi penzió
gyönyörűen berendezve, kitűnő vevőkörrel
eladó vagy **bérbeadó** esetleg **betársulható**
Telefon: **1-214-05**

OPERA penzió VI, Dalszinház ucca 8.
Telefon 1-286-81 (Operával szemben.) Uri otthon Elsőrangú konyha. Polgári árak Hideg-meleg folyóvizes szobák

Teveszőrszijak
végtelenül szövött
textilszijak
szűrő- és préskendők
műszaki textiláruk
MAKART szövőgyár, Budapest, VI., Lovag ucca 19 Tel.: 1-104-74

NAPELLENZŐ
szerkezet cca 50 fm, néhány darabban, részben ponyvával olcsó áron kapható **IRÁNYI**, Vörösmarty ucca 47.

Emeletes villa 600 öl gyümölcsös és virágos kert telekárban
eladó. Ugyanott 330 öl telek alkalmi áron kapható. Tőkebefektetésnek alkalmas. I., Szarvas Gábor út 32. T. hétköznap 1-803-02

Adria Penzió
a New-York palotában
VII., Erzsébet körút 9–11.
Telefon: 1-383-33 8816

Motorkerékpár Harley Davidson,
1200 kbc., kifogástalan állapotban, kedvező fizetési feltételekkel **eladó.** Vig ucca 3, az udvarban Ugyanott kifogástalan állapotban lévő csukott, 5-üléses **Studebaker autó eladó.**

Nagy saroküzlethelyiség
Krisztina téren Mészáros ucca 2) augusztusra **kiadó**

Váciuccai ruhaszalónomat megosztanám
jó vevőkörrel rendelkező **kalapos-, fűző-, gyermekruha v. fehérnemüszalónnal.** Tel.: 1-355-28.

Bösendorfer
rövid, alig használt maganosnak **eladó.** Ugyanott bútordarabok. Telefon: 1-188-45. 8728

Ügyvéd tizenötezer irodai könyve és vezető tizezer be étel **állandó elhelyezkedéshez uthat.** Válaszokat „Betét teljesen biztositva" Az Est főkiadóba

Rózsadombi villalakás
3-szobás augusztus 1-re **kiadó**. Minden komfort, garázs. Ribáry ucca 6. Telefon: 1-896-55. 8729

Vennék egy különlegesen szép, lehetőleg antik
ebédlőt
Ajánlatot részletes leirással és ármegjelöléssel „Privát 6815" jeligére a kiadóba

VIII., Magdolna ucca 15
gyönyörű elsőemeleti modern, összkomfortos **kétszobás, balkónos uccai lakás** május 1-re 900.— pengő

Fűszer-, festék-, vaskereskedőknél bevezetett
utazónak
aki kis n. lyukas is átolgat. elsőrendű melli cikkeket a ma vegyiegyar „Köztegekhez hozzáiatunk" jeligére Blockner hirdetőbe, Városház ucca.

NERZ-KOLLIÉK
P 30-tól
Ezüst és kék rókák
nagy választékban
SZEGŐ ÉS HEILIGNÉL
IV., Ferenciek tere 3. (udvarban)

DIÓSI-CIPŐ
különleges szép és jó
VI. Teréz körút 1/B
Fiók: IV, Deák Ferenc u. 23

Üzemben lévő 928-as
KIS BUICK
luxuskivitelben
kitűnő állapotban, igen olcsón **eladó** Izabella tér 6. Házfelügyelő. T. 1-385-15

Földbirtokosok!
Előkelő fiatal úrinő férjhez menne „Hungária" 11927 főkiadóba.

Versenyképes nagymalom
képviseletét Budapest és környékére **elvállalja** tízezerpengő készpénzvagyonnal rendelkező **szakember.** Jeligé „Jó márka 8814" AZ EST kiadóhivatal 8814

Napsütéses 3-szobás
komfortos **lakás** májusra **kiadó.**
József ucca 62

Orom. Szirom, Bérc ucca közötti szép
gellérthegyi és Széher úti telkek
jutányosan eladók. Telefon: **1-800-15, 1-800-13, 1-318-18**

„ATLANTIS" PENZIO V., Bálvány u. 8 Tel.: 1-815-47
Modern komfort, központi fűtés, hideg-meleg folyó viz, kitünő ellátás, **mérsékelt árak.**

Kis bérháztelket
adómentességgel, belterületen **vennék.** Ajánlatok „Sürgős" jeligére Tenzer hirdetőjébe. IV, Szervita tér 8

Villa Svábhegyen, gyönyörű Duna-panorámával, 1000-öl park, ötszobás, fel és berendezéssel, 33.000. **Hajós.** 1-215-57

Lipót körút mellett
1 uccai szobás hallos lakás
május 1-re kiadó. — Honvéd ucca 40

büfé, étkező, csónakházzal bérbeadó Telefon 2-957-58

Cipőfűző és gumipertligépek
teljes felszereléssel **eladók.** Ajánlatok „Ó kereseti lehetőség 3736" jeligére Blockner J. hirdetőirodába Városház u. 10

Pestkörnyéken kisebb, jóljövedelmező
INGATLANOK
magánkézből eladók.
Telefon: 2-922-79. Ladányi.

100.000 P tőkével társat keres
10 éve fennálló, nagyszerűen menő aktiv, adósságmen es vállalat. Tökéletes felépitettség, komoly megalapozott értékes üzleti összeköttetések, egész országra szóló bevezetettség. Ajánlatokat „Minthete len lehetőségek Ve" jeligére

Üzemben levő, csukott, négyajtós, ötüléses kis
AUTÓ
kivül belül kifogástalan állapotban **eladó** Dénesné, Csanády ucca 4. 8726

Kiadó lakások:
garszón, 1-, 2-, 3- és 4-szobásak, részben hallosak:
Márvány ucca 42
Böszörményi út 44/46
Nádor ucca 15
Váci út 16 (közp. fűtés, melegviz)
Ráday ucca 31
Érdeklődni házfelügyelőknél vagy: **1-856-72**

Épülő palotában 3-szobás hallos
Horváth-kertre nyiló legmodernebb lakás, közp. fűtés, meleg vizzel, erkélyek, veranda, **kert** augusztusra, **kiadó.** Krisztina körút 137 Telefon: 1-176-00.

Szakember termelői borkimérés vezetésére **felvétetik óvadékkal.** Jelentkezés: VIII. Baross ucca 90, borpinceben

3 szoba hallos lakás kiadó
Buda legszebb részén, modern új bérvillában Központi fűtés, melegviz. Ábel Jenő ucca 4/b, Horthy körtérnél, 61. vill. Érdekl. dni T 271-17, ½9–11-ig

Birósági árverés
március 16 d. e. 9 órakor Lövőház ucca 8. földszint 4. sz. alatt bútor, szőnyeg, porcellánra

Lipót körúton
3 uccai szobás
modern lakás, május elsejére kiadó. Lipót körút 13. szám

XII-es Steyr
új motorral **eladó.** Tel. **1-514-80.**

Ekealkatrészek
acélkocsitengelyek, ráfvasak és csavarházak **legolcsóbban** „**Industria" Vasipari Szöv.**, Budapest, VI., Váci út 69. sz.

Napkeleti gyönyörű 6 szobás hallos, 5 teraszos autógarázs, közp. fűtés stb. **villámat eladom** Érdeklődni 2-4 óra között, **1-509-64**

Belterületi főútvonalon, 60 m uccafrontú **sarok bérház**
csupa 2–3 szobás komf. lakásokkal, aranybánya üzletekkel, 110.000 P-ért, hátralék amortizáció. Telefon 1-269-45

6-os villamoson utazó óbudai kékest holnap várom 15 órakor, ahol elköszöntem a 72-sen

Eladó 8-szobás családi kúria
egy sikban, azonnal elfoglalható. 2 fürdőszoba, 3 cselédszoba, 600 □-öles parkkal, 65.000 P-ért. Nagy Sándor bank- és tőzsdebizományos, IV. Ferenc József rakpart 19. 1-846-62

Kékrókát vennék
priváttól. Ajánlatok „Jó állapotban" jeligére Tenzer hirdetőbe, Szervita tér.

Közvetlenül a **Boráros térnél** épülő új bérpalotában, május 1-ére, **modern**
1–2-szobás és garszónlakások kiadók **Telefon 1-318-07**

V. kerületben fiatal lány bútorozatlan **szobát** fürdőszobahasználattal **keres május 1-re.** Ajánlatok „Olcsó" jeligére Rudolf Mosséhoz, Váci ucca 18

Angol vagy **francia**
anyanyelvű **15—17 éves fiatalembert vendégül** látnék **hazánk orú lamnál.** „Dunamenti gyümölcsös" jeligére **Tenzer hirdetőjébe, Szervita tér 8**

Pollák Manó

— **A nuncius nyitja meg ma a katolikus diákok Fráter György-kiállítását.** Angelo *Rotta* pápai nuncius ma, vasárnap délelőtt féltizenegy órakor *nyitja meg latin emlékbeszéddel a Katolikus Diákszövetség Fráter György-kiállítását.* A diákszövetség minden évben kiállítást rendez egy-egy magyar katolikus nagyság emlékére. Idén Fráter György emlékének áldoznak s bemutatják a Fráter Györgyről maradt művészi és irodalmi emlékeket.

— **Közlekedési balesetek.** Több közlekedési baleset történt szombat délután és este a fővárosban. A Bécsi úton az új temető mellett egy autobuszról leszállt *Leposa* Ferenc 36 éves kalauz. Ebben a pillanatban haladt arra az A. E. 777. rendszámú autó, amely elgázolta. A mentők a Margit kórházba szállították. — A Szabadság tér és a Széchenyi utca sarkán a B. Y. 340. rendszámú tehertaxi és a B. L. 149. rendszámú bérautó *összeütközött.* Az autót *Maurer* Márton 43 éves sofőr vezette, a tehertaxit *Toboz* László sofőr. Mindketten *súlyos sérüléseket* szenvedtek, de *súlyosan megsebesült a tehertaxin ülő Kill* Béla 30 éves lakatossegéd is. A három sebesültet a Rókus-kórházba szállították. — A Király utca és a Vasváry Pál utca sarkán a B. O. 307. rendszámú kéktaxi elütötte *Sily* Gabriella 27 éves szövőnőt. Őt is a Rókus-kórházba vitték.

— **Orvoshét Balatonfüreden.** A balatonfüredi orvosi tanácsadó testület az országos központi orvostovábbképzés keretében idén is orvoshetet rendez május 23-tól 29-ig. A professzorok előadásai mellett bemutatják a balatoni gyógytényezőket és hajókirándulásokat is tesznek. Jelentkezés a fürdőigazgatóságnál, Balatonfüred.

— **Germanus tanár bécsi felolvasása.** Germanus Gyula professzor, a világhírű orientálista, az Allah Akbar című könyv szerzője, március 9-én tartott előadást a bécsi Urániában, Mekkai zarándoklásom címen. Az előadás nyomán több bécsi lap részletes interjúkat és ismertetéseket közölt a tudós professzor tudományos és irodalmi tevékenységéről. Március 10-én Germanus felolvasta a bécsi rádióban »Meine Begegnung mit Ibn Saud« c. tanulmányát. A bécsi rádió hivatalos sajtóorgánuma, a Rawag, legutóbbi számában érdekes ismertetést közöl a magyar tudós felolvasásáról. Germanus *Allah Akbar* című műve iránt különben külföldön is élénk érdeklődés mutatkozik.

— **A Magyar Jogászegylet ezerpengős pályadíja.** A Magyar Jogászegylet a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank adományából pályaművet tűz ki olyan műre, amelynek tárgya: Aranyzáradék és egyéb értékállandóságot célzó kikötések gazdasági és jogi jelentősége.

— **A képviselőház főorvosa kormányfőtanácsos lett.** A kormányzó a miniszterelnök előterjesztésére dr. *Alföldi* Bélának az országgyűlés népszerű főorvosának három évtizedes kiváló szolgálata elismeréséül a magyar királyi *kormányfőtanácsosi címet* adományozta.

— **Londoni meghívásra kiállítást rendeznek a magyar grafikusok a koronázási ünnepek alatt.** A londoni *Victoria and Albert Museum meghívta a magyar rézkarcolóművészek egyesületét, rendezzen grafikai kiállítást a koronázási ünnepségek alatt.* A kiállítás védnökei *Hóman* Bálint kultuszminiszter és *Masirevich* Szilárd londoni magyar követ, a szervezés munkáját *Zádor* István, *Conrad* Gyula és *Komjáti* Gyula végzik, az anyagot az irodalmi és művészeti tanács szűrije bírálta felül. A kiállításon résztvesznek: *Aba-Novák* Vilmos, *Bajor* Ágost, *Barta* Ernő, *Barcsay* Jenő, *Beron* Gyula, *Boldizsár* István, *Buday* György, *Conrad* Gyula, *Erdei* Viktor, *Emmanuel* Béla, *Ferenczy* Valér, *Gáborjáni Szabó* Kálmán, *Gallé* Tibor, *Istókovits* Kálmán, *Kavetzky* Zoltán, *Komjáti* Gyula, *Molnár* C. Pál, *Nagy* Imre, *Patkó* Károly, *Pohárnok* Zoltán, *Reiter* László, *Szobotka* Imre, *Szőnyi* István, *Tordai Schilling* Oszkár, *Tarjáni* Jenő, *Varga* Nándor, *Vadász* Endre, *Végh* Gusztáv, *Weil* Erzsébet és *Zádor* István.

— **A jubiláló Blomberg német hadügyminiszter ünneplése.** *Berlinből* jelentik: *Blomberg* vezértábornagy, hadügyminiszter negyvenéves katonai jubileumát szombaton ünnepelték a hadügyminisztériumban. Hitler kancellár üdvözlő beszédében többek között ezeket mondotta: — A birodalmi hadügyminiszter nagy érdeme, hogy sikerült a német véderő sürlódás és megrázkódtatás nélküli *újjászervezése* és hogy a régi hadsereg és a fiatal párt egymásra talált: ez a vezér szive vágyának teljesedését is jelenti. A német hadseregben a birodalmi hadügyminiszter neve örökké fog élni. A vezér ezután átadta a vezértábornagynak a 73. gyalogezred parancsnokává történt kinevezéséről szóló okiratot és őszinte szerencsekívánatait tolmácsolta a hadügyminiszternek. Blomberg vezértábornagy kijelentette, hogy a vezér elévülhetetlen érdeme, hogy a véderő most ismét felemelt fővel teljesítheti kötelességét.

— **Halálozás.** Dr. *Szőnyi* Ottó pápai prelátus, az Iparművészeti Iskola tanára, a Központi Egyházművészeti Hivatal tb. elnöke március 13-án délután négy órakor meghalt. Beszentelési szertartása 16-án délután fél 5 órakor a farkasréti temető halottasházában. Temetése 18-án, csütörtökön a pécsi Szent Mihály templomból lesz.

Dr. *Pásztor* Dezső nyug. járásorvos, volt MÁV orvosi tanácsadó e hó 10-én meghalt. Eltemettetett 13-án a farkasréti temetőbe.

Közvetlen **Margit körútnál** II., Bem József u. 22. sz. alatt épülő bérházban **május 1-re**

3 szobás összkomfortos
1 szobás konyhás
1 szobás garzón

villaszerűen kiképzett **lakások** kiadók. Beépített szekrények, tolóajtók, üvegloggia erkély. Központi fűtés, melegvíz, lift. Cselédfürdő, tetőkert.

Fémportálú **üzlethelyiségek** nagy kirakatokkal.

Telefon vasárnap-ünnepnap: 1-881-40, hétköznap: 2-907-58

AZ IDŐ *(Tovább melegedő, de még záporesőkre hajló idő.)* A mellékelt térkép mutatja, hogy az elmúlt héten is hazánk minden része

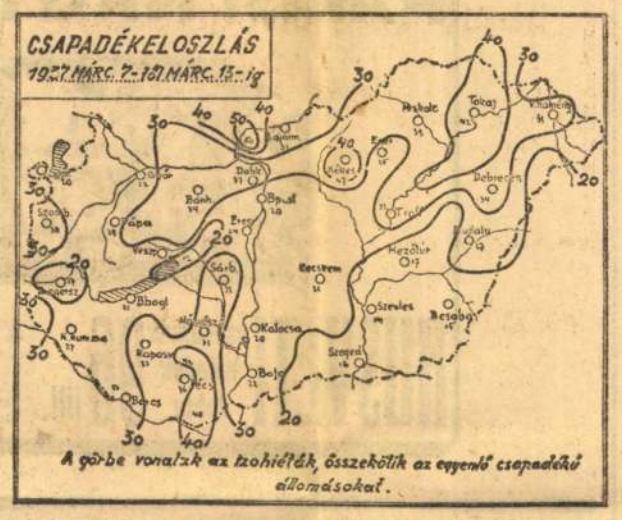

meglehetősen nagy csapadékmennyiséget kapott, ennek következtében nem csodálkozhatunk azon, ha az ország egyes részein árvízzel kellett megküzdeni. Legtöbb volt a csapadék Kisinócon, ahol 56 milliméter esett, a Kékesen 47, Tokajban 42 milliméternek mértek. Legkevesebb esett az ország délkeleti részein, de a többi területen 14—16 milliméterre emelkedett a csapadék mennyisége. Az esőzés szombatra virradó éjjelen az ország nagyrészében folytatódott és még a nap folyamán is több helyen, így például Bánhidán, Keszthelyen, Kaposvárott, Pécsett, Budapesten esett. A fővárosban estig 11 milliméteres csapadékot mértek. Az időjárás általában továbbra is meglehetősen enyhe maradt, mert az országban 12—14, sőt a déli részeken 15 fokra emelkedett a hőmérséklet s az esti temperatúrák is majdnem mindenütt 10—11 fok között váltakoztak. Csak Egerben volt kissé hűvösebb: 8 fok. Általában az ország nagyrésze — Eger, Békéscsaba, Debrecen és Budapest kivételével, ahol háromnegyed részben volt borult az idő — negyedrészt borult volt, a szél gyengülése következtében meglehetősen kellemes volt az időjárás. Erősebb légáramlás mutatkozott Sátoraljaújhelyen, ahol majdnem viharos jellegű déli szél uralkodott. A Dobogókőn és a Kékesen délnyugati légáramlás jelentkezett. A Dobogókőn az esti órákban 5, a Kékesen 3 fokot mértek. A Kékes északi oldalán levő hó teljesen elolvadt. Az időjárási helyzet általában vasárnapra biztató jellegű, azonban helyenként kisebb zivatarok lehetségesek, mert az egyik esőfront meglehetősen közel van hozzánk. Csak az a reményünk, hogy ez északkeletre húzódva, az országnak csak nyugati és északi részein okozhat némi csapadékot. Van azonban egy másik rendkívül erőteljes front is, amely Portugáliában felhőszakadásokat idéz elő, mert az óceán melegebb tájairól rendkívül nagy páramennyiséget hozott magával. Azon a vidéken, ahol a kontinenst érintette, mindenütt erőteljes zivatarok voltak. Lehetséges, hogy ez az erős csapadékkal járó front hétfőn megközelíti hazánkat. Komolyabb időfordulásra csak hétfő estére és keddre számíthatunk. Ha azonban — amit szombaton este még nem lehetett pontosan megítélni — ez mégis az előbbi depresszió útját követné és északkelet felé távoznék, akkor Magyarországon tartósabban alakul ki az enyhe és a gazdaközönség által annyira várt rügyfakasztó időjárás. *Dr. Massány Ernő* m. kir. főmeteorológus.

*

Március 15-én, hétfőn a Nap kél 6 óra 00 perckor, lenyugszik 17 óra 49 perckor.

Március 16-án, kedden a Nap kél 5 óra 59 perckor, lenyugszik 17 óra 51 perckor.

Március 17-én, szerdán a Nap kél 5 óra 56 perckor, lenyugszik 17 óra 52 perckor.

A Meteorológiai Intézet jelenti március 13-án este:

Várható időjárás a következő huszonnégy órára: Élénkebb délnyugati, nyugati szél. Változó felhőzet. Néhányórás napsütés. Főkép a nyugati és északi megyékben rövidebb záporszerű esők. A nappali felmelegedés erősebb lesz.

— **Vízállás.** A Duna osztrák szakaszán ugyan gyenge apadás van, de a felvidéki mellékfolyók, úgymint a Morva és a Garam áradása miatt a Duna Budapesten még lassan tovább árad és meg fogja közeliteni az alsó rakodópart szintjét. Budapesttől lefelé a Duna árad, magas vízállású. Dunai vízállások: Schärding 132, Passau 323, Aschach 174, Struden 332, Stein 58, Bécs 51, Pozsony 300, Komárom 486, Budapest 502, Paks 423, Baja 532, Mohács 545, Gombos 608, Ujvidék 528, Zimony 628, Drenkova 514, Orsova 539. A Dráva Barcsnál 5, Drávaszabolcsnál 123. A Száva Brodnál 654. A Tisza Tokajtól lefelé árad, az áradás azonban csak 10—30 cm, a felső szakaszán pedig apadást jelentettek ma reggel. Vízállása Tiszaújlaknál alacsony, Vásárosnaménytól lefelé magas. A Sajó felső szakaszán Bánrévénél tegnap reggeltől ma reggelig további negyvenhat cm apadás állott be, úgyhogy a Miskolc feletti szakaszon a közvetlen veszedelem megszűnt. A Miskolc alatti részen még nagyon kis mértékben áll a víz, de valószínű, hogy délutánra már itt is apadni fog. Tiszai vízállások: Tiszaújlak 100, Vásárosnamény 463, Tokaj 632, Tiszafüred 612, Szolnok 640, Csongrád 566, Szeged 556. A Szamos Csengernél 180. A Sajó Bánrévénél 312. A Hernád Hidasnémetinél 216. A Körös Körösszakálnál 52, Békésnél 632, Gyománál 430. A Maros Makónál 169. A Balaton Siófoknál 95. A Velencei tó Agárdnál 75.

1- és 2-szobás
lakások kiadók. Ferenc körút 8

— **Ma alakul meg az Ujságíró Egyesület szombathelyi csoportja.** *Szombathelyről* jelentik: A Magyar Ujságírók Egyesületének szombathelyi osztálya vasárnap délelőtt tartja *alakuló közgyülését*, amelyre szombat este Szombathelyre érkeztek *Márkus* Miksa, *Boros* László, *Lovik* Károly, *Tóth* László, *Hegedüs* Gyula és *Walikowszky* Károly. Szombaton este a kultúrház nagytermében művészest volt, amelyen *Basilides* Mária Schubert-dalokat és régi magyar népdalokat adott elő. *Kósa* György zongorázott, *Tóth* László előadást tartott, *Farkas* Imre költeményeiből olvasott fel. Végül *Márkus* Miksa régi ujságíróemlékeket elevenített fel. A műsort *Grösz* József és *Hász* István püspökök, *Ostffy* Lajos főispán, *Jány* Gusztáv vegyesdandárparancsnok, *Ujváry* Ede polgármester és *Horváth* Kálmán alispán hallgatta végig.

— **Betöltik a fővárosnál az üres tanügyi állásokat.** A fővárosnál 154 különböző tanügyi állás üresedett meg, amelyek betöltésére a polgármester most pályázatot hirdetett. A pályázat március végén jár le.

— **Beküldött hírek.** *Vasárnap. Előadások.* A Teozófiai Társulatban *Göbé* Richárd: »A szférák és dévák zenéje« (Berkenye u. 3.) ½6-kor. — Az Állami Felsőkereskedelmi Végzettek Szövetségében *Kecső* István: »Aktuális gazdasági kérdések« (József tér 1.) 8-kor. — *Hétfő. Előadások.* Az Akadémia III. osztályán *Rados* Gusztáv: »Adalék az algebrai számtestek elméletéhez«. *Zemplén* Géza: »A ‚lusitanicosid'-nak, a Cerasus lusitanica glükozidjának szerkezete és szintézise«, *Pogány* Béla és *Fekete* Jenő: »Reflexiós szeizmikus mérések a Nagy-Alföldön«, *Székefalvi Nagy* Gyula: »Véges fajszámú valós egész függvények képzetes zérőhelyeiről«, *Lőrinczi* Katalin: »Ujabb vizsgálatok a nemesgázok színképvonalainak Zeemann-jelenségéről«, *Kovács* István: »Kétatomos molekulatermek állandóinak meghatározása a preturbációk alapján«, *Szilády* Zoltán: »Magyarországi legyek synopsisa, V. Tripulidea«, *Varga* Lajos: »A tihanyi Belső-tó kereskesfélegei«, *Varga* Lajos: »Ptygura tihanyiensis n. sp. Uj kerekesféregfaj a tihanyi Belsőtóból«, *Zimmermann* Gusztáv: »Adatok a kemény agyvelőburok működésbeli szerkezetéhez«, *Palik* Piroska: »A hazai Sphagnetumok algái. 1. A kőszegi Alsó-Erdő lápja«, *Barna* Béla: »A medium aritmetikogeometrikum és a modul-függvény elemi elméletéről« (M. Tud. Akadémia) 5-kor. — A Budapesti Katolikus Tanári Körben *Wagner* József: »Az élő latin nyelv szókincse« (Piarista utca 1.) 6-kor. — A Szent Imre Szenátusban *Weiss* István: »A falusi proletárok gondjai« (Szerb u. 9.) ½8-kor. — A Diplomások Klubjában *Halasi* György: »Magyar karrierek Bukarestben« (Erzsébet tér 14.) 9-kor. — A Hétfői Társaságban *Németh* Imre: »A szabadságeszmény hanyatlásának okai« (Royal-szálló különterme) ½9-kor. — A Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Szövetségében *Pajor* Rudolf: »Márciusi gondolatok« (Erzsébet körút 13.) 7-kor. — *Kedd. Előadások:* A Filozófiai Társaságban Bruno *Bauch:* »Natur und Geist« (Akadémia heti ülésterme) 5-kor. — Az Egyetemet és Főiskolát Végzett Magyar Nők Egyesületében *Simonné Jankovich* Adél: »Önkéntes munkaszolgáltatás különös tekintettel a munkatáborokra« (Veres Pálné u. 25.) ½8-kor. — A Magyar Jogászegyletben *Nizsalovszky* Endre: »A negatív részvényjogi reform« (Szalay u. 7.) ½6-kor. — A Tanítóképzőintézeti Tanárok Országos Egyesületében *Becke* Ödön: »Népies növény- és állatnevek gyüjtésének fontossága«, *Frigyes* Béla: »A közgazdasági és társadalmi ismeretek tanítása a tanítóképzőkben« (Damjanich u. 43.) 5-kor. — A Tudományegyetem Kisebbségjogi Intézetében *Elekes* Dezső: »A Duna-medence új problémái« (Tudományegyetem, III. em. IX. tanterem) 6-kor. — A Szent Imre Körben *Kovrig* Béla: »Rendi állam és a magyar alkotmány« (Szerb u. 9.) 8-kor. — A Turista Szövetség vezetőképzőtanfolyamán *Zsembery* Gyula: »Időszerű kérdések« (Alkotmány u. 7.) 7-kor. — *Papp* László: »Könyvtárak rendezése« Alkotmány u. 7.) 7-kor. — A Cobden Szövetségben *Freudiger* Dávid: »A békés országok nyersanyagháborúja« (Irányi u. 17.) 7-kor. — *Különfélék. Egyhetes előadássorozat* kezdődik hétfőn a Keresztyén Ifjúsági Egyesület Horánszky u. 26. alatt lévő helyiségében. Hétfőtől szombatig minden este ½8-kor *Békefi* Benő lelkész tart előadást *fiatalemberek számára.* — A Pesti Evangélikus Egyházközség vasárnap délben ½1-kor a Deák téri leánygimnázium dísztermében *közgyülést* tart. — Március 16-án, kedden d. u. 6-kor tartja *rendes közgyülését* a Barlangkutató Társulat az Egyetemi Földrajzi Intézet előadótermében (Múzeum körút 6.) — A Kisfaludy Társaság Shakespeare-bizottsága március 21-én, vasárnap d. e. tartja *felolvasó ülését* az Akadémia heti üléstermében. — A La Fontaine Akadémia március 21-én, vasárnap d. e. 11-kor *Puskin-matinét* rendez a Zeneművészeti Főiskola kamaratermében. — *Országos Külmissziói Konferencia* lesz március 20-tól 22-ig Budapesten. 20-án este szeretetvendégséget tartanak a Vörösmarty u. 51. alatt levő Webster-teremben. 21-én este *missziói összejövetel* lesz a Kálvin téri templomban, amelyen *Ravasz* László és *Babos* Sándor mond beszédet. — A budapesti VIII. és IX. ker. Izr. Nőegylet napközi gyermekfoglalkoztató otthonát hétfőn d. e. 10-kor *ünnepélyes keretek között nyitják meg.* — A budapesti III. ker. állami Árpád-gimnázium Sportköre vasárnap d. u. ½6-kor a Lajos u. 1—3. alatt lévő polgári iskola tornatermében *dísztornát* rendez. — Az állami felsőipariskolában április 6-án *tízhetes stabil gőzgépkezelői tanfolyam* indul. Beiratkozás: Népszínház utca 8. I. 25. Köznapokon d. e. 10—12, d. u. 5—½7-ig. — Dr. *Stieve,* a berlini egyetem anatómiai tanszékének vezetője az Orvosi Továbbképzés Központi bizottságának meghívására *nagysikerű előadést tartott.* — A *Kerekasztal* folyóirat második tenestjén *Környey* Paula, a Nemzeti Színház művésznője Kosztolányi-verseket szavalt, *Pataki* József, a Nemzeti Színház régi művészeiről emlékezett meg, *Magyar* Tamás hegedült.

BIRTOKELADÁS

Néhai gróf Bolza Géza örökösei tulajdonát képező, Kondoros vasúti állomás mellett, a kondoros-orosházi műút mentén fekvő 416 kat. hold 692 négyszögöl területű elsőrendű szántóföld szabadkézből **eladó.** — Felvilágosítást ad: **Dr. vitéz Fejér Kálmán ügyvéd, Szarvas (Békésmegye)**

Új házaspárok figyelmébe

PERL
áruház, VII., Thököly út 9
fehérnemű- és divatújdonságok árban, minőségben vezetnek

Arany karikagyűrűk brilliánsgyűrűk
ezüst és china nászajándékok
Gábornál, Rákóczi út 6
Frontharcosok bevásárlási helye!

MÖSSMER vászon, fehérnemű kelengye
Váci ucca 1

ÁGYNEMURE FEHÉRNEMŰRE ARANY EGYPT

Élővirág!
Legszebb legolcsóbb Saásdynál, Apponyi tér 1. sz.

CSILLÁRT REXTŐL
IV., Váci ucca 34.

Kőszegi Anna fűzőterme
IV., Bécsi ucca 5. I. 3
Telefon: 1-880-63

Hüttl Tivadar saját porcellángyár
Különleges készítményei valamint üvegárui
kizárólag
V., Dorottya u. 14.

Móga-csipke örök érték,
Móga-csipke fogalom!
IV, Deák Ferenc ucca 17

Új lakásának értéket ad egy jó rádió!
Minden igényét kielégíti
„RÁDIÓCENTRUM"
Erzsébet körút 5. sz.

Ólomkristályt
dísztárgyakat és tükröket legolcsóbban Farkas István üvegcsiszoló és tükörkészítő üzemében, Balaton u. 12a.

Bútorcsere
Régi bútorért újat adok! Hálók, ebédlők, kombinált berendezések részletre is!
Hádl István műbútorasztalos Baross u. 22

Orosz L. Irén
fűzőszalónja
Á-VÉ-KÁ kötelékében
6 havi részlet
Erzsébet körút 18. I. emelet 5.
(Az Est-házban)

Hölgyeim! Le a kötőtűvel!
Itt a XX. század szenzációja, a szab.
„RAPID"
kézikötőkészülék
Nehány óra alatt köthet magának pullovert, blúzt vagy ruhát. Kezelése egyszerű. Ára 20.— pengő. Kérjen ismertetőt. — Forgalomba hozza: Áruforgalmi kft., V., Erzsebet tér 4.

CIPŐBEN tavaszi vásárlása előtt JÓL JÁR
ha megtekinti a márkás női és gyermekcipőimet
ASTORIA
cipőkülönlegességek, IV., Múzeum körút 27.

— **A számvevők panaszai.** A Számvevőségi Tisztviselők Országos Egyesületének igazgatóválasztmányi ülésén bejelentette az elnökség, hogy *emlékiratban kérte a kormánytól a számvevőségi tisztviselők égető problémáinak megoldását.* Az ülés felszólalói szóvá tették a drágaság, az előléptetés, az elszegényedés, a családi pótlék fölemelésének problémáit.

— **A Magyar Királyi Folyam- és Tengerhajózási Részvénytársaság felhívása.** Minthogy a tartós esőzések és a Duna vízállásának állandó emelkedése folytán fennáll annak a lehetősége, hogy a víz Budapesten az alsó rakpartot ellepi, felhívjuk a szállító közönséget, hogy Budapest-balpart, Budapest-jobbpart és Budapest-Lánchídfő hajóállomáson tároló áruikat mielőbb fuvarozzák el.

— **A tenyészállatvásáron a magyar juhászatoknak** nagy sikere lesz. A legnemesebb szövetek készülnek magyar juhaink gyapjújából. A magyar úricsaládok posztógyára Önnek is közvetlenül küldi szövetmintáit minden kötelezettség és költség nélkül. Levelezőlapon még ma kérje, Trunkhahn Posztógyár Budapest, XI., Lenke út 117.

Megszűnt a húsdrágaság
ha YESTOR marhahús erőkivonattal főz.
Egy késhegynyi YESTOR ételeinek kitűnő húsízt és táperőt ad.
Fillérekből erőhúslevest és pecsenyelevet készíthet.
Már 12 fillérért kapható fűszereseknél.

PÁRISI NAGY ÁRUHÁZ ANDRÁSSY-UT 39.

HUSVÉTI csokoládé ajándék doboz 96 fill.
Húsvéti tájképes díszletre átalakítható doboz, hátterében 68 cm. hosszu, érdekes húsvéti jelenetet ábrázoló sokszinü képpel, következő tartalommal: 1 húsvéti töltött csokoládétojás szalaggal díszitve, 3 kis csokoládétojás, 1 kis csoki-ládényulacska, 1 csibike, 1 bárányka, 1 kotlós, 1 átlátszó zacskó tojáscukorkával. Díszlet-doboz tartalommal együtt 96 fillér.

— **Márciusi ünnepségek.** Az Egyetemi Kör március 15-ikén d. u. 3-kor a Nemzeti Múzeum előtt *ünnepséget tart.* Ünnepi beszédet mond *Zilahy* Lajos, *Féja* Géza és *Kovács* Imre. — A Társadalmi Egyesületek Szövetsége hétfőn d. e. 10-kor *megkoszorúzza a Petőfi szobrot.* Beszédet mond *Javornitzky* Jenő miniszteri tanácsos. — A Bethlen Gábor Kör március 15-én d. u. 6-kor saját helyiségében (Knézits u. 2.) *hazafias ünnepélyt* rendez. Ünnepi beszédet mond *Dénes* István. A műsoron szerepel *Balogh* István, *Nagy* Ferenc, *Váróczy* István, *Gálna* Sándor, *Mikola* Géza, *Balogh* Péter. — A Bartha Miklós Társaság március 15-én d. u. ¾5-kor *márciusi megemlékezést* tart a Kerepesi-temetőben Bartha Miklós sírjánál. Ünnepi beszédet mond *Bodor* György. — Az Elszakított Területekről Származók Nőegyesületeinek Szövetsége március 15-én d. u. 6-kor a Nemzetközi Klub nagytermében (Deák Ferenc u. 2.) *hazafias ünnepélyt* rendez. A műsoron szerepel a Bánáti Daloskör, *Eötvényi* Olivérné, *Telkes* Tessza, *Ertl* Jánosné, *Földváry* Olga, *Székelyné Solymos* Bea, *Ebinger* Líló, *Thirring* Gusztávné. — A Békésmegyei Egyetemi Ifjak Köre március 14-én este 8-kor *hazafias ünnepélyt* rendez az Alkotmány-étterem különtermében. (Alkotmány u. 31.). Ünnepi beszédet mond *Váróczy* István. A műsoron szerepel *Szabó* Ferenc, *Zsilinszky* Lajos, *Bartos* György, *Iványi* József. — A Budapesti I. ker. Iparoskör saját helyiségében (Attila körút 50.) március 15-én este 8-kor március idusa alkalmából *díszvacsorát* tart, amelyen *leleplezik Bornemisza Géza iparügyi miniszter arcképét.* Ünnepi beszédet mond *Usetty* Béla és *Havas* József. — A Délvidéki Otthon és a Délvidéki Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Egyesülete március 15-én *megkoszorúzza* a Szabadság téren a Dél szobrot. Beszédet mond *Fischer* Béla elnök. — A Nemzeti Munkaközpont budapesti szervezetében *Csik* József, ujpesti szervezetében *Marton* Béla, szegedi szervezetében *Szeder* János, veszprémi szervezetében *Benárd* Ágost mond hétfő este ünnepi beszédet. — A Belsőlipótvárosi Keresztény Társaskör március 15-én d. u. félhétkor rendezi *márciusi ünnepségét,* amelyen *Szeleczky* Albert mond ünnepi beszédet. A műsoron szerepel *Pálmay* Kálmán, *László* Magda, *Plán* Jenő. — A Honszeretet Egyesület, a Nemzetpolitikai Társaság és a II., Rákóczi Ferenc Országos Kuruc Egyesület együttesen rendez *márciusi ünnepséget* 14-én este a Magyar Mérnök- és Építészegyletben (Reáltanoda u. 13—15.). megnyitó beszédet mond *Halla* Aurél államtitkár, felszólal *Matolcsy* Mátyás és *Donáth* György.

= **Az otthon és a nő** című érdekes lakásművészeti tájékoztatót, mely ezernyi ideát nyujt a magyar úri otthon csinosításához, valamint függönymodellbemutatót az Erma e lap olvasóinak e. hír beszolgáltatása ellenében 1 pengő helyett 50 fillérért bocsátja rendelkezésére. Postai elküldésnél bélyegben is beküldhető 12 fillér portóköltséggel együtt, Erma, Budapest, Teréz körút 4.

= **Staub szabó jelenti:** Tavaszra a nappali zakkó hosszú, háta húzott és sliccel készül.

= **Feltűnést keltenek** *Fehér M. Miksa* tavaszi férfiruhaújdonságai. Gyönyörű raglánok, felöltők, öltönyök állanak óriási választékban a n. é. közönség rendelkezésére olcsó szabott árakon. Károly körút 12. sz. alatti világvárosi kirakatait minden érdeklődő nézze meg.

= **Tavaszi színfoltok.** Feltűnnek már a korzón az elegáns szabású, kitűnő minőségű raglánba, felöltőbe öltözött férfiak. Már messziről felismerhető rajtuk Brachfeld cs. és kir. udv. szállító (V., Nádor u. 8.) felülmúlhatatlan kiállítása. Már 140 pengőért is beszerezhetők.

= **Ha le akar fogyni,** igyék reggel, délben és este egy-egy harmadpohár természetes »*Ferenc József*« keserűvizet, mindig félórával az étkezés előtt. Orvosok ajánlják.

= **Ha végignézzük Herczeg és Fodor** textil-, úri- és nőidivatáruháza (Thököly út 24.) lapunk mai számában megjelent hirdetését, nyomban azt a benyomást nyerjük, hogy nála valóban nemcsak hogy drágaság nincs, sőt, a tavaszi divatújdonságok pazar választékának árai a legszükebb pénztárcához vannak szabva.

= **Aki a legnagyobbat hazudja...** Bécs felé robog a gyorsvonat. Az egyik másodosztályú fülkében három úr ül és beszélgetnek. Az egyik úr azt ajánlja időtöltésnek, hogy versenyezzenek: ki tudja közülük a legnagyobbat hazudni. Örömmel fogadják a propozíciót és megindul a nemes verseny. Az első ezt mondja: »Tegnap Japánban voltam!« »Én bejártam egész Amerikát!« — feleli erre a második. — A harmadik úr zavarban van. Feladja a versenyt. Pedig könnyen megnyerhette volna bármilyen kis hazugsággal. Hiszen a másik két úr nem is hazudott, csak elmondották, mit hallgattak előző délután rövidhullámon Orion-rádiójukkal.

— **Meghalt Pollák Manó építész, Munkácsy barátja.** Péntek éjjel 83 éves korában meghalt *Pollák* Manó építész. Pollák Manó Felső-Magyarországról származott, külföldi főiskolákon folytatta tanulmányait és diplomáját a párizsi *École des Beaux Arts*-ban szerezte. Sokáig volt Párizsban, ahol *Munkácsy Mihállyal meleg barátságot* tartott fenn, szalónjában gyakran megfordult. 1883-ban jött haza Budapestre és nagy szerepet játszott a főváros építészeti fellendülésében. Ő építette az első nagyobbszabású pöstyéni fürdőépületet, a Wahrman-kastélyt Tökölön, a Kohner-család kastélyát Szászbereken, a Roheim-villát, ahol Tisza Istvánt meggyilkolták, a kereskedelmi utazók budapesti székházát.

— **Amatőr keskenyfilmverseny és bemutató Budapesten.** Az Amatőr Mozgófényképezők Egyesülete májusban rendezi második *nemzetközi amatőr keskenyfilmversenyét* Budapesten. A verseny legértékesebb díja a fővárostól felajánlott *Szent István Kupa.* — Március 14-ikén délelőtt 11 órakor az Urániában bemutatják a »*Lengyel-magyar barátság*« című *amatőr keskenyfilmet.* Az amatőrfilm egyes részei Krakkóban és Censtochovában készültek, befejező részei pedig Magyarországon.

— **A Magyar-Nippon Társaság japán népművészeti kiállítása az Ernst-Múzeumban.** Natori *Yonushuke,* a neves japáni műgyüjtő, az elmúlt hónapokban régi kimonókból és egyéb művészeti anyagból nagysikerű kiállítást rendezett Berlinben és Bécsben. A *Magyar-Nippon Társaságnak* sikerült rövid időre megszereznie ezt a kiállítási anyagot, amelyet az *Ernst-Múzeum* helyiségeiben állított ki. A kiállítás a japán népművészetet — különösen a díszítő művészetet — régi eredetiségében mutatja be. Március 14-én délelőtt 11 órakor *Felvinczi Takács* Zoltán egyetemi tanár a kiállítás látogatói részére szakszerű vezetést tart. Különben az Ernst-Múzeum legutóbbi kiállítása, amelyen gróf *Batthyány* Gyula, *Csabai Rott* Margit, *Fáy* Lóránt, *Feiks* Jenő, *Kun* Sándor festőművész és gróf *Bernstorff* Ulay szobrászművész vett részt, vasárnap, e hó 14-én zárul. A kiállítás vasárnap déli 2 óráig marad nyitva.

= **Tömegszerencse.** A most befejezett osztálysorsjáték alkalmával Török A. és Társa Bankház Rt. (Budapest, IV., Szervita tér 3.) ügyfelei úgyszólván minden húzási napon jutottak főnyereményhez. A 400.000 pengős nagy jutalmat a 12318. számú, a 300.000 pengős legnagyobb főnyereményt a 7616. számú, a 100.000 pengős főnyereményt a 38118. számú ¼ sorsjeggyel, továbbá hat főnyereményt à 20.000 pengő, tíz főnyereményt à 10.000 pengő, öt nyereményt à 5000 pengő ugyancsak Török ügyfelei nyerték. Az új sorsjáték húzásai rövidesen megkezdődnek, tehát ajánlatos, hogy sorsjegyét a Török Bankházban mielőbb megrendelje. Hivatalos sorsjegyárak: Egész 28 P, fél 14 P, negyed 7 P. Elérhető legnagyobb nyeremény *hétszázezer pengő.*

= **Ha tökéletes hűséggel** akarja kopirozni a párizsi haute-couturök modelljeit, vásároljon szövetet, selymet, mosókelmét László és Feketénél (IV., Petőfi Sándor u. 14—16.).

= **Nem mindennapi ünnepély** színhelye volt tegnap este a Carlton egyik nagyterme, hol a Szücs és Márkus cég személyzete fényes bankett keretében meleg ovációban részesítette Márkus Béla cégfőnököt a cég 25 éves jubileuma alkalmából és felköszöntőikben osztatlan szeretetükről és ragaszkodásukról biztosították főnöküket nemes gondolkodásáért.

Róka és Kepp
különlegességek
Elkán
szűcsnél,
IV., Váci ucca 22. szám, félemelet

Pollák Manó
építész

* **(Eldöntött építészeti pályázat.)** A Magyarországi Kereskedelmi Utazók Egyesülete a nyáron szükebb pályázatot hirdetett egy klubhelyiséggel kombinált nagyobb bérház építése tervére. A pályázat föltételei szerint az egyesület a három legjobbnak talált tervet háromezer, másfélezer és ezer koronával jutalmazza, egyébként azonban föntartja magának, hogy az építéssel a pályázat eredményétől függetlenül is bárkit bizhasson meg. A pályázat a mult héten járt le s a jury, mely Auer Róbert elnöklésével Schmahl Henrik és Wellisch Alfréd műépitészekből, továbbá maróthi Fürst Bertalan, Brázay Zoltán országgyülési képviselő és Gutmann Zsigmond urakból állott, a beérkezett hat pályamunka közül az első (3000 koronás) dijat a „Semper" jeligéjü pályamunkának, a második (1500 koronás) dijat a „Három korong" jeligéjü pályamunkának s a 3-ik (1000 K) dijat a „Reá-is" jeligéjü pályamunkának itélte. A jeligés levél-

1908. sept. 22.

PESTI HIRLAP

kék fölbontásánál kitünt, hogy az I. dijat *Pollák* Manó, a II. *Vágó* József és *Vágó* László, a harmadikat pedig *Heidlberg* Sándor ismert műépitészek nyerték el. A jury egyhangu ajánlására az egyesület a másik három beérkezett pályatervet, melyek szintén figyelemreméltóknak találtattak, ötszáz-ötszáz korona tiszteletdij ellenében ugyancsak megfogja szerezni. Az összes beérkezett pályaterveket az egyesület kiállitja saját helyiségében (V. Arany János-utca 29. I. emelet), ahol a nagyközönség azokat keddtől bezárólag szombatig d. e. 10—12 óráig megtekintheti.

Ha most

legalább egy negyedévre

előfizet az UJSÁGRA

azonnal megkezdjük a lap küldését és az előfizetést csak január 15-től számitjuk és kivánságára

ingyen kapja meg

a nagy terjedelmü és gazdag tartalmu

karácsonyi számot is

Azonkivül ingyen

és dijmentesen

küldjük meg cimére

a diszes kiállitásu és értékes tartalmu

1938. évre szóló évkönyvünket

Előfizetését levelezőlapon v. telefonon is bejelentheti

Ha csak egy uj előfizetőt szerez értékes jutalomban részesül

Andersen Budapesten. — 24. Megkezdik a Budai Szinkör lebontását. — 26. „Szentivánéji álom" a Nemzetiben. — 27. „Barbara őrnagy" a Művészszinházban. — 30. Megnyilt a Nemzeti Szinház jubileumi kiállitása.

December 1. Megnyilt a Nemzeti Szinház kiállitása. „Holnap ágyban marad" a Magyar Szinházban. Trudi Schoop Budapesten vendégszerepel. — 4. „Mindörökké" a Vigszinházban. Aláirták a kollektiv szerződést. „Béla fútása" az Operaházban. — 7. Casals Budapesten. Angol szinészek a Royal Szinházban. — 11. „Párizsi nők" a Belvárosi Szinházban. — 18. „Vajda tornya" felujitása az Operában. „Kéjutazás" a Pesti Szinházban. — 23. „Antoinette" a Művész Szinházban, „Julia" a Városi Szinházban, „Csodahajó" a Royal Szinházban. — 31. „Édes otthon" a Vigszinházban.

KÉPZŐMÜVÉSZET

Január 2. A Székesfővárosi Képtár és Történeti Muzeum kiállitása (Nemz. Szalon). — 2. Kása Gábor festő gyüjt. kiállitása (Műterem). — 9. Ilosvai Varga István festő (Tamás-Galéria). — 10. Koszta József gyüjteményes kiállitása, Krumov Péter bolgár festő és Szentgyörgyi István szobrász (Ernst) — Diener Dénes Rudolf festményei (Fränkel). — 12. Hugo Darnaut ismert osztrák festő meghalt 86 éves korában. — 16. Magyar-Mannheimer Gusztáv festőművész halála 77 éves korában. — 22. Vágó József tervkiállitása: Budapest-világváros (Nemzeti Szalon). — 23. A Műcsarnok téli kiállitása. — Betlehem-kiállitás (Városmajori Kulturház). — 24. Borsos István József festő hagyatéki kiállitása (Műterem). — Nagy Imre székely festő művei (Nemzetközi Klub). — 30. Kohner Adolf báró a legérdemesebb magyar gyüjtők egyike meghalt 71 éves korában. — 31. Kádár Béla festményei (Tamás).

Február 7. Molnár C. Pál ujabb festményei (Fränkel). — Vaszary János festményei, Borbereki Kovács Zoltán szobrai (Ernst). — 12. Belga művészeti kiállitás (Nemzeti Szalon). — 13. Nagy István festőművész meghalt 64 éves korában. — 14. Pekáry István szőnyegei. Gábor István keramikái (Tamás-Galéria). — 20. Turmayer Sándor festményei (Műterem). — 28. Az Ernst-muzeum csoportkiállitása: Batthyány Gyula gróf, Csabai Rott Margit, Fáy Loránt, Feiks Jenő, Kun Sándor festők, Bernsdorff May grófnő szobrász

Március 6. Kárpáthy Jenő festményei (Műterem). — 7. Berényi Róbert képei (Fränkel). — Gyenes Gitta, Jánkó Dávid festő, Bokros Birman Dezső szobrász (Tamás). — 11. XIX-ik és XX-ik század szepesi művészek (Nemzeti Szalon). — 12. Pollák Manó műépitő meghalt 83 éves korában. — A Hopp Ferenc Keletázsiai Muzeum uj szerzeményei. — 13. Szőnyi Ottó pápai prelátus és művészettörténetiró, az Iparművészeti Iskola tanára meghalt. — Lett művészek hivatalos kiállitása (Iparművészeti Muzeum). — 20. A Képzőművészeti Főiskola növendékeinek kiállitása (Műcsarnok). — 21. Az Ernst-muzeum csoportos kiállitása (Barcsay Jenő, Czóbel Béla, Egry József, Farkas István, Hincz Gyula, Kmetty János, Márffy Ödön festők, Medgyessy Ferenc és Vilt Tibor szobrászok). — Ernst Lajos, a nevét viselő muzeum tulajdonosa öngyilkos lett. A Dunába ölte magát — 28. Magyar Képirók (Műterem).

Április 3. A KUT kiállitása (Nemzeti Szalon). — 4. Engel Ivánné Kühner Ilse festő, Gerő Gyula szobrász (Tamás). — Bernáth Aurél uj képei (Fränkel). — 9. Hivatalos finn művészeti kiállitás (Szépművészeti Muzeum). — 10. Németalföldi éremszobrászok kiállitása (Szépművészeti Muzeum). — 11. Telkessy Valér festő (Műterem). — 15. A rézmetszettel diszitett könyv kiállitása (Iparművészeti Muzeum). — 18. Novotny Róbert Emil festő és Szervatiusz Jenő erdélyi szobrász (Tamás). — Szegő Pál és a Hopp-muzeum műtárgyainak aukciói és kiállitása (Ernst). — 24. A UME (Uj Művészek Egyesülete) 7-ik kiállitása (Nemzeti Szalon). — 25. Márton Lajos festő és illusztrátor (Műterem). — 29. A VI. Nemzeti Képzőművészeti Kiállitás (Műcsarnok).

Május 1. Szőnyi István grafikái (Fränkel). — 15. A Szinyei-Társaság XII. tavaszi Szalónja (N. Szalon). — 18. Medveczky Jenő bemutatja a párisi magyar pavillonba festett óriási dekorativ képét (Iparműv. Muzeum).

Junius 5. Modern monumentális magyar művészet (N. Szalón). — 6. A Magyar Rézkarcolók Egyesülete londoni kiállitási anyagának bemutatása (Fränkel). — 12. Balatoni kiállitás (Műterem). — 14. Az ujonnan rendezett régészeti és történeti gyüjtemény (Nemzeti Muzeum). — 26. Adolf Erman, nagyhirű német egyptológus meghalt 83 éves korában.

Julius 17. Meghalt Layer Károly dr., az Iparművészeti Muzeum igazgatója.

Augusztus 5. Párizsban 80 éves korában meghalt Diner-Dénes József dr., az ismert művészeti iró.

Szeptember 8. Gyulai Dezső, Idrányi Tibor, Hajgató Ferenc, Kern Andor, Vadnay Géza festők kiállitása (Műterem). — 18. A Nemzeti Szalon csoportos kiállitása (Bánd Viktória, Feszty Masa, Kemény László, Róna Emy és Klára, Rozsda Endre festők, illyefalvi Lóte Éva, Graf Magda szobrászok). — 26. Ferenczy Noémi gobelinjei (Fränkel).

Október. A Magyar Arcképfestők Társaságának Balló Ede-emlékkiállitása (N. Szalon). — 11. Meghalt 60 éves korában Alceo Dossena, a csodás régiségutánzó tehetségéről hiressé lett olasz szobrász, festő, épitő, vegyész és feltaláló. — 17. A Szinyei-Társaság tagjainak kiállitása (Ernst). — 17. Szőnyi István ujabb festményei (Fränkel). — 23. Derkovits Gyula grafikai hagyatéka (Tamás). — 24. Vitéz Pataky Ferenc festő (Műterem). — 29. Magyar Képirók (N. Szalon). — 30. Alsózsakon meghalt gr. Teleki Géza, a háboru előtt a modern magyar művészetnek legbőkezűbb pártfogója.

November 6. Szenes Fülöp jubileumi kiállitása (Fészek-klub). — 7. Kmetty János gyüjteményes kiállitása (Fränkel). — 14. Perlrott Csaba Vilmos uj képei (Tamás). — 15. Järnefelt Eero, finn festőművész Helsinkiben meghalt 74 éves korában. — 19. A K. U. T. jubiláris kiállitása. — 19. Meghalt Rózsaffy Dezső dr. festőművész, a Szépművészeti Muzeum főtisztviselője. — 21. Gyoroki Pál és Hidegh Béla festők (Műterem). — 22. Londonban meghalt László Fülöp, a világhirű arcképfestő. — 25. Rippl-Rónai József emlékkiállitása (Ernst). — 27. Iványi-Grünwald Béla ujabb képei (Fränkel). — 28. Magyar biedermeier-kiállitás (Műcsarnok). — 29. A 100 éves Nemzeti Szinház emlékkiállitása (Iparműv. Muzeum). — 29. Váratlanul meghalt 52 éves korában Szolnokon Pólya Tibor festőművész. — 30. Svéd grafikai és rajzkiállitás (Szépműv. Muzeum).

December 4. Sugár Andor festő, Szandai Sándor szobrász (Tamás). — 5. Thorma János festőművész, a nagybányai művészcsoport egyik megalapitója Nagybányán meghalt 67 éves korában. — 5. Juhászné Ráth Olga, Barna-Szögyény Bertalan és Németh Gyula festők (Műterem). — 15. Magyar magángyüjtemények régi olasz mestereinek kiállitása (N. Szalon). — 16. Biai, Föglein István, Vadász Endre és Pekáry István (Tamás). — 18. Deméczkyné Volf Irma, Urbán Géza és Sárkány Jolán festők. — 19. Csók István ujabb munkái (Fränkel). — 29. A Kisfaludy-Társaság erre az évre esedékes Greguss-diját Petrovics Eleket tüntette ki.

TÖRVÉNYSZÉK

Január 4. A pesterzsébetfalvai Bakos-gyilkosságért halálraitélt Szoó István fivére, Szoó Ferenc a védőnek elmondta, hogy nem a fivére, hanem ő gyilkolta meg Bakos műegyetemi hallgatót. Később ezt tagadta. Letartóztatták és vizsgálat indult meg ellene. — 7. A budapesti tábla évnyitó ülésén Degré Miklós dr. elnök bejelentette, hogy az ősz folyamán betölti 70. évét és akkor nyugalombahelyezését fogja kérni. — 11. A törvényszék Varga Pál cigánylegényt, aki Streisinger Ernő teleptulajdonost kegyetlenül meggölte és kirabolta, kötélhalálra itélte. — 12. Vidovonyec János napszámost, a pupos Fried Margit gyilkosát a törvényszék 15 évi fegyházra itélte. A tábla életfogytiglani fegyházbüntetésre sulyosbitotta. — 18. Zsidai Bonaventura jákóhalmi gazdát, aki a saját unokahugát, Husvai Máriát roppant kegyetlenséggel meggyilkolta, a törvényszék és a tábla halálra itélte. A kuria az itéletet életfogytiglani fegyházra változtatta át. — 20. Spiegel Zsigmond lengyel származásu, Klauzál-téri piaci árust a törvényszék szilvadrágitásért háromhavi fogházra itélte, letartóztatta és az ország területéről leendő kitiltását rendelte el. — A törvényszék Fetur László hirlapirót, aki cikkében azzal vádolta Nagy Ferenc városatyát, hogy villája épitésénél a főváros tulajdonában lévő köveket használta fel, 500 pengő pénzbüntetésre itélte. — 21. A törvényszék Novotny Frigyes szentlőrinckátai borbélyt, aki vadházastársát, Barta Erzsébetet meggyilkolta és a holttestét elégette, tizenháromévi fegyházra itélte. — 23. A törvényszék Ferhécz István kórházi ápolót, aki a betegekkel szörnyű kegyetlenül bánt — egy halált is okozott — hatévi fegyházra itélte, Szabó Lajos vádlottat felmentette. — Az ügyvédi kamara fegyelmi választmánya Bernolák Nándor dr. ügyvédet a Prohászka püspök örökösei által ellene emelt vád alól felmentette. — 27. A törvényszék Kaufmann-Kenyeres Miklós Mózest, aki hamis bemondások révén szerzett magyar állampolgárságot és képviselői mandátumot a tarpai kerületben, okirathamisitásért hathavi fogházra és 500 pengő pénzbüntetésre itélte. — 29. Berki Gyula volt képviselő és gróf Pálffy-Daun József képviselő között a szigetvári választásból kifolyólag támadt rágalmazási sajtóper kölcsönös nyilatkozattal nyert befejezést. — A pestvidéki törvényszék Bodolay Károly budafoki rendőrkapitányt, aki csalásait okiratok hamisitásával leplezte, másfélévi börtönre itélte.

Február 4. A törvényszék a rendőrség körében elharapódzott névtelen levelek miatt inditott per során Róna Ernő detektivfelügyelőt rágalmazásért négyhavi fogházra itélte, a feleségét, Lehotay Barna rendőrfogalmazót, Zsigmondy Endre dr. rendőrkapitányt és Vajda Istvánnét felmentette. — 10. Hegymegi-Kiss Pál volt képviselőt Lázár Andor igazságügyminiszter sérelmére elkövetett rágalmazás sajtóvétségéért a törvényszék 3000 pengőre itélte, a tábla a büntetést 800 pengőre mérsékelte. A Curia azért, mert Hegymegi-Kiss az amnesztiát visszautasitotta, kéthavi fogházbüntetést állapitott meg. — 19. A Boros József nyug. iskolaigazgató rózsadombi villájába betört álarcos rablók közzül a törvényszék Schmidt István osztrák származásu géplakatost két és egynegyed-, Gyenes Antal fogtechnikust kétévi fegyházra itélte. — 25. A pestvidéki törvényszék Leblóváry Györgyöt az Akadémia Vigyázó grófi, rákoskeresztúri muzeumának gondnokát, aki a műkincsek jelentékeny részét eltulajdonitotta és zálogba tette, lopásért háromévi fegyházra itélte. — Ugyanez törvényszék Sersli Béla esztergályossegédet és Fésű Imre esztergályos tanoncot 5—5, Rózsahegyi Radics magánhivatalnokot háromévi fegyházra itélte, mert Pestszenterzsébeten özv. Perlesz Sándorné gyárosné villájába éjjel álarcosan betörtek, raboltak és Rindheim Ferenc éjjeli őrt megkötözték. — A IV. kerületi rendőrség Kémeri Nagy Imre ifjusági vezért a mozi ellen büntetésből kifolyólag 600 pengő pénzbüntetésre itélte. — A Curia a Drasche-gyár és az Angol-Magyar Bank közötti szindikátusi szerződés körül támadt per során a tőzsdebiróság illetékességének megállapitásával az Angol-Magyar Bank egész követelésének jogosságát itéletileg kimondotta.

Március 2. Vitéz Endre László gödöllői főszolgabiró és Sefcsik László soffőr között, utcai összeszólalkozásból és verekedésből támadt per a büntetőjárásbiróság előtt sajnálkozási nyilatkozattal békés elintézést nyert. — 8. A Curia egy gépgyárban kitört sztrájkkal kapcsolatos bünperben a Közigazgatási Biróság egyik nevezetes megállapitásával ellentétben ismételten megállapitotta, hogy a kormány kivételes hatalmáról szóló törvények igenis érvényben vannak, a törvényhozás azokat fenntartotta, illetve meghosszabbitotta. Tehát az alsó biróságok a kivételes törvények alapján való itélkezésükkel a törvényes jogalapon állottak. — 9. Láng Lajos felsőházi tagot a Curia is felmentette az Ereky—Karch (Vásárpénztár) vezetői által ellene inditott rágalmazási perben, mert a per megindításához ügyészségi vádra lett volna szükség, ez pedig nem volt. — 11. Az Andrássy grófi család tagjai között támadt hitbizományi perben a Curia az alsóbiróság itéletének megváltoztatásával az Andrássy-család leányági leszármazottjai javára megitélte a mezőzombor és mádi birtokok telekkönyvi bekebelezését. — 12. Bokor Ernőt, a Vásárpénztár volt igazgatóját a törvényszék a hütlen kezelés vádja alól felmentette, két kisebbrendű vádlottat 2—3 havi fogházra itélt. — 23. Gergócz János kórházi műtőst a törvényszék szerelmese, Szandy Margit ápolónőnek borotvával történt meggyilkolása miatt tizévi fegyházra itélte. A tábla tizenkét és félévi fegyházra sulyosbitotta a büntetést. Az elitélt dühöngések között hallgatta végig az itéletet. — 24. A törvényszék Molnár Pál békéscsabai géplakatost, aki a Lövölde-téri házban szolgálatot vállalt feleségét, Csülök Terézt, mert nem akart vele tovább együtt élni, késszurásokkal meggyilkolta, életfogytiglani fegyházra itélte.

Április 6. Vidonyovecz János napszámost, aki a Zuglóban Fried Margit szénkereskedőt meggyilkolta és kirabolta, a törvényszék 15 évi fegyházra, a tábla életfogytiglani fegyházra itélte. A Curia a tábla itéletét emelte jogerőre. — A járásbiróság ifj. Turi Jánost, a kőbányai csapat játékosát, aki durva játékával Illés Géza géplakatossegéden sulyos testi sérülést okozott, kéthavi fogházra és 40 pengő pénzbüntetésre itélte. — Forgács Ferenc erdőtelki gazda plágiumpert inditott Indig Ottó ellen az „Ember a hid alatt" cimű darabja miatt. A Curia jóváhagyta az alsóbiróságok elutasitó itéletét. — 13. A Curia a büntetőjárásbiróság felmentő itéletével szemben jegycsalásért Kocsis Imre napszámost 11 napi fogházra itélte. (A járásbiróság ugyanis egy másik ügyben felmentő itéletet hozott egy ember perében, aki a földről felszedett jeggyel utazott a villamoson. — Kiss Béla tisztviselőt a törvényszék a gyilkosság vádja alól felmentette ,de hütlenségért 12 évi fegyházra itélte, mert a szibériai fogolytáborban, mint a bolsevikiek tolmácsa kegyetlenkedett a magyar tiszt-hadifoglyokkal. A tábla a büntetést 15 évre felemelte. — 22. A Pestszenterzsébeten elkövetett rablógyilkosság miatt halálra itélt Szoó István fivére, Szoó Ferenc a pestvidéki törvényszék elé került, mert előbb ő maga, majd a fivére tettestársnak vallotta. Bizonyiték hiánya miatt felmentették és szabadlábra helyezték. — 23. Szálasi Ferenc nyug. őrnagy, a Nemzeti Akarat Pártja vezetőjének az állami rend felforgatása ügyében a vádtanács a vizsgálóbiró végzésének megsemmi-